

Episcopo obediens, & subiectus sit, & semper in cœna Domini rationem, & ordinem ministerii Episcopo reddat, & chrisma, & oleum petat. *Synod. Sueffionen.*

CAPUT XI.

Jacob. 5.

Secundum beati Jacobi Apostoli documentum, cui etiam decreta patrum consonant, infirmi oleo, quod ab Episcopis benedicuntur, a presbyteris ungi debent. Sic enim ait: *Infirmitur quis in vobis, inducat presbyteros ecclesie, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit dimittentur ei.* Non est itaque parvipendenda huiusmodi medicina, quæ animæ corporisque medetur languoribus. *Cabilon. sub Carolo cap. 48. Capitul. lib. 7. cap. 69. in addit.*

CAPUT XII.

Statutum est, ut vel semel in anno, id est in quinta feria, quæ est in cœna Domini, unctio sancti olei, in quo salvatio infirmorum creditur, per omnes civitates ab Episcopis non negligatur, sicut nunc usque neglecta est, sed omni devotione, juxta traditionem Apostolicam, ac statuta decretalium, in quo de eadem re præcipitur, peragatur. *Aquisgr. II. sub Ludov. part. 2. cap. 8.*

CAPUT XIII.

Presbyterorum, qui præsent ecclesie Christi, ministerium esse videtur, ut de omnibus hominibus, qui ad eorum ecclesiam pertinent, per omnia curam gerant, &c. Si (aliquis) infirmitate depressus fuerit, ne confessione, atque oratione sacerdotali, necnon unctio sanctificati olei per ejus negligentiam careat. *Aquisgr. II. sub Ludov. part. 3. cap. 5.*

CAPUT XIV.

26. 9. 7. c. 1.

Ab infirmis in mortis periculo positis per presbyteros pura inquirenda est confessio, non tamen illis imponenda quantitas poenitentiae, sed innotescenda, &c. Et ideo secundum canonicam auctoritatem, ne illis janua pietatis clausa videatur, orationibus, & consolationibus ecclesiasticis, sacra cum unctio Dei animati, secundum statuta sanctorum Patrum, communionem viatici recipientur. *Magunt. sub Raban. cap. 26. Burch. lib. 18. cap. 14. Ivo part. 15. cap. 36. decret. Casar. lib. 15. cap. 25. Poenit. Roman. tit. 9. c. 7.*

CAPUT XV.

Provideant ubique Archidiaconi, quod diligenter juxta formam concilii generalis eucharistia, chrisma, & oleum sanctum salva sub clavis recondantur, fidei custodia deputata. *Oxonien. c. 16. vide Lateranen. sub Innoc. III. c. 20.*

TITULUS II.

DE LUGENDIS MORTUIS

MODERATE.

CAPUT I.

Quod de fratris vestri transitu vos contristari audivimus, non modico compulsi sumus mœrere. Unde omnipotentem Deum rogamus, ut suæ vos gratiæ aspiratione consoletur, vosque & a malignis spiritibus, & a perversis hominibus cælesti protectione custodiat. *Pontian. epist. 1. in med.*

CAPUT II.

Habent forsitan illi justam longi doloris excusationem, qui vitam alteram nesciunt, qui de hoc sæculo ad melius esse transitum non confidunt. Nos autem, qui novimus, qui credimus, & docemus, contristari nimium de obeuntibus non debemus, ne quod apud alios pietatis tenet speciem, hoc nobis magis in culpa sit. Nam diffidentiae quodammodo genus est, contra quod quisque prædicator queritur justitiam amans, dicente Apostolo: *Nolumus autem, vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini, sicut & ceteri, qui spem non habent.* Hac itaque ratione perspecta, studendum nobis est, ne de mortuis affligamur. *Anast. epist. 2. in med. Greg. lib. 7. ind. 2. epist. 3. Aregio Episcop. de Gallis. Burchard. lib. 19. cap. 129. Ivo part. 15. cap. 139. decret. Anselm. lib. 7. cap. 171.*

CAPUT III.

Qui ea infirmitatis nostræ natura est, ut non possimus de obeuntibus non dolere, fraternitatis vestræ doctrina tribulatis sit solamen; mansura illis bona, quæ promittuntur, insinuet, ut spe certissima roborati in comparatione futuri muneris discant de amissione temporalium non dolere, &c. *Greg. Dominico Carthag. Episcop. lib. 8. registr. epist. 41.*

CAPUT IV.

Prohibet nos Apostolus lugere defunctos dicens: *De dormientibus autem nolo vos contristari, sicut & ceteri qui spem non habent.* Et Dominus non flevit Lazarum mortuum, sed ad vitæ hujusploravit ærumas resuscitandum. Si enim potest hoc Episcopus omnes christianos prohibere, agere non moretur. A religiosis tamen omnino aliter fieri non debeat censetur. *Toler. III. cap. 22.*

TITULUS III.

DE PRECIBUS PRO MORTUIS

ADHIBENDIS.

CAPUT I.

PRO parentibus vestris, de quibus consulitis, qui infideles mortui sunt, propter peccatum incredulitatis orare non licet, secundum illud Joannis Apostoli dicens, *Est peccatum ad mortem, non dico, ut oretur pro eo: peccatum quippe ad mortem est in eodem peccato morientibus.* *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 88.*

CAPUT II.

Qui in prælio defunctus fuerit, utrum reportandus ad propria sit, si parentes ejus, aut socii ejus voluerint, ex præcedente capitulo potestis colligere. Siquidem idcirco si voluerint propinquum, ad propria reportandus est mortuus, ut ejus tumulum intuentes e proximo recordentur ipsius, & pro eo Domino preces fundant. Nam & sanctum Joseph tale quid de ossibus suis mortuum mandasse, sacra prodit historia. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 100.*

CAPUT III.

Te, ut optimum decet filium, (patri mortuo) succurrere largis elemosynarum subsidiis, & ecclesiarum orationibus hortamur, &c. quatenus res, quæ tibi decus paterni ministrant regni, ma-

sibus pauperum delatæ cælo, patris conferant auxilium requiei. *Greg. VII. lib. 5. registr. ep. 10.*

CAPUT IV.

13. q. 2. c. 28. Qui divina vocatione ab hac vita recedunt, cum psalmis tantum, & psallentium vocibus debent ad sepulchra deferri, nam funebre carmen, quod vulgo defunctis cantari solet, vel in pectoribus se, aut proximos, aut familias cedere omnino prohibemus. Sufficiat autem, quod in spe resurrectionis christianorum, corporibus famulatus divinatorum impenditur canticorum. *Tolet. III. cap. 22.*

CAPUT V.

Vid. 13. q. 1. cap. 6. Restat propter instantem necessitatem, ubicumque facultas rerum, & opportunitas temporum suppetat, sepulturam morientium apud ecclesiam, ubi sedes est Episcopi, celebrari. Si autem hoc propter itineris longinquitatem, aut adjacentem alicujus importunitatis difficultatem, impossibile videatur, expectet eum terra sepulturæ suæ, quo canonicorum, aut monachorum, sive monialium congregatio sancta communiter degit, ut eorum orationibus commendatus occurrat, & remissionem delictorum, quam meritis non obtinet, illorum intercessionibus percipiat. Quod si & hoc ineptum, & difficile æstimeretur, ubi decimam persolvebat vivus, sepeliatur mortuus. *Tribur. cap. 15.*

CAPUT VI.

Vid. c. 2. de furt. ap. Gr. IX. c. 4. eod. tit. in 1. coll. Si quis inventus fuerit furtum, aut rapinam exercere, & in ipso diabolico actu mortem meretur incurrere, nullus pro eo præsumat orare, aut elemosynam dare. Et elemosyna pro eo data in memoriam clericorum, nec pauperum veniat, sed execrabilis fordescat. B. Augustinus de talibus horribilem profert sententiam, dicens: *Nemo te post mortem tuam fideliter redimit, quia tu te redimere noluisti.* *Tribur. cap. 31.*

CAPUT VII.

Si quis ab Episcopo suo excommunicatus, interfectus, aut obitu proprio mortuus absque reconciliatione fuerit, &c. neque pro eo oretur, nec facultas ejus in elemosynam suscipiatur, quousque ab Episcopo absolvatur; simili modo si vulneratus ad mortem quilibet de excommunicatis fuerit, vel infirmitate ad exitum correptus poenitentiam ex corde petierit, &c. poenitentia ejus suscipiatur, &c. nullatenus tamen sepeliatur, neque post mortem pro eo oretur donec ab Episcopo absolvatur suo. *Lemovicen. act. 2. in med.*

Vid. Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 99. tit. Non sepeliebantur olim corpora defunctorum in ecclesia.

TITULUS IV.

PRO QUIBUS MORTUIS POSSIT MISSÆ SACRIFICIUM OFFERRI, ET PRO QUIBUS NON POSSIT.

Vide in Partis II. Lib. XIII. Part. Poster. Tit. XIX.

TITULUS V.

NE OBLATIONES DEFUNCTORUM RETINEANTUR A LAICIS.

Vide in Partis II. Lib. III. Tit. XXII.

TITULUS VI.

DE PŒNITENTIBUS, QUI EX HAC VITA MIGRARUNT.

Vide in Partis II. Lib. XIV. Tit. XVII.

TITULUS VII.

CUM MORITUR EPISCOPUS VENIAT EPISCOPUS VICINUS AD MANDANDUM TUMULO ILLIUS CORPUS.

CAPUT I.

Quia sæpe sanctorum Antistitum per absentiam commendatoris Episcopi exequiæ differuntur, ita ut veneranda Pontificis membra dum tardius funerantur, injuriæ subiaceant, Episcopus, qui post mortem fratris ad sepeliendum eum solet invitatus occurrere, infirmum admonitus vitare non differat, ut aut de revelatione confacerdotis amplius gaudeat, aut de ordinatione domus suæ fratrem adnoneat, ejusque probabilem voluntatem in effectum transmittat, ac recedentem a sæculo post oblatum in ejus commendatione Deo sacrificium, mox sepulturæ tradat, & cetera faciat. Si Antistes repentino obitu decellerit, & collimitanei sacerdotes de longinquo minime adesse possint, uno die tantum cum sua nocte examinatum corpusculum sacerdotis maneat, nec sine fratrum a religiosorum frequentia, vel psallentium excubatione servatum, a presbyteris cum omni diligentia in loco conditum seorsum non statim humetur, sed honorifice commendetur, donec sine mora invitato undecumque Pontifice, ab ipso, ut condecet, solemniter tumuletur, ut & injuriæ tollatur occasio, & mos antiquus in sepeliendis sacerdotibus observetur. *Valent. Hisp. cap. 4.*

CAPUT II.

Nullus Episcopus ad sepeliendum Episcopum venire constituta occasione dissimulet, ne cujuslibet corpusculum diutius inhumatum negligentia interveniente solvatur. Is vero Episcopus, qui defunctum advenerit sepelire, præter expensam necessariam, nihil pretii pro fatigatione exposcat. *Aurel. II. cap. 5.*

CAPUT III.

Quæ competunt honestati, contingit sæpe quorundam delidia non impleri. Notum est, dignitas in exequiis morientis Episcopi ex canonicis conservetur. Adiciamus, ut si quis sacerdotum, secundum statuta concilii Valentini ad humanda decedentis Episcopi membra venire communitus pigra voluntate distulerit, appellanti- bus clericis obeuntis Episcopi, apud synodum, sive apud Metropolitanam Episcopum tempore anni unius, nec faciendi missam, nec communicandi habeat omnino licentiam. Presbyteri autem, sive cæteri clerici, quibus major honoris locus apud eandem ecclesiam fuerit, cujus sacerdos obierit, si omni sollicitudine pro exequiis, aut jam mortui, aut continuo Antistitis morituri, ad commendandum Episcopum tardi inveniantur, aut per quamcumque molestiam animi id negligere comprobentur, totius anni spatium ad poenitentiam in monasteriis deputentur. *Tolet. VII. cap. 3. Burch. lib. 1. cap. 216. Ivo part. 5. cap. 330. decret.*

Vide

Vide Rhegiens. c. 5. & 6. Valent. Hisp. cap. 2. Aurel. II. c. 6. Tolet. IX. c. 9. Troslej. c. 14. quæ omnia sunt in lib. IV. tit. 83. Ne quisquam bona Episcopi defuncti surripere audeat.

TITULUS VIII.
NE QUISQUAM BONA EPISCOPI DEFUNCTI SURRIPERE AUDEAT.
Vide in Part. I. Lib. IV. tit. LXXXIII.

TITULUS IX.
DE IIS, QUI CIBOS OFFERUNT MORTUIS.

CAPUT I.

De conf. d. 1. c. Non oportet. 29. in fin.
NON liceat christianis prandia ad defunctorum sepulchra deferre, & sacrificare mortuis. *Mart. Brac. c. 70. Burch. lib. 10. c. 38. Ivo part. II. c. 63. decret.*

CAPUT II.

* victimas. Sunt qui in festivitate cathedræ Petri Apostoli cibos * mortuis offerunt, & post missas redeuntes ad domos proprias ad gentiliū revertuntur errores, & post corpus Domini sacras dæmoni efficas accipiunt, &c. *Turon. II. c. 23.*

TITULUS X.

NON SEPELIEBANTUR OLIM CORPORA DEFUNCTORUM IN ECCLESIA.

CAPUT I.

13. q. 2. c. 27. **S**I est christianus intra ecclesiam sepeliendus, inquiritis. Hanc sanctus Papa Gregorius quæstionē absolvit, dicens: „ [Cum gravia peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis, si in ecclesiis sepeliantur, quod eorum proximi quotiens ad eadem sacra loca conveniunt, suorum, quorum sepulchra aspiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt. Nam quos peccata gravia deprimunt, non ad solutionem, potius quam ad majorem damnationis cumulum, eorum corpora in ecclesiis ponuntur. *Nicol. ad consult. Bulg. c. 99. Gr. lib. 4. dialog. c. 50. Burch. lib. 3. cap. 153. Ivo part. 3. c. 216. decret.*

CAPUT II.

* humetur, Corpora defunctorum nullo modo intra basilicam sanctorum sepeliantur; si necesse est, de foris circa murum basilicæ usque adeo non abhorret. Nam si firmissimum hoc privilegium usque nunc retinent civitates, ut nullo modo intra ambitum murorum cujuslibet defuncti corpus sit humatum *, quanto magis hoc venerabilium martyrum debet reverentia obtinere. *Brac. cap. 36. Burch. lib. 3. cap. 157. Ivo part. 3. cap. 220. decret.*

CAPUT III.

Non licet in baptisterio corpora sepelire. *Antif. c. 13.*

CAPUT IV.

Ut de sepeliendis in basilicis mortuis illa constitutio servetur, quæ ab antiquis patribus constituta est. *Arelat. sub Carolo c. 21.*

CAPUT V.

13. q. 2. c. 18. Nullus mortuus intra ecclesiam sepeliatur nisi Episcopi, aut Abbates, aut digni presbyteri, vel fideles laici. *Magunt. c. 52. Burch. lib. 3. c. 233. Ivo part. 3. c. 274.*

CAPUT VI.

Nemo quemlibet mortuum in ecclesia, quasi jure hæreditario, nisi quem Episcopus, aut presbyter pro qualitate conversationis, & vitæ dignum duxerit, sepelire præsumat. *Meld. cap. 72. Burch. lib. 3. c. 158. Ivo part. 3. cap. 221. decret.*

CAPUT VII.

Secundum statuta sanctorum Patrum, & experimenta miraculorum prohibemus, & præcipimus, ut deinceps nullus laicus in ecclesia sepeliatur. Quidam mirabilis doctor nostræ definitioni consentiens inquit: „ Nemo enim in ecclesia sepeliatur, nisi forte talis sit persona sacerdotis, aut alterius justi hominis, qui per vitæ meritum talem vivendo suo corpori defuncto locum acquisivit. Corpora antiquitus in ecclesia sepulta nequaquam proiciantur, sed pavimento desuper facto nullo tumulorum vestigio apparente, ecclesiæ reverentia conservetur. Ubi vero hoc præ multitudine cadaverum difficile sit facere, locus ille cœmeterium, & polyandrium habeatur, ablato inde altari, & constituto, ubi religiose sacrificium Deo valeat offerri. *Tribur. c. 17. Additur miraculum relat. a B. Greg. lib. 4. dialog. c. 53. vide Burch. lib. 3. c. 155. Ivo part. 3. c. 218. decret.*

CAPUT VIII.

Prohibendum, secundum majora instituta, ut in ecclesia nullatenus sepeliantur, sed in atrio, aut in porticu, aut extra ecclesiam. Infra ecclesiam vero, aut prope altare, ubi corpus Domini, & sanguis conficitur, nullatenus habeat licentiam sepeliendi. *Nannet. c. 6. Burch. lib. 3. cap. 159. Ivo part. 3. c. 222.*

CAPUT IX.

Antiquus in his regionibus in ecclesia sepeliendorum mortuorum usus fuit, & plerumque loca divino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hostias, præparata cœmeteria, sive palynodica facta sunt. Unde volumus, ut ab hac re deinceps absterneatur, & nemo in ecclesia sepeliatur, nisi forte talis sit persona sacerdotis, aut cujuslibet justi hominis, qui per vitæ meritum talem vivendo suo corpori defuncto locum acquisivit. Corpora vero, quæ antiquitus in ecclesiis sepulta sunt, nequaquam proiciantur, sed tumuli, qui apparent, profundius in terram mittantur, & pavimento desuper facto, nullo tumulorum vestigio apparente, ecclesiæ reverentia conservetur. Ubi vero tanta est multitudo cadaverum, ut hoc facere difficile sit, locus ille pro cœmeterio habeatur ablato inde altari & in eo loco constructo, ubi religiose, & pure Deo sacrificium offerri valeat. *Theodulph. ad presbyteros Aurel. cap. 9. Tribur. cap. 17. Burch. lib. 3. cap. 151. Ivo part. 3. cap. 213. decret.*

TITULUS XI.

NE CORPORA MORTUORUM PALLIS, AUT VESTIBUS SACRIS TEGANTUR.

Vide in Part. II. Lib. V. Tit. III.

TITULUS XII.

QUIBUS DE CAUSSIS PRIVETUR QUIS SEPULTURA ECCLESIASTICA.

CA-

CAPUT I.

4. 19. de decim. Gr. IX. c. 23. eod. tit. in 1. coll. **S**I quis receperit decimas a laicis, & ecclesiarum non tradiderit, christiana sepultura privetur. *Alexand. III. in concil. Later. cap. 14.*

CAPUT II.

De torneam. c. 1. Gr. IX. & in 1. coll. Torneamenta, in quibus milites ex condito venire solent, fieri prohibemus, &c. Quod si quis eorum ibidem (in torneamento) mortuus fuerit, quamvis ei poscenti venia non negetur, ecclesiastica tamen careat sepultura. *Alexand. III. in concil. Later. c. 20.*

CAPUT III.

De usur. c. 3. Gr. IX. & c. 2. eod. tit. in 1. coll. Usurarii manifesti nec ad communionem admittantur altaris, nec christianam, si in hoc peccato decesserint, accipiant sepulturam, &c. Qui eos christianam tradiderit sepulture, &c. donec satisfecerit, ab officii sui maneant executione suspensus. *Alexand. III. in concil. Later. c. 25.*

CAPUT IV.

De heret. c. 8. Gr. IX. & c. 6. eod. tit. in 1. coll. Hæreticos, & defensores eorum, & receptores anathemati decernimus subjacere, &c. Si autem in hoc peccato decesserint, nec sub nostrorum privilegiorum cuilibet indultorum obtentu, nec sub alia quacumque occasione, aut oblatio fiat pro eis, aut inter christianos recipiant sepulturam. *Alexand. III. in concil. Later. c. 27.*

CAPUT V.

De her. c. 13. Gr. IX. & c. 2. eod. tit. in 4. coll. Sane clerici non exhibeant hujusmodi pestilentibus (hæreticis, & fautoribus hæreticorum) ecclesiastica sacramenta, nec eos christianam præsumant sepulture tradere, nec elemosinas, nec oblationes eorum accipiant. *Innoc. III. in concil. Later. c. 3.*

CAPUT VI.

De pœnit. c. 12. Gr. IX. & c. 2. eod. tit. in 4. coll. Omnis utriusque sexus confiteatur saltem semel in anno, & suscipiat eucharistiæ sacramentum in paschate, &c. Alioquin & vivus ab ingressu ecclesiarum arceatur, & moriens christiana careat sepultura. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 21.*

CAPUT VII.

De torneam. c. 2. in 1. coll. Detestabiles illas nundinas, vel ferias, in quibus milites ex condito convenire solent, & ostentationem virium suarum, & audaciæ temere congregantur, unde mortes hominum, & animarum pericula sæpe proveniunt, omnino fieri interdiximus. Quod si quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poscenti pœnitentia, & viaticum non negetur, ecclesiastica tamen careat sepultura. *Innoc. II. in synod. Rom. c. 10. Eug. III. in concil. Rhem. c. 12.*

CAPUT VIII.

Nullus Archiepiscopus, nullus Episcopus, vel cujuslibet ordinis Abbas, vel quisvis in ordine & clero, nisi cum summa cautela usurarios recipere præsumat, sed in tota vita infames habeantur, nisi resipuerint, christiana sepultura priventur. *Innoc. II. in synod. Rom. cap. 13. al. cap. ult.*

CAPUT IX.

23. q. 8. c. 32. Incendiariorum. Pessimam, & depopulatricem, & horrendam incendiariorum malitiam auctoritate Dei, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli omnino detestamur, & interdiximus, &c. Si quis igitur

post hujus nostræ constitutionis promulgationem, malo studio, sive pro vindicta ignes apposuerit, vel apponi fecerit, aut appositoribus consilium, vel auxilium scienter tribuerit, excommunicetur. Et si mortuus fuerit incendiarius, ecclesiastica careat sepultura. *Innoc. II. in synod. Rom. c. 14. Eug. III. in concil. Rhem. c. 15. post Ivonis panorm. Pœnit. Rom. tit. 8. c. 17.*

CAPUT X.

Sanctimoniales, & mulieres, quæ canonicæ nominantur, & irregulariter vivunt, &c. vitam suam in melius corrigant, & emendent, superfluitatem, & inhonestatem vestium deferant, & in claustris assidue permanentes communi refectorio, & dormitorio sint contentæ, &c. Quod si usque ad proximum Apostolorum festum non adimpleverint, ex tunc in earum ecclesiis, donec hoc nostrum mandatum adimpleant, divina prohibemus officia celebrari, & si quæ ipsarum mortua fuerit, christianorum careat sepultura. *Eug. III. in synod. Rhem. c. 4.*

CAPUT XI.

Nullus advocatus præter jus, & beneficium antiquitus constitutum, aliquid sacri arripere, vel usurpare præsumat. Subadvocatos vero, & exactores eorum modis omnibus ab ecclesiarum infestationibus removeri præcipimus. Quod si quis contra hanc prohibitionem a nobis promulgatam de cætero attentare præsumperit, christianorum careat sepultura. *Eugen. III. in synod. Rhemens. cap. 6.*

CAPUT XII.

Si sit sepeliendus, qui seipsum occidit, vel si sit pro eo sacrificium offerendum, requiritis. Sepeliendus est quidem, ne viventium odoratum molestiam ingerat, non tamen est, ut aliis pavor incutiatur, solito cum obsequiis more ad sepulchra ferendus. Sed & qui sunt, qui ejus sepulture studio humanitatis obsequuntur, sibi, non illi, qui sui exitit homicida, præstare videntur. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 98.*

CAPUT XIII.

Ille, qui occisus fuerit, (loquitur de singulari certamine) tamquam sui homicida, & propriæ mortis spontaneus appetitor, a dominicæ oblationis commemoratione habeatur alienus, nec cadaver ejus, juxta sanctorum canonum decretum, cum psalmis, & orationibus ad sepulturam deducatur, &c. *Valent. sub Lothar. cap. 12.*

CAPUT XIV.

Si quis ab Episcopo suo excommunicatus, interfectus, aut obitu proprio mortuus absque reconciliatione fuerit, nullatenus christianorum sepultura sepeliatur, nisi Episcopus satisfacientibus pro eo amicis, vel parentibus absolutionem, & licentiam ex hoc conceperit, &c. Simili modo, si vulneratus ad mortem quilibet de excommunicatis fuerit, vel infirmitate ad exitum correptus pœnitentiam ex corde petierit, pœnitentia ejus suscipiatur, &c. nullatenus tamen sepeliatur, donec ab Episcopo absolvatur suo. *Lemovic. act. 2. in med.*

CAPUT XV.

Sub anathemate prohibemus, ne clerici fructus bene-

beneficiorum ecclesiasticorum spuris suis, vel concubinis suis dimittant. Qui vero contra hanc inhibitionem venire præsumperint, in signū suæ perditionis ecclesiastica careant sepultura. *Conc. habitum in Germania sub Conrad. Card. c. 5.*

TITULUS XIII.

DE PŒNA ILLIUS, QUI SEPULCHRUM VIOLAT.

CAPUT I.

SYNODUM tempore piæ recordationis sexti Stephani Papæ decessoris videlicet nostri celebratam, in qua venerabile corpus Formosi venerabilis Papæ de sepultura violata per terram tractum est, & quasi ad iudicium deductum iudicari, & damnari præsumptum est, quod nunquam decessorum nostrorum temporibus fuisse auditum est, pœnitens abdicamus, & ne ulterius præsumatur, fieri interdiximus. *Syn. Ravenn. sub Joann. IX. part. 1. cap. 1.*

CAPUT II.

Violatores, seu corruptores sacri tumuli ejusdem domini Formosi Papæ, qui sub fœdere conspirationis, ad capiendum thesaurum corpus illius trahentes in fluvium Tiberim jactare non timuerunt, divina auctoritate, synodaliq̄ nostro consulto nisi resipuerint, sint a sancti, Dei ecclesiæ liminibus separati. *Ravenn. sub Joann. IX. part. 1. cap. 9.*

CAPUT III.

6. 9. 1. Infames, c. 67. Sepulchrorum violatores infames sunt. *Stphan. epist. 1. in med.*

CAPUT IV.

Si quis clericus in de noliendis sepulchris fuerit deprehensus, quia facinus hoc pro sacrilegio legibus publicis sanguine vindicatur, oportet canonibus in tali scelere proditum a clericatus ordine submoveri, & pœnitentiæ triennio deputari. *Tolet. IV. cap. 45.*

CAPUT V.

Nec quisquam ossa cujuslibet mortui de sepulchro suo eiiciat, aut sepulturam cujusquam temerario ausu quoquo modo violet, sed unumquemque in loculo sibi a Deo præparato, atque concessio, adventum sui iudicis præstolari concedat, maxime cum non solum divinæ leges, sed etiam humanæ apud humanam rempublicam sepulchrorum violatores reos mortis dijudicent. *Melden. cap. 7.*

CAPUT VI.

Qui sepulchra effodit, undecim annis carebit communionem. *Basil. ad Amphil. cap. 65.*

CAPUT VII.

Sepulchrorum effosso ipsa quoque dividitur in id, quod veniam meretur, & id, quod non meretur, si enim mortuorum parcens religioni, & tectum corpus intactum relinquens, ut nec sola ostendatur turpitudine corporis, lapidibus aliquot ex iis, qui ante sepulchrum projecti sunt, ad aliquod opus construendum usus est, nec hoc quidē est laudabile, sed ut esset dignum venia, effecit consuetudo, quando ad aliquid melius, & reipublicæ utilius materia tradacta sit, sed carnis in terram redactæ pulverem perscrutari, & ossa movere, spe aliquem ex defossis lucri faciendi orna-

tum, id eorum iudicio condemnatum est, quo simplex fornicatio, quemadmodum in præcedente oratione divisio facta est, considerante scilicet œconomus, seu dispensatore ex ipsa vita ejus, cui medela adhibetur, medicinam ut spatium a canonibus præstitutum possit contrahere. *Greg. Nyss. sen. epist. canonica ad Letojum.*

TITULUS XIV.

NE PECUNIA ACCIPIATUR SEPULTURÆ CAUSSA TAMQUAM PRETIUM.

CAPUT I.

PRO sepultura nulla cujusquam pretii exactio intercedat. *Turon. sub Alexand. III. c. 6. post Later. concil. part. 2. cap. 10.*

CAPUT II.

In quibusdam ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut pro sepulturis, & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, seu aliis sacramentis aliquid exigatur, &c. Putant plures ex hoc sibi licere, quia legem mortis de longa invaluisse consuetudine arbitrantur, &c. Ne igitur hoc de cætero fiat, & vel pro mortuis sepeliendis, seu etiam nubentibus benedicendis, seu etiam aliis sacramentis aliquid exigatur, districtius inhibemus, &c. *Alexand. III. in concil. Later. cap. 7.*

De sim. c. 6. Greg. IX. c. 6. eod. tit. in 2. coll.

CAPUT III.

Plerique sicut accepimus regulares, & clerici sæculares interdum cum vel domos locant, vel feuda concedunt in præjudicium parochialium ecclesiarum, pactum adiiciunt, ut conductores, & feudatarii decimas eis solvant, & apud eosdem eligant sepulturam. Cum autem id de avaritiæ radice procedat, pactum huiusmodi pœnitens reprobamus, statuentes, ut quidquid fuerit occasione huiusmodi pacti perceptum, ecclesiæ parochiali reddatur. *Innoc. III. in conc. gen. Later. c. 56.*

De pact. c. 7. Greg. IX. c. 1. eod. tit. in 4. coll.

CAPUT IV.

Præterea cum miles, aut clericus domum religionis ingreditur, vel apud religiosos eligit sepulturam, etiam si nihil loco religioso reliquerit, difficultates (quidam Episcopi) ingerunt & malitias, donec aliquid muneris manus contingat eorum, &c. Exactiones huiusmodi inhibemus, &c. *Innoc. III. in concil. gen. Later. cap. 63.*

De simon. c. 42. Greg. IX. c. 5. eod. tit. in 4. coll.

CAPUT V.

Ad Apostolicam audientiam frequentī relatione pervenit, quod quidam clerici pro exequiis mortuorum, & benedictione nubentium, & similibus pecuniam exigunt, &c. pravæ exactiones super his fieri prohibemus, &c. Statuentes, ut libere conferantur ecclesiastica sacramenta, sed per Episcopum loci veritate cognita compellantur, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare. *Innoc. III. in concil. gen. Later. cap. 66.*

De simon. c. 41. Greg. IX. c. 6. eod. tit. in 4. coll.

CAPUT VI.

Nullus deinceps sepulturam exigat. *Urban. II. in concil. gener. Claromont. cap. 8.*

CAPUT VII.

Illud quoque præcipimus, ut pro chrismate & baptismo, & sepulturis, nihil unquam exigatur. *Urban. II. in concil. Placent. c. 14. al. in concil. Claromontis.*

CAs

CAPUT VIII.

Illud quoque adiicientes præcipimus, ut pro chrismatis, olei sacri, & sepulturæ acceptione nullum venditionis pretium exigatur. *Innoc. II. in concil. Roman. cap. 18. Eugen. III. in concil. Rhem. cap. 16.*

CAPUT IX.

13. 9. 2. c. 12. *Questæ nobis est Nereida scemina clarissima, quod ab ea centum solidos, pro filia suæ sepultura fraternitas vestra velit exigere. Quod si ita se veritas habet, quia grave nimis, & procul est a sacerdotis officio pretium de terra concessa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium, ab hac se petitione fraternitas vestra contineat, &c. Hoc autem vitium & nos, postquam, Deo auctore, ad Episcopatus honorem accessimus, de ecclesia nostra omnino vetuimus, & pravam denuo consuetudinem nequaquam usurpari permisimus, memores, quia dum Abraham a filiis Emor, hoc est Ephron filio Seor sepulchri terram pretio ad humandum corpus conjugis postulari, pretium accipere renuit, ne commodum videretur ex cadavere consecutus. Si ergo tantæ considerationis paganus vir fuit, quanto magis nos, qui sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus? Unde ne hoc avaritiæ vitium, vel in alienis denuo tentari præsumatur, admonéo. Sed si quando aliquem in ecclesia vestra sepeliri conceditis, si quidem parentes ipsius proximi, vel hæredes pro luminaribus sponte quid offerre voluerint, accipi non vetamus, peti vero aliquid, aut exigi omnino prohibemus, ne, quod valde irreligiosum est, aut venalis fortasse, quod absit, dicatur ecclesia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, si ex eorum cadaveribus studeatis quærere quolibet modo compendium. *Greg. lib. 7. indict. 2. epist. 55. Januario Episcopo. Meldens. cap. 72. Ivo part. 3. cap. 201. decret. Tarrac. lib. 6. cap. 56.**

CAPUT X.

Nullus de agro ecclesiastico, & manso, ac mancipiis, vel si quilibet pro loco sepulturæ aliquis largitus ecclesiæ fuerit, neque de decimis, & oblationibus fidelium, cuiquam presbytero * aliquem censum persolvere cogat. *Meldens. cap. 63. Burch. lib. 3. cap. 53.*

* quemquam presbyterum.

CAPUT XI.

Neque pro loco sepulturæ, ut verbis sancti Gregorii utamur, pretium de terra concessa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium aliquo modo (*quispiam*) tentet. Si quando autem proximi, vel hæredes sponte aliquid offerre in ecclesia voluerint in elemosyna defuncti, accipere non vetamus, peti vero, aut aliquid exigi omnino prohibemus, ne quod valde irreligiosum est, aut venalis, quod absit, dicatur ecclesia, aut de humanis mortibus videamur gratulari, si compendium exinde studemus modo quolibet quærere. *Melden. cap. 72. vide Gregor. lib. 7. registr. epist. 55.*

CAPUT XII.

De uno manso, & de terris pro sepultura datis, & pro quatuor mancipiis, vel eorum procreatione nullus census deinceps exigatur, & pro se-

pultura nullam pretium detur. *Metense cap. 2.*

CAPUT XIII.

Abhorrendus, & Christianis devitandus mos iniquus subrepsit, sepulturam mortuis debitam sub pretio vendere, & gratiam Dei venalem facere, cum hoc nusquam sub evangelica gratia meminimus nos invenisse, vel legisse. In Ecclesiastico namque libro scriptum est: *Mortuo non prohibeas gratiam, sciens, quia omnes moriemur. Et item: Omnia, quæ de terra sunt, in terram convertuntur. Quid terra terram vendis? Memento quoniam terra es, & in terram ibis, & quoniam mors tibi futura est, appropriat, & non tardat. Recordare, quoniam non hominis est terra, sed ut Psalmista commemorat: Domini est terra, & qui habitant in ea. Si terram vendis, invasione alienæ rei reus tenebaris: gratis accepisti a Deo, gratis da pro eo. Quare interdictum sit omnibus omnino Christianis, terram mortuis vendere, & debitam sepulturam denegare, nisi forte proximi, & amici defuncti propter nomen Domini, & redemptionem animæ viri, gratis aliquid donare veliat. *Tribur. cap. 16. Ivo part. 3. c. 215. decret.**

CAPUT XIV.

Præcipiendum est, secundum canonum auctoritatem, ut de sepulchris, & hominibus sepeliendis nihil muneris exigant, nisi forte, qui sepelitur vivens jusserit ecclesiæ, in cujus arrio sepelitur, de suis rebus aliquid tribuere, aut etiam post mortem ipsius illi, quibus commissum est elemosynam facere de rebus illius, aliquid dare sponte voluerint. Tamen nullatenus a presbyteris ecclesiæ illius aliquid exigatur, sive ab illis, qui locis, & villis præluant. *Nannet. cap. 6. Burch. lib. 3. cap. 159. Ivo part. 3. c. 222. decret.*

CAPUT XV.

Nullus pretium pro sepultura accipiat, nisi quod fideles sponte dare, vel offerre voluerint. *Bitur. c. 12. apud Lemov. act. 2.*

TITULUS XV.

COMMUNIA DE FUNERIBUS, ET SEPULTURIS.

CAPUT I.

Fratrium, & coepiscoporum nostrorum vehementi conquestione comperimus, &c. Proponunt, quod ecclesias recipiant (*Templarii, & Hospitalarii*) de manibus laicorum, excommunicatos, & interdictos ad ecclesiastica sacramenta, sepulturam admittant, &c. ad locum interdictum sæpius accedentes, indulgentia privilegiorum in celebrandis officiis abutuntur, & tunc mortuos apud prædictas ecclesias sepelire præsumunt, &c. Si Templarii, sive Hospitalarii ad ecclesiasticum interdictum venerint, non nisi semel in anno ad ecclesiasticum admittantur officium, nec tunc ibi corpora sepeliant defunctorum. *Alexand. III. in concil. Later. c. 9.*

CAPUT II.

Sane quibusdam regularibus sedes Apostolica indulgit, ut iis, qui eorum fraternitatem assumpserint, si forsan ecclesiæ, ad quas pertinent, a divinis fuerint officiis interdictæ, ipsosque mori contingat, sepultura ecclesiastica non negetur, nisi

13. 9. 2. c. 16.

Eccl. c. 7.

Eccl. 40. Gen. 3.

Psal. 23.

13. 9. 2. c. 15.

De privileg. Gr. IX. & in 1. coll.

De privileg. c. 24. Greg. IX. cap. 7. eod. tit. in 4. coll.

nisi excommunicati, vel nominatim fuerint interdicti, suosque confratres, quos ecclesiarum praelati apud ecclesias suas non permiserint sepeliri, nisi excommunicati, vel interdicti fuerint nominatim, ipsi ad ecclesias suas deferant tumulandos, &c. Qui tamen sepeliantur apud ipsorum regularium, vel aliorum non interdictas ecclesias, in quibus elegerint sepulturam. *Innoc. III. in concil. gen. Later. c. 57.*

CAPUT III.

Quotidiana (*Petri Apostoli*) prædicatio inter cætera divina mandata hæc erat, &c. „ Infirmos visitare, mortuos sepelire, & diligenter eorum exequias peragere, pro eisque orare, & elemosynas dare, dolentes consolari, & suis bonis refovere,“ &c. *Clem. epist. 1. ante fin. Theodulph. ad presbyt. Aurel. c. 21.*

CAPUT IV.

24. q. 2. De
communione
c. 1.

Quibus viventibus communicavimus, mortuis communicare non possumus. *Leo epist. 90. c. 6. ad Rusticum Narbon. Episc. Ivo lib. 5. tit. 4. cap. 4. panorm. & part. 14. cap. 60. decret. Cæsar. lib. 5. c. 90.*

CAPUT V.

Si defunctus de rebus suis disposuit, & debita disponere prætermisit, nisi de solutione debitorum, dummodo sit solvendo, ab hærede vel consanguineis defuncti sufficiens cautio detur, corpus ejus, postposita appellatione, ecclesiasticæ sepulturæ, non tradatur. *Alexand. III. Cantuariens. Episc. post Later. concil. part. 43. c. 3.*

CAPUT VI.

Monachi corpora hominum tam vivorum, quam mortuorum ad ecclesiam suam deferre non audeant sine consensu, & petitione ejus ecclesiæ, quæ ei dum viveret, consuluit, & consulendo viaticum suum administravit. Quod si fecerint, veluti in vatores sanctæ ecclesiæ sub districta anathematis interpositione, quousque satisfaciant ecclesiæ, fieri præcipimus, omni remota fraternitatis occasione. *Greg. Augustino Anglorum Episcopo refertur ab Alexand. III. part. 43. post concil. Later. c. 4.*

CAPUT VII.

De conf. d.
1. c. Sacra-
menta, 48.

Si Episcoporum, vel aliorum depositio defunctorum fit post meridiem, solis orationibus celebretur, qui faciunt, jam pransi sunt. *Carthagin. cap. 41. G. Carthag. III. cap. 29. L. Afric. cap.*

8. *Angl. lib. 9. cap. 3. Cæsar. lib. 13. cap. 4.*

CAPUT VIII.

De degeneribus servis, qui sepulchris defunctorum pro qualitate ipsius ministerii deputantur, placuit, ut sub qua ab auctoribus fuerint conditione dimissi, & sive hæredibus, sive ecclesiæ pro defensione fuerint deputati, voluntas defuncti circa eos in omnibus debeat conservari. Quod si ecclesia eos de Fiscis functionibus in omni parte defenderit, tam illi, quam posteri eorum ecclesiæ defensione in omnibus potiantur, & occursum impendant. *Paris. c. 9.*

CAPUT IX.

Comperimus multos, necdum marcidatis mortuorum membris, sepulchra referare, & mortuos suos superimponere, & aliorum, quod nefas est, pro mortuis suis religiosa loca usurpare, sine voluntate scilicet Domini sepulchrorum, ideoque statuimus, ut nullus deinceps hoc peragat; quod si factum fuerit, secundum legem superimposita corpora de eisdem tumulis rejectentur. *Matisc. II. c. 17.*

CAPUT X.

Non licet mortuum super mortuum mitti. *Antisiod. c. 15.*

CAPUT XI.

Presbyterorum, qui præsunt ecclesiæ Christi, ministerium esse videtur, ut de omnibus hominibus, qui ad eorum ecclesiam pertinent, per omnia curam gerant, &c. Si (*aliquis*) infirmitate depressus fuerit, ne confessione, atque oratione sacerdotali, &c. per ejus negligentiam careat. Denique si finem urgentem perspexerit, commendet christianam animam Domino &c. corpusque sepulturæ, non ut mos est gentilium, sed sicut christianorum. *Aquisgr. II. sub Ludov. part. 3. cap. 5.*

CAPUT XII.

Xystus tertius corpus Bassi (*eius accusatoris*) cum linteaminibus, & aromatibus manibus suis tractans recondidit, & sepelivit ad B. Petrum Apostolum in cubiculo parentum ejus. *Ex Pontific.*

CAPUT XIII.

Symmachus fecit cœmeterium Jordanorum in melius propter corpus Alexandri. *Ex Pontif.*

CAPUT XIV.

Deus dedit dimisit pro exequiis ad omnem clerum rogam * unam integram. *Ex Pontif.*

* idest, evagationem.

LIBER DECIMUS SEXTUS.

De Sacramento Ordinis.

TITULUS I.

DE MINISTERIO SACRAM. ORDINIS.

Vide in Partis I. Lib. IV. Tit. XLIX. & Lib. VIII. Tit. XIV. quibus adde:

CAPUT I.

Nullus in ecclesiis præsumat presbyteros constituere, nisi qui & sacerdotalem gradum dare licite potest, &c. *Synod. Roman. sub Leon. IV. cap. 42.*

Tom. VI.

CAPUT II.

Si qui clerici ab istis pseudoepiscopis in eis ecclesiis ordinati sunt, quæ ad proprios Episcopos pertinebant, & ordinatio eorum cum consensu & judicio præsentium facta est, potest rata haberi, ita ut in ipsis ecclesiis perseverent. Aliter autem vana est habenda ordinatio, quæ nec loco fundata est, nec auctoritate munita. *Leo ad Rustic. Narbonens. Episcopum, epist. 90. cap. 1.*

I. q. 1. c. 40.

P p

Bur-

298 Juris Pontificii Veteris Epitome

Burchard. lib. I. cap. II. Ivo part. 5. cap. 65.

CAPUT III.

De Episcopis vagantibus, qui parochias non habent, nec scimus de ordinatione eorum qualiter fuit, placuit juxta instituta sanctorum patrum, ut in alterius parochia ministrare, nec ullam ordinationem facere debeant, sine iussione Episcopi, cujus parochia est, & si hoc facere præsumperint, ab officio suspendantur, &c. *Synod. apud Palatium Vernis, cap. 13. Vormac. c. 62.*

TITULUS II.

EPISCOPUS NON ORDINET IN ALIENA DIÆCESI.

Vide in Partis I. Lib. IV. Tit. LIV.

TITULUS III.

NE EPISCOPUS CLERICUM ALIENUM ORDINET SINE SCIENTIA EPISCOPI, AD QUEM PERTINET.

Vide in Partis I. Lib. IV. Tit. L.

TITULUS IV.

EPISCOPUS SERVET CANONUM STATUTA IN CONFERENDIS ORDINIBUS.

Vide in Partis I. Lib. IV. Tit. LI.

TITULUS V.

NE LAICUS STATIM EPISCOPUS, AUT PRESBYTER ORDINETUR, SED PRIUS ORDINES INFERIORES SUSCIPIAT.

Vide in Partis I. Lib. IV. Tit. III. Lib. VI. Tit. VI. Lib. VII. Tit. IV. & Lib. VIII. Tit. XIII. quibus adde:

CAPUT I.

JAM non satis est laicos ordinare, quos nullus ordo fieri permittit, sed etiam ii, quorum crimina longe, lateque per omnes pene sunt nota provincias, ordinantur. *Celestinus ep. I. c. 3.*

CAPUT II.

Dist. 77. c. ult.

Si de laicis quispiam ecclesiasticis est aggregandus officiis, tanto sollicitius in singulis, quæ superius comprehensa sunt, hujusmodi decet examinari personam, quantum inter mundanam, religiosamque vitam constat esse discriminis, quia utique convenientia ecclesiæ ministeria reparanda sunt, non inconvenientibus meritis ingerenda, tantoque magis, quod sacris aptum possit esse servitiis, in eorum quærendum est institutis, quantum de tempore, quo fuerant hæc assequenda, decerpitur, ut morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit, ne per occasionem supplendæ penuriæ clericalis vicia potius divinis cultibus intulisse, non legitime familiæ computemur * procurasse compendia, quorum promotioni super anni metas, sex menses nihilominus subrogamus, quoniam, sicut dictum est, distare convenit inter personam divino cultui deditam, & de laicorum conversatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgentia credimus, ut illis ecclesiis, quibus infestatione bellorum, vel nulla penitus, vel exigua remanserint, ministeria renoventur, quatenus his, Deo propitio, restitutis, in ecclesiasticis gradibus subrogandis canonum paternorum vetus forma fervetur, nec contra eos ulla ratione prævaleat,

* confute-
mur.

quod pro accidentis defectus remedio providetur, non adversus scita majorum nova lege proponitur, cæteris ecclesiis ab hac occasione cessantibus, quas non simili clade vastatas, pristinam faciendis ordinationibus convenit tenere sententiam. *Gelas. epist. I. cap. 4.*

CAPUT III.

Hominem laicum non promovendum ad sacerdotium subito, sed per suos gradus, sicut Sardicense concilium ait, ut de laicis non eligerentur Antistites cap. 13. &c. Et Gelasius non solum Episcopos de laicis fieri prohibuit, sed etiã presbyteros, ne talia præsumerent, vetuit in decretorum suorum cap. 3. *Nicol. in epist. ad Michaellem Imper. ante med. lecta in synodo VIII. CP. sub Hadrian. II. action. 4. post princ.*

CAPUT IV.

Nulli laicorum liceat ad ecclesiasticos ordines, prætermisso canonum præfixo tempore, aut per sacra regalia, aut per consensiones cleri, vel plebis, vel per electionem, assensionemque Pontificum ad summum sacerdotium aspirare, vel provehì, sed cum per canonum conscripta tempora ecclesiasticos per ordines spirituali opere desudando, probatæ vitæ adminiculo comitante, conscenderit gradus, ad summum sacerdotium, si dignitatis vita responderit, auctore Domino provehatur, ita tamen, ut duobus, aut tribus, quos consensus cleri, & plebis selegerit, Metropolitanæ judicio, ejusque coepiscopis præsentatis, quem fors præeunte Episcoporum jejunio, Christo Domino terminante, monstraverit, benedictio consecrationis accumulet. Aliter deinceps, quod absit, præsumptum, & ordinatores, & ordinatos proprii honoris depositio subsequatur. *Barcin. II. cap. 3.*

CAPUT V.

Quod sæculares viri nequaquam ad ministerium ecclesiæ assumantur, auctoritas Apostolica docet, & dicit: *Manus cito nemini imposueris; 1. Tim. 3. d.* & iterum: *Non neophytum, ne in superbiam elatus,* putet se non tam ministerium humilitatis, quam administrationem sæcularis potestatis adeptum, & in condemnationem superbiæ, sicut diabolus per jactantiam deiiciatur, quomodo enim valebit sæcularis homo sacerdotii magisterium adimplere, cujus nec officium tenuit, nec disciplinam cognovit? aut quid docere potuit, cum ipse non didicerit? *Isidor. lib. 2. cap. 6. de eccles. officiis apud Aquisgran. cap. 9.*

Vide Syric. epist. 3. cap. 3. tit. De neophytis non ordinandis, cap. Quod semel. Celestin. ep. 2. cap. 6. De digamis non ordinandis, cap. Abstineantur.

TITULUS VI.

DE TEMPORIBUS ORDINATIONUM.

CAPUT I.

QUONIAM quidam Metropolitanorum quantum comperimus, negligent commissos sibi greges, & ordinationes Episcoporum facere differunt, placuit sanctæ synodo intra tres menses ordinationes Episcoporum celebrari, nisi forte necessitas inexcusabilis cogat tempus dilationis extendi. Quod si hoc minime fecerit, correptioni eccle-

Dist. 75. c. 2.

eccle-

ecclesiasticæ subjacebit. *Chalced. cap. 25. Vor-
mat. cap. 76. Burch. lib. 1. cap. 24. Ivo part. 5.
cap. 135. decret. Anselm. lib. 6. cap. 35. Casar.
lib. 3. cap. 28.*

CAPUT II.

In multis conciliis hoc statutum est, etiam & nunc confirmatum est a vestra prudentia, sanctissimi fratres, ut primi, quarti, septimi, & decimi mensis sacerdotum debeant fieri ordinationes, aliqui enim ex nostris per incuriam ignorantibus annorum seriem, illicitam fecerunt ordinationem. *Synod. Roman. sub Zachar. cap. 11. vide Carth. III. c. 44.*

CAPUT III.

Ne fiant ordines, nisi quatuor certis temporibus, & sabbato mediante Quadragesima, & tunc protrahatur jejuniū usque ad vespere, & si fieri potest usque ad crastinum, ut magis appareat in die Dominico ordines fieri. *Urban. II. in conc. Clavomont. c. 24.*

CAPUT IV.

Miror, quid causæ, aut occasionis emerferit, ut virum catholicæ fidei, & Nestorianis, atque Eutychianis hæreticis constanter etiam adversum Archidiaconum sub honoris specie (*Anatolius*) degradaret, & dispensationem totius causæ & curæ ecclesiasticæ in Andream Eutychianistam repente transferret, adeo nimia commotione turbatus, ut consecrationem, quam pro injuria dabat, sexta sabbati, traditionis Apostolicæ aut nescius, aut oblitus, inferret, quasi non ad Episcopum magis, quam ad presbyterum ordinationis illius vitium pertineret. *Leo epist. 55. post princ.*

CAPUT V.

Quod a patribus nostris propensiore cura novimus esse servatum, a vobis quoque volumus custodiri, ut non passim diebus omnibus sacerdotalis, vel levitica ordinatio celebretur, sed post diem sabbati ejus noctis, quæ in prima sabbati luceat, exordia deligantur, hoc est, sub lege divini officii substituantur, in quibus his, qui consecrandi sunt, jejunis, & a jejunantibus sacra benedictio conferatur. Quod ejusdem observantiæ erit, si mane ipso dominico die, continuato sabbati jejunio, celebretur, a quo tempore præcedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem resurrectionis, sicut etiam in pascha Domini declaratur, pertinere, non dubium est. Nam præter auctoritatem consuetudinis, quam ex Apostolica novimus venire doctrina, etiam sacra scriptura manifestat, quod cum Apostoli Paulum & Barnabam ex præcepto Spiritus sancti ad evangelium gentibus mitterent prædicandum, jejunantes, & orantes imposuerunt eis manus, ut intelligamus quanta & dantium, & accipientium devotione curandum sit, ne tantæ benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo pie, & laudabiliter Apostolicis moribus gesseris institutis, si hanc ordinandorum sacerdotum formam per ecclesias, quibus Dominus præesente voluit, etiam ipse servaveris, ut his, qui consecrandi sunt, numquam benedictiones nisi in die resurrectionis Dominicæ tribuantur, cui a vespe-

ra sabbati initium constat ascribi. *Leo ep. 79. c. 1. ad Dioscorum Episcopum Alexand. Ivo lib. 3. tit. 2. cap. 6. panorm. & part. 6. cap. 70. & 71. decret. Anselm. lib. 7. cap. 37. Tarrac. lib. 3. cap. 47.*

CAPUT VI.

Nec sibi constare status sui noverit firmitatem, qui non die sabbati vespere, quod luceat in prima sabbati, vel ipso Dominico die fuerit ordinatus (*loquitur de ordinatione Episcoporum*) solum enim majores nostri resurrectionis Dominicæ diem honore dignum judicavere, ut sacerdotes, qui sumuntur, hoc die potissimum tribuantur. *Leo epist. 87. ad Episc. Viennen. provinc. ante fin.*

CAPUT VII.

Priscis igitur pro sui reverentia manentibus constitutis, quæ ubi nulla vel rerum, vel temporum perurget angustia, regulariter convenit custodiri, eatenus ecclesiis, quæ vel cunctis sunt privata ministris, vel sufficientibus usque adeo despoliata servitiis, ut plebibus ad se pertinentibus divina munera supplere non valeant, tam instituendi, quam promovendi clericalis obsequii spatia dispensanda concedimus. *Gelas. epist. 1. c. 2. Ivo part. 3. cap. 142. decret.*

CAPUT VIII.

Ordinationes presbyterorum, & diaconorum nisi certis temporibus, & diebus exerceri non debeant, id est, quarti mensis jejunio, septimi, & decimi, sed etiam quadragesimalis initia, ac mediana quadragesimæ die, sabbati jejunio circa vespere noverint celebrandas. Nec cujuslibet utilitatis causa, seu presbyterum, seu diaconum his præferre, qui ante ipsos fuerint ordinati. *Gelas. epist. 1. c. 13. Ivo lib. 3. tit. 2. cap. 18. panorm. & part. 6. c. 74. decret. Anselm. lib. 7. cap. 38. Tarrac. lib. 3. cap. 48. vide Gregor. II. epist. 3.*

CAPUT IX.

Ordinationes presbyterorum, seu diaconorum non nisi quarti, septimi, & decimi mensium jejunis, sed & ingressu quadragesimali, atque mediante vespere sabbati (*Episcopus vester*) noverit celebrandas. *Greg. II. epist. 3. ad clerum Thuringiæ, in med.*

CAPUT X.

De ordinatione etiam presbyterorum, & diaconorum, cogente necessitate, & paupertate rogantium non legitimis temporibus, & diebus a te promoveri, si aliquam haberes ex hoc offensionem, insinuasti, &c. Bene nosti, quod sacri canones docent, aptis temporibus sacerdotes ordinandos; attamen in eo, quod a te propter zelum fidei actum est, a Domino Deo nostro indulgentiam postulemus. *Zachar. epist. 5. ante fin. ad Bonif. Episcop.*

CAPUT XI.

Si cum quisque nostrum mortalium ad sacerdotale promovetur officium, nullatenus patimur, ut in reliquis diebus, nisi tantum Dominicis festivitibus hi, qui honoris digni habentur officio, in ordine præficiantur ecclesiastico, quanto magis, ut sancta desiccata templa, quæ ab ho-

Dist. 75. c. 4. & 5.

Ab. 13.

minibus fidelibus censentur honorificanda, sine diebus Dominicis perhibeantur consecranda. *Cæsaraug. III. c. 1.*

CAPUT XII.

Decrevimus presbyterorum, diaconorum, & cæterorum graduum inferiorum ordinationes statutis temporibus fieri debere. *Cabilon. sub Carolo cap. 23.*

CAPUT XIII.

Revoluta sunt patrum statuta, & inventum, quia graduum ordinationes recte fiunt per mensem Martium, & Junium, Septembrem quoque, atque Decembrem, sabbato videlicet in duodecim lectionibus, quando jejunia quatuor temporum aguntur, ubi si tanta multitudo fuerit ordinandorum, ut sabbato non possit omnes Episcopus consecrare, in crastina Dominica usque ad horam sextam a mane qui superfuerint, debent ordinari, alias autem nullo modo, nisi causa grandis necessitatis, de diaconatu tantum, vel presbyteratu oportet ordinationes agi, & hoc in nulla festivitate, nisi Dominica die, quam tamen jejunium generale in sabbato præcesserit, nam & ipse Episcopus ordinari non potest, nisi dominica die circa horam diei tertiam. De sancto autem Gregorio constat, quia numquam, nisi in mense Martio ordinationes egit. Beatus vero Petrus Apostolus in mense Decembri, & non alibi, &c. *Lemovicen. actio. 2. ante fin.*

CAPUT XIV.

Gregorius fecit ordinationes duas, unam in quadragesima, & aliam in mense septimo. *Ex Pontif.*

TITULUS VII.

DE CÆREMONIIS, QUÆ IN ORDINATIONE PRESBYTERI, ET RELIQUORUM CLERICORUM OBSERVARI SOLENT.

CAPUT I.

Dist. 23. c. 8. Presbyter, cum ordinatur, Episcopo eum benedicente, & manum super caput ejus tenente, etiam omnes presbyteri, qui præsentibus sunt, manus suas juxta manum Episcopi, super caput illius teneant. *Carth. IV. cap. 3. Ivo lib. 3. tit. 3. c. 6. panorm. & part. 6. c. 12. decret. Anselm. lib. 7. c. 53. Cæsar. lib. 8. c. 20.*

CAPUT II.

d. 23. c. 11. Diaconus, cum ordinatur, solus Episcopus, qui eum benedicit, manus super caput illius ponat, quia non ad sacerdotium, sed ad ministerium consecratur. *Carth. IV. c. 4. Ivo lib. 3. tit. 3. c. 7. panorm. & part. 6. c. 13. decret. Anselm. lib. 7. c. 52. Cæsar. lib. 8. c. 21.*

CAPUT III.

d. 23. c. 15. Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de manu Episcopi accipiat vacuum, & calicem vacuum, de manu vero Archidiaconi, urceolum cum aqua & manile, & manutergium. *Carth. IV. c. 5. Ivo lib. 3. tit. 3. cap. 8. panorm. & part. 6. c. 14. & c. 9. in fin. decret. Anselm. lib. 7. c. 51.*

CAPUT IV.

d. 23. c. 16. Acolythus, cum ordinatur, ab Episcopo quidem doceatur qualiter in officio suo agere debeat,

sed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut sciat se ad accendenda ecclesie luminaria mancipari. Accipiat & urceolum vacuum, ad suggerendum vinum in eucharistiam sanguinis Christi. *Carth. IV. c. 6. Ivo lib. 3. tit. 3. cap. 9. panorm. & part. 6. c. 15. decret. Anselm. lib. 7. cap. 50.*

CAPUT V.

Exorcista, cum ordinatur, accipiat de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, dicente sibi Episcopo: *Accipe, & commenda memoriae, & habeto potestatem imponendi manus super energumenum, sive baptizatum, sive catechumenum. Carth. IV. c. 7. Raban. lib. 1. cap. 10. de instit. cleric. Ivo lib. 3. tit. 3. cap. 10. panorm. & part. 6. cap. 16. decret. Anselm. lib. 7. cap. 49.*

CAPUT VI.

Lector, cum ordinatur, faciat de illo verbum Episcopus ad plebem, indicans ejus fidem, ac vitam, atque ingenium. Post hæc spectante plebe tradat ei codicem, de quo lecturus est, dicens ad eum: *Accipe & esto lector * verbi Dei habiturus, si fideliter, & utiliter impleveris officium, partem cum eis, qui verbum Dei ministraverunt. Carth. IV. c. 8. Ivo lib. 3. tit. 3. c. 11. panorm. & part. 6. cap. 17. decret. Anselm. lib. 7. cap. 48.*

CAPUT VII.

Ostarius, cum ordinatur, postquam ab Archidiacono instructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat conversari, ad suggestionem Archidiaconi, tradat ei Episcopus claves ecclesie de altario dicens: *Sic age, quasi redditurus Deo rationem pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur. Carth. IV. c. 9. Ivo lib. 3. tit. 3. c. 12. panorm. & part. 6. c. 18. decret. Anselm. lib. 7. cap. 47.*

CAPUT VIII.

Pfalmista, id est cantor, potest absque scientia Episcopi, sola jussione presbyteri, officium suscipere cantandi, dicente sibi presbytero: *Vide ut quod ore cantas, corde credas, & quod corde credis, operibus comprobes. Carth. IV. c. 10. Ivo lib. 3. tit. 3. c. 13. panorm. & part. 6. c. 19. decret. Anselm. lib. 7. c. 46.*

CAPUT IX.

Lectores, dum ordinantur, primum de eorum conversatione Episcopus verbum facit ad populū, deinde coram plebe tradit eis codicem apud cum divinorum ad verbum Dei annuntiandum. Qui autem ad hujusmodi provehitur gradum, iste erit doctus, & libris imbutus, sensuumque, ac verborum scientia perornatus. *Isidor. lib. 2. cap. 11. de eccles. offic. apud Aquisgr. cap. 3. Raban. lib. 1. c. 11. de instit. cleric.*

CAPUT X.

Exorcista, cum ordinatur, sicut ait canon, accipiunt de manu Episcopi libellum, in quo scripti sunt exorcismi, accipientes potestatem imponendi manus super energumenos, (sive baptizatos) sive catechumenos. *Isidor. lib. 2. c. 13. de eccles. offic. apud Aquisgr. c. 4. Raban. lib. 1. c. 10. de instit. cleric.*

CAPUT XI.

Vide d. 23. c. 15. Subdiaconus. Subdiaconi, cum ordinantur, sicut sacerdotes, & levitæ manus impositionem non suscipiunt, sed patenam tantum, & calicem de manu Episcopi, & ab Archidiacono scyphum aquæ cum aqua manili, & manutergium accipiunt. *Isidor. lib. 2. c. 10. de eccles. offic. apud Aquisgr. c. 6.*

TITULUS VIII.

ORDINENTUR CLERICI MULTIS PRÆSENTIBUS, NON TAMEN INTERSINT CATECHUMENI.

CAPUT I.

Silvester Episcopus dixit: „ A nobis incipientes moderamine lenitatis indicare, commonemus, ut nulli Episcopo liceat quemlibet gradum clerici ordinare, aut consecrare, nisi cum omni adunata ecclesia “. *Silv. in concil. Rom. CCLXXV. Episc. cap. ult.*

CAPUT II.

Dist. 67. c. 1. Reliqui sacerdotes (præter Episcopum) a proprio ordinentur Episcopo, ita ut cives, & alii sacerdotes assensum præbeant, & jejunantes orationem celebrent, similiter, & diaconi ordinentur, ceterorum autem graduum distributioni trium veracium testimonium, cum Episcopi scilicet probatione, sufficere potest. *Anaclet. epist. 2. post princ. Burchard. lib. 1. c. 15. O part. 5. c. 69. decret. Anselm. lib. 6. cap. 47.*

CAPUT III.

Dist. 75. c. 3. Ordinationes presbyterorum, & levitarum tempore congruo, & multis coram assistantibus solemniter agite, & probabiles, ac doctos viros ad hoc opus provehite, ut de eorum societate, & adjumento plurimum gaudeatis. *Zephir. epist. 2. in fin. Burch. lib. 2. c. 3. Ivo part. 6. cap. 23. O 47. decret. Anselm. lib. 7. cap. 36. Casaraugust. lib. 4. c. 107. Tarrac. lib. 3. c. 46.*

CAPUT IV.

Non licere ordines in præsentia auditorum (catechumenorum, L.) fieri. *Laod. cap. 5. al. 4. Burchardus lib. 2. cap. 7. Ivo part. 6. cap. 27. decret.*

CAPUT V.

Ordatio non fiat clanculum, Ecclesia enim pacem habente, decet præsentibus sanctis ordinationes fieri in ecclesia. *Theophil. Episc. Alex. in commonitorio cap. 6.*

CAPUT VI.

Zephirinus constituit, ut præsentibus clericis, & laicis fidelibus, sive clericus, sive levita, sive sacerdos ordinetur. *Damas. in Zephir.*

TITULUS IX.

QUA ÆTATE CLERICI POSSINT SACRIS INITIARI.

Vide in Part. I. Lib. IV. Tit. X. & Libro VI. Tit. VIII. & Lib. VII. Tit. V. & XXXV.

CAPUT I.

De elect. c. 7. Greg. IX. c. 30. eod. tit. in 1. coll. **C**UM in sacris ordinibus, & mysteriis ecclesiasticis, & ætatis maturitas, & morum gravitas, & scientia litterarum sit inquirenda, multo fortius hoc in Episcopo oportet inquiri, qui ad curam positus aliorum, in se ipso debet

ostendere, qualiter alios in domo Domini oporteat conversari, &c. præsentis decreto statuimus, ut nullus in Episcopum eligatur, nisi trigésimum ætatis annum egerit, &c. inferiora ministerio, ut puta decanatus, archidiaconatus, & alia, quæ animarum curam habent annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec parochialium ecclesiarum regimen, nisi qui jam xxv. ætatis annum attigerit, & qui scientia, & moribus existat commendandus. Cum autem assumptus fuerit, si archidiaconus in diaconem, & decani, & reliqui admoniti non fuerint præfixo canonibus tempore in presbyteros ordinati, & ab illo removeantur officio, & alii conferatur, &c. *Alexand. III. in concil. Later. c. 3.*

CAPUT II.

Quid est cito manus imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante experientiam disciplinæ sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari. *Leo ep. 85. c. 1. Anselm. lib. 6. c. 30. vel 34. Ivo part. 5. cap. 105. decret.*

CAPUT III.

Pueri ad sacros ordines nullatenus admittantur, ne tanto periculosius cadant, quanto citius conscendere ad altiora festinant. *Greg. lib. 2. indict. 11. epist. 47. Columba Episcopo. Anselm. lib. 7. c. 39. vel 46.*

CAPUT IV.

Estote præcipue in ordinatione solliciti, & ad sacros ordines aspirare, nisi provectiores ætate, & mundos opere nullatenus admittatis, ne forte semper esse desinant, quod immature esse festinant. *Greg. lib. 2. indict. 11. ep. 48. Adeodaro Episc. Tarrac. lib. 1. c. 107.*

CAPUT V.

Item placuit, ut lectores populum non saluent, & ut ante viginti quinque annos nec clerici ordinentur, nisi primum divinis scripturis instructi, vel ab infantia eruditi propter fidei professionem, vel assertionem. *Hipponen. c. 2.*

CAPUT VI.

Presbyterum ordinari non debere ante legitimum tempus, hoc est xxx. ætatis annum, sed priusquam ad consecrationem presbyteratus accedat, maneat in Episcopio discendi gratia officium suum tamdiu, donec possint & mores, & actus ejus animadverti, & tunc si dignus fuerit, ad sacerdotium promoveatur. *Turon. sub Carolo cap. 12.*

CAPUT VII.

Quod a xxx. annis sacerdos (id est Episcopus) efficitur, ab ætate scilicet Christi sumptum est, ex qua idem exorsus est prædicare. Hæc enim ætas profectu non indiget jam parvulorum, sed plena est, & robusta, & ad omne disciplinæ exercitium præparata. *Isidor. lib. 2. c. 5. de ecclesiast. offic. apud Aquisgr. c. 9.*

Vide Tolet. IV. c. 18. rit. Quales debeant esse qui sacris initiantur, cap. Qui non promoveantur.

TITULUS X.
DE ILLICITIS ORDINATIONIBUS.
CAPUT I.

*Dist. 70. Ne-
minem, c. 1.*

* pronan-
tietur.

Nemo absolute ordinetur presbyter, diaconus, vel alius ecclesiastici ordinis, nisi in ecclesia urbis, vel vici, vel martyrio, vel monasterio ordinatus (clericus) publicetur*. Sin minus, irrita sit ordinatio, nihilque agere possit propter contumeliam ordinatis. *Chalc. cap. 6. Capitulum. lib. 1. c. 25. Burch. lib. 2. c. 6. Ivo lib. 3. tit. 2. cap. 20. panorm. & part. 6. cap. 26. decret. Anselm. lib. 7. cap. 95.*

CAPUT II.

Si quæ factæ sunt ordinationes illicitæ, removeantur, quoniam stare non possunt. *Celest. epist. 2. cap. 6.*

CAPUT III.

Ordinationes illicitas irritas denotamus, nisi per satisfactionem, quæ ad pacem pertinent, componantur. *Turon. cap. 10.*

TITULUS XI.
QUALES DEBEANT ESSE, QUI ORDINANTUR, ET NE QUISQUAM SINE EXAMINE ORDINETUR.

CAPUT I.

*Dist. 81. c. 4.
Dist. 24. Si
quis, c. 7.*

Si qui presbyteri sine examine sunt provecti, vel cum discuterentur, peccata sua confessi sunt, & homines contra canones commoti, manus confessis imponere tentaverunt, tales regula non admittit, quia quod irreprehensibile est, catholica defendit ecclesia. *Nican. c. 9. Marr. Brac. c. 24. Raban. c. 1. de pœnit. Burch. lib. 2. cap. 13. Ivo part. 6. c. 33. decret. Anselm. lib. 8. cap. 13.*

CAPUT II.

*De elect. c. 7.
Greg. IX. &
c. 16. eod. tit.
in 1. coll.*

Cum in sacris ordinibus, & ministeriis ecclesiasticis, & ætatis maturitas, & morum gravitas, & scientia litterarum sit inquirenda, multo fortius hoc in Episcopo oportet inquiri, &c. *Alex. III. in conc. gener. Later. c. 3.*

CAPUT III.

*De elect. c. 44.
Gr. IX. &
c. ult. eod. tit. in 4. coll.*

Episcopi tales ad sacros ordines, & ecclesiasticas dignitates promovere procurent, qui commissum sibi officium digne valeant adimplere, si & ipsi canonicam cupiunt effugere ultionem. *Innoc. III. in conc. Later. gener. c. 26.*

CAPUT IV.

*Dist. 54. Pœ-
nitentes, c. 3.*

35. q. 9. c. 3.

Bigami, vel in scii litterarum, aut aliqua membrorum defectu damna perpeffi, vel hi, qui ex pœnitentibus sunt, ad sacros ordines aspirare non audeant. Quisquis talium consecrator extiterit, factum suum ipse dissolvat. Sed, & [quod quis commisit illicite, aut a decessoribus suis invenit admissum, si proprium periculum vult vitare, damnabit, nos enim in nullo volumus severitatem ultionis exercere. Sed qui in causis Dei vel contumacia, vel aliquo excessu deliquerit, aut ipse quod perperam fecerit, abolere noluerit, in se, quidquid in alio non refecerit, inveniet. *Hilar. in synod. Rom. c. 2. 3. 4. Anselm. lib. 7. cap. 13.*

CAPUT V.

Dist. 32. c. 12.

Nemo ad sacrum ordinem permittatur accedere, nisi aut virgo, aut probatæ sit castitatis, &

qui usque ad subdiaconatum unicam virginem uxorem habuerit. *Urban. II. in synod. apud Mel-fiam, cap. 3.*

CAPUT VI.

Ad dominica mysteria tales eligantur, qui ante ordinationem conjuges suas non noverint*. *Clem. epist. 2. post princ. Ivo part. 6. c. 87. decret. Casar. lib. 8. cap. 59.*

CAPUT VII.

Tales ad ministerium eligantur clerici, qui digne possint dominica sacramenta tractare, melius est enim sacerdotii paucos habere ministros, qui possint digne opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui onus grave ordinatori adducant. *Clem. epist. 2. ante med.*

CAPUT VIII.

Quod consulisti sedem Apostolicam, qui sint infames, aut qui ad gradus ecclesiasticos non sint admittendi. [Infames esse eas personas dicimus, qui pro aliqua culpa notantur infamia, id est omnes, qui christianæ legis normam abiiciunt, & ecclesiastica statuta contemnunt. Similiter fures, sacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos, sepulchrorum quoque violatores, & Apostolorum, atque successorum eorum, reliquorumque patrum statuta libenter violantes, & omnes, qui adversus patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur. Similiter incestuosos, homicidas, perjuros, raptos, maleficos, & veneficos, adulteros, de bellis fugientes, & qui indigna sibi petunt loca tenere, aut facultates ecclesiæ abstrahunt injuste, qui fratres calumniantur, aut accusant, & non probant, vel qui contra innocentes principum animos ad iracundiam provocant, & omnes anathematizatos, vel pro suis sceleribus ab ecclesia pulsos, & omnes, quos ecclesiasticæ, vel sæculi leges infames pronunciant. Hos vero non ad sacros ordines licet promovere, nec servos ante legitimam libertatem, nec pœnitentes, nec bigamos, nec eos, qui curiæ deserviunt, vel qui non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem, vel intellectum, aut inobedientes sanctorum decretis existunt, aut furiosi manifestantur. Hi omnes nec ad sacros gradus debent provehi, nec isti, nec liberti, neque suspecti, nec ream fidem, vel dignam conversationem non habentes summos sacerdotes possunt accusare. *Steph. epist. 1. ante fin. Burchard. lib. 1. cap. 173. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 14. panorm. & part. 5. cap. 291. decret. Deusd. cap. 3. Anselm. lib. 3. cap. 5. Casar. lib. 5. cap. 28. Tarrac. lib. 2. cap. 8.*

CAPUT IX.

Quicumque se ecclesiæ vovit obsequiis a sua infantia ante pubertatis annos baptizari, & letorum debet ministerio sociari. Qui ab accessu adolescentiæ usque tricesimum* ætatis annum, si probabiliter vixerit, una tantum, & ea, quam virginem communi per sacerdotem benedictione perceperit, uxore contentus, acolythus, & subdiaconus esse debet, post quæ ad diaconatus gradum, si se ipse primitus, continentia præeunte dignum probari, accedat. Ubi si ultra quinque annos laudabiliter ministrarit, congrue pre-

*Dist. 81. Mi-
nistri, c. 19.
* relique-
runt.*

Dist. 23. c. 4.

6. q. 1. c. 17.

* vicefi-
mum, al.

presbyterium consequatur, exinde post decennium Episcopalem cathedram poterit adipisci, si tamen per hæc tempora integritas vitæ, ac fidei ejus fuerit approbata, &c. *Syrie. Himer. Tarrac. Episcop. ep. 1. cap. 9.*

CAPUT X.

Videt vestra sinceritas in sacris ministeriis, aut in ordinationibus vestris quantum magna cura, & diligens sollicitudo debeat observari. Denique ad Timotheum loquitur (*Apostolus*) *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Quod propterea memoratur, ut examine habito, & probitate morum, & ecclesiastico labore sit commendatior, qui vocatur in medium, ut summum sacerdotium possit accipere, probatus judicio, non favore, susceptus veritate, non gratia, Apostolico ordine functus*, non præcipiti voluntate, &c. *Syricius ad Orthodoxos ep. 3. in princ.*

CAPUT XI.

Laici, qui habentes uxores baptizati sunt, ac sic se instituerunt, ut opinio eorum in nullo vacillet, ut aut clericis juncti sint, aut monasteriis, ex quo baptizati sunt, hæserint, & si non concubinam, non pellicem noverint, si in bonis operibus vigilaverint, non prohibentur hujusmodi ad clericatus sortem assumi. *Innoc. ep. 4. c. 4. Tarrac. lib. 1. cap. 129. Anselm. lib. 7. cap. 29. al. 34. Ivo lib. 3. tit. 5. cap. 4. panorm. 2. part. 6. cap. 95. decret.*

CAPUT XII.

Quales vero eligendi sunt in ordine clericorum evidens forma declarat, id est, qui ab ineunte ætate baptizati fuerint, & lectorum officio sociati, vel si majores sunt, cum fuerint Dei gratiam consecuti, statim se ecclesiasticis ordinibus mancipaverint, & si uxores habuerint, quærendum, si uxorem virginem habuerint, quia scriptum est in veteri testamento: *Uxorem virginem accipiat sacerdos.* Et alibi: *Sacerdotes mei semel nubant.* Neque qui duas uxores habuerint, quia Paulus Apostolus ait, *Unius uxoris virum.* Nec illud debere admitti, quod aliquanti pro defensione pravi errores opponunt, & asserunt quod ante baptismum omnia dimittuntur, &c. Nullus ergo contra Apostolum tale aliquid sentiat, nec admittat, sed fideliter intelligat unius uxoris virum sive ante baptismum esse nominatum, sive post baptismum, &c. *Innocent. epist. 23. cap. 5. 6. ad synod. Tolet.*

CAPUT XIII.

Admittuntur passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur, & qui a dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium sacerdotii, tamquam servilis vilitas hunc honorem jure capiat, provehuntur, &c. Ab his abstineant sacerdotes, & ab aliis, qui aut origini, aut alicui conditioni obligati sunt, nisi eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vindicant potestatis, &c. Qualis vero unicuique natalium honestas, & morum esse debeat, qui sacri altaris ministerio est sociandus, & Apostolo nos docente, & divina præceptione didicimus, & canonum

regulis, &c. Constat ad sacerdotium pervenisse viduarum maritos, & quibus fuerunt numerosa conjugia, & ad omnem licentiam vita liberior, &c. contra Apostoli vocem, *unius uxoris virum,* *Levit. 21.* & antiquæ legis præceptum, „ Sacerdos virginem, uxorem accipiat, non viduam, non repudiatam “. Hos ergo quicumque tales admitti sunt, ab ecclesiasticis officiis, & a sacerdotali nomine, Apostolica sedis auctoritate jubemus arceri, &c. cum capaces non fuerint, &c. Nec ignorare licuit sacerdotem, quod canonum fuerat regulis definitum. *Leo ep. 1. cap. 1. 2. Episcopis per Campaniam. Tribur. cap. 29. Burch. lib. 2. cap. 22. Ivo part. 6. cap. 64. decret. Anselm. lib. 7. c. 23. Tarrac. lib. 4. cap. 19.*

CAPUT XIV.

Quid est cito manus imponere, nisi ante ætatis maturitatem, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinæ sacerdotalem honorem tribuere non probatis? *Leo ep. 85. cap. 1. ad Episcopos Africa. Anselm. lib. 6. cap. 30. Ivo part. 5. cap. 105. decret. Casar. lib. 5. cap. 24.*

CAPUT XV.

Si quis etiam de religioso proposito, & disciplinis monasterialibus eruditus ad clericale munus accedit, imprimis ejus vita præteritis æta temporibus inquiratur. Si nullo gravi facinore probatur infectus, si secundam non habuit uxorem, nec a marito rejectam fortitus ostenditur, si poenitentiam publicam fortassis non gessit, nec ulla corporis parte vitiatus apparet, si servili, aut originariæ non est conditioni obnoxius, si curiæ jam probatur nexibus absolutus, si assecutus est litteras. *Gelas. epist. 1. cap. 3. Ivo part. 3. cap. 143. decret.*

CAPUT XVI.

Nec fas esse confidat quisque Pontificum bigamos, aut conjugia sortientes ab aliis derelicta, sive quoslibet, post poenitentiam, vel sine litteris, vel corpore viaticos, vel conditionarios, aut curiæ, publicarumque rerum nexibus implicatos, aut passim nulla temporis congruentis expectatione discussos, divinis servituros applicare ministeriis*, neque pro suo libitu jura studeant aliena pervadere, absque sedis Apostolicæ justæ dispensationis mandato. *Gelas. ep. 1. cap. 5. Anselm. lib. 7. cap. 15. Tarrac. lib. 3. cap. 38.*

CAPUT XVII.

Si quid indulgetur de temporum quantitate, moribus aggregata strenuitate pensatur, si vitæ jam proposito continetur, quod protelata fuerat ætate curandum, dummodo illa nullatenus dissimulata subrepant, quorum quodlibet si inesse claruerit, merito clericalibus infulis reprobabilem convincat esse personam. [Et si illa nonnumquam sinenda sunt, quæ si cæterorum confict integritas, sola nocere non valeant, illa tamen sunt magnopere præcavenda, quæ recipi nisi manifesta decoloratione non possint. Ac si ea ipsa, quæ nullo detrimento aliquoties indulgentia creduntur, vel rerum, temporumque cogit intuitus, vel acceleratæ provisionis respectus excusat, quanto magis illa, nullatenus mutilanda sunt,

sunt, quæ nec ulla necessitas, nec ecclesiastica prorsus extorquet utilitas? *Gelas. epist. 1. c. 11. Tarrac. lib. 1. cap. 116.*

CAPUT XVIII.

Qui non Dei gratia, sed promissione rerum ecclesiasticarum præmissa, ad sacerdotium conantur accedere, desideriorum talium reprimantur effectus. Qui autem ab hujusmodi se intentione non cohibent, vindictis canonum sciant se sine dubitatione subiiciendos. Nec facile ad sacerdotium permittantur accedere, quibus & gradus, & tempora constituta sunt, per quæ ad hanc dignitatem debeant aspirare, &c. *Symm. ac. epist. 1. cap. 2.*

CAPUT XIX.

Dist. 61. c. 2. Ut in sacerdotibus ordinandis, quæ sunt a patribus proscripta, & definita, cogitatis, quia sicut est caput ecclesiæ Christus, Christi autem Vicarii sacerdotes, sic & in eligendis his curam oportet esse perspicuam. Irreprehensibiles enim esse convenit, quos præesse necesse est, corrigendis, nec quidquam illi deesse personæ, penes quam est religionis summa, & substantia disciplina. Æstimet quis pretium Domitici gregis, ut sciat, quod meritum constituendi deceat esse pastoris. *Hormisdad ad Episcop. Hispan. cap. 1. Anselm. lib. 6. cap. 19. Tarrac. lib. 3. cap. 13.*

CAPUT XX.

Dist. 50. c. Si post, 12. Si tales quarimus ad sacros ordines promovendos, quibus nulla ruga, nullumque vitæ contagium præpediat, quanto magis si post ordinationem suam quispiam in lapsum ceciderit, omnino prohibendus est cum manibus lutulentis mysterium nostræ salutis tractare? &c. *Mart. epist. unic. ante med.*

CAPUT XXI.

Dist. 34. c. 10. Præcipimus, ne umquam illicitas ordinationes facias, nec bigamum, aut qui virginem non est fortitus uxorem, aut ignorantem litteras, vel in qualibet parte corporis vitiatum, vel poenitentiam, vel curiam, vel cuilibet conditioni obnoxium ad sacros ordines permittas accedere. Sed si quos hujusmodi repereris, non audeas promovere:

Dist. 98. c. 3. „ [Afros passim, vel incognitos peregrinos ad ecclesiasticos ordines tendentes nulla ratione facias, quia Afri quidem aliqui Manichæi, „ aliqui rebaptizati, peregrini vero plurimi etiam in minoribus ordinibus constituti ad fortiores prætendisse honores sæpe probati sunt „, &c. *Greg. Joann. Scillatino Episc. lib. 2. regist. epist. 25. Anselm. lib. 7. c. 21. Ivo part. 3. cap. 288. Tarrac. lib. 3. c. 41.*

CAPUT XXII.

Estote præcipue in ordinatione solliciti, & ad sacros ordines aspirate, nisi provectiores ætate, & mundis opere, nullatenus permittatis, ne forte semper esse desinant, quod immature esse festinant, eorum enim, qui in sacro sunt ordine collocandi, prius vitam, moreque discutite, & ut dignos huic officio adhibere possitis, non vobis potentia, aut supplicatio quarumlibet surrepat personarum, &c. Si quando igitur de his tractare necesse est, graves, expertoque viros conciliis vestris * adhibete participes, & cum eis com-

* consilii vestri.

muni de hoc deliberatione pensate, &c. *Greg. Adeodato Episcop. Numid. lib. 2. indict. 11. epist. 48.*

CAPUT XXIII.

Ne umquam ii, qui ordinati sunt, pereant, provideri debet, quales ordinentur, ut prius aspiciatur, si vita eorum continens in annis plurimis fuit, si studium orationis, si eleemosynæ studium habuerunt. Quærendum quoque est, ne forte fuerit bigamus. Videndum etiam ne sine litteris, aut obnoxius curiæ compellatur post sacrum ordinem ad exactorem publicam redire. Hæc itaque omnia diligenter fraternitas vestra inquirat, ut dum diligenter quilibet exquisitus ordinatur, non celeriter post ordinationem deponatur, &c. *Greg. Januario Caralitan. Episc. lib. 3. regist. epistola 26.*

CAPUT XXIV.

Quod ad sacros ordines rectæ fidei viri perducentur, omnipotenti Deo sine cessatione gratiæ solvendæ sunt, &c. *Greg. Isicio Episc. Hierosol. lib. 9. regist. epist. 40.*

CAPUT XXV.

Fratrem nostrum Bonifacium vobis ordinavimus sacerdotem, cui dedimus in mandatis, ne umquam ordinationes præsumat illicitas, ne bigamum, aut qui virginem non est fortitus uxorem, neque illiteratum, vel in qualibet corporis parte vitiatum, aut ex poenitente, vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, notatumque, ad sacros ordines permittat accedere, sed si quos hujusmodi forte repererit, non audeat promoverè: „ [Afros passim ad ecclesiasticos ordines præ- „ tendentes, nulla ratione suscipiat, quia aliqui „ eorum Manichæi, aliqui rebaptizati sapius „ sunt probati „, &c. *Greg. II. ep. 3. in princ. Greg. lib. 2. ep. 25. reg. Anselm. lib. 7. cap. 25. Ivo part. 8. c. 288. Tarrac. lib. 3. c. 41.*

Dist. 34. c. 10. Præcipimus.

Dist. 98. c. 3.

CAPUT XXVI.

Nullus ordinetur clericus non probatus vel Episcoporum examine, vel populi testimonio. *Carth. III. c. 23. Anselm. lib. 7. c. 89.*

Dist. 24. c. 2.

CAPUT XXVII.

Ut Episcopus sine consilio clericorum suorum clericos non ordinet, ita ut civium assensum, & conniventiam, & testimonium quarat. *Carth. IV. c. 22. Casar. lib. 4. c. 77.*

D. 24. c. 6.

CAPUT XXVIII.

Non nisi unius uxoris viri, iidemque virginibus copulati diaconi, vel presbyteri ordinentur. *Andegav. c. 12.*

CAPUT XXIX.

De clericorum præmittenda conversione id omnimodis observetur, ne ullus ex laicis ante annalem conversionem, vel ætatem legitimam, id est xxv. annorum diaconus, & xxx. presbyter ordinetur. Ne autem duarum uxorum vir, aut renuptæ maritus, aut poenitentiam professus, aut senius * corpore, aut qui publice aliquando arreptus sit, promoveatur. Si sciens Episcopus id egerit, qui ordinatur, suscepto juxta anteriores canones privetur officio, ille sex mensibus a celebrandis officiis sequestretur. Si tunc missas facere præsumperit, anno integro omnium fratrum charita-

De big. c. 1. in 1. coll. Greg. IX. * debilis, s.

rita-

ritate privetur. De quorum promotionibus, si quis clericus aut civis testis extiterit, quorum testimonio, dum creditur, frequenter pontificis ignorantia pravenitur cum agnitione fuerit, ordinationem illicite celebratam anno integro a communione pellatur, qui si in infirmitate deciderit, ei viaticum non negetur. *Aurel. III. c. 6.*

CAPUT XXX.

D. 51. c. 5.

Qui non promoveantur ad sacerdotium ex regulis canonum: „ [Qui in aliquo crimine detecti
 „ sunt. Qui infamiae nota aspersi sunt. Qui scelerata aliqua per publicam poenitentiam se admisisse confessi sunt. Qui in haeresim lapsi sunt.
 „ Qui in haeresi baptizati, aut rebaptizati esse noscuntur. Qui semetipsos absciderunt, aut naturaliter defectu membrorum, aut decisione aliquid minus habere noscuntur. Qui secundae uxoris conjunctionem sortiti sunt, aut numerosa conjugia frequentaverunt. Qui viduam, vel a marito relictam duxerunt, aut corruptarum mariti fuerunt. Qui concubinas, aut fornicarias habuerunt. Qui servili conditioni obnoxii sunt. Qui ignoti sunt. Qui neophyti, vel laici sunt. Qui saeculari militiae dediti sunt. Qui curiae nexibus obligati sunt. Qui infirmi litterarum sunt. Qui nondum ad xxx. annos pervenerunt. Qui per gradus ecclesiasticos non accesserunt *. Qui ambitu honorem quaerunt. Qui muneribus honorem obtinere moliantur. Qui a decessoribus in sacerdotium eliguntur. Sed nec ille deinceps sacerdos erit, quem nec clerus, nec populus propriae civitatis elegit, vel auctoritas Metropolitanus, vel comprovincialium sacerdotum assensus non exquisivit. Quicumque deinceps ad ordinem sacerdotii postulatur, & in his exquisitus, in nullo horum deprehensus fuerit, & examinatus probabilis vita, atque doctrina extiterit, tunc secundum synodalia, vel decretalia constituta cum omnium clericorum, vel civium voluntate ab universis comprovincialibus Episcopis, aut certe a tribus in sacerdotem die dominica consecrabitur, convenientibus ceteris, qui absentes sunt, litteris suis, & magis auctoritate, vel praesentia Metropolitanus. Episcopus autem comprovincialis ibi consecrandus est, ubi Metropolitanus elegerit. Metropolitanus autem in civitate Metropoli, & comprovincialibus ibidem convenientibus. Si quis autem deinceps contra praedicta vetita canonum ad gradum sacerdotii indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subjacebit. *Tolet. IV. cap. 18.*

CAPUT XXXI.

D. 77. c. In veteri, 7. 1. Tom. 3.

Viginti quinque annorum aetatis levitae conferentur, & xxx. presbyteri ordinentur, ita ut secundum praecipuum Apostoli probentur primum, & sic ministrent, nullum crimen habentes. *Tolet. IV. c. 19. Burch. lib. 2. c. 12. Ivo lib. 3. tit. 3. c. 4. panorm. c. part. 6. c. 32. decret.*

CAPUT XXXII.

In Armenia clerici ordinantur, qui ex genere sacerdotum sunt, juxta Judaicos mores, cantores quoque, & lectores sine tonsura ordinant. Sed nolumus deinceps genus inspicere ad promovendum, sed an digni sint juxta canones ecclesiasticos, &c. *Trull. c. 33.*

Tom. VI.

Ut quicumque ad gradus ecclesiasticos condigne ascendere voluerit, unusquisque intelligeret, qualiter secundum possibilitatem intellectus sui in eo gradu, ubi constitutus est, Deo militare, & se ipsam valeret custodire. *Rhem. c. 3.*

CAPUT XXXIII.

De clericis laicorum, unde nonnulli conqueri videntur, eo quod quidam Episcopi ad eorum preces nolint in ecclesiis suis eos, cum utiles sint ordinare, &c. Si laicus idoneum utilemque clericum obtulerit, nulla qualibet occasione ab Episcopo sine certa ratione repellatur, & si reiciendus est, diligens examinatio, & evidens ratio, ne scandalum generetur, manifestum faciat. *Paris. sub Ludov. & Lothar. lib. 1. cap. 22. Capitul. lib. 5. cap. 178.*

CAPUT XXXIV.

Qui ex nostris parochiis, aut ad titulum, aut absolute ordinari petuntur, nullatenus ordinentur, nisi aut in clero certo, & religioso, vel etiam in civitate, & saltem uno anno immorentur, ut de vita, & conversatione, atque doctrina illorum certitudo possit agnosci, & nemo absolute quemquam ordinare praesumat sicut sancti sanxerunt canones. *Meldens. cap. 52. Burch. lib. 2. cap. 4.*

CAPUT XXXV.

Judicatum est a synodo secundum sacros canones, sicut scriptum est: „ Ut qui presbyteri sine
 „ examinatione per ignorantiam, vel ordinationem dissimulationem sint proventi, cum fuerint cogniti, deponantur, quia quod irreprehensibile est, catholica defendit ecclesia. *Syn. apud S. Medard. in fin.*

CAPUT XXXVI.

Ut presbyteri non ordinentur, priusquam examinentur. *Vormat. c. 56.*

CAPUT XXXVII.

Episcopus quando ordinationem facere disponit, omnes, qui ad sacrum ministerium accedere volunt, feria quarta ante ipsam ordinationem evocandi sunt ad civitatem, una cum archipresbyteris, qui eos representare debent. Et tunc Episcopus e latere suo dirigere debet sacerdotes, & alios prudentes viros gnaros legis divinae, & exercitatos in ecclesiasticis sanctionibus, qui ordinatorum vitam, genus, patriam, aetatem, institutionem, locum ubi educati sunt, si sint bene litterati, si in lege Domini instructi, diligenter investigent. Ante omnia si fidem catholicam firmiter teneant, & verbis simplicibus asserere queant. Ipsi autem, quibus hoc committitur, cavere debent, ne aut favoris gratia, aut cujuscumque muneris cupiditate illecti, a vero deviant, ut indignam, aut minus idoneum ad sacros gradus suscipiendos Episcopi manibus applicent. Quod si fecerint, & ille, qui indigne accessit, ab altari removebitur, & illi, qui donum sancti Spiritus vendere conati sunt, coram Deo jam condemnati, ecclesiastica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies examinentur, & sic sabbato,

Q q

qui

D. 24. c. 5. Quando Episcopus.

qui probati inventi sunt, Episcopo represententur. *Nannet. c. 11. Burch. lib. 2. c. 1. Ivo part. 6. c. 21. decret. Casar. lib. 4. c. 106.*

CAPUT XXXIX.

Eos, qui olim ecclesie ministrabant, consuetudo, quae ex ecclesiis versabatur, diligentissime, & accuratissime probatos admittebat, & omnis eorum vitae agenda ratio curiose inquirebatur, an non essent maledici, an non ebriosi, an non prompti ad pugnas, an suam juventutem recte erudirent, ac castigarent, ut possent satisfactionem recte gerere, sine qua nemo Dominum accipiet. Et quidam examinabant presbyteri, & diaconi, qui cum eis versabantur. Referebant autem ad Chorepiscopos, qui vere testificantibus susceptis suffragiis, & eorum admonitis Episcopis, ita ministrum in sacerdotalem numerum cooptabant, &c. Scribo ad vos, ut ad me mittatis indicem ministrorum uniuscujusque pagi, & a quo unusquisque introductus sit, & in quo sit libro. Habere autem & ipsi apud vos indicem, ut vestrae litterae cum iis, quae apud nos repositae sunt, conferantur, & nemini liceat se ipsum quando velit, inscribere. Sic itaque post primam indicationem, si qui a presbyteris introducti sunt, ad laicos reiciantur, de integro autem fiat eorum a nobis examinatio, & si sint quidem nostro digni suffragio, suscipiantur. Purgate etiam ecclesiam, indignos ab ea expellentes, & deinceps quidem examine, & suscipite, in numerum autem ne referre priusquam ad nos retuleritis, vel scitote, quod erit laicus, qui sine nostra sententia in ministerium admittitur. *Basil. ad Chorepiscopos.*

CAPUT XL.

De iis, qui ordinandi sunt, haec erit forma, ut quicquid est sacerdotalis ordinis, consentiat, & eligat, & tunc Episcopus examinet, vel ei etiam assentiente sacerdotali ordine in media ecclesia ordinet, praesente populo, & Episcopo alloquente, an etiam possit ei populus ferre testimonium. Ordinatio autem non fiat clanculum, ecclesia enim pacem habente, decet praesentibus sanctis ordinationes fieri in ecclesia. In regione autem si qui sunt, qui eorum, qui communicant, animis communicaverint non aliter ordinentur, quam iis, qui sunt orthodoxi clerici, examinantibus praesente rursus Episcopo, & praesente populo alloquente solummodo, ne fiat aliqua surreptio. *Theophil. Episcop. Alexand. in commonit. c. 6.*

CAPUT XLI.

Quoniam ad aedificationem populorum omnia a nobis facienda sunt, haec vestra observet pietas, & si est quidem ordinandus clericus, de vita ejus inquirat, & an uxorem habeat, an non, & quoniam modo duxit, & abstinuit, & si non est aliquis ex iis, qui ejecti sunt a sanctissimo Episcopo, vel ex monasterio, tunc si inculpatus inventus fuerit, ordinet, ita enim, & nostram conscientiam puram conservabimus, & inculpatum sacrum, ac venerabile mysterium. *Cyrillus Episcop. Alex. ad Episcopos quosdam.*

TITULUS XII.**DE NEOPHYTIS NON ORDINANDIS.**

Vide in Part. I. Lib. IV. Tit. VI. Lib. X. Tit. XIII. quibus adde:

CAPUT I.

Nulli Episcopo liceat sine cuncta ecclesia a novissimo gradu usque ad primum ordinare neophytum. *Silvest. in concil. Rom. CCLXXV. Episcop. c. 6.*

CAPUT II.

Neophytus si baptizatus fuerit jam aetate legitima, non continuo licebit eum ad ecclesiasticum ordinem promoveri, quia oportet illum prius doceri, quod possit docere, & multo tempore post baptismum probari, & bene probatus veniat ad clerum secundum praecipuum Apostoli dicentis: *Non Neophytum, ne forte in superbiam elatus, in iudicium incidat, & laqueum diaboli.* *Mart. Brach. c. 22. Nicen. c. 2.*

TITULUS XIII.**DE DIGAMIS NON ORDINANDIS.**

Vide in Part. I. Lib. IV. Tit. VII. quibus adde:

CAPUT I.

Mulierem, id est viduam, clericus non ducat uxorem. *Syric. in synod. Rom. ep. 4. c. 4. apud concil. Telen.*

CAPUT II.

Is, qui laicus viduam duxerit, non admittatur ad clerum. *Syric. in synod. Rom. ep. 4. cap. 5. apud concil. Telenf.*

CAPUT III.

Ne ad sacros gradus quispiam, qui uxorem non virginem duxit, aspiret. Repellendus est etiam quisquis in secundae uxoris nuptias contra Apostolica praecipua convenit. *Hilar. in synod. cap. 2. Ivo lib. 3. tit. 5. cap. 9. panorm. Anselm. lib. 7. c. 12.*

CAPUT IV.

Interdicimus, ut nullus Episcoporum audeat juxta sanctorum canonum instituta, quemlibet clericum bigamum, aut qui viduam duxerit uxorem, ad sacros ordines promoveri, &c. *Synod. Rom. sub Zach. c. 11.*

CAPUT V.

Ad sacros ordines non licet promoveri bigamos. *Steph. ep. 1. antefin. vide tit. Quales debeant esse, qui Sacris initiuntur, c. Quod consultuisti.*

CAPUT VI.

Didicimus, licenter, ac libere inexploratae vitae homines, quibus etiam fuerunt numerosa conjugia, ad praefatas dignitates, prout cuicumque libuerit, aspirare. Quod non tantum illis, quantum Metropolitanis specialiter Pontificibus imputamus, quidum inhibitis ausibus connivent, Dei nostri quantum in se est, praecipua contemnunt, &c. Deus per Moysen constituit, *Sacerdotes mei semel nubant.* Et alio loco: *Sacerdos uxorem virginem accipiat, non viduam, nec repudiatam, nec meretricem,* quod secutus Apostolus ex persecutore praedicator unius uxoris virum tam sacerdotem, quam diaconum fieri debere mandavit, &c. Quid ab universis post hac ecclesiis sequendum sit, quid vitandum generali pronuntiatione decernimus. Quicumque ita se ecclesiae voverit obsequiis, a sua infantia ante puber-

1. Tim. 3.

Dist. 34. c. Curandum, 9.

Levit. 21. Ezech. 44. 1. Tim. 3.

Dist. 77. c.

ber-

bertatis annos baptizari, & lectorum debet ministerio sociari, qui ab accessu adolescentiæ usque ad tricesimum ætatis annum, si probabiliter vixerit, una tantum, & ea, quam virginem communi per sacerdotem benedictione percepit, uxore contentus, & subdiaconus esse debet, posteaque ad diaconii gradum, si se ipse primitus continentia præeunte dignum probaverit, accedat, &c. Qui vero jam ætate grandævus &c. desiderii sui fructum non aliter obtinebit, nisi, eo quo baptizatur tempore, statim lectorum, aut exorcistarum numero societur. Si tamen eum unam habuisse, vel habere, & hanc virginem accepisse constet uxorem, &c. *Syric. ep. 1. ad Himerium Tarrac. Episcop. c. 8. 9. & 10. Ivo part. 6. cap. 91. & 92. decret.*

CAPUT VII.

Dist. 84. c. 5. Quisquis sane clericus aut viduam, aut certe secundam conjugem duxerit, omni ecclesiasticæ dignitatis privilegio mox nudetur, laïca sibi tantum communionē concessa, quam ita demum poterit possidere, si nihil postea, propter quod hanc perdat, admittat. *Syric. ep. 1. cap. 11. Ivo part. 6. c. 51. decret. Anselm. lib. 8. c. 5. Tarrac. lib. 3. c. 28.*

CAPUT VIII.

Dist. 50. c. Quicumque 56. Quicumque pœnitens, quicumque digamus, quicumque viduæ maritus ad sacram militiam indebite, & incompetenter irrepsit, hac sibi conditione, a nobis veniam intelligat relaxatam, ut in magno debeat computare beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in hoc, quo invenitur ordine, perpetua stabilitate permaneat. *Syric. epist. 1. cap. 15. Anselm. lib. 7. cap. 17. & lib. 8. cap. 6.*

CAPUT IX.

Levit. 21. Ezech. 44. Viduam clericus non ducat uxorem, quia scriptum est: *Sacerdos uxorem virginem accipiat, non viduam, non ejectam.* Utique qui ad sacerdotium labore suo, & vitæ probitate contendit, cavere debet, ne hoc præjudicio, impeditus venire non possit. *Innoc. ep. 2. c. 4.*

CAPUT X.

1. Tim. 3. ad Tit. 1. De digamis nec consuli debet, quod manifesta lectio Apostoli, *Unius uxoris virum*, ad sacerdotium, sive ad clericatum, admitti debere, & ipsam tamen si virginem accepit, nam ea, quæ habuerit ante virum, licet defunctus sit, tamen si clerico postea fuerit copulata, clericus, qui eam acceperit, esse non poterit, quia in lege cautum, non viduam, non abjectam habere posse conjugem sacerdotem. *Innoc. ep. 2. c. 4.*

CAPUT XI.

Ibid. Eos, qui viduas accepisse suggeruntur uxores, non solum clericos effectos agnovi, verum etiam usque ad infulas summi sacerdotii pervenisse, quod contra legis esse præcepta nullus ignorat. Nam cum Moyses legislator clamitet: *Sacerdos uxorem virginem accipiat, non viduam, neque ejectam*, &c. contra quod præceptum divina auctoritate subnixum, nulla defensio mandati alterius opponitur, nisi consuetudo vestra, quæ ut ipsi fatemini, ex ignorantia, non ex Apostolica traditione, & ratione integra constituta est. Nos

autem omnesque per orientem occidentemque ecclesias, noverit dilectio vestra, hæc pœnitus non admittere, nec ad ultimum ecclesiastici ordinis locum, tales assumere, & si reperti fuerint, submovere. *Innoc. epist. 22. c. 1.*

CAPUT XII.

Is, qui ordinandus est, non laicus, non neophytus, nec secundæ conjugis sit maritus, aut qui unam quidem habeat, vel habuerit, sed quam sibi viduam copularit, sacerdotum enim tam excellens est electio, ut hæc, quæ in aliis ecclesiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita. *Leo ep. 82. c. 3. ad Anastas. Thessalon. Episc. Burch. lib. 1. c. 5. Ivo part. 5. c. 59. decret. Anselm. lib. 6. c. 15.*

CAPUT XIII.

Ordinatos Episcopos hac ratione firmamus, si nec viduæ maritus fuerit quisquam, nec in secundæ conjugis nuptias, ac vota convenerit, sicut & legalia constituta præcipiunt, dicendo: *Sacerdos virginem uxorem accipiat.* Secundum quod etiam beatus Apostolus Paulus magister gentium de his, qui fieri desiderant sacerdotes, propria institutione non tacuit, dicens: *Unius uxoris virum.* *Hilar. ep. c. 4.*

CAPUT XIV.

Ejus, qui ad clericale munus accedit, vita inquiratur, &c. si secundam non habuit fortasse uxorem, nec a marito relictam, &c. *Gelas. ep. 1. c. 3. Ivo part. 3. c. 143. decret.*

CAPUT XV.

Nec fas esse confidat quisquis Pontificum bigamos, aut conjugia fortientes ab aliis derelicta divinis servituros applicare mysteriis. *Gelas. ibid. c. 5. Anselm. lib. 7. c. 15. Tarrac. lib. 3. c. 38.*

CAPUT XVI.

Secundas nuptias sicut sæcularibus inire conceditur, ita post eas nullus ad clericale finitur venire collegium, alia est enim humanæ fragilitati generaliter concessa licentia, alia debet esse vita, divinarum rerum servitio dedicata. *Gelas. ep. 1. c. 24.*

CAPUT XVII.

Præcipimus, ne umquam illicitas ordinationes facias, ne bigamum, aut qui virginem non est sortitus uxorem, aut ignorantem litteras, vel in qualibet parte corporis vitiatum, vel pœnitentem, vel cuilibet conditioni obnoxium ad sacros ordines permittas accedere; sed si quos hujusmodi repereris, non audeas promovere. *Greg. lib. 2. regist. ep. 25. Vide lib. 2. ep. 8. Ivo part. 8. cap. 288. decret. Anselm. lib. 7. c. 35. al. 42.*

CAPUT XVIII.

Ordatio illicita bigami, aut qui virginem non est sortitus uxorem. *Greg. II. ep. 3. ad clericum Thuringia in princ.*

CAPUT XIX.

Si quos repererit Episcopos tua fraternitas presbyteros, aut diaconos contra canones vel statuta patrum excessisse, id est, in adulterio, vel si plures uxores habuerunt, &c. nulla ratione Apostolica auctoritate permittat sacerdotio fungi, &c. Qui se neque a fornicationibus, neque a nefariis matrimoniis abstinere, &c. quales se esse

Dist. 92. Omnium, c. 1.

Levit. 21. Ezech. 44.

1. Tim. 3.

Dist. 77. c. Si quis, 8.

Dist. 50. Non confidat, c. 59.

Dist. 34. c. 10.

Levit. 21. sacerdotes existimant, dicente Deo: *Sacerdotes mei semel nubant.* Et Apostolo: *Unius uxoris virum*, & hoc ante susceptum sacerdotium licitum est, nam a die suscepti sacerdotii etiam ab ipso proprio conjugio prohibendi sunt &c. Sacri canones neque purum clericum, cui sacerdotium non est, secundis copulari nuptiis permittunt. *Zachar. ep. 6.*

CAPUT XX.

Dist. 34. c. 31. Si cujus, *c. 12.* Si laici. *Laicus, cujus uxor adulterium fecerit, clericus fieri non potest, si eo clerico constituto adulteraverit, aut dimittat eam, aut non administret.* *Neocæs. c. 8. Mart. Brac. c. 28.*

CAPUT XXI.

Sedit, neminem post hanc synodum, qua hujusmodi illicitis vel sero succurritur, de digamis, aut internuptarum maritis ordinari clericos posse, nec requirendum, utrum ne initiati sacramentis divinis, an ne gentiles hac se infelicis sortis necessitate maculaverint, cum divini præcepti casta sit forma. *Valent. Gallie c. 1.*

CAPUT XXII.

Dist. 50. c. Ex pœnitentibus, 54. Si sciens Episcopus (*pœnitentem*) ordinaverit, &c. ordinandi potestate privetur, simili sententiæ subiacebit Episcopus si sciens ordinaverit clericum eum, qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut secundam. *Carth. IV. c. 68. & 69. L. Casar. lib. 15. c. 32.*

CAPUT XXIII.

Dist. 34. c. 18. Lector. Constituit sancta synodus, ut lector fidelis, si viduam alterius uxorem acceperit, amplius nihil sit, sed semper lector habeatur, aut forte subdiaconus. *Tolet. I. c. 3. Mart. Brac. c. 43. qui addit, similiter, & si bigamus fuerit.*

CAPUT XXIV.

Dist. 34. c. 17. Se subdiaconus. Subdiaconus defuncta uxore, si uxorem aliam duxerit, ab officio, in quo ordinatus fuerat, removeatur, & habeatur inter osliarios, vel lectores, ita ut Evangelium, & Apostolum non legat, propterea, ne qui ecclesiæ servierit, publicis officiis servire videatur. Qui vero tertiam, quod nec dicendum est, acceperit, abstentus biennio, postea inter laicos reconciliatus per pœnitentiam communicet. *Tolet. I. c. 4. Mart. Brac. cap. 44.*

CAPUT XXV.

Placuit de bigamis, aut internuptarum maritis, ut qui hucusque ordinati sunt, habita miseratione, presbyteri, vel diaconi nomen tantum obtineant, officium vero consecrandi presbyteri, & ministrandi hujusmodi diacones non præsumant. *Agath. c. 1.*

CAPUT XXVI.

Nullus pœnitens clericus ordinetur: qui jam sunt per ignorantiam ordinati, aut sicut bigami, aut internuptarum mariti locum teneant. *Agath. cap. 43.*

CAPUT XXVII.

Dist. 55. c. 2. Nullus pœnitentem, nullus digamum, nullus viduarum maritos in prædictis honoribus (*presbyterii diaconatus, &c.*) audeat ordinare, & licet hoc jam prope omnium canonum instituta contineant, tamen ne cuiquam sacerdotum supplicantium, sicut jam diximus, importunitas, vel

suggestio iniqua subrepat, necesse fuit, ut nunc severiorem regulam sibi velint Domini sacerdotes imponere, &c. *Arelat. III. cap. 3.*

CAPUT XXVIII.

Si qui lector adulteræ mulieris voluerit misceri, vel adhærere consortio, aut relinquat adulteram, aut a clero habeatur extraneus. Simili sententia osliariorum lascivia punietur. *Tarrac. c. 9.*

CAPUT XXIX.

Ne secundæ uxoris, aut renuptæ maritus presbyter, aut diaconus ordinetur, abande sufficere ab Apostolo constitutum, &c. Qui scienter eum contradicte ordinaverit, reus fratribus fiat. Qui contra fas honorem prohibita benedictionis ambierit, nihil clericalis ministerii præsumat. *Epaun. cap. 2.*

CAPUT XXX.

Ne aut duarum uxorum vir, aut renuptæ maritus, &c. ad ordines promoveatur, &c. *Aurel. III. cap. 6. Burch. lib. 2. cap. 33. Ivo part. 6. c. 134. decret. & lib. 3. tit. 5. c. 1. panorm.*

CAPUT XXXI.

De iis, qui ex concubinis filios habent, & uxores legitimas post habuerint, aut defunctis uxoribus sibi concubinas publice crediderint sociandas, eos qui jam sunt clerici per ignorantiam ordinati, non removemos, sed statuimus ne ulterius ordinentur. *Aurel. III. cap. 9. Burch. lib. 2. c. 19. Ivo part. 6. c. 39. decret.*

CAPUT XXXII.

Si quis Episcoporum faciens bigamum, aut internuptæ maritum ad officium leviticæ dignitatis, sive presbyteri contra jus canonum promovere præsumperit, sciat se unius anni spatio ab omni officio sacerdotii esse suspensum. Cui si forte sententiæ subjacere contemplerit, a comunione ejus usque in aliam synodum se fraternitas universa suspendat; illi vero, qui illicite promoti sunt, degradentur. *Aurel. IV. cap. 10.*

CAPUT XXXIII.

Viduarum mariti non ordinentur diaconi. *Hispalen. II. cap. 4.*

CAPUT XXXIV.

Si quis viduam, aut ab alio dimissam duxerit, non admittatur ad clericatum, &c. *Mart. Brac. cap. 26. Anselm. lib. 7. c. 198.*

CAPUT XXXV.

Digamos canon omnino a ministerio excludit. *Basil. epist. ad Amphilocho. cap. 12.*

TITULUS XIV.

NE DIGAMUS CLERICUS ORDINETUR, LICET POST DIGAMIAM FUERIT BAPTIZATUS.

Vide in Part. II. Lib. X. Tit. XIV. Baptismus non tollit digamiam.

TITULUS XV.

DE PUBLICE PÆNITENTIBUS NON ORDINANDIS.

CAPUT I.

Quicumque ex lapsis per ignorantiam ordinati sunt, aut etiam scientibus, qui ordinaverunt, non præjudicant regulæ ecclesiasticæ, nam cum primum compertum fuerit, deponentur. *Nican. c. 10.*

CA.

CAPUT II.

Si quis post remissionem peccatorum cingulum militiæ sæcularis habuerit, ad clerum admitti non debet. *Syric. in synod. Rom. ep. 4. apud conc. Telen. cap. 3. Innoc. ep. 2. c. 2.*

CAPUT III.

Dist. 55. c. 3. Pœnitentes. Hi, qui ex pœnitentibus sunt, ad sacros ordines adspirare non audeant. *Hilar. in syn. Rom. cap. 3.*

CAPUT IV.

6. 7. 1. Infames, 17. Ad sacros ordines non licet promovere pœnitentes. *Stephan. epist. 1. post med. Burch. lib. 1. cap. 173. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 14. panorm. 2. part. 5. cap. 291. decret. Anselm. lib. 3. cap. 5. Deusd. cap. 3. Casar. lib. 5. cap. 28. 2. lib. 2. c. 8.*

CAPUT V.

Dist. 50. II. lud, c. 66. Sicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum, ita & post pœnitentiam, ac reconciliationem nulli umquam laico liceat honorem clericatus adipisci quia quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debere gerendorum sacramentorum instrumenta suscipere, qui dudum fuerunt vasa vitiorum. *Syric. epist. 1. cap. 14. Burch. lib. 19. cap. 49. Ivo part. 6. cap. 54. 2. part. 15. c. 63. decret. Anselm. lib. 7. cap. 19.*

CAPUT VI.

Dist. 50. c. 56. Quicumque pœnitens, bigamus, viduæ maritus ad sacram militiam indebite, & incompetenter irreperit, hac sibi conditione a nobis veniam intelligat relaxatam, ut in magno debeat computare beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in hoc, quo invenitur, ordine perpetua stabilitate permaneat. Scituri posthac omnium provinciarum summi Antistites, quod si ultra ad sacros ordines quemquam de talibus crediderint assumendum, & de suo, & de eorum flatu, quos contra canones, & interdicta nostra provexerint, congruam ab Apostolica sede promendam esse sententiam. *Syric. epist. 1. cap. 15. Anselm. lib. 7. c. 17. 2. lib. 8. c. 6.*

CAPUT VII.

Multa in provincia contra canones ecclesiasticos, decretaque majorum usurpari a plurimis relationes diversorum retulerunt, &c. Episcopi dum aut amicis, aut obsequentibus gratiam præstare nituntur, religionem violant, ordinesque corrumpunt, ac sic evenit ut indigni quique honores suscipiant ecclesiasticos, & admittantur ad clerum, qui nec inter laicos quidem dignum locum habere mererentur, sicuti in nunc dato nobis libello monstratum est. Quendam multis criminibus involutum, propter quæ etiam pœnitentiam egisse dicitur, non solum clericum effectum, quod non licet, verum etiam ad Episcopatus apicem eum tendere cum [canones apud Nicæam constituti pœnitentes etiam ab infirmis officiis clericorum excludant. *Innoc. epist. 6. Nicæen. cap. 10.*

CAPUT VIII.

Dist. 50. c. 60. Ubi pœnitentiæ remedium necessarium est, illic ordinationis honorem locum habere non posse decernimus, &c. At dicitur vera, ac iusta legitimi sacerdotis benedictio auferre omne viti-

um, quod a vitioso fuerat injectum. Ergo si ita est, applicentur ad ordinationem sacrilegi, &c. Nullus sit pœnitentiæ locus, quia id potest præstare ordinatio, quod longa satisfactio præstare consuevit? Sed nostra lex ecclesiæ est, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem, vel exiguum subrogare. At vero hi, qui a catholica fide ad hæresim transierunt, quos non aliter oportet, nisi per pœnitentiam suscipi, apud vos non solum pœnitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur, &c. Si quis de catholica ad hæresim transiens, aut fidelis ab apostasia revertens, & resipiscens redire voluerit, numquid eadem ratione poterit ad clerum admitti? cujus commissum non nisi per longam pœnitentiam poterit aboleri, nec post pœnitentiam clericum fieri, ipsi canones sua auctoritate permittunt. *Innoc. epist. 22. cap. 3. 4. 5. Tarracon. lib. 6. cap. 141.*

1. 7. 4. Homini, c. 9. §. Cum ergo.

CAPUT IX.

Pœnitens clericus non fiat. *Zosim. ep. 1. c. 3.*

CAPUT X.

Prospiciendum est, ne ex pœnitentibus aliquis ad sacrum ministerium prorsus sinatur accedere. *Hilar. ep. 1. cap. 4.*

CAPUT XI.

Si quis ad clericale munus accedat, imprimis ejus vita inquiratur, si nullo gravi facinore probatur infectus, &c. Si pœnitentiam publicam non gessit. *Gelas. ep. 1. cap. 3.*

Dist. 55. c. 1.

CAPUT XII.

Nec fas esse confidat quisque Pontificum bigamos aut conjugia fortientes ab aliis derelicta, sive quoslibet post pœnitentiam, vel sine litteris, &c. divinis servituros applicare mysteriis. *Gelas. ep. 1. cap. 5. Anf. lib. 7. c. 15.*

Dist. 50. c. Non confidat, 59.

CAPUT XIII.

Sed nec de pœnitentibus quisquam quidem ad hujusmodi gradum prophanus temerator adspiret, satis illi postulanti sit venia. Qua conscientia absolvat reum, qui se peccata sua populo scit teste confessum? Quis enim quem paulo ante vidit jacentem, veneretur Antistitem? præferens miserandi criminis labem, non habet lucidam sacerdotii dignitatem. *Hormisd. ep. 4. c. 1. Anselm. lib. 6. cap. 19.*

Dist. 61. c. Non negamus, 3.

CAPUT XIV.

Præcipimus, ne umquam illicitas ordinationes facias, ne bigamum, &c. vel pœnitentem ad sacros ordines permittas accedere, sed si quos hujusmodi repereris, non audeas promovere. *Gregor. lib. 2. regist. ep. 25. Ivo part. 8. c. 288. decret. Anselm. lib. 7. c. 35. alias 42.*

Dist. 34. c. 10.

CAPUT XV.

Bonifacio Archiepiscopo dedimus in mandatis, ne ex pœnitentem audeat promovere. *Greg. II. epist. 3. ad Clerum & plebem Thuring.*

CAPUT XVI.

Meminit tua reverenda fraternitas, quod tribus jam vicibus scripsimus, ut nullus homicida, &c. sacrum ministerium debeat atrectare, sed neque pœnitens, aut talis, qualem sacri canones pro-

prohibet esse sacerdotem. *Zach. ep. 4. ante med.*

CAPUT XVII.

Dist. 50. c. 69. Hi qui post sanctam religionis professionem apostatant, & ad sæculum redeunt, & postmodum pœnitentiæ remedia non requirunt, sine pœnitentia communionem pœnitens non accipiant, quos etiam jubemus ad clericatus officium non admitti. *Arelat. II. c. 25. Rab. cap. 33. de pœnit. Capit. lib. 6. c. 139. Burch. lib. 19. c. 67. Ivo part. 15. c. 81. decret.*

CAPUT XVIII.

Dist. 50. c. 55. Ex pœnitentibus, quamvis sit bonus, clericus non ordinetur. *Carth. IV. c. 68. Cæsar. lib. 15. cap. 32.*

CAPUT XIX.

Dist. 50. c. 55. Ex pœnitentibus, quamvis sit bonus clericus, non ordinetur. Si per ignorantiam Episcopi factum fuerit, deponatur a clero, quia se ordinationis tempore non prodidit fuisse pœnitentem. Si autem sciens Episcopus ordinaverit talem, etiam ipse ab Episcopatus sui ordinandi dumtaxat potestate privetur. *Carth. IV. cap. 68. & 69. Burch. lib. 2. cap. 35. Ivo lib. 3. tit. 5. cap. 19. panorm. & parte 6. cap. 136. & part. 15. cap. 5. decret. Anselm. lib. 7. cap. 20. Cæsar. lib. 15. cap. 32.*

CAPUT XX.

Dist. 56. c. Placuit. 68. Pœnitentes non admittantur ad clerum, nisi tantum si necessitas, aut usus exegerit, inter ostiarios deputentur, vel inter lectores, ita ut evangelia, aut Apostolum non legant. Si qui autem ante ordinati sunt diacones, inter subdiacones habeantur, ita ut manum non imponant, nec sacra contingant. De eo vero pœnitente didicimus, qui post baptismum, aut pro diversis criminibus, gravissimisque peccatis, publicam pœnitentiam sub concilio *, divino fuerit reconciliatus altarario. *Tolet. I. c. 2. Mart. Brac. c. 23. Burch. lib. 2. c. 57. Ivo lib. 3. tit. 5. c. 20. panorm. & part. 6. c. 138. decret. Anselm. lib. 7. c. 26.*

* *tilicio.*

CAPUT XXI.

Nullus pœnitens clericus ordinetur, ut sancti patres nostri synodali sententia censuerunt, & qui jam sunt per ignorantiam ordinati, aut sicut bigami, aut internuptarum mariti locum teneant. *Agath. c. 43.*

CAPUT XXII.

Dist. 55. c. 2. de big. c. 1. Gr. IX. c. 2. eod. tit. in 1. coll. Nullus pœnitentem audeat ordinare. *Arelat. III. cap. 3. Burch. lib. 2. c. 33. Ivo lib. 3. tit. 5. c. 18. panorm. & part. 6. c. 134. decret.*

CAPUT XXIII.

Pœnitentiam professi ad clericatum pœnitens vocentur. *Epavn. c. 4.*

CAPUT XXIV.

Dist. 50. Is vero, vel Si vero, c. 57. Is, qui ægritudinis languore depressus pœnitentiæ benedictionem, quam viaticum deputamus, per communionem acceperit, & postmodum reconvalecens, caput pœnitentiæ in ecclesia publice non subdiderit, si prohibitis vitiis non detinetur obnoxius, admittatur ad clerum. *Gerund. c. 9.*

CAPUT XXV.

Ne pœnitentiam professus ad ordines promoveatur. *Aurel. III. c. 4.*

CAPUT XXVI.

Non promoveantur ad sacerdotium, qui scelera aliqua per publicam pœnitentiam se admisisse confessi sunt. *Tolet. IV. c. 18.*

Dist. 51. Qui in aliquo, c. 5.

CAPUT XXVII.

Hi, qui in discrimine constituti pœnitentiam accipiunt, nulla manifesta scelera confitentes, sed tantum se peccatores esse prædicantes, hujusmodi, si revaluerint, possunt etiam pro morum probitate ad gradus ecclesiasticos pervenire. Qui vero ita pœnitentiam accipiunt, ut aliquod mortale peccatum se perpetrasse publice fateantur, ad clerum, vel honores ecclesiasticos pervenire nullatenus poterunt quia confessione se propria notaverunt. *Tolet. IV. c. 35.*

CAPUT XXVIII.

Vos credimus etiam legisse, nec nos ignoramus, quod qui publice pœnitentiam profiteretur, Episcopalem cathedram nec tenere, nec regere potest. *Cabil. in ep.*

CAPUT XXIX.

Si regulæ præcedentium patrum eos, qui pœnitentiam in discrimine mortis accipiunt, & nulla de se manifesta scelera confitentur, si tamen in his, & talibus probitas est morum, ad ecclesiasticos gradus pervenire permittunt, quanto magis ut ii, qui in ipso sacerdotio constituti pœnitentiam accipiunt, a sui ordinis officio retrahantur? tantum si se ipsi mortalium criminum professione propria non notarunt. *Toletan. XIII. cap. 10.*

CAPUT XXX.

Quoniam studiose, & ecclesiastice interrogasti de his, qui propter necessitatem quidem tracti sunt, & voluisti me ea scribere, quæ de ipsis in synodis, & ubique visa sunt. Scias, quod in principio quidem cum vis, quæ facta est, cessasset, facta est synodus præsentibus ex partibus externis Episcopis, facta est autem & apud sacrorum comministros, qui habitant in Græcia, nihilo fecius autem & apud eos, qui habitant in Hispania, & Gallia, & placuit hoc, quod hic, & ubique ut iis quidem, qui lapsi sunt, impietati autem præsumunt, venia quidem detur pœnitentibus, ac resipiscantibus, eis autem locus cleri non detur. His autem, qui impietatis auctores non fuerunt, sed vi, & necessitate tracti sunt, visum est dari veniam, habere autem etiam locum in clero, maxime quia probabilem defensionem attulerunt, & visum est hoc quodammodo œcumenico quodam concilio factum esse. *Athanas. in ep. ad Rufinian. post princ. vide Anc. c. 1. 2. & 3.*

CAPUT XXXI.

Quoniam ad ædificationem populorum omnia a nobis facienda sunt, hæc vestra observet pietas, & si est quidem ordinandus clericus, de vita ejus inquirat, & an uxorem habeat, an non, & quoniam modo duxit, & abstinuit. Et si non est aliquis ex iis, qui ejecti sunt a sanctissimo Episcopo, vel ex monasterio, tunc si inculpatus fuerit, ordinetur. *Cyrill. Alex. ep. ad Episcop. Lybiae, & Pentapolis.*

CAPUT XXXII.

Novi & meretrices, & telones per pœnitentiam

tiam receptos, verum nullum ex his in sacerdotii dignitatem numeratum, nisi forte id ante baptismum commiserit. Novi & monachos aliquot, cum in mundo essent, omni libidine conspurcatis, cum autem solitarie viverent, tanquam faces in orbe resplenduisse, nullum tamen ex his in sacerdotem ordinatum. Quod si autem id semel, atque iterum factum est, non tamen confestim legem in ecclesia præscribit. *Tharal. CP. in epist. ad Joann. presbyt. in med. ante VII. synod.*

TITULUS XVI.

DE HÆRETICIS AD FIDEM CONVERTIS NON ORDINANDIS EXCEPTIS NOVATIANIS, ET ALIIS QUIBUSDAM. Vide in Part. I. Lib. XI. Tit. XXI.

TITULUS XVII.

DE HOMICIDIIS NON ORDINANDIS.

CAPUT I.

De pœnit. c. 12. Greg. IX. & in 4. coll. c. 2.

IN quibusdam provinciis ecclesiarum patroni, seu vicedomini, & advocati se in tantam insolentiam erexerunt, quod non solum cum vacantibus debet ecclesiis de pastoribus idoneis provideri, difficultates ingerunt, & malitias, verum etiam de possessionibus, & aliis bonis ecclesiasticis pro sua voluntate præsumunt, & quod horrendum est dicere in necem Prælatorum prorumpere non formidant, &c. Prohibemus expresse, ne patroni, vel advocati, seu vicedomini super præmissis de cætero plus usurpent, quam reperitur in jure permissum, & si contra præsumpserint, canonica districtione compellantur. Sacri nihilominus concilli provisione statuimus, quatenus si patroni, vel advocati, aut feudatarii, seu vicedomini, seu alii beneficiati alicujus ecclesiæ rectorum, vel clericum alium ipsius ecclesiæ per se, vel per alios occidere, vel mutilare ausu nefando præsumpserint, patroni jus patronatus, advocati advocatiam, feudatarii feudum, vicedomini vicedominatum, beneficiati beneficium prorsus amittant, &c. & non solum de præmissis nihil perveniat ad hæredes, sed etiam usque ad quartam generationem posteritates talium in clericorum collegium nullatenus assumantur, nec in regularibus domibus alicujus prælationis assequantur honorem, nisi cum eis fuerit misericorditer dispensatum. *Innoc. III. in concil. gen. c. 45.*

CAPUT II.

Meminit tua reverenda fraternitas, quod tribus jam vicibus scripsimus, ut nullus homicida sacrum ministerium debeat attingere. *Zach. ep. 4. ante med.*

CAPUT III.

Quidam, qui Stephanum Episcopum dolo occidit, cum non inveniret pro tanto crimine poenitentiam, Cluniacum cœnobium petiit, monachus ibi effectus est, qui legere, & cantare tanquam peritus clericus sciens ab Odilone Abbate cogitabatur offerri Episcopo ad gradus altaris, ac providenter tractans venerandus Abbas litteris directis ad Papam Romanum consultum expostulat, & crimen monachi intimat, cui Apostolicus talia remandat, impossibile est talem ad aliquem gradum provehi, neque etiam offerre oblationem ad manum sacerdotis, ne forte pro eo uno in plu-

res furor Domini descendat. *Lemovicenf. act. 2. ante fin.*

CAPUT IV.

Si quis homicidii aut facti, aut præcepto, aut consilio, aut defensione post baptismum conscius fuerit, & per aliquam surreptionem ad clericatum venerit, deiciatur, & in finem vitæ suæ communionem recipiat. *Mart. Brac. c. 26. Anselm. lib. 7. c. 198.*

Vide Stephan. ep. 1. ante fin. tit. Quales debeant esse, qui sacris initiantur, cap. Quod consulisti.

TITULUS XVIII.

DE INCONTINENTIBUS NON ORDINANDIS.

CAPUT I.

Adulter non ordinetur. *Greg. VII. in concil. Rom. anno incert. c. 19.*

CAPUT II.

Qui duas sorores, aut fratris filiam duxit, clericus esse non potest. *Apost. c. 18. G. 19. L.*

CAPUT III.

Si quis accusetur de fornicatione, vel de adulterio, vel de alio crimine, convictus in clerum non introducatur. *Apost. c. 60. al. 61.*

CAPUT IV.

Nullum facere subdiaconum præsumant Episcopi, nisi qui se victurum caste promiserit, &c. nullus ad ministerium altaris accedere debet, nisi cujus castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. *Greg. lib. 1. regist. ep. 42.*

Dist. 28. c. 1. Dist. 31. c. 1. Ante triennium.

CAPUT V.

Meminit tua reverenda fraternitas, quod tribus jam vicibus scripsimus, ut nullus adulter, nullus fornicator sacrum ministerium debeat attingere. *Zach. ep. 1. ante med.*

CAPUT VI.

Subdiaconem eum ordinari non debere, qui adolescentia sua fuerit mœchatus eo quod postmodum per surreptionem ad altiorem gradum non sit promovendus. Si autem aliqui sunt in præteritam ordinati, amoveantur. *El. c. 30.*

CAPUT VII.

Hi qui contra interdictum sunt ordinati, vel in ministerio genuerunt filios ne ad majores gradus ordinum permittantur. *Taur. c. 7.*

CAPUT VIII.

De his, qui prius, quam ordinati fuerint, in hoc ipsum inciderint, (*& incontinentes erga uxores fiat*) Taurinatis synodi sequendam esse sententiam, qua jubentur non ulterius promoveri. *Araus. c. 24.*

CAPUT IX.

Si qui post hoc interdictum a prædictis familiaritatibus (*extraneorum feminarum*) se revocare noluerit, nequaquam gradu altiori donabitur, & si jam ordinatus fuerit, non ministret. *Andegaven. cap. 5.*

CAPUT X.

A patribus nostris fuit constitutum, ut quicumque sacerdos, vel levita filiorum procreationi operam dare fuisset convictus, a communione dominica abstinere; nos tamen decrevimus, ut ad altiorem gradum non ascendat, neque sacrificia

ficia Deo offerre, vel plebi ministrare præsumat, a communione tamen non efficiatur alienus. *Turon. cap. 2.*

CAPUT XI.

De his, qui ex concubinis filios habent, & uxores legitimas habuerunt, aut defunctis uxoribus sibi concubinas publice crediderint sociandas, id observandum esse censuimus, ut sicut eos, qui jam sunt clerici per ignorantiam ordinati, non removemus, ita statuimus, ne ulterius ordinentur. *Aurel. III. cap. 9.*

CAPUT XII.

Dist. 50. c. 15. q. 8. c. 2. Hi, qui altario Dei deserviunt, si subito infirmitate carnis fragilitate corruerint, & Domino respiciente digne posuerint, ita ut mortificato corpore, cordis contriti sacrificium Deo offerant, &c. si officiorum suorum loca recipiant, ne possint ad altiora officia ulterius promoveri, &c. *Ilerd. c. 5. Raban. c. 1. de pœnit. Burch. lib. 19. c. 74. Ivo part. 15. c. 87. decr.*

CAPUT XIII.

Dist. 34. c. 8. Si quis de laicis, post uxorem, aliam cujuscumque conditionis cognoverit mulierem, in clerico nullatenus admittatur. *Gerund. c. 8. Burch. lib. 2. c. 38. Ivo part. 6. c. 139. decr.*

CAPUT XIV.

In scortatione, aut adulterio si quispiam post baptismum fuerit deprehensus, divini canones illum ad sacerdotium non admittunt, quin etiam si quispiam promotus ad sacerdotium tale aliquid fecerit, confestim eiicitur. *Tharas. ante VII. syn. vid. epist. ad Joann. presbyt. in med. vid. Apost. cap. 25.*

TITULUS XIX.
DE FILIIS PRESBYTERORUM, ET DE
ALIIS EX ILLICITO CONCUBITU
NATIS NON ORDINANDIS.

Vide in Partis I. Libro VI. Tit. XLV. & Lib. VII. Tit. XXI. quibus adde:

CAPUT I.

Filius presbyteri, & adulter, & quicumque bastardus non ordinetur. *Gregor. VII. in concil. Rom. ann. incert. cap. 19.*

CAPUT II.

Nulli filii concubinarum ad ordines, vel aliquos honores ecclesiasticos promoveantur, nisi monachaliter vel canonicè vixerint in ecclesia. *Urban. II. in conc. Claromont. cap. 11.*

CAPUT III.

Confrater noster Sancius Aragonensis Episcopus multa nobis de infirmitate corporis sui conquerens deferendi Episcopatum a nobis suppliciter licentiam postulavit, quod eum morbo confectus, & pene consumptus diutius competentis ministerio regere, & custodire non possit, atque ut hoc facilius impetraret, indicavit nobis de duobus clericis, quorum alterum in Episcopatum eligi, tuam, & sui ipsius voluntatem, atque consilium fore nunciavit, de quorum vita, & conversatione eum interrogantes, alia omnia, præter quod de concubinis nati erant, bona factis, & honesta accepimus, & quia venerandi canones ad sacerdotii gradum tales provehi contra-

dicunt, probare eos non satis cautum fore putavimus, ne quidquam a nobis contrarium sanctis patribus in exemplum, & auctoritatem posteris relinquantur. *Greg. VII. lib. 2. registr. epist. 50.*

CAPUT IV.

Filiis ex hujusmodi (*loquitur de his, qui virginem, vel viduam rapuerunt*) vituperabili conjunctione ante conjugium etiam minus laudabili procreati, ad ecclesiasticam dignitatem nullo modo provehantur, nec de tali conjugio generati ecclesiasticis ordinibus applicantur, nisi forte eos, aut maxima ecclesiæ utilitas, vel necessitas postulet, vel evidens meritorum prærogativa commendet. *Melden. cap. 64.*

CAPUT V.

Qui autem de aliquo * gradu ecclesiastico ad laicalem ordinem ex toto reversi sunt, & conjugium legitimum acceperunt, & postea agentes pœnitentiam dignam, ad pristinum gradum reversi sunt, eorum filii legitimi sunt, qui in laicali ordine de legitimo conjugio procreati sunt, nec dici possunt filii clericorum, sed laicorum, ut etiam si laici permanferint, idem est. *Bituricen. cap. 10. apud Lemovicen. act. 2.*

CAPUT VI.

Statutum est, ut Episcopi quando fecerint ordines, vel clericos audiente populo, excommunicent, ut nullus eis offerat ad clericatum filium presbyteri, neque diaconi, neque subdiaconi, neque servos, neque collibertos aliorum, nisi libertate donatos. Et si ipsi se per semetipsos contulerint nullus scienter eos ibi celet. Et si cuiquam de talibus sacrum ordinem, aut clericatum ignoranter tribuerit Episcopus, ut mox cognitus fuerit, Archidiaconus deponat eos, quia irrita est illicita ordinatio, sicut sancti patres dixerunt, & in talibus ecclesia Dei despectui patet. *Bituricen. cap. 11. apud Lemovicen. act. 2.*

TITULUS XX.**DE ORDINANDIS HOMINIBUS IMPERITIS.**

Vide in Partis I. Lib. IV. & VI. Tit. IX. quibus adde:

CAPUT I.

CUM sit ars artium regimen animarum, districte præcipimus, ut Episcopi promovendos in sacerdotes diligenter instruant, & informant, vel per se ipsos, vel per alios viros idoneos super divinis officiis, & ecclesiasticis sacramentis, qualiter ea ritè valeant celebrare. Quoniam si ignaros, & rudes de cetero ordinare præsumperit, quod quidem facile poterit deprehendi, & ordinatores, & ordinatos gravi decrevimus subiacere ultioni. Sanctius est enim maxime in ordine sacerdotii paucos bonos, quam multos malos habere ministros, quia *si cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam dilabuntur.* *Innoc. III. in concil. Lateran. gen. c. 27.*

CAPUT II.

Cavendum multopere est, ne quilibet ex vobis audeat inhonestas, turpesque, & superfluas ordinationes mensibus congruentibus facere, neque litterarum inficios, neque plus quam auctoritas jubet canonica, per loca congruentia constituere

De etat. & qual. c. 4. Greg. IX. c. 4. eod. tit. in 4. coll.

Matt. 15.

tuere sacerdotes. *Synod. Rom. sub Leone IV. in præfat.*

CAPUT III.

Dist. 36. c. 1. Illiteratos quoque, & nonnulla parte corporis imminutos sine ullo respectu ad ecclesiasticum didicimus venire servitium. Quod simul antiqua traditio, & Apostolicæ sedis vetus forma non recipit, quia nec litteris carens sacris esse potest aptus officiis, & vitiosum nihil prorsus Deo offerri legalia præcepta sanxerunt. Itaque de cætero modis omnibus hæc vitientur, nec quisquam talis suscipiatur in clerum. [Si qui vero suscepti sunt, in eo gradu tantum permaneant. *Gelas. ep. 1. c. 18. Tribur. c. 33. Burch. lib. 2. cap. 19. Ivo lib. 3. tit. 5. c. 6. pan. & part. 6. c. 37. & 75. decret. Casar. lib. 4. cap. 109.*

CAPUT IV.

Presbyter, vel diaconus sine litteris, vel si baptizandi ordinem nesciat, nullatenus ordinetur. *Aurel. II. cap. 15.*

CAPUT V.

Nulli cujuscumque dignitatis ecclesiasticæ deinceps percipiant gradum, qui non totum psalterium, vel canticorum usualium, & hymnorum, five baptizandi perfecte noverint supplementum. Illi sane, qui jam honore dignitatum funguntur, hujusce tamen ignorantie cæcitate vexantur, aut sponte sumant intentionem necessaria perdiscendi, aut a majoribus ad lectionis exercitia cogantur invitati, &c. Nullus igitur ad sacra Dei mysteria trañanda veniat indoctus, ignorantie tenebris cæcutiens, &c. *Tolet. VIII. cap. 8.*

Vide Gelas. epist. 1. cap. 3. & 3. tit. Quales debeant esse, qui sacris imitantur, cap. Si quis etiam, & cap. Nec fas esse. Hilar. in syn. Rom. cap. 3. ibid. cap. Bigami. Tolet. IV. cap. 8. ibid. Greg. II. ep. 3. in princ. cap. Fratrem. Nannet. cap. 11. ibid. cap. Episcopus quando. Greg. lib. 2. epist. 25. De digam. non ordin.

TITULUS XXI.

DE HIS, QUIBUS ALIQUOD MEMBRUM DEEST, NON ORDINANDIS.

Vide in Partis I. Lib. IV. Tit. XI. quibus addet:

CAPUT I.

Dist. 55. c. 7. & 9. Si quis, vide c. 3. de corp. vitiat. c. 1. eod. tit. in 1. coll. **S**I quis a medicis propter languorem defectus est, aut a barbaris excisus, hic in clero permaneat. Si quis autem se ipsum sanus abscidit, hunc & in clero constitutum abstinere convenit, & deinceps nullum debere talium promoveri. Sicut autem hoc claret, quod de iis, qui hanc rem affectant, audentque semetipsos abscindere dictum est, sic eos, quos aut barbari, aut domini castraverunt, si inveniuntur alias digni, tales ad clerum suscipit regula. *Nicæn. cap. 1. Tribur. c. 33. Mart. Brac. c. 21. Ivo lib. 3. tit. 5. c. 15. pan. & part. 6. c. 374. decret. Anselm. lib. 7. c. 31. Casar. lib. 4. cap. 110.*

CAPUT II.

* mutilatos, f. Dist. 51. c. 8. Eunuchus. & c. 4. Si quis, Ne Episcopus ordinet eos, quos parte membrorum aliqua maculatos * repererit, nec non & cæteros, quos ecclesiastica omnimodis damnat sententia. *Synod. Rom. sub Leone IV. in præfat.*

CAPUT III.

Si eunuchus per vim factus est, fieri potest *Tom. VI.*

(Episcopus) si dignus est, si seipsum incidit clericus non fiat, sui enim homicida est, & divinæ fabricæ inimicus. *Apost. 20. & 21. G. 21. & 22. L. Tarrac. lib. 3. cap. 37.*

CAPUT IV.

Qui partem cujuslibet digiti sibi ipsi volens abscidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cum vero casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit, hos canones præcipiunt, & clericos fieri, & si in clero fuerint reperti, non abiici. *Innoc. epist. 4. cap. 1. vide Tribur. c. 33. Burch. lib. 2. cap. 14. Ivo lib. 3. tit. 5. cap. 2. panorm. & part. 6. cap. 58. decret. Anselm. lib. 7. cap. 30. Tarrac. lib. 3. cap. 32.*

CAPUT V.

Illiteratos, & nonnulla parte corporis imminutos sine ullo respectu ad ecclesiasticum didicimus venire servitium, &c. De cætero modis omnibus hæc vitentur, nec quisquam talis suscipiatur in clerum. [Si qui vero vel temeritate propria, vel incuria præsentium tales ante suscepti sunt, in iis, quibus constituti sunt, locis eatenus perseverent, ut nihil unquam promotionis accipiant. *Gelas. epist. 1. cap. 18. Tribur. cap. 33. Burch. lib. 2. cap. 18. Ivo lib. 3. tit. 5. cap. 6. panorm. & part. 6. cap. 37. & 75. decret. Casar. lib. 4. cap. 109.*

CAPUT VI.

De his, qui se ipsos abscindunt, paterni canones evidenter sequenda posuerunt, dicunt enim talia perpetrantes, ut mox, ut agniti fuerint, a munere clericali debere secludi, &c. *Gelas. ep. 1. cap. 19.*

CAPUT VII.

Si qui se carnali vitio repugnare nescientes abscindunt, ad clerum pervenire non possunt. *Arel. II. c. 7.*

CAPUT VIII.

In Nicæno sancto, & universali concilio statutum est, cap. 1. Ut si quis a medicis per languorem defectus est, &c. Hanc auctoritatem sanctorum patrum confitemur, & confirmamus, sequimurque ita, ut si quis a medicis per languorem defectus est, vel per aliquam infirmitatem claudus effectus est, inveniatur alias dignus, permaneat clericus, & sacro ordini aptus. *Tribur. c. 33. vid. Nicæn. cap. 1. vid. Burch. lib. 2. cap. 15. Ivo lib. 3. tit. 5. cap. 1. panorm. & part. 6. cap. 34. decret.*

CAPUT IX.

Si quis pro ægritudine naturalia a medicis habuit secta, similiter & qui a barbaris, aut dominis suis fuerint castrati, & moribus digni fuerint visi, hos canon admittit ad clericatus officium promoveri. Si quis autem sanus, non per disciplinam religionis, & abstinentiæ, sed per abscissionem plasmatis a Deo corporis existimans posse a se carnales concupiscentias amputari, castraverit se, non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quod si jam ante fuerit promotus ad clerum prohibitus, a suo ministerio deponatur. *Mart. Brac. c. 21. Nicæn. cap. 1. Ivo part. 6. c. 374. decret.*

R r

Vi-

Vide *Gelas. epist. 1. c. 3. tit. Quales debeant esse, qui sacris initiantur, c. Si quis etiam. Et epist. 1. c. 5. eod. tit. cap. Nec fas. Stephan. ep. 1. ante fin. ibid. cap. Quod consulisti. Hilar. in syn. Rom. c. 2. ibid. cap. Bigami. Tolet. IV. cap. 18. ibid. cap. Qui non promoveantur. Greg. II. epist. 3. in princ. ibid. cap. Fratrem. Aurel. III. c. 6. cap. De clericorum. ibid. vid. Gr. lib. 2. epist. 25. de digam. non ordin.*

TITULUS XXII.

DE HIS, QUI REBAPTIZATI SUNT, AUT AB HÆRETICIS BAPTIZATI, NON ORDINANDIS, EXCEPTIS INFANTIBUS.

Vide in Part. I. Lib. XI. Tit. XXI. & in Part. II. Lib. X. Tit. XXVII.

TITULUS XXIII.

DE MILITIBUS, ET CURIALIBUS NON ORDINANDIS.

CAPUT I.

UT magnæ ecclesiæ clerici, qui in subiectis ordinibus morati sunt, ad majores gradus ascendant, &c. nullatenus autem habeant potestatem, qui Principum domorum, seu suburbanarum rerum curam gesserint, inter clerum magnæ ecclesiæ colligi, vel constitui. *Synod. VIII. gen. CP. sub Hadr. II. c. 13.*

CAPUT II.

Cavendum est, ne servilis conditionis, aut curialium officiorum obnoxii ab Episcopis promoveantur in clerum. *Urban. II. in syn. apud Melfiam, c. 11.*

CAPUT III.

d. 50. c. 60. Si quis post remissionem peccatorum cingulum militiæ secularis habuerit, ad clericatum admitti omnino non debet. *Innoc. ep. 2. ad Victric. c. 2. Syric. ep. 4. in syn. Rom. apud concil. Tel. c. 3. Anselm. lib. 7. cap. 10. Tarrac. lib. 1. cap. 123. C. 138.*

CAPUT IV.

d. 51. c. 3. Præterea. Quidam ex fratribus nostris curiales, vel quibuslibet publicis functionibus occupatos clericos facere contendunt, quibus postea major tristitia, cum de revocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quam gratia nascitur de ascitis, constat enim eos in ipsis minimis etiam voluptates exhibere, quas a diabolico inventas esse non dubium est, & ludorum, vel munerum * apparatus, aut præesse, aut forsitan interesse, &c. *Innoc. ep. 2. c. 11. Ivo part. 6. cap. 349.*

CAPUT V.

d. 51. c. 2. De laicis, quos canones ordinare prohibent, certum est quidem hoc regulas ecclesiasticas continere, sed non definitum est, ut de omnibus sit laicis constitutum, neque enim clerici nasci, & non fieri possunt, sed [designata sunt genera, de quibus ad clericatū pervenire non possunt, id est, si quis fidelis militaverit, si causas egerit, hoc est, postulaverit, si administraverit. De curialibus autem manifesta ratio est, quoniam & si inveniantur hujusmodi viri, qui debent clerici fieri, tamen quoniam sæpius ad curiam repetuntur, cavendum ab his est propter tribulationem,

quæ sæpe de his ecclesiæ provenit. *Innoc. epist. 4. c. 3. Anselm. lib. 7. c. 9. Ivo part. 6. c. 95. decret. Tarrac. lib. 3. c. 33.*

CAPUT VI.

De orationibus, quas pravæ consuetudinis vitio Hispanienses Episcopos celebrare cognoscimus, fuerat aliquid secundum majorum traditionem statuendum, nisi perpenderemus, ne perturbationes quamplurimas ecclesiis moveremus, quorum factum ita reprehendimus, ut propter numerum corrigendorum ea, quæ quoquo modo facta sunt, non in dubium vocemus, sed Dei potius dimittamus iudicio. Quantos enim ex eis, qui post acceptam baptismi gratiam in forensi exercitatione versati sunt, & obtinendi pertinaciā susceperunt, ascitos ad sacerdotium esse comperimus, e quorum numero Rufinus, & Gregorius prohibentur? Quantos ex malitia, qui cum potestatibus obedierunt, severa necessario præcepta sunt executi? Quantos ex curialibus, qui dum parent potestatibus, quæ sibi sunt imperata, fecerunt? Quantos, qui voluptates, & editiones populo celebrarunt, ad honorem summi sacerdotii pervenisse? Quorum omnium neminem, ne ad societate quidem ordinis clericorū oportuerat pervenisse, &c. Ne deinceps similia committantur, dilectionis vestræ maturitas prodere debet, ut tantæ usurpationi saltem nunc finis necessarius imponatur, eo videlicet constituto, ut quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur. *Innoc. epist. 23. cap. 1. 2. ad syn. Tolet.*

CAPUT VII.

Neque quisquam, qui post baptismum militaverit, ad ordinem debeat clericatus admitti, neque qui causas post acceptum baptismum egerint, aut qui post acceptam Dei gratiam administraverint, neque de curialibus aliquem ad ecclesiasticum ordinem venire posse, qui post baptismum vel coronati fuerint, vel sacerdotium, quod dicitur, sustinuerint, & editiones publicas celebraverint. Nā & hoc de curialibus est cavendum, ne iidem, qui ex curialibus fuerint, aliquando a suis curiis, quod frequenter videmus accidere, poscantur. Quæ omnia rationabiliter prohibita oportet modis omnibus custodiri. *Innoc. epist. 23. cap. 4.*

CAPUT VIII.

Legem, quam piissimus Imperator dedit, ne fortasse hi, qui militiæ, vel rationibus sunt publicis obligati, dum causarum suarum periculum fugiunt, ad ecclesiasticum habitum veniant, vel in monasteriis convertantur, vestræ studii fraternitati transmittere, hoc maxime exhortans, quod hi, qui sæculi actionibus implicati sunt, in clero ecclesiæ propere suscipiendi non sunt, quia dum in ecclesiastico habitu non dissimiliter, quam vixerant, vivunt, nequaquam student sæculum fugere, sed mutare. *Greg. lib. 7. epist. 11. Ivo part. 10. c. 124.*

CAPUT IX.

Si quis post baptismum militaverit, & chlamydem sumpserit, aut cingulum ad necandos fideles, etiam si gravia non admiserit, si ad clerum ad-

d. 51. c. 1. Aliquantos

admissus fuerit, diaconi non accipiat dignitatem.
Tolet. I. c. 8.

CAPUT X.

Bonifacius constituit, ne servus clericus fieret, nec obnoxius curiæ, vel cujuslibet rei. *Ex Pontif.*

Vide Gelas. ep. I. c. 3. & 5. tit. Quales debeant esse qui ordinantur, c. Si quis etiam, & c. Nec fas esse. Steph. ep. I. ante fin. ibid. c. Quod consulisti. Tolet. IV. c. 18. ibid. c. Qui non promoveantur. Greg. II. epist. 3. in princ. ibid. cap. Fratrem. Greg. lib. 2. epist. 25. De digam. non ordin.

TITULUS XXIV.

DE ENERGUMENIS NON ORDINANDIS.

Vide in Partis I. Lib. X. Tit. XVII.

TITULUS XXV.

DE IIS, QUI MORBO OPPRESSI BAPTIZANTUR, NON ORDINANDIS.

CAPUT I.

Dist. 57. Si quis, c. 1. **I**n infirmitate baptizatus presbyter non fiat, cum non voluntate, sed necessitate crediderit, nisi ex sequentibus fides, & studium appareat, & alii rari sint. *Neoc. c. 12. Paris. lib. I. c. 8. vid. Laod. c. 47. Burch. lib. 4. c. 33. Ivo part. I. c. 227. & part. 6. c. 101. decret.*

CAPUT II.

Sicut in plerisque & hæc auctoritas a nonnullis sæpe violatur canonica, quando scilicet hi, qui in ægritudine baptismatis suscipiunt sacramenta, ad gradus ecclesiasticos contra fas provehuntur. Is usus, quia auctoritati canonicæ resultat, oportet, ut corrigatur, quoniam hujuscemodi baptizatos, quos vulgaris sermo *grabatarios* vocat, canonica auctoritas a gradibus ecclesiasticis patenter repellit, unde in concilio Neocæs. cap. 12. legitur, &c. „ Quod si hi, qui in ægritudine „ baptizantur, a gradibus arceantur ecclesiasticis, „ multo magis illi arceantur, qui aut per cupiditatem, aut per temeritatem contempta „ canonica auctoritate baptizantur, & postea „ similiter ad gradus ecclesiasticos provehuntur. „ *Paris. sub Ludov. & Lothar. lib. I. c. 8.*

CAPUT III.

Cum privata quadam gratia diligeretur ab Episcopo Novatus, & vellet eum ordinare presbyterum, clerus vero omnis, & quamplurimi ex laicis prohiberent dicentes, non licere clericum fieri eum, qui in necessitate positus in lecto gratiam consecutus sit: Episcopus ab omnibus specialem gratiam poposcit, ut sibi de isto uno concederetur. *Cornel. apud Euseb. lib. 6. c. 33.*

TITULUS XXVI.

DE SERVIS NON ORDINANDIS.

CAPUT I.

Cavendum est, ne homines servilis conditionis promoveantur in clerum. *Urban. II. in syn. apud Melfiam, c. 1.*

CAPUT II.

Servi in clerum non ordinentur sine domini consensu; si quis vero dignus, est qualis Onesimus fuit, domino consentiente, & libertatem ei concedente, & extra domum suam emittente, in eum gradum ascendat. *Apost. c. 82.*

CAPUT III.

Admittuntur passim ad ordinem sacrum quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur, & qui a dominis suis libertatem consequi minime potuerunt, ad fastigium sacerdotii, tamquam servilis vilitas hunc honorem jure capiat, provehuntur, &c. Ab his itaque fratres charissimi omnes vestræ provinciæ abstineant sacerdotes, & non tantum ab his, sed & ab aliis etiam, qui originali, aut alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari: nisi forte eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vindicant potestatis, debet enim esse immunis ab aliis, qui divinæ militiæ fuerit aggregandus, ut a castris dominicis, quibus nomen ejus ascribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur. *Leo epist. I. c. 1. Tribur. c. 29. Burchard. lib. 2. cap. 22. Ivo part. 6. c. 64. decret. Anselm. lib. 7. cap. 23. Tarrac. lib. 4. c. 19.*

CAPUT IV.

Propemodum caussantur universi passim servos, & originarios dominorum jura, possessionumque fugientes sub religiosæ conversationis obtentu, vel ad monasteria sese conferre, vel ad ecclesiasticum famulatum, conniventibus quoque Præsulibus indifferenter admitti, quæ modis omnibus est admovenda pernicies, ne per christiani nominis institutum, aut aliena pervadi, aut publica videatur disciplina subverti. Præcipue cum nec ipsam ministerii clericalis hac obligatione fuscari conveniat dignitatem, &c. Quisquis Episcopus, presbyter, aut diaconus, vel eorum, qui monasteriis præesse noscuntur, hujusmodi personas apud se tenentes non restituendas patronis, aut deinceps, vel ecclesiasticæ fervituti, vel religiosis congregationibus putaverint applicandas, nisi voluntate forsitan dominorum sub scripturæ testimonio primitus absolutas, vel legitima transactione concessas, periculum se honoris proprii non ambigant, communionisque subituros. *Gelas. ep. I. c. 16. Ivo part. 6. c. 100. & part. 16. c. 47. decret. Cæsar. lib. 9. c. 18.*

CAPUT V.

Si servus absente, vel nesciente domino Episcopo sciente, diaconus, aut presbyter fuerit ordinatus, ipso in clericatus officio permanente, Episcopus eum domino duplici satisfactione compenset. Si vero Episcopus nescierit, qui testimonium perhibent, aut eum supplicaverint ordinari, simul redhibitioni teneantur obnoxii. *Aurel. c. 8. al. 10. Vornat. c. 40. Burch. lib. 2. c. 24. Ivo part. 6. c. 145. decret.*

CAPUT VI.

Ut nullus servilibus, coloniariisque conditionibus obligatus, juxta statuta sedis Apostolicæ, ad honores ecclesiasticos admittatur, nisi prius aut testimonio, aut per tabulas eum legitime constiterit absolutum. Quod si quis Episcopo-ram ejus, qui ordinatur, conditionem sciens, transgredi per ordinationem indebitam fortasse voluerit, anni spatium missas facere non præsumat. *Aurel. III. c. 25.*

CAPUT VII.

Servum, qui libertatem a dominis propriis

R r 2

non

d. 54. c. 21.

c. 1. eod. dist.

Dist. 54. c. Generalis. 12.

Dist. 54. c. 19.

non acceperit, aut etiam jam libertum nullus Episcoporum absque ejus voluntate, cujus servus est, & eum absolvisse dignoscitur, clericum audeat ordinare. Quod si quisquam fecerit, is, qui ordinatus est, a domino revocetur, & ille collator ordinis, si sciens fecisse probatur, sex mensibus missas tantum facere non præsumat. Si vero sæcularium servus esse cognoscitur*, qui ordinatus est, benedictione servata, honestum in ordine domino suo impendat obsequium. Quod si sæcularis dominus amplius eum voluerit inclinare, ut sacro ordini inferre injuriam videatur, duos servos, sicut antiqui canones habent, Episcopus, qui eum ordinavit, domino sæculari restituat, & Episcopus eum, quem ordinavit, ad ecclesiam suam revocandi habeat potestatem. *Aurel. V. cap. 6.*

CAPUT VIII.

De serv. non ordin. c. 3. Greg. IX. cap. 4. eod. tit. in 1. coll. De familiis ecclesiæ constituere presbyteros, & diaconos per parochias liceat, quos tamen vitæ rectitudo, & probitas morum commendat. Ea tamen ratione, & antea manumissi libertatem status sui percipiant, & denuo ad ecclesiasticos honores succedant, est enim irreligiosum obligatos existere servituti, qui sacri ordinis suscipiunt dignitatem. *Tolet. IV. c. 63.*

CAPUT IX.

Dist. 54. c. 4. Qui ex familiis ecclesiæ servituri devocantur in clerum, ab Episcopis suis libertatis, necesse est, ut percipiant donum. Et si honestæ vitæ claruerint meritis, tunc demum majoribus fungantur officiis, &c. *Tolet. IX. c. 11. Ivo part. 6. cap. 373.*

CAPUT X.

Dist. 54. c. 23. Secundum decreta sanctorum patrum præjudicamus, & nos id acturos profiteamur, ut nullum servum Episcopus ordinare præsumat, antequam perfecta ditetur ingenuitate, quia non debet vilis persona fungi sacerdotii dignitate, &c. *Triburicen. c. 29. refertur. Greg. in decretis suis c. 7.*

CAPUT XI.

Multos ex ecclesiastica familia novimus, ad omnipotentis Dei servitium festinare, ut ab humana servitute liberi, in divino servitio valeant conservari. Si festinantes ad omnipotentis Dei servitium incaute retinemus, illi invenimur quædam negare, qui dedit omnia. Unde necesse est, ut ab humano servitio liber recedat, qui divini obsequii districtam subire appetit servitutum. Sancta synodus dixit: „Præfinita patrum statuta inviolabilem habeant firmitatem“. *Tribur. c. 29. Greg. in synod. c. 5. lib. 4. c. 88. vel ep. 44. lib. 12. c. 33. reg. Anselm. lib. 7. cap. 175. Tarraconens. lib. 4. c. 21.*

CAPUT XII.

Nullus servorum, vel collibertorum, amodo clericus fiat, nisi prius libertatem de dominis suis habuerit sub idoneis testibus. *Bituricen. cap. 9. apud Lemovicen. act. 2.*

CAPUT XIII.

Ne Episcopus servos ordinet. *Bituricen. c. 11. vide tit. De filiis presbyt. non ordin. cap. Statutum est.*

CAPUT XIV.

Ut filii presbyterorum, &c. ad sacros gradus non promoveantur, &c. sed neque servi nisi a dominis suis libertate donentur. *Pictavien. c. 8. c. 1. de filiis presbyt. Gr. IX. in 1. coll.*

CAPUT XV.

Bonifacius constituit, ne servus clericus fieret, nec obnoxius curiæ, vel cujuslibet rei. *Ex Pontif.*

Vide Gelas. epist. 1. cap. 3. & 5. tit. Quales debeant esse, qui sacris initiantur, cap. Si quis etiam. Idem Gelas. cap. 5. eod. tit. cap. Nec fas esse. Stephan. epist. 1. ante fin. ibid. cap. Quod consulisti. Tolet. IV. cap. 18. ibid. cap. Qui non promoveantur. Gregor. II. epist. 3. in princ. cap. Fratrem. Mart. Brac. cap. 56. tit. sequenti, De liberris non ordinandis, c. Si quis obligatus.

TITULUS XXVII.**DE LIBERTIS NON ORDINANDIS SINE CONSENSU PATRONI.****CAPUT I.**

Liberti, quorum patroni in sæculo fuerint, ad clerum non promoveantur. *Eliber. cap. 80. Dist. 54. ult. Prohibendum.*

CAPUT II.

Clericos, si obligati sunt, vel pro æquatione, vel de genere alicujus domus, non ordinandos, nisi probatæ vitæ fuerint, & patroni consensus accesserit. *Tolet. I. cap. 10. Mart. Brac. cap. 46. Dist. 54. c. 7.*

CAPUT III.

Libertos, quos sacerdotes, vel diaconos de ecclesia sibi commissa facere voluerint, actus ecclesiæ prosequi jubemus. *Agathen. c. 49. Ivo part. 3. cap. 161. decret. 12. q. 2. Diaconos, 35. in fin.*

CAPUT IV.

Quicumque libertatem a dominis suis ita percipiunt, ut nullum sibi in eis obsequium patronus retinet, isti, si sine crimine capitali sunt, ad clericatus ordinem libere suscipiantur, quia directæ manumissione absoluti noscuntur. Qui vero retento obsequio manumissi sunt, pro eo, quod adhuc patroni servitute tenentur obnoxii, nullatenus sunt ad ecclesiasticum ordinem promovendi, ne quando voluerint eorum domini, fiant ex clericis servi. *Tolet. IV. cap. 72. Burch. lib. 2. c. 25. Ivo lib. 3. tit. 5. cap. 5. panorm. & part. 6. cap. 126. decret. Dist. 35. c. 5.*

CAPUT V.

Si quis obligatus est tributo servili, vel aliqua conditione, vel patrocínio cujuslibet domus, non est ordinandus clericus, nisi probatæ vitæ fuerit, & patroni consensus accesserit. *Mart. Brac. cap. 46. Dist. 54. c. 7.*

Vide Steph. epist. 1. ante fin. tit. Quales debeant esse, qui sacris initiantur, cap. Quod consulisti. Leo epist. 1. cap. 1. eod. tit. cap. Admittuntur. Greg. II. epist. 3. in princ. eod. tit. c. Fratrem. Bituric. cap. 9. tit. De servis non ord. cap. Nullus servorum. Bituricen. cap. 11. tit. De filiis presbyt. non ordinandis, c. Statutum est.

TITULUS XXVIII.**DE QUIBUSDAM NON ORDINANDIS PROPTER VARIA CRIMINA, AUT PROPTER ALIAS CAUSSAS.**

Vide in Part. I. Lib. IV. Tit. VIII. quibus adde:

CA-

CAPUT I.

Ne civ. vel monach. c. 3. Gr. IX. eod. tit. in 1. coll. **S**Tatuimus, ut nullus omnino post votum religionis, post factam in aliquo religioso loco professionem ad physicam legesve mundanas legendas permittatur exire, si vero exierit, & ad claustrum suum in duorum mensium spatium non redierit, sicut excommunicatus ab omnibus evitetur, &c. & nisi ex misericordia fortasse Apostolica sedis, totius spem promotionis amittat. *Alex. III. in conc. Turon. c. 8.*

CAPUT II.

Qui duas uxores duxit, vel fratris filiam, clericus esse non potest. *Apost. c. 19.*

CAPUT III.

Comperimus horrendis quibusdam criminibus implicatos, tota discretionem submoti, non solum de factis atrocibus, necessariam poenitentiam non habere, sed nec aliqua correctione penitus succedente ad divinum ministerium, honoremque contendere, &c. cum & Apostolus clamet: *Nemini cito manus imponendas, &c.* Hujusmodi, etiam si forte subreperint detectos oportere repelli. *Gelas. ep. 1. c. 20.*

CAPUT IV.

Hi, qui post sanctam religionis professionem apostataut, & ad saeculum redeunt, &c. ad clericatus officium non admittantur, &c. *Arel. II. c. 25.*

CAPUT V.

Dist. 54. c. 3. de oblig. ad ration. c. 1. Greg. IX. in 1. coll. Magnus Episcopus Astyagensis dixit: „ Quid dilectioni vestrae videtur? Procuratores, & auctores, etiam per se tutores pupillorum si debeant ordinari? “ Gratus Episcopus dixit: „ Si post deposita universa, & reddita ratiocinia, actus vitae ipsorum fuerint probati in omnibus, debent, & cum laude cleri, si postulati fuerint, honore munerari, si enim ante libertatem negotiorum, vel officiorum ab aliquo sine consideratione fuerint ordinati, ecclesia infamatur “. *Carth. c. 8. Burch. lib. 2. c. 30. Ivo part. 6. c. 127. decret.*

CAPUT VI.

Si clerici, vel diaconi noluerint obedire Episcopis, eos ad majores honores promoventibus, nec eo quidem gradu fruantur, quem noluerunt relinquere. *Carth. c. 31. G.*

CAPUT VII.

Episcopi, diaconi, & presbyteri non ordinentur antequam omnes, qui in domo eorum sunt, christiani orthodoxi fiant. *Carth. cap. 36. G. Carth. III. c. 18. L. Afric. c. 3. L.*

CAPUT VIII.

Dist. 46. c. 7. Clericus invidens fratrum profectibus, donec in vitio est, non promoveatur. *Carth. IV. c. 54. Burch. lib. 2. c. 16. Ivo part. 6. c. 35. decret.*

CAPUT IX.

Dist. 46. Ad accusatores, cap. 4. Episcopus accusatores fratrum excommunicet, & si emendaverint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad clerum. *Carth. IV. c. 55. Casar. lib. 4. c. 112.*

CAPUT X.

Dist. 46. c. 8. Seditiosarios numquam ordinandos clericos, sicut nec usurarios, nec injuriarum suarum ultores. *Carth. IV. c. 67. Agath. 69. Burch. lib. 2. c. 17. Ivo part. 6. c. 36. decret.*

CAPUT XI.

Ad officia potiora non provehuntur, qui altario ministrant, & humano sanguine, etiam hostili non abstinent. *Ilerd. c. 1. Dist. 50. De his, c. 36.*

CAPUT XII.

Qui contra canonum statuta ordinati sunt, nullo tempore promoveantur. *Ilerd. c. 12.*

Vide Stephan. ep. 1. ante fin. tit. Quales debeant esse, qui sacris initiantur c. Quod consulisti.

TITULUS XXIX.

QUI BAPTIZATI, AUT NATI SUNT IN PROVINCIIS REMOTIS NON FACILE ORDINENTUR.

CAPUT I.

Dist. 98. Nullus, c. 1. Constituit Silvester nulla ratione transmarinum hominem penes nos in clericatus gradu suscipi, nisi quinque Episcoporum designatus sit chirographis. *Silvest. in epitom. concil. Rom. in fin. Anselm. lib. 7. cap. 19. Tarrac. lib. 3. cap. 39.*

CAPUT II.

Transmarinos homines in clericatus honore nolite suscipere, nisi quinque, aut eo amplius Episcoporum chirographis sint designati, quia multa per subreptionem solent evenire, & ideo hæc summopere sunt cavenda. *Anastaf. epist. cap. 2. Ivo lib. 3. tit. 5. cap. 22. panorm. Anselm. lib. 7. c. 12. al. 22. in addit. Tarrac. lib. 3. c. 40.*

CAPUT III.

Bonifacio dedimus in mandatis, ut Afros passim ad ecclesiasticos ordines prætendentes nulla ratione suscipiat. *Greg. II. ep. 3. in princ.*

CAPUT IV.

Omnes, qui peregre fuerint baptizati, eo quod eorum minime sit cognita vita, placuit ad clerum non esse promovendos in alienis provinciis. *Elib. c. 24. Ivo part. 6. c. 352. decret.*

Vide Greg. lib. 2. ep. 25. tit. Quales debeant esse, qui ordinantur, c. Præcipimus, & Greg. II. c. Fratrem.

TITULUS XXX.

NON ORDINENTUR, QUI UXORES HABENT, NISI CASTITATEM SE SERVARE PROMISERINT.

Vide in Part I. Lib. IV. Tit. XXXVII. Lib. VI. Tit. XXIX. & Lib. VII. Tit. XVII. quibus adde:

CAPUT I.

Dist. 28. c. 6. Assumi aliquem ad sacerdotium non posse in conjugii vinculo constitutum, nisi fuerit promissa conversio. *Arelat. II. c. 2.*

CAPUT II.

Si conjugati juvenes consenserint ordinari, etiam uxorum voluntas ita requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo, religione promissa, postea quam pariter conversi fuerint, ordinentur. *Agath. cap. 16. Ivo part. 5. cap. 365. decret.*

TITULUS XXXI.

NE QUISQUAM PER SIMONIAM CONFERAT AUT SUSCIPIAT ORDINES, ET DE ORDINATIS A SIMONIACIS.

Vi-

Vide in Part. I. Lib. IV. Tit. LII. Lib. VI. Tit. XLVII. & XLVIII. & Lib. VIII. Tit. XXXVI.

CAPUT I.

Quicumque sane cupiditate parentum, cum adhuc parvuli essent, ecclesias vel ecclesiarum partes* per pecunias adepti sunt, postquam eas omnino dimiserint, si canonicè in eis vivere voluerint, pro magna misericordia ibidem eos esse concedimus: neque pro hoc facto a sacris ordinibus illos removemus, si alias digni inveniantur*. *Urban. II. in conc. Placent. c. 5. al. in conc. Clarimontis. Caesar. lib. 4. c. 33.*

CAPUT II.

Illi vero, qui per se ipsos cum jam majoris essent ætatis, nefanda cupiditate ducti eas emerunt, si in aliis ecclesiis vivere canonicè voluerint, servatis propriis ordinibus pro magna misericordia ibi eos ministrare permittimus. Quod si ad alias fortassis* transferri non potuerint*, & in eisdem canonicè vivere promiserint, minoribus ordinibus contenti ad sacros ordines non ascendant*, salva tamen in omnibus Apostolicæ sedis auctoritate. *Urban. II. in concil. Placent. cap. 6. al. in concil. Clarimontis.*

CAPUT III.

Ibid. Si qui tamen ante emptionem catholice ordinati sunt, cum ea, quæ emerunt, dimiserint, & vitam canonicam egerint, in suis gradibus permittantur, nisi forte hujusmodi* ecclesia sit, ut ibi primum locum debeant obtinere. *Urban. II. in concil. Placent. c. 7. al. in concil. Clarimont.*

CAPUT IV.

Ibid. Primum enim, vel singularem, vel præposituræ, vel officii locum in emptis ecclesiis eos habere non patimur. *Urban. II. in concil. Placent. cap. 8. al. in concil. Clarimontis.*

CAPUT V.

I. q. I. c. 10. Sanctorum patrum exempla sequentes, & officii nostri debito innovantes, ordinari quemquam per pecuniam in ecclesia Dei, vel promoveri, auctoritate sedis Apostolicæ modis omnibus prohibemus. Si quis vero in ecclesia ordinationem, vel promotionem taliter adquisierit, ad quæ sita prorsus careat dignitate. *Callist. II. in concil. Roman. cap. 1.*

CAPUT VI.

I. q. I. c. 110. Nulla sit in ordinatione venalitas, potentia, vel supplicatio personarum, nihil adversus hæc, quæ prohibemus, obtineat, nam proculdubio Deus offenditur, si ad sacros ordines quisquam non ex merito, sed ex favore, quod absit, aut ex venalitate provehitur. *Greg. lib. 2. indict. 11. epist. 47. Columbo Episc. Anselm. lib. 7. cap. 39. vel 46.*

CAPUT VII.

I. q. I. c. 119. Eorum, qui in sacro sunt ordine collocandi, prius vitam, moresque discutite, & ut dignos huic officio adhibere possitis, non vobis potentia, aut supplicatio quarumlibet subrepat personarum. Ante omnia autem cautos vos esse oportet, ut nulla proveniat in ordinatione venalitas, ne, quod absit, & ordinatis, & ordinantibus periculum majus imminet. Si quando igitur de his

tractari necesse est, graves expertosque viros consiliis vestris* adhibete participes, & cum eis communi de hoc deliberatione pensate. *Greg. lib. 2. indict. 11. epist. 48. Adeodato Episcopo.*

CAPUT VIII.

Euphemium, & Thomam, qui pro deferenda accusatione sacros ordines acceperunt, eisdem privatos ordinibus esse, atque ita sicut sunt depositi, volumus permanere. *Greg. lib. 4. epist. 50. seu cap. 94. ad Joannem Corinth. Episcop. Anselm. lib. 8. cap. 39.*

CAPUT IX.

De ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus, oportet ergo ut neque per commodum, neque per gratiam, aut quorundam supplicationem aliquos ad sacros ordines consentiatis, vel permittatis adduci. *Greg. lib. 4. epist. 55. seu cap. 99. Anselm. lib. 6. cap. 82. al. 90.*

CAPUT X.

Quibusdam narrantibus agnovi, quod in illis partibus nullus ad sacrum ordinem sine commodi datione perveniat. Quod si ita est, fletus dico, gemens denuntio, quia cum sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non poterit. Scimus quippe ex evangelio, quid Redemptor noster per semetipsum fecerit, quia ingressus in templum cathedras vendentium columbas evertit, columbas quippe vendere est, de sancto Spiritu, quem sibi consubstantialem Deus omnipotens per impositionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Ex quo, ut prædixi, innuitur quid sequatur: quia qui in templo Dei columbas vendere præsumperunt, eorum Dei judicio cathedræ ceciderunt, qui videlicet error in subditis eum augmento propagatur, nam ipse quoque, qui ad sacrum ordinem perducitur, jam in ipsa provectus sui radice vitiat, paratior est aliis vendere, quod emit. Et ubi est, quod scriptum est: *Gratis accepistis, gratis date.* Et cum primum contra sanctam ecclesiam simoniaca hæresis sit exorta, cur non penditur, cur non videtur, quia eum, quem quis cum pretio ordinat, provehendo agit, ut hæreticus fiat? Ideoque hortamur, ut nullus vestrum denuo hoc fieri patiatur, sed neque gratia alicujus, neque supplicatione aliquos ad sacros ordines audeat promovere, nisi eum, quem vitæ, & actionis qualitas ad hoc dignum esse monstraverit: nam si aliter factum denuo senserimus, districta, & canonica illud noveritis ultione compesci. *Greg. lib. 4. epist. 56. seu cap. 100. epist. 51. & 55. lib. 5. epist. 7. Burch. lib. 1. cap. 21. Ivo part. 5. cap. 108. decret.*

CAPUT XI.

Ego & vestræ dilectioni providens, & meæ animæ omnipotentis Dei judicium pertimescens, ejusdem Maximi causam subtiliter exquiri desidero, si nullus criminibus pressus, quæ sacro ordini contradicunt, si non per simoniacam hæresim, id est, præmia quibusdam se eligentibus præbendo, ad sacerdotale pertingere officium conatur, tunc enim liber pro vobis apud Dominum intercessor erit, si non obligatus de suis, ad locum

* consilii vestri.

2. q. 3. c. 7.

1. q. I. c. 116.

1. q. I. c. 117.

Matt. 21.

Matt. 12.

1. q. 6. c. 2.

cum

cum intercessionis venerit. *Greg. lib. 5. epist. 26. Anselm. lib. 6. cap. 76.*

CAPUT XII.

Vehementi tadio mœroris afficimur, si in ecclesiasticis officiis quemquam habeat locum pecunia, & fiat sæculare, quod sacrum est. [Quicumque ergo hoc pretii studet datione mercari, dum non officium, sed nomen attendit, sacerdos non esse, sed dici tantummodo concupiscit, &c. [Sicut autem is, qui invitatus renuit, quæsitus refugit, est sacris altaribus admovendus, sic qui ultro ambit, vel importune se ingerit, est proculdubio repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid agit, nisi ut crescendo debeat, & ascendendo exterius, interius ad profunda descendat? Itaque, frater carissime, si in sacerdotibus ordinandis sinceritas vigeat, sit simplex sine venalitate consensus, pura præferatur electio, ut ad summa sacerdotii non suffragio venditorum provectus, sed Dei credatur esse iudicio, &c. Cum liqueat hanc hæresim ante omnes radice pestifera surrepisse, atque in ipsa sua origine Apostolica esse detestatione damnatam, cur non cavetur? cur non perpenditur? quia [benedictio illi in maledictionem convertitur, qui ad hoc, ut fiat hæreticus promovetur. Unde etiam illud certum est, quia & si monasteria, aut xenodochia, vel quid aliud de pecunia, quæ pro sacris ordinibus datur, construantur, mercedi non proficit, &c. Nimis ergo declinandum est, sub obtentu eleemosynæ peccata simoniacæ hæresis perpetrare. Nam aliud est propter peccata eleemosynas facere, aliud propter eleemosynas peccata committere. *Greg. in epist. ad Syagrium Augustudunens. Episc. & ad Ætherium Lugdunens. Episcop. lib. 7. registr. epist. 110. al. 108. cap. 1. Ivo lib. 2. tit. 15. cap. 5. panorm. & part. 5. cap. 112. Anselm. lib. 5. cap. 31.*

CAPUT XIII.

Omnino execrabile, & esse gravissimum detestamur, quod illic sacri ordines per simoniacam hæresim, quæ prima contra ecclesiam orta, & districta, damnata maledictione est, conferatur. Hinc ergo agitur, ut sacerdotii dignitas in despectu, & sanctus sit honor in crimine. Perit utique reverentia, adimitur disciplina, quia qui culpas debuit emendare, committit, & nefaria ambitione honorabilis sacerdotii ducitur in depravatione censura. Nam quis denuo veneretur, quod venditur? aut quis non vile esse putet, quod emitur? Unde valde contristor, quia dum Spiritum sanctum, quem per manus impositionem omnipotens Deus hominibus largiri dignatur, divino munere habere despiciunt, sed præmiis assequuntur, sacerdotium illic subsistere diu non arbitror, &c. Petimus, ut synodum fieri vestra iussio constituat, ubi sub districti anathematis interpositione debeat interdici, ne ullus ex laico habitu subito ad Episcopatus audeat gradum accedere, neque pro ecclesiasticis ordinibus quilibet quidquam dare, vel sit ausus accipere. *Gregor. ad Brunichild. Reginam lib. 7. epist. 113. al. 111.*

CAPUT XIV.

Fertur simoniaca hæresis quæ prima contra

Dei ecclesiam diabolica plantatione subrepit, & in ipso ortu suo, zelo Apostolicæ ultionis percussa, atque damnata est, in regni vestri finibus dominari, cum in sacerdotibus fides sit eligenda cum vita. Si enim vita deest, fides meritum non habet, beato Jacobo attestante qui ait: *Fides Jacob. 2. sine operibus mortua est.* Quæ enim opera esse valeant sacerdotis, qui honorem tanti sacramenti convincitur obtinere per præmium, &c. Hinc igitur non solum in ordinatoris, & ordinati animam lethale vulnus infligitur, verum etiam excellentiæ vestræ regnum, Episcoporum culpa, quorum magis intercessionibus juvari debuerat, prægravatur, si enim dignus sacerdotio creditur, cui non actionis merita, sed præmiorum copia suffragatur, restat, ut nihil sibi in ecclesiasticis honoribus gravitas, nihil defendat industria, sed totum auri profanus amor obtineat. Et dum vitia remunerantur honore, in locum ultoris, qui fortasse fuerat ulciscendus adducitur, atque hinc sacerdotes non proficere, sed perire potius iudicantur. Vulnerato namque pastore, quis curandis ovibus adhibeat medicinam? aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui jaculis se hostilibus feriendum exponit? aut qualem de se fructum producturus est, cujus gravi peste radix infecta est? Major ergo metuenda est locis illis fore calamitas, ubi tales intercessores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei magis in se iracundiam provocant, quam per semetiplos populis placare debuerant. *Gregor. lib. 7. epist. 114. al. 112. Theodorico & Theodoberto Regib. Franc. Ivo part. 5. cap. 111. Anselm. lib. 6. c. 71. vel 73. Tarrac. lib. 3. cap. 19.*

CAPUT XV.

Episcopum, qui per præmia ordinatus fuerit, statuimus removendum. *Aurel. V. cap. 10.*

CAPUT XVI.

Reperiuntur quamplurimi negotio muneris perituri mercari velle gratiam Spiritus sancti, dum vile præmium donant, ut Pontificalis ordinis sublime culmen accipiant, obliti verborum Petri, qui dixit ad Simonem: *Pecunia tua tecum sit in perditione, quoniam donum Dei existimasti per pecuniam possideri, &c.* Quicumque deinceps propter accipiendum sacerdotii dignitatem, quodlibet præmium fuerit detectus obtulisse: ex eodem tempore se noverit anathematis opprobrio condemnatum, atque a participatione Christi corporis & sanguinis alienum, &c. Si aliquis extiterit, qui eum accuset, is suscepto honoris gradu privetur, & in monasterio sub perenni penitentia religetur. Munerum acceptores, si clerici fuerint, honoris amissione mulcentur, laici anathemate perpetuo condemnentur. *Tolet. VIII. cap. 3. Anselm. lib. 6. cap. 78. Ivo part. 5. cap. 83. decret.*

CAPUT XVII.

Nullus Episcopus, neque presbyter, vel Abbas, seu diaconus per præmium ad sacrum ordinem penitus accedat. *Cabilon. cap. 16.*

CAPUT XVIII.

Cum quisque Pontificale culmen ante Domini altare percepturus accesserit, sacramenti ex-

stio-

1. 9. 1. c. 2.

1. 9. 6. c. 5.

1. 9. 1. c. 4.

1. 9. 1. Non est, cap. 17.

Act. 4.

Jacob. 2.

1. 9. 1. c. 7.

Act. 3.

1. 9. 1. c. 28.

ctione astringatur, quod pro conferenda sibi consecratione honoris nulli personæ cujuslibet præmij collationem, vel aliquando dedisset, vel dare procuraret in futurum, sicque mundus consecrationem accipiat, aut publicato hoc scelere manifeste denudatus coram ecclesia, & ad honorem quem mercari voluerit, non accedat. Quos autem post prælationem per præmium ordinatos fuisse patuit, sub definitis pœnitentiæ legibus, ut vere simoniacos ab ecclesia separandos, id est, ut duorum annorum spatio exilio relegati, & digna satisfactione, vel excommunicationis sententia coerciti, honoris gradum, quem præmiis emerant, lacrymis conquirere, & reparare intendant. Unde si digna eos satisfactio pœnitentiæ commendaverit, peracto indicæ pœnitentiæ tempore, non tantum communioni, sed & loco, & ceteris ordinis officiis, a quibus separati fuerant, restituti sunt. *Toler. XI. cap. 9. Ivo part. 5. c. 127. decret.*

CAPUT XIX.

Monemus, ut quodcumque Deo dispensante quilibet Episcopus ad Dominum migraverit, submota funditus peste simoniacæ hæreseos, sine dilatione juxta auctoritatem canonicam sedes vacans Episcopum a vobis regulariter designatum, & gratia sancti Spiritus consecratum accipiat. *Concilium habitum in Theodonis villa, apud synod. Melden. cap. 8.*

CAPUT XX.

Episcopi de sacris ordinibus munus non accipiant, nec aliquis loco eorum, neque aliquis de subiectis eorum, sicut pro scribendis nominibus, ordinandorum solebant scriptores pretium accipere. *Bitur. c. 3. apud synod. Lemovic. act. 2.*

TITULUS XXXII.

DE HIS, QUI MAGNIS SCELERIBUS OBSTRICTI ORDINES SUSCEPERUNT.

CAPUT I.

SI qui presbyteri sine examine sunt provecti, vel cum discuterentur, peccata sua confessi sunt, & homines contra canones commoti, manus confessis imponere tentaverunt, tales regula non admittit, quia quod irreprehensibile est, catholica defendit ecclesia. *Nican. c. 9. Burch. lib. 2. cap. 13. Anselm. lib. 8. cap. 13. Ivo part. 6. cap. 33. decret.*

CAPUT II.

Quicumque de lapsis ad ordinem cleri promoti sunt per ignorantiam, vel per ordinantium dissimulationem, hoc ecclesiasticæ non præjudicat regula: cogniti namque deponuntur. *Nican. c. 10.*

CAPUT III.

Comperimus horrendis quibusdam criminibus implicatos, tota discretione submota, non solum de factis atrocibus pœnitentiam non habere, sed nec aliqua correctione pœnitentia non succedente, ad divinum ministerium, honoremque contendere: nonnullos autem etiam in ipsis ordinibus constitutos, gravibus delinquentes facinoribus non repelli, cum & Apostolus clamet, *nemini cito manus imponendas, neque communicandum peccatis alienis, & majorum veneranda*

1. Tim. 5.

constituta pronuntient, hujusmodi, etiam si forte subreperint, tam qui ante peccaverunt, detectos oportere repelli, quam sacræ professionis oblitos, prævaricatores sancti propositi proculdubio submovendos. *Gelas. epist. 1. cap. 20.*

CAPUT IV.

Si quis forsitan cum levi culpa ad sacerdotium venit, pro culpa pœnitentia indici debet, & tamen ordo servari. *Greg. lib. 2. epist. 32. Joanni Episc. Ravenn. Ivo part. 6. c. 82. Anselm. lib. 7. cap. 92. al. 104.*

Dist. 68. c. 1.

CAPUT V.

Qui semel post suam ordinationem in lapsum ceciderit, deinceps jam depositus erit, nullumque gradum sacerdotii poterit adipisci: sed sufficiat ei lamentationibus fleibusque assiduis, quo ad usque advixerit, in eadem pœnitentia perdurare, ut commissum delictum divina gratia extinguere valeat. *Mart. epistola unic. in med. Ivo lib. 3. tit. 11. cap. 9. panorm.*

Dist. 50. c. 2.

CAPUT VI.

Si quos presbyteros, qui de laicis promoti fuerint, & antea criminalibus causis obvoluti, cæcantes peccatum suum, ordinati sunt, postmodum vero manifestata est eorum iniqua actio, hos sacerdotali habitu privatos pœnitentiæ submitte: non enim odit Deus peccantem, & confidentem, sed peccantem & negantem. *Zachar. epist. 5. ad Bonifacium Episcop. ante fin.*

CAPUT VII.

Presbyter, si præoccupatus corporali peccato, provehatur, & confessus fuerit de te quod ante ordinationem deliquerit, non offerat manens in reliquis officiis propter studium bonum, nam peccata reliqua plerique dixerunt per manus impositionem posse dimitti. Quod si de te non fuerit ipse confessus, & argui manifeste nequiverit, potestatis suæ iudicio relinquatur. *Neocas. cap. 6. Mart. Bracar. cap. 25. Raban. de pœnit. c. 1. Burch. lib. 2. cap. 49. Ivo lib. 3. tit. 11. cap. 19. panorm. 6. part. 6. cap. 150. decret.*

15. q. 8. c. 1.

CAPUT VIII.

Simili modo etiam diaconus, si eodem peccato succubuerit, ab ordine ministerii subtrahatur. *Neocas. cap. 10. Mart. Brac. ubi sup.*

ead. c. 1.

CAPUT IX.

Si quis diaconum se permiserit ordinare, & postea fuerit in crimine detectus mortis, quod aliquando commiserit, si sponte fuerit confessus, placuit eum acta legitima pœnitentia, post triennium accipere communionem, si alius detexerit, post quinquennium acta pœnitentia accipere communionem laicam debere. *Eliber. c. 76.*

CAPUT X.

Quicumque sub ordinatione vel diaconatus, vel presbyteri, vel Episcopatus mortali crimine dixerint se esse pollutos, ab ordinationibus submovendos, reos scilicet, vel veri confessione, vel mendacio falsitatis, &c. *Valent. Gall. c. 4. Toler. X. in fin.*

CAPUT XI.

Si quis presbyter ante ordinationem peccaverit, & post ordinationem peccatum confessus fuerit, quod ante erraverit, non offerat: sed tantum pro

15. q. 3. c. 4.

pro

pro religione nomen presbyteri portet : si autem non ipse confessus, sed ab alio publice fuerit convictus, nec hoc ipsum habeat potestatem, ut nomen presbyteri portet. Similiter & de diaconibus observandum est, ut si ipsi confessi fuerint, ordinem subdiaconi accipiant. *Mart. Brac. c. 25. Neocæs. cap. 9. Raban. cap. 1. de pœnit. Burch. lib. 2. cap. 48. Ivo lib. 3. tit. 11. c. 18. panorm. & part. 6. c. 149. decret.*

Vide *Stephan. ep. 1. ante fin. tit. Quales debeant esse, qui sacris initiantur, c. Quod consulisti.*

TITULUS XXXIII.

PROHIBEANTUR A MINISTERIO SACRORUM ORDINUM, QUI POST IPSOS ORDINES SUSCEPTOS GRAVIA CRIMINA SUSCEPERUNT.

Vide in Part. I. Lib. VI. Tit. LVI.

CAPUT I.

SI quos tua fraternitas repererit Episcopos, presbyteros, aut diaconos contra canones, vel statuta Patrum excessisse, id est in adulterio, vel si plures uxores habuerunt, aut si sanguinem Christianorum, sive paganorum effuderunt, vel etiam altis capitulis, vel canonibus obviasse repererit, nulla ratione Apostolica auctoritate permittat sacerdotio fungi, quia tales a suo proprio ore falsi nominantur sacerdotes, & peiores secularibus esse noscuntur, qui neque a fornicationibus, neque a nefariis matrimoniis abstinere, neque ab hominum sanguinis effusione manus servant innoxias. *Zach. epist. 6. ad Bonifac. Episcopum.*

CAPUT II.

Presbyteri, qui immolarunt, & postea reversi sunt ad certamina pro religione peragenda, si non artificio quodam, ut præparent, & persuadeant se tormentis subjectos fuisse, hi honoris quidem cathedram teneant, sed neque offerant, neque concionentur, neque ministrent in sacris ministeriis. *Ancy. c. 1. Burch. lib. 5. c. 40. Ivo part. 2. cap. 49. decret.*

CAPUT III.

SI diaconi eodem modo sacrificarunt, & rursus ad certamen redierunt, honorem quidem habeant, sed cessent ab omni sacro ministerio, panem, & calicem non ferant, neque prædicent. Si vero aliqui Episcopi videant labores, & humilitatem, & tranquillitatem eorum, & velint plus eis dare, aut auferre, habeant potestatem. *Ancy. cap. 2. Burch. lib. 5. cap. 41. Ivo part. 2. c. 50. decret.*

CAPUT IV.

SI presbyteri, vel diaconi ob aliquod crimen convicti a ministerio amoveantur, non imponantur eis manus. *Carthag. c. 27. G. Carthag. V. c. 11. L. Raban. c. 1. de pœnit. Capitul. lib. 5. c. 66. Burch. lib. 19. cap. 72. Ivo part. 15. cap. 85. decret.*

CAPUT V.

SI laici uxor adulterium commisisse probatur, ipse ad ministerium ecclesiasticum accedere non potest. Si post ordinationem illa adulteravit, debet iste eam dimittere: si nolit, ministerio suscepto

Tom. VI.

uti non potest. *Neocæs. cap. 8. Mart. Brac. c. 28.*

CAPUT VI.

Necantibus partus conceptos, vel editos post septem annos communio tribuatur, semper tamen fletibus, & humilitati insistant. Si clerici fuerint, officium eis ministrandi recuperare non liceat, attamen in choro psallentium a tempore receptæ communionis intersint. *Ilerd. cap. 2. Anselm. lib. 11. c. 51.*

TITULUS XXXIV.

NEMO SUSCIPIAT BIS EUNDEM ORDINEM.

CAPUT I.

REordinationes, & rebaptizationes, & secundum mutationes sancti Patres in Africano concilio congregati omnimodis interdixerunt, fecuti & nos interdiximus. *Synod. Ravenn. sub Joann. IX. part. 1. c. 5.*

CAPUT II.

Episcopus, presbyter, diaconus alteram ordinationem accipiens deponatur cum ordinante, nisi constiterit ab hæreticis fuisse ordinatum, &c. *Apost. c. 68.*

CAPUT III.

Sicut baptizatus semel iterum baptizari non debet, ita qui consecratus est semel, in eodem iterum ordine non debet consecrari. *Greg. lib. 2. indict. 10. ep. 32. Joann. Episc. Ravenn. Ivo lib. 3. tit. 7. c. 1. panorm. & part. 6. c. 82. decret. Anselm. lib. 7. c. 92. al. 104.*

CAPUT IV.

In synodo Capuæ statutum est, ut reordinationes non fiant. *Carthag. c. 49. G. Carthag. III. cap. 38. L. Afr. c. 15. L. Ivo lib. 1. tit. 2. c. 76. panorm. & part. 1. cap. 152. decret. Casavaug. lib. 12. c. 61.*

TITULUS XXXV.

DE ORDINATIS AB EXCOMMUNICATIS, VEL DEPOSITIS.

Vide in Part. I. Lib. XI. Tit. XX. quibus adde:

CAPUT I.

ORDinationes illorum, qui ab excommunicatis sunt ordinati, sanctorum patrum sequentes vestigia, irritas fieri censemus. *Greg. VII. in concil. Rom. anni 5.*

CAPUT II.

Nos consecrationem nullo modo dicere possumus, quæ ab excommunicatis hominibus est celebrata. *Greg. Maximo Præsumptori lib. 3. ep. 20. Ivo part. 5. c. 134. decret.*

CAPUT III.

Rhemorum Metropolitanus Episcopus venerabilis Hincmarus ostendit, non paucos a decessore suo Ebbone, postquam canonice depositus fuisset nec vero canonice restitutus, irrationabiliter ordinatos, &c. Serie igitur depositionis memorati Ebbonis plenissime prolata, multis Metropolitanis, pluribusque aliis Episcopis, qui auctores fuerunt, recitatis, restitutionis autem illius paucis admodum, & aliarum regionum præfulibus nominatim expressis, claruit præfatum Ebbonem Episcopale officium illicite repetisse: quosque gradibus ecclesiasticis æstimatus fuerit

SS

pro-

Dist. 50. c. 32. Presbyteros.

Dist. 50. c. 32. §. 1.

Dist. 50. c. 65. Confirmandum.

Dist. 34. c. 12.

De cons. d. 4. Non licet. 107.

9. 7. 1. c. 1.

promovisse, damnationi potius obnoxios effecisse, &c. *In synodo apud S. Medard. in princ.*

CAPUT IV.

Surgens Emmo Noviomagensis Episcopus provexit rotulum auctoritatem canonicam & Apostolicam continentem, quod qui ab ipso (*Ebbone deposito*) voluerant, & visi fuerant ordinari in gradus ecclesiasticos ab eodem, quod idem non habuit, nemo eorum accipere potuit, damnationem utique, quam habuit, per pravam manus impositionem eis dedit, quia qui particeps factus est damnato, quomodo debeat honorem accipere, ut Innocentius Papa dicit, inveniri non potest. Et sic quinta actione canonica, & Apostolica auctoritate inventum, & decretum est a sacratissima synodo, ut quidquid in ordinationibus ecclesiasticis idem Ebbo post damnationem suam egerat, secundum traditionem Apostolicæ sedis, ut in gestis Pontificum legitur, præter sacrum baptismum, quod in nomine sanctæ Trinitatis perfectum est, irritum, & vacuum habeatur, & ordinati ab eo, in quacumque terrarum parte profugi agentur, vel vagati sunt, quia divinum judicium effugere nullatenus possunt, Spiritus sancti judicio ecclesiasticis gradibus privati perpetuo habeantur. *In synodo S. Medardi in causa Hincmari post med. Sed Nicol. ep. 47. & seq. gesta in hac synodo rejecit, & hos ut injuste depositos restituit.*

TITULUS XXXVI.

DE ORDINATIS AB HERETICIS, ET SCHISMATICIS.

Vide in Part. I. Lib. XI. Tit. XX. quibus adde:

CAPUT I.

Episcopus unus (*a Novato ordinatus*) peccatum febiliter lamentatus, & idem aperte confessus ad ecclesiam revenit, quem populo universo pro eo rogante, tandem ut laicum in communionem recipimus: atque alios, qui in reliquorum duorum Episcoporum loca, qui eum creassent, misimus, &c. *Cornel. ep. 3. ad Fab. Antioch. apud Euseb. lib. 6. c. 35.*

CAPUT II.

l. 9. c. 78. Arianos, ceterasque hujusmodi pestes, quia eorum laicos conversos ad Dominum, sub imagine pœnitentiæ, ac sancti Spiritus sanctificatione per manus impositionem suscepimus, non videtur clericos eorum cum sacerdotii, aut ministerii culpiam suscipi debere dignitate, &c. quoniam cum a catholica fide eorum auctores desciscerent, [perfectiorem Spiritus, quam acceperant, amiserunt, nec dare ejus plenitudinem possunt, quæ maxime in ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam potius, quam per fidem, dixerim, perdiderunt. Quomodo fieri potest, ut eorum prophanos sacerdotes dignos Christi honoribus arbitremur, quorum laicos imperfectos, ut dixi, ad sancti Spiritus percipiendam gratiam, cum pœnitentiæ imagine recipiamus? &c. *Innoc. ep. 18. ad fin. Alex. Episc. Ivo lib. 3. tit. 10. cap. 2. panorm. Anselm. lib. 9. c. 58. Casaraug. lib. 13. cap. 50. Tarrac. lib. 1. cap. 23.*

Ead. 9. c. 17. Qui perfectionem.

CAPUT III.

Adjungimus consensu, & auctoritate communi; ut etiam si qui presbyteri, aut diaconi, qui vel in ecclesia catholica prius ordinati fuerint, & postmodum perfidi, ac rebelles contra ecclesiam steterint, vel apud hæreticos a pseudo-episcopis, & Antichristis contra Christi dispositionem, profana ordinatione promoti sunt, & contra altare unum, atque divinum sacrificia foris falsa, ac sacrilega offerre conati sunt, eos quoque hac conditione suscipi, cum revertuntur, ut communicent laici, & satis habeant, quod admittuntur ad pacem, qui hostes pacis extiterint, nec debere eos revertentes ea apud nos ordinationis, & honoris arma retinere, quibus contra nos rebellaverint, &c. *Cyprian. ad Stephan. lib. 2. epist. 11.*

TITULUS XXXVII.

DE QUIBUSDAM, QUI ORDINES SUSCIPERE NON PROHIBENTUR.

Vide in Part. I. Lib. VIII. Tit. XVI.

TITULUS XXXVIII.

MONACHI ASCENDERE POSSUNT AD SACROS ORDINES, SI EPISCOPUS, ET ABBAS CONSENSUM PRÆBEANT.

Vide in Part. I. Lib. IX. Tit. XXVIII.

TITULUS XXXIX.

DE REBUS, QUAS PROMITTERE DEBENT, QUI ORDINANTUR.

CAPUT I.

Unusquisque, qui ad ecclesiasticos gradus est accessurus, non ante honoris consecrationem accipiat, quam placiti sui annotatione promittat, ut fidem catholicam sincera cordis devotione custodiens, juste, & pie vivere debeat, & ut in nullis operibus suis canonicis regulis contradicat, atque ut debitum per omnia honorem, atque obsequii reverentiam præ eminenti sibi unusquisque dependat, juxta illud B. Papæ Leonis editum: „[Qui se scit aliquibus esse præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam, quam exigit, etiam ipse dependat “. Pœna tamen juxta ecclesiasticæ consuetudinis morem, & placitis talium inferenda, & ab his, qui transgressores fuerint, persolvenda est. *Tolet. XI. cap. 10. Leo epist. 82. in fin. ad Anast. Thessalon. Episcopum Anselm. lib. 7. cap. 88.*

2. q. 7. q. 6. c. 12. & 14. Qui scis.

CAPUT II.

Dicitur est de quibusdam fratribus, qui eos, quos ordinaturi sunt, jurare cogant, quod digni sunt, & contra canones non sint facturi, & obediens sint Episcopo, qui eos ordinant, & ecclesiæ, in qua ordinantur. Quod juramentum, quia periculosum est, omnes una inhibendum statuimus. *Cabilon. sub Carolo, cap. 13.*

TITULUS XL.

DE TONSURA.

Vide in Partis I. Lib. IV. Tit. XXVIII. Lib. VI. Tit. XXXVIII. & Lib. VIII. Tit. XI. quibus adde:

CAPUT I.

Quoniam videmus nonnullos a pueris cleri tonsuram accipientes, nondum accepta Epi-

Dist. 69. c. 1.

Epi-

Episcopi manuum impositione, & in congregatione in suggestu legentes, & id non canonicè facientes, hoc a presentis canone non fieri permittimus, hoc ipsum autem etiam in monacho servari. *Nicæn. II. cap. 14. Ivo part. 5. c. 376.*

CAPUT II.

In Armenia nonnulli cantores, & lectores sine tonsura ordinantur, &c. Nemo in ambone divinos sermones populo canat, nisi sacra tonsura utatur, & benedictionem a suo pastore legitime acciperit. *Trull. cap. 33.*

TITULUS XLI.

NE QUISQUAM, QUI UXOREM HABET; SACRIS INITIETUR, NISI IPSE, ET UXOR PROMISERINT CASTITATEM.

CAPUT I.

Dist. 28. c. 6.

Asumi aliquem ad sacerdotium non posse in vinculo conjugii constitutum, nisi fuerit promissa conversio. *Arel. II. cap. 2.*

CAPUT II.

Placuit, ut diacones si vel integri, vel casti sint, & continentis vitæ, etiam si uxores habeant, in ministerio constituentur, ita tamen, ut si quis etiam ante interdictum, quod per priores ante nos Episcopos constitutum est, incontinen- ter cum uxoribus vixerunt, presbyterii honore non cumulentur, &c. *Tolet. cap. 1. Ivo lib. 3. tit. 8. cap. 5. panorm.*

CAPUT III.

c. 77. Episcopus, c. 6.

Si conjugati juvenes consenserint ordinari, etiam uxorum voluntas ita requirenda est, ut sequestrato mansionis cubiculo, religione præmissa, posteaquam pariter conversi fuerint, ordinentur. *Agath. cap. 16. Ivo part. 5. cap. 365. decret.*

CAPUT IV.

Dist. 28. c. 7. Præterea. * professi.

Non ordinentur diacones conjugati, nisi qui prius, conversionis proposito, confessi * fuerint castitatem. *Araus. cap. 22.*

TITULUS XLII.

COMMUNIA DE ORDINANDIS.

CAPUT I.

Secundum traditas formas per singulas provincias, ac regiones, & urbes in ecclesiasticis promotionibus, & consecrationibus illa, quæ indicia, & signa sunt ordinis, quæ unicuique inesse videntur, retineri decernimus. *Synod. VIII. in gener. CP. sub Hadr. II. cap. 27.*

CAPUT II.

De præb. c. 30. Greg. IX. c. 6. ord. tit. in 4. coll.

Qui parochialem habet ecclesiam, non per Vicarium, sed per se ipsum illi deserviat in ordine, quem ipsius ecclesiæ cura requirit. *Innoc. III. in concil. gen. Later. cap. 32.*

CAPUT III.

Episcopi in baptismalibus plebibus, ut certe propriis, diligenter curam habere debent, & cum eis presbyteros necessitas occurrerit ordinandi, ut reverentius observentur, convenit ibidem habitantium sibi adhibere consensum. *Synod. Rom. sub Eug. II. & Leone IV. cap. 8.*

CAPUT IV.

De instit. c. 2. in 2. coll. * congregandis.

In ordinandis * clericis modus discretionis teneatur, videlicet ne plures admittantur, quam facultas rerum eis canonicè attributa sufficere

possit. *Syn. Rom. sub Eug. II. & Leone IV. c. 9.*

CAPUT V.

Omnis clericus ad eundem titulum, ad quem primum ordinatus est, semper ordinetur. *Urban. II. in synod. Claromont. cap. 13.*

CAPUT VI.

Eos, qui religiositatis speciem simulantes, Dominici corporis, & sanguinis sacramentum, baptismi puerorum, sacerdotium, & cæteros ecclesiasticos ordines, & legitimarum damnant scedera nuptiarum, tamquam hæreticos ab ecclesia Dei pellimus, & damnamus, & per potestates exteras coerceri præcipimus. Defensores quoque ipsorum ejusdem damnationis vinculo innodamus. *Innoc. II. in syn. Rom. cap. 17.*

CAPUT VII.

Omnia decretalia constituta tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium prædecessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus, & canonum ordinata sunt disciplinis, ita vestram dilectionem custodire debere mandamus, ut si quis illa contempserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. *Leo epist. 1. cap. 5. ad Episcopos per Campaniam, &c. Ivo part. 5. cap. 33. decret. Anselm. lib. 4. cap. 47. Casaraug. lib. 1. c. 32. Tarrac. lib. 3. cap. 60.*

25. q. 1. c. 12. dist. 9. c. 1. Si Romanorum, §. Quibus.

CAPUT VIII.

Quod de omni ecclesia quemcumque voluerit clericum (Romanus Pontifex) valeat ordinare. *Greg. VII. lib. 2. registr. in dictat.*

CAPUT IX.

Quod ab illo (Pontif. Rom.) ordinatus alii ecclesiæ præesse potest, sed non militare, & quod ab alio Episcopo non debet superiorem gradum accipere. *Greg. VII. lib. 2. registr. in dictat.*

CAPUT X.

De his, qui in quibusdam locis ordinati fuerint ministri, in ipsis locis perseverent. *Arelat. I. cap. 2.*

CAPUT XI.

Si iidem criminosi aliquos ordinasse fuerint deprehensi, & si in his, quos ordinaverunt, ratio subsistit, non illis obsit ordinatio. *Arelat. I. c. 13.*

CAPUT XII.

Non permittatur turbis electiones facere eorum, qui ordinandi sunt in sacerdotium. *Laodic. cap. 13. Mart. Brac. cap. 1. Burch. lib. 2. cap. 8. Ivo part. 6. cap. 28. decret. Anselm. lib. 6. cap. 38. Deusded. cap. 1. & 4. Capitul. lib. 7. cap. 79. Casaraug. lib. 1. cap. 18.*

Dist. 63. c. 6. Non est, & c. Non licet. 8.

CAPUT XIII.

In ordinandis clericis Nicænum concilium sequamur. Si quis aliud facere præsumperit, excommunicatus habeatur, nisi per correptionem fratrum emendaverit errorem. *Tolet. Lia proæm.*

CAPUT XIV.

Si priorum canonum sententia hunc recte tenet ordinem, ut Episcopus ab alio Episcopo si indigentiam habuerit, clericum ad ordinandum petat, & accipiat, cur qui in diocesi sua habet eos, quos pro Dei officio, & tuo juvamine dignos repererit, ad suam principalem ecclesiam non perducatur, & habeatur? &c. Hi tamen, qui fuerint transducti, humilitatem dignam Episcopo suo

teneant, & eo honore, & reverentia habeantur, & venerentur in cathedrali ecclesia, sicut ii, quos constat fuisse ordinatos in ea. *Emerit. cap. 12.*

CAPUT XV.

Cum quilibet canonicorum ad regiam venerit majestatem, & suo se voluerit mancipare servitio, consensu Episcopi, ad cujus diocesim pertinere dignoscitur, eum recipiat; & si in ordine clericali eum promoveri voluerit, manus impositione ad ecclesiasticum ordinem sancti Spiritus munere, si dignus fuerit, consecratur. *Melden. cap. 58.*

CAPUT XVI.

2. q. 1. c. 9.

Legum ecclesiasticarum consuetudo, & auctoritas talis est, ut in causis gestorum semper scripturam requirant, adeo ut qui ad sacrum fontem accedit, suum dare nomen præcipiatur, &c. Ordinatus autem a suis ordinatoribus litteras accipere jubetur, &c. *Synod. apud D. Medard. in*

accusatione Hinomari post princ. Burch. lib. 2. cap. 197. Ivo part. 6. cap. 269. decret.

CAPUT XVII.

Sacris instructi canonibus non ignoramus, Metropolitano vestro charissimo fratri nostro Erardo competentem reverentiam vos debere, ita ut præter ejus præsentiam, aut consensum, nullus in regione vestra canonice possit ordinari Episcopus. *Tullen. in epist. ad quosdam Episcopos.*

De septem ordinibus, & de unoquoque eorum maxime actum est in prima parte. De Episcopis lib. 4. de presbyteris lib. 4. de diaconibus, & subdiaconibus lib. 8. de reliquis clericis, ostiariis exorcistis, lectoribus, & acolythis vide Carth. IV. a cap. 3. ad lib. 4. tit. 3. & etiam 10. Aquisgr. a cap. 1. ad 9. ex D. Isidoro lib. 11. de ecclesiast. officiis, cap. 4. 6. 7. 8. 10. 11. 13. 14.

LIBER DECIMUS SEPTIMUS.

De Matrimonio.

TITULUS I.

NE QUISQUAM MATRIMONIUM DAMNARE AUDEAT.

Vide in Part. I. Lib. XI. Tit. XXX. quibus adde:

CAPUT I.

De summ. Trin. c. 1. Greg. IX. & in 4. coll.

NON solum autem virgines, & continentes, verum etiam conjugati per fidem rectam, & operationem bonam, & sic placentes Deo, ad æternam merentur beatitudinem pervenire. *Innoc. III. in concil. gen. Later. cap. 1. in fin.*

CAPUT II.

Eos, qui religiositatis speciem simulantes, Dominici corporis, & sanguinis sacramentum, baptismi puerorum, sacerdotium, & cæteros ecclesiasticos ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, & tanquam hæreticos ab ecclesia Dei pellimus, & damnamus, & per potestates exterius coerceri præcipimus. Defensores quoque ipsorum ejusdem damnationis vinculo innodamus. *Innoc. II. in syn. Rom. c. 17.*

CAPUT III.

Iidem dicunt, plasmationem humanorum corporum diaboli esse figmentum, & femina conceptionum opere dæmonum in mulieris uteris figurari, propterea resurrectionem carnis non esse credendam, quia concretio corporis non sit congruens animæ dignitati. Quæ falsitas sine dubio opus diaboli est, & talia prodigia opinionum figmenta sunt dæmonum, qui non in fœminarum ventribus formant homines, sed in hæreticorum cordibus tales fabricantur errores. *Leo ep. 91. c. 8.*

CAPUT IV.

Dist. 28. c. 15.

Si quis dijudicat presbyterum conjugatum, & ab eo nolit accipere communionem, anathema sit. *Gangr. c. 4. Burch. lib. 3. c. 75. Ivo part. 3. cap. 128. decret.*

CAPUT V.

Congessimus in opere conventus nostri, nonnulla capitalia * ad vestram, fideliumque vestrorum observationem, & salutem pertinentia, &c. scilicet quod nosse eos oporteat, conjugium a Deo esse constitutum, & quod non sit causa luxuriæ, sed causa potius filiorum appetendum. Et ut virginitas, sicut doctores nostri tradunt, usque ad nuptias sit custodienda. *Paris. sub Ludov. & Loth. lib. 3. c. 2.*

TITULUS II.

DE SPONSALIBUS.

CAPUT I.

DE conjugali violatione * requisisti, si desponsatam alii puellam alter in matrimonium possit accipere. Hoc ne fiat modis omnibus inhibemus, quia illa benedictio, quam nupturæ sacerdos imponit, apud fideles cujusdam sacrilegii instar est, si ulla transgressio violetur. *Syr. ep. 1. c. 4. Burch. lib. 9. c. 31. Ivo lib. 6. c. 16. panorm. & part. 8. c. 169. decret. Anselm. lib. 10. c. 7. Casaraug. lib. 17. c. 23. Tarrac. lib. 5. cap. 72.*

CAPUT II.

Decreta legalia desponsatam, si converti voluerit, nullo omnino censuerunt damno mulcari. *Greg. lib. 6. ep. 20. ad Fortunatum.*

CAPUT III.

Sponsalia futurarum sunt nuptiarum promissa fœdera, quæ consensu eorum, qui hæc contrahunt, & eorum, in quorum potestate sunt, celebrantur. *Nicol. ad consulta Bulgar. c. 3. Ivo lib. 6. tit. 1. c. 9. & 30. panorm. & part. 8. c. 6. decret. Casar. lib. 10. c. 7.*

CAPUT IV.

Si qui parentes fidem fregerint sponsaliorum, triennii tempore abstineant se a communionem. Si tamen iidem sponsus, vel sponsa in illo gravi cri-

* capitularia.

27. q. 2. c. 49. * al. violatione.

27. q. 2. c. 28.

20. q. 1. c. 3. Nostrates.

31. q. 3. c. 1.

cri-

crimine fuerint deprehenſi, excuſati erunt parentes. Si vero in eodem fuerint vitio, & polluerint ſe conſentiendo, ſuperior ſententia ſervetur. *Elib. c. 54. Ivo part. 8. cap. 46. decret. Cæſar. auguſt. lib. 10. cap. 25.*

CAPUT V.

Qui depoſitam alteri mulierem, eo vivo, cui deſponſata eſt, in nuptiarum ducit ſocietatem, adulterii crimini ſubiiciatur. *Trull. c. 38.*

CAPUT VI.

Nemini liceat furtim, raptimque nuptias contrahere, ne forte per erroris ignaviam, vel certe, quod pejus eſt, diabolico inſtigati amore, illicita connubia celebrentur, ſed interventis pactis ſponſalibus, &c. *Forojuſ. c. 8. vide ſub tit. de matrimonio clandestino.*

TITULUS III.

MULIERES NON NUBANT SINE CONSENSU PARENTUM, VEL ALIORUM, IN QUORUM SUNT POTESTATE.

CAPUT I.

Non hæc ita præſcribitur, ac ſi matrimonium ſit irritum ſi parentes non conſentiant. * compri- mere.
Nullus per imperium poteſtatis filiam comperere * audeat alienam, ne conjugium, quæ contra parentum voluntatem piam copulatur velut captivitas judicetur, ſed ſicut eſt prohibitum non admittatur. Si quis perpetraverit excommunicationis ſeveritas pro modo placuli imponatur. *Aurel. IV. c. 22.*

CAPUT II.

3. Eſdr. 9. Num. 25. Neem. 13.
 Childebertus, & Clotarius Reges, & Charibertus ſucceſſor conſtituerunt, ut nullus puellam aut viduam abſque parentum voluntate tradere, aut accipere præſumat. Quæcumque ergo timet violentiam, & vult habere maritum, refugiat ad eccleſiam, donec propinqui poſſint eam Principis imperio, aut ſacerdotis, vel eccleſiæ beneficio liberare, & deſenfare, ac condigno ſociare marito, &c. In prophetis legitur, quia de alienigenis contra interdita Dei Hebræi ſortiti fuiſſent uxores, populum Dei a gentibus ſuperatum. Poſt prædicante Propheta, quia diſmiſere filios, & ſeparaverunt ſe ab illicitis conjugiiis, ſtatim victoriam fuiſſe ſecutam. *Turon. II. c. 21.*

CAPUT III.

36. q. 2. c. 6.
 Nullus viduam, neque filiam alterius extra voluntatem parentum aut rapere præſumat, aut Regis beneficio æſtinet poſtulandum. Quod ſi fecerit, ſimiliter ab eccleſiæ communionem remotus, anathematis damnatione pleſtatur. *Parif. c. 6. Ivo part. 8. c. 25. decret.*

CAPUT IV.

27. q. 1. c. 28. 32. q. 2. c. ult.
 Viduæ, ſi priuſquam continentiam profiterentur, nubere elegerunt illis nubant, quos propria voluntate velint habere maritos, ſimiliter hæc conditio & de virginibus habeatur, nec contra voluntatem parentum, vel ſuam maritos cogantur accipere. *Tolet. III. c. 10. Burch. lib. 8. cap. 44. Ivo part. 7. cap. 62. & part. 8. cap. 18. & 19. decret.*

CAPUT V.

Paellis, quæ præter patris ſententiam fornicatores ſecutæ ſunt, reconciliatis parentibus, vide-

tur res remedium accipere, &c. *Baſil. ad Amphiloſch. cap. 38.*

CAPUT VI.

Quæ præter Domini ſententiam ſe viro tradidit, fornicata eſt. Quæ autem poſtea libero matrimonio uſa eſt, nupſit. Quare illud quidem fornicatio, hoc vero matrimonium. *Baſil. ad Amphiloſch. cap. 40.*

TITULUS IV.

NON SUFFICIT CONSENSUS PARENTIS IN MATRIMONIO FILII, SED NECESSARIUS EST CONTRAHENTIS CONSENSUS.

CAPUT I.

De deſponſat. impuber. c. 1. ap. Gr. IX. & c. 2. in 1. coll. 34. q. 2. c. 2.
TUA ſanctitas requiſivit a nobis, frater venerande, de filio adulto, quem pater matrimonium ducere vult, ſi ſine voluntate adulti filii facere poteſt? Ad quod dicimus, ſi aliquo modo non conſentit filius, fieri non poſſe. Poſſet autem de filio nondum adulto, voluntas cujus nondum diſcerni poteſt, pater, cui vult, in matrimonio copulare, & poſtquam filius pervenerit ad perfectam ætatem, omnino ſervare, & adimplere debet. Hæc omnibus orthodoxæ fidei ſancimus, & vobis tenenda mandamus. *Hormiſda Eufebio Epifcopo.*

CAPUT II.

27. q. 2. c. 1. 2. & 4.
 Sufficit ſecundum leges ſolus eorum conſenſus, de quorum conjunctionibus agitur. Qui conſenſus, ſi ſolus in nuptiis forte deſuerit, cætera omnia etiam cum ipſo coitu celebrata fruſtrantur, Joanne Chryſoſtomo magno doctore teſtante qui ait: *matrimonium non facit coitus, ſed voluntas.* *Nicol. ad conſulta Bulgar. c. 3. Auctor operis imperfecti in Matth. hom. 32. Ivo lib. 6. tit. 8. c. 6. panorm. & part. 8. cap. 17. & 233. decret. & ep. 130. ad Daimbertum Senon. Archiepiſcopum, & ep. 143. ad Hildebertum Cænonanen. Epifcopum. & epif. 241. ad Gualonem Parif. Epifcopum. Anſelm. lib. 10. c. 30. in Rom. Cæſar. lib. 10. c. 27. Tarraconen. lib. 1. c. 219.*

CAPUT III.

Nullus præſumat ante annos pubertatis, id eſt infra ætatem, puerum, vel puellam in matrimonio ſociare, nec in diſſimili ætate, ſed coætaneos, ſibi que conſentientes. *Forojuſ. c. 9.*

TITULUS V.

DE CÆREMONIIS, QUÆ IN MATRIMONIO OBSERVARI SOLENT; ET IN PRIMIS DE BENEDICTIONE.

CAPUT I.

Preſbyter etiam ab his, qui foris ſunt, testimonium habeat bonum. Unius videlicet uxoris vir, quæ tamen a ſacerdote ſit benediſta, &c. *Synod. Rom. CCLXVIII. Epifcoporum tempore Silveſt. Dam. in Silveſt.*

CAPUT II.

30. q. 5. c. 1.
 Cuſtoditum, & traditum habemus, ut uxor legitime viro jungatur, aliter enim legitimum, ut a patribus & a ſanctis Apoſtoliſ eorumque ſucceſſoribus traditum invenimus, non ſit conjugium, niſi ab his, qui ſuper ipſam ſcæminam dominationem videntur habere, & a quibus cuſtoditur, uxor petatur, & a parentibus, aut propin-

pinquioribus sponsetur, & legibus dotetur, & suo tempore sacerdotaliter, ut mos est, cum precibus, & oblationibus a sacerdote benedicatur, & a paranympis, ut consuetudo docet, custodita, & consociata a proximis, tempore congruo petita, legibus dotetur, & solemniter accipiatur, & biduo, triduo orationibus vacent, & castitatem custodiant, ut bonæ soboles generentur, & domino in actibus suis placeant, taliter enim, & Domino placebunt, & filios, non spurios, sed legitimos, atque hæreditabiles generabunt. Ita per acta legitima scitote esse connubia, aliter vero præsumpta non conjugia, sed aut adulteria, aut contubernia, aut supra, vel fornicationes potius, quam legitima conjugia esse non dubitate, nisi voluntas propria suffragata fuerit, & vota succurrerit legitima. *Evarist. epist. 1. in princ. Capit. lib. 7. cap. 463. Ivo lib. 7. tit. 1. c. 29. panorm. & part. 8. cap. 4. & 5. decret. & epist. 10. ad Episcop. Melden. Anselm. lib. 10. cap. 2. Casar. lib. 10. cap. 6. Tarrac. lib. 4. cap. 48.*

CAPUT III.

3. 9. 4. c. 4. Quisquis non est legitime conjunctus, vel absque dotali titulo, ac benedictione sacerdotis constat copulatus, sacerdotes, vel legitime conjunctos criminari, vel in eos testificari minime potest. *Callist. epist. 2. ante med.*

CAPUT IV.

27. 9. 2. c. 49. De conjugali velatione * requisisti, si desponsatam alii puellam aliter in matrimonium possit accipere. Hoc ne fiat modis omnibus inhibemus, quia illa benedictio, quam nupturæ sacerdos imponit, apud fideles cujusdam sacrilegii instar est, si ulla transgressione violetur. *Syric. epist. 1. cap. 4. Burch. lib. 9. cap. 31. Ivo lib. 6. tit. 1. cap. 16. panorm. & p. 8. c. 169. decr. Anselm. lib. 10. c. 7. Casar. lib. 10. cap. 23. Tarr. lib. 5. c. 72.*

CAPUT V.

Dist. 77. c. 3. Quicumque ita se ecclesiæ voverit obsequiis, a sua infantia ante pubertatis annos baptizari, & lectorum debet ministerio sociari. Qui ab accessu adolescentiæ usque ad tricesimum ætatis annum, si probabiliter vixerit, una tantum, & ea, quam virginem communi per sacerdotem benedictione percepit, uxore contentus, acolythus, & subdiaconus esse debebit. *Syric. epist. 1. cap. 9. Ivo part. 6. cap. 91.*

CAPUT VI.

1. Tom. 3. Tit. 1. Levit. 21. Ne is, qui secundam duxerit uxorem clericus fiat, quia scriptum est, unius uxoris virum, & iterum sacerdotes mei semel nubant, & alibi, sacerdotes mei non nubant amplius. Ac ne ab aliquibus existimeret ante baptismum, si forte quis acceperit uxorem, & ea de sæculo recedente alteram duxerit, in baptismo esse dimissum, satis errat a regula, quia in baptismo peccata dimittuntur, non acceptarum uxorum numerus aboletur, & cum benedictio, quæ per sacerdotem super nubentes imponitur, non materiam delinquendi dedisse, sed formam tenuisse legis a Deo antiquitus institutæ doceatur. *Innoc. epist. 2. cap. 6. Anselm. lib. 7. cap. 10.*

CAPUT VII.

Si corruptus postea baptizatus, & in monaste-

rio sedens ad clericatus ordinem accedere voluerit, uxorem omnino habere non poterit, quia nec benedici cum sponsa potest jam antea corruptus, quæ forma servatur in clericis; maxime cum vetus regula hoc habeat, ut quisquis corruptus baptizatus, clericus esse voluisset, spondeat se uxorem omnino non ducere. *Innoc. epist. 2. cap. 10.*

CAPUT VIII.

Consuetudinem, quam Græcos in nuptialibus contuberniis habere dicitis, commemorare, prolixitatem sili vitantes, carptim morem, quem sancta Romana suscepit antiquitus, & hætenus in hujusmodi conjunctionibus tenet ecclesia, vobis monstrare studebimus. Nostrates siquidem tam mares, quam fœminæ, non ligaturam auream, vel argenteam, aut ex quolibet metallo compositam, quando nuptialia fœdera contrahunt, in capitibus deferunt, sed post sponsalia, quæ futurarum sunt nuptiarum promissa fœdera, quæque consensu eorum, qui hoc contrahunt, & eorum in quorum potestate sunt, celebrantur. Et postquam arris sponsam sibi sponsus per digitum fidei annulo insignitum desponderit, dotemque utrique placitam sponsus ei cum scripto pactum hoc continente coram invitatis ab utraque parte tradiderit, aut mox, aut apto tempore, ne videlicet ante tempus lege definitum, tale quid fieri præsumatur, ambo ad nuptialia fœdera perducuntur. Et primum quidem in ecclesia Domini cum oblationibus, quas offerre debent Deo per sacerdotis manum, statuuntur, sicque demum benedictionem, & velamen cæleste suscipiunt, ad exemplum videlicet, quos Dominus primos homines in paradiso collocans benedixit eis dicens: *Crescite & multiplicamini*, &c. Siquidem, & Tobias antequam cum conjugate convenisset, oratione cum ea dominum orasse describitur. Verumtamen velamen illud non suscipit, qui ad secundas nuptias migrat. Post hæc autem de ecclesia egressi coronas in capitibus gestant, quæ semper in ecclesia ipsa sunt solitæ reservari. Et ita festis nuptialibus celebratis, ad ducendam individuum vitam Domino disponente decætero diriguntur. Hæc sunt jura nuptiarum, hæc sunt, præter alia, quæ nunc ad memoriam non occurrunt, pacta conjugiorum solemnia; peccatum autem esse, si hæc cuncta in nuptiali fœdere non interveniant, non dicimus. *Nicol. ad consulta Bulgarorum cap. 3. Ivo lib. 6. tit. 1. cap. 9. & 30. panorm. & part. 8. cap. 6. decr. Casar. lib. 10. cap. 7.*

CAPUT IX.

Sponsus & sponsa cum benedicendi sunt a sacerdote, a parentibus suis, vel paranympis offerantur, qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipsius benedictionis, in virginitate permaneant. *Carth. IV. c. 13. Burch. lib. 9. cap. 5. Ivo lib. 6. tit. 1. cap. 18. panorm. & part. 8. cap. 6. in fin. & cap. 143. decret. Casar. lib. 10. cap. 8.*

CAPUT X.

Talis esse debet, quæ uxor habenda secundum legem, sit casta in virginitate, & dotata legitime, & a parentibus tradita sponsa, & a paranympis ac-

30. 9. 5. c. 3.

Genes. 1. Tob. 8.

Dist. 13. c. ult. & 50. 9. 5. c. 5.

Vid. 30. 9. 5. c. 4.

ac-

accipienda, & ita secundum legem, & evangelium publicis nuptiis in conjugio licite sumenda. *Troslejan. cap. 8. in med. ex D. Aug.*

CAPUT XI.

In canonibus præceptum est, ut nemo usque ad affinitatis lineam, & propinquitatem sui sanguinis connubia ducat, neque virginibus sine benedictione sacerdotis quis nubere præsumat, oppido enim ista omnino cavenda sunt, ne fiant; sed postquam ista omnia probata fuerint, & nihil impedierit, tunc si virgo fuerit, cum benedictione sacerdotis, sicut in sacramentario continetur, & cum concilio multorum bonorum hominum publice, & non occulte ducenda est uxor. *Troslejan. cap. 8. ante fin.*

TITULUS VI.

NE PECUNIA ACCIPIATUR BENEDICTIONIS NUPTIALIS CAUSSA.

CAPUT I.

De simon. c. 9. Greg. IX. c. 8. eod. tit. in 1. coll.

IN quibusdam ecclesiis locum venalitas perhibetur habere, ita ut &c. pro sepulturis, & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, seu aliis sacramentis aliquid exigatur, &c. Ne igitur hoc decetero fiat, & vel pro personis ecclesiasticis deducendis in sedem, &c. vel pro nubentibus benedicendis, seu etiam aliis sacramentis aliquid exigatur, distrius inhihemus, &c. *Alex. III. in concil. Later. cap. 7.*

CAPUT II.

De sim. 42. Greg. IX. c. 6. eod. tit. in 4. coll.

Ad Apostolicam audientiam frequenti relatione pervenit, quod quidam clerici pro exequiis mortuorum, & benedictione nubentium, & similibus pecuniam exigunt, & extorquent, &c. pravas exactiones fieri prohibemus, statuentes, ut libere conferantur ecclesiastica sacramenta, sed per Episcopum loci veritate cognita compescantur, qui malitiose nituntur laudabilem consuetudinem immutare. *Innoc. III. in conc. gen. Later. cap. 66.*

TITULUS VII.

QUIBUS TEMPORIBUS NUPTIAS CELEBRARI NON LICEAT.

CAPUT I.

33. 9. 4. c. 11.

NEC uxorem ducere, nec convivium facere in quadragesimali tempore convenire posse ullatenus arbitramur. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 48. Ivo part. 8. c. 47. Casaraug. lib. 10. c. 26.*

CAPUT II.

33. 9. 4. c. 8. c. 9.

Non oportet in quadragesima nuptias, vel natalitia celebrare. *Laod. cap. 52. Mart. Brac. cap. 48. Ivo part. 8. cap. 39. decret.*

CAPUT III.

Jejunium diebus dominicis tenere, & canonica interdicit auctoritas, & resurrectionis dominicæ tanta solemnitas, & ideo placita illis diebus, neque nuptias pro reverentia tantæ solemnitatis celebrari visum est. *Aquisgr. II. sub Ludov. part. ult. cap. 17.*

CAPUT IV.

De legitimis conjugis ita visum est, quod nullus Christianus uxorem ducere debeat ab adventu Domini usque in octavas Epiphaniæ, & a septuagesima usque in octavas Paschæ, nec in supra notatis xiv. diebus ante festivitatem sancti

Joannis Baptistæ, neque in prædictis jejuniorum diebus sive in omnium solemnium dierum præcedentibus noctibus. *Salgunst. c. 3. vid. c. 1. c. 2.*

TITULUS VIII.

DE FIDE, ET AMORE MUTUO VIRI, ET UXORIS.

CAPUT I.

VIR non debet negligere uxorem suam, sed diligere, & caste custodire. Uxor, quæ sub manu est viri, obedire debet viro suo, eumque diligere, & amare. Vir non debet adulterare uxorem suam. Uxori non licet dimittere virum suum, ut alteri se, vivente eo, matrimonio societ, aut eum adulteret, licet fornicatus sit vir ejus, sed juxta Apostolum, aut viro suo reconciliari debet, aut manere innupta. Et Dominus loquitur in evangelio: *Si quis viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam moechatus est eam in corde suo. Evarist. epist. 2. in princ. Burch. lib. 1. cap. 76. Ivo part. 5. cap. 182. decret. Anselm. lib. 6. cap. 102. Tarrac. lib. 3. cap. 67.*

7. 9. 1. Si-cut, c. 11.

1. Cor. 7. Matt. 15.

CAPUT II.

Sicut alterius uxor nec adulterari ab aliquo, vel judicari, aut disponi, nisi a proprio viro, eo vivente, permittitur, sic nec uxor Episcopi ecclesia, vel parochia, &c. Unde ait Apostolus, *alligata est uxor legi, quamdiu vir ejus vivit, eo vero defuncto, soluta est a lege viri.* Similiter, & sponsa Episcopi, quia sponsa, uxorque ejus dicitur ecclesia, illo vivente, ei est alligata, eo vero defuncto soluta est, cui voluerit nubat, tantum in domino, id est regulariter. *Callist. epist. 2. ante med. Anselm. lib. 6. cap. 103. Burchard. lib. 3. cap. 49. Ivo part. 3. cap. 53. c. part. 5. cap. 101. decret. c. epist. 77. Episcopi diocesis Rhemensis.*

7. 9. 1. c. 8.

CAPUT III.

Congessimus in opere conventus nostri nonnulla alia capitalia * ad vestram, fideliumque vestrorum observationem, & salutem pertinentia, &c. scilicet, quod nosse eos oporteat, conjugium a Deo esse constitutum, &c. quomodo etiam in castitate (viri) uxores suas diligere, eisque, utpote vasi infirmiori, honorem debitum debeant impendere. *Parisiens. sub Ludov. c. Loth. lib. 3. cap. 2.*

* capitularia, f.

TITULUS IX.

QUIBUS TEMPORIBUS VIRIS CONSULITUR AB UXORIBUS ABSTINERE.

CAPUT I.

AD concubitum uxoris vir ejus accedere non debet, quousque qui gignitur, ablaetetur. Prava autem in conjugatorum moribus consuetudo surrexit, ut mulieres filios, quos gignunt, nutrire contempnant, eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant, quod videlicet ex sola causa incontinentiæ videtur inventum, quia dum se continere nolunt, despiciunt lactare, quos gignunt. Hæ itaque, quæ filios suos ex prava consuetudine aliis ad nutriendum tradunt, nisi purgationis tempus transferri, viris suis non debent admisceri, quippe quia & sine partus causa cum in consuetis mensuris detinentur, viris suis misc-

Dist. 5. c. ult.

fcc-

sceri prohibentur, ita ut morte lex sancta feriat, si quis vir ad menstruatam mulierem accedat. *Greg. interrog. 10. ad August. Anselm. lib. 10. c. 59. in addit. Ivo part. 8. c. 88. decret. Caesar. lib. 10. cap. 56. Tarrac. lib. 6. c. 225.*

CAPUT II.

Si ex consensu conjugatorum etiam alio, forte mundo corpore, tempore, vacatur orationi, quanto potius isto (*loquitur de quadragesima*) quo Deo etiam carnis nostrae decimas damus, quo ipsum in abstinentia Dominum imitamur, quo non solum illicita, verum etiam multa a nobis quoque licita merito rescamus, omni est voluptati renunciandum, & ut licenter orationi vacetur, castitati mentis, & corporis incumbendum. *Nicol. ad consult. Bulg. c. 9.*

CAPUT III.

Consultis præterea, si liceat viro die Dominico, nocturno, vel diurno tempore cum uxore sua conjugari, aut dormire, quibus respondemus, quoniam si dominico die ab opere mundano cessandum est, quanto potius a voluptate carnali, & omnimoda corporis pollutione cavendum, præsertim cum Dominici diei nomen, quod nihil eodem die, præter quæ Domini sunt, Christianus agere debeat, liquido manifestet. Porro id ipsum est de nocturno ipsius diei, quod de diurno tempore sentiendum. Porro ut verbis utar Apostoli:

1. Cor. 7. hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis iniiciam, sed ad id, quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi. Nicol. ad consult. Bulg. cap. 63.

CAPUT IV.

Quot diebus viro, postquam mulier filium genuerit, ab ea sit abstinentium, non ad inventionibus nostris, sed verbis beatæ memoriæ Gregorii Romani Pontificis, & Anglorum gentis Apostoli declaratur, qui Augustino Episcopo, quem in Saxoniam ipse direxerat, scribens inter cetera dicit: „Ad ejus vero concubitum“, &c. *Nicol. ad consult. Bulgar. c. 64. Gr. ad August. interrog. 10.*

CAPUT V.

Neophyti aliquamdiu a lautioribus epulis, & spectaculis, vel conjugibus abstineant. *Carrhag. IV. cap. 86. Burch. lib. 4. cap. 12. Ivo part. 1. cap. 270. decret.*

CAPUT VI.

Die Dominico abstinere debent Christiani ab omni opere carnali, etiam a propriis conjugibus. *Forojul. c. 13.*

CAPUT VII.

Congessimus in opere conventus nostri nonnulla alia capitalia * ad vestram, fideliumque vestrorum observationem, &c. Quod commissio carnalis cum uxoribus gratia fieri debeat proli, non voluptatis, & qualiter a coitu prægnantium uxoribus viris abstinentium sit. *Parisiens. sub Ludov. & Lothar. lib. 3. c. 2.*

CAPUT VIII.

Iis, qui matrimonii societate junguntur, in quibusnam septimanæ diebus proponere oportet, ut a mutuo congressu abstineant, & quibusnam

potestatem habeant. Respondeo, quod ante dixi, nunc quoque dico, dicit Apostolus: *Ne vos privetis, nisi forte ex consensu invicem ad tempus, ut vacetis orationi, & rursus eodem conveniatis, ne vos tentet Satanas propter intemperantiam vestram.* Necessario autem sabbato, & die Dominico abstinere oportet, quod spirituale sacrificium in eis Domino offeratur. *Timothe. Episcop. Alexand. c. 13.*

CAPUT IX.

Abstinentium est his quadraginta diebus (*loquitur de quadragesima*) a conjugibus, & caste & pie vivendum, ut sanctificato corde & corpore isti sancti dies transigantur, & sic perveniatur ad diem sanctum Paschæ, quia pene nihil valet jejunium, quod conjugali opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ, & eleemosynæ non commendant. *Theodulph. ad presbyt. Aurelian. cap. 43. Burch. lib. 13. cap. 14. Ivo part. 4. cap. 47. decret.*

CAPUT X.

Admonendus est populus, ut ad sacrosanctum sacramentum corporis, & sanguinis Domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc nimium abstineat, sed cum omni diligentia eligat tempus, quando aliquamdiu ab opere conjugali abstineat. *Theodulphus ad presbyt. Aurelian. cap. 44.*

TITULUS X.

NE FIDELIS MATRIMONIUM CONTRAHAT CUM INFIDELI.

Vide in Part. I. Lib. XI. Tit. XVII. & Lib. XII. Tit. VII. & XIX.

TITULUS XI.

NON POSSUNT CONTRAHERE MATRIMONIUM, QUI VOTO CASTITATIS SE ADSTRINXERUNT.

Vide in Part. I. Lib. VII. Tit. XXXIX. & Lib. IX. Tit. XVII.

CAPUT I.

Virgo Deo dicata, & monachus nunquam nuptias contrahant; si fecerint, sint excommunicati. Episcopus tamen cum eis humanus agere potest. *Chalc. c. 16. Triburiens. c. 23. Colon. sub Carolo III. c. 6. Burch. lib. 8. cap. 30. Ivo part. 7. c. 49. decret. Anselm. lib. 11. cap. 89. Caesar. lib. 10. c. 116.*

CAPUT II.

Si quis presbyteram, aut diaconam, aut monacham, quam Dei ancillam appellamus, in conjugium duxerit, anathema sit. *Greg. II. synod. Rom. c. 1. 2. 3. Trosl. c. 8.*

CAPUT III.

Femina, quæ habitum religiosum, aut velamen obtentu religiositatis susceperunt, cum essent viri potentes, deinceps viro sociari non permittantur, sed eligentes monasteria regulariter vivant, aut in domibus susceptum habitum caste observent. *Synod. Rom. sub Eugen. II. & Leon. IV. c. 29. Burch. lib. 8. c. 54. Ivo part. 7. c. 72. decret. Tarrac. lib. 6. c. 232.*

CAPUT IV.

Quæ Christo spiritualiter nubunt, & a facerdote velantur, si postea nupserint publice, vel

De conf. d. 5. cap. 12.

* capitula via s.

1. Cor. 7.

27. 9. 1. c. Si qua, 22. & cap. Virginitatem, 12.

Vide 27. 9. 1. c. 31. Mulieres.

27. 9. 1. c. 10.

occulte corruptæ fuerint, non eas admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is, cui se junxerant, de hac vita decesserit, si enim de omnibus hæc ratio custoditur, ut quæcumque vivente viro alteri nupserit, habeatur adultera, nec ei agendæ pœnitentiæ licentia concedatur, nisi unus ex eis defunctus fuerit, quanto magis de illa tenenda est, quæ ante immortalis se sponso conjunxerat, & postea ad humanas nuptias transire elegit. *Innoc. ep. 2. c. 12. Turon. II. c. 21. Burch. lib. 8. c. 13. Ivo part. 7. c. 17. decret. Anselm. lib. 11. c. 88. Casar. lib. 10. c. 112.*

CAPUT V.

Hæc vero, quæ necdum sacro velamine testæ, tamen in proposito virginali semper se simulaverunt permanere, licet velatæ non fuerint, si forte nupserint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia est, quia sponsio earum a Domino tenebatur, si enim inter homines solet bonæ fidei contractus nulla ratione dissolvi, quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, solvi sine vindicta non poterit? Nam si Apostolus Paulus, quæ a proposito viduitatis discesserant, dixit eas habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt, quanto potius virgines, quæ prioris promissionis fidem minime servaverunt? *Ibid. c. 13. vide Turon. II. c. 21. Burch. lib. 8. cap. 12. & 45. Ivo part. 7. c. 18. & 63. decret. Rab. c. 5. de pœnit.*

CAPUT VI.

Puellæ quæ non coactæ parentum imperio, sed spontaneo judicio virginis propositum, atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, prævaricantur, & si consecratio non accessit, cujus utique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent. Ambigi non potest, crimen magnum admitti, ubi & propositum deseritur, & consecratio violatur. *Leo. ep. 90. cap. 13. & 14. ad Rusticum Narb. Episc. Burch. lib. 8. c. 2. Ivo part. 7. cap. 20. decret. Anselm. lib. 11. cap. 87. Casar. lib. 10. cap. 113. Tarrac. lib. 1. cap. 221.*

CAPUT VII.

Virginibus sacris temere se quosdam sociare cognovimus, & post dicatum Deo propositum incesta fœdera, sacrilegaque miscere, quos protinus æquum est a sancta communione detrudi, & nisi per publicam probatamque pœnitentiam omnino non recipi, sed his viaticum de sæculo transeuntibus, si tamen pœnituerint, non negatur. *Gelas. ep. 1. c. 22. Rab. c. 5. de pœnit. Capitul. lib. 1. c. 106. Burch. lib. 8. c. 32. Ivo part. 7. c. 51. decret. Tarrac. lib. 4. c. 39.*

CAPUT VIII.

Raptores viduarum, vel virginum ob immanitatem tanti facinoris detestamur, illos vehementius persequendo, qui sacras virgines, vel volentes, vel invitæ, matrimonio sociare tentaverint. Quos pro tam nefandissimi criminis atrocitate a communione suspendi præcipimus. *Symmach. ep. 1. cap. 3. Anselm. lib. 10. cap. 58. Tarrac. lib. 6. c. 249.*

CAPUT IX.

Neque viduas ad nuptias transire patimur, quæ *Tom. VI.*

in religioso proposito diuturna observatione permanserunt. Similiter virgines nubere prohibemus, quas annis plurimis in monasteriis ætatem peregrisse contigerit. *Symmach. ep. 1. c. 4. Burch. lib. 8. c. 46. Ivo lib. 3. tit. 17. cap. 16. panorm. & part. 7. cap. 64. & 144. decret. Casar. lib. 9. cap. 56.*

CAPUT X.

De puellis, quæ se voverunt Deo, & præclari nominis decore floruerunt, si post viginti quinque annos ætatis ad terrenas nuptias sponte transferint, id custodiendum esse decrevimus, ut cum his, cum quibus se obligaverint, communione priventur, ita ut eis postulantibus pœnitentia non negetur, cujus pœnitentiæ communio multo tempore differatur. *Arclat. II. cap. 33. Turon. II. cap. 21.*

CAPUT XI.

Puellæ, quæ se Deo voverunt, si ad nuptias transferunt, pœnitentes non statim ad pœnitentiam recipiantur, cum data tamen fuerit, nisi plene satisfecerint Deo, in quantum ratio poposcerit, eisdem communio differatur. *Valent. Gall. c. 2.*

CAPUT XII.

Bonum castitatis præmium majori observantia custodiendum est. Viduæ, quæ se devoverunt Domino, & veste laicali abjecta, sub testimonio Episcopi, & ecclesiæ religioso habitu apparuerunt, & postea ad nuptias sæculares transferunt, secundum Apostolum damnationem habebunt, quoniam fidem castitatis, quam Domino voverunt, irritam facere ausæ sunt. Tales ergo sine Christianorum communione maneat, nec in convivio cum Christianis communicent. Nam si adulteræ conjuges reatu suo sunt viris suis obnoxiiæ, quanto magis viduæ, quæ religiositatem mutaverunt, crimine adulterii notabuntur, si devotionem, quam Deo sponte obtulerunt, libidinosa corruerint voluptate atque ad secundas* nuptias transitum fecerint? Quæ & si violentia irruente ab aliquo præreptæ fuerint, ac postea delectatione carnis atque libidinis permanere in conjugio raptori, vel violento viro consenserint, damnationi superius comprehensæ tenebuntur obnoxiiæ. De talibus ait Apostolus: *Cum luxuriosa fuerint, nubere volunt, habentes damnationem quia primam fidem irritam fecerunt.* *Carth. IV. cap. 104. Burch. lib. 8. cap. 39. Ivo part. 7. cap. 58. & 147. decret.*

CAPUT XIII.

Devotam peccantem non recipiendam in ecclesiam, &c. corruptorem etiam par pœna constringat: quæ autem maritum acceperit non admittatur ad pœnitentiam, nisi adhuc ipso vivente marito caste vivere cœperit, aut postquam ipse decesserit. *Folet. l. c. 16. Mart. Brac. c. 31. Capitul. lib. 7. c. 294. Anselm. lib. 11. c. 91.*

CAPUT XIV.

Episcopi, presbyteri, diaconi filia, si devota fuerit, & peccaverit, maritum duxerit, si eam pater vel mater in affectum receperint, a communione habeantur alieni. Pater vero causas in concilio noverit se præstaturum, mulier autem non ad-

T t

ad-

17. q. 1. c. 7. & c. 2.

1. Tim. 5.

20. q. 1. c. 8.

27. q. 1. c. 14.

36. q. 1. c. 2.

27. q. 1. c. 3.

27. q. 1. Si- cut, c. 1.

1. Tim. 5.

* saculor.

1. Tim. 5.

27. q. 1. c. 26. De filia.

admittatur ad communionem, nisi marito defuncto egerit poenitentiam; si autem vivente eo secesserit, & poenituerit, nullo modo nisi vitæ dificiens accipiat communionem. *Tolet. I. cap. 19. Mart. Brac. c. 30.*

CAPUT XV.

De monachis id observare præcipimus, quod synodus Chalcedonensis constituit. *Barcin. c. 10.*

CAPUT XVI.

Nullus sacratam Deo virginem, neque si in honore Christi vestem mutavit, tam viduam, quam puellam aut rapere, aut competere, aut sibi conjugem sociare præsumat, quia, & lex Romana constituit, ut quicumque sacratam Deo virginem, vel viduam fortasse rapuerit, si postea ejus de conjunctione convenerit, capitis sententia feriat. Item si quis non dicam rapere, sed attentare matrimonii jungendi causa sacratas virgines, vel viduas ausus fuerit, capitis sententia feriat, &c. Nos vero, quos lex perimi jubet, si cupiunt audire præconem, volumus, si convertantur, ut vivant, nam tunc perimendi sunt oris gladio, & a communionem privandi, si relicta sibi decreta seniorum observare noluerint, &c. Qui ergo in hac pertinacia perdurare voluerint, & plus in volutabro malæ conversationis permanere, quam se de vetito conjugio separare, perenni excommunicatione damnentur. Et quicumque Episcoporum aut presbyterorum, vel diaconorum, aut subdiaconorum eos communicare præsumperit, ab omnibus Episcopis excommunicatus habeatur, &c. *Turon. II. cap. 21.*

CAPUT XVII.

Sacrarum virginum, neque per raptum, neque per competitiones aliquas quisquam conjugia fortiatur. Similiter & de earum erit conjunctionibus abstinendum. Et hi, qui eas rapere aut competere voluerint, a communionem sunt removendi, quæ vestium commutatione, tam viduæ, quam puellæ religionem, poenitentiam, aut virginitatem publica declaratione fuerint professæ. Quod si contra dicta quis venerit, & sacerdotem suum audire neglexerit, & in præsentem a communionem catholicæ ecclesiæ habeatur extraneus, & perpetuo anathemate feriat. *Paris. cap. 5.*

CAPUT XVIII.

Quæ in domibus propriis tam puellæ, quam viduæ, commutatis vestibus convertuntur, cum his, quibus conjugio copulantur ecclesiæ communionem priventur, sane si culpam sequestratione sanaverint, ad communionem gratiam revocentur. *Aurel. V. cap. 19.*

CAPUT XIX.

De puellis, quæ se Deo voverint, & præclaræ decoræ ætatis ad terrenas nuptias transferint, decrevimus, ut si qua puella voluntarie, aut parentibus suis rogantibus religionem professæ, vel benedictionem fuerit consecuta, & postea ad conjugium, aut ad volutabrum sæculi, quod potius stuprum est, quam conjugium judicandum, transgredi præsumperit, usque ad exitum cum ipso, qui se hujusmodi consortio maculavit, communionem privetur. Quod si poenitentia ducti se sequestraverint, quamdiu Episcopo loci illius

vifum fuerit, a communionem gratia suspendatur. *Matisc. cap. 12.*

CAPUT XX.

Si qua virgo propria voluntate, abjecta laicali veste, devotarum more induta, castitatem servare promiserit, vel si quis hominum utriusque sexus, poenitentiam benedictionem expetendo, a sacerdote perceperint, ad terrena connubia sponte transferint, &c. utrique ab ecclesiarum liminibus expulsi, ita ab omnium catholicorum communionem sint separati, ut nulla profus eis, vel colloquii consolatio sit relicta. *Barcin. II. cap. 4.*

CAPUT XXI.

Non licet Abbati, nec monacho ad nuptias ambulare, &c. *Antisiod. cap. 24.*

CAPUT XXII.

Nonnulli monachorum egredientes a monasterio non solum ad sæculum revertuntur, sed etiam uxores accipiunt. Revocati in eodem monasterio, a quo exierant, poenitentiam deputentur, ibique desinant crimina sua, unde decesserunt. *Tolet. IV. cap. 51.*

CAPUT XXIII.

Sanctimoniales viduæ sunt, quæ jam mutato habitu sæculari, sub religioso cultu in conspectu sacerdotis & ecclesiæ apparuerunt. Hæ si ad nuptias transferint, juxta Apostolum, non sine damnatione erunt, quia se primum Deo voventes, postea castitatis propositum abjecerunt. *Tolet. IV. cap. 55. vide Tolet. IV. cap. 6.*

CAPUT XXIV.

Constituimus, ut nullus laicus homo Deo sacratam sceminam ad mulierem habeat. *Synod. Sueffion. ad fin.*

CAPUT XXV.

Item placuit de sceminis cujuscumque conditionis, puellis scilicet, vel viduis, quæ virginitatis, sive continentiam propositum spontaneè pollicentes, Deo mancipatæ fuerint, & ob continentiam signum nigram vestem, quasi religiosam, sicut antiquus mos fuit, in his regionibus indutæ fuerint, &c. Si postea sese sive clanculo corruperint, seu publice nupserint, dignis quidem mundano judicio corporalibus coercitæ vindictis, segregentur ad invicem, & agant cunctis diebus vitæ suæ poenitentiam. *Syn. Forojul. c. 11.*

CAPUT XXVI.

Qui sanctimoniales virgines, vel viduas rapiunt, & progressu etiam criminis, in conjugium sumunt, publicæ poenitentiam juxta modum, quem præviderit Episcopus, subigantur. Ipsæ vero locis congruis poenitentiam retrudantur, & ad habitum religionis redire cogantur. Uterque autem sine ulla spe uxoriæ copulationis perenniter maneat. Si autem, quod absit, conjugia iterare præsumperint, acriori subdantur vindictæ, & amplius propellantur. Qui si forte obedire monitis salutaribus non voluerint, anathematizentur. *Melden. cap. 67. Burch. lib. 8. cap. 52. Ivo part. 7. cap. 70. decret.*

CAPUT XXVII.

Si pater, vel mater filium, filiamque intra septa monasterii in infantiam annis, sub regulari tra-

C. de episc.
cler.

1. Tim. 5.

tradiderint disciplina, non liceat eis, postquam ad pubertatis pervenerint annos, egredi, & matrimonio copulari. *Vormat. cap. 22.*

CAPUT XXVIII.

Si quis sacro velamine consecratam in conjugium duxerit, & post dicatum Deo propositum, incesta fœdera, sacrilegaque miscuerit, ut in constitutis Gelasii Papæ c. xx. legitur, &c. Unde verbo Domini, & canonica auctoritate in hac sancta synodo præcipimus, ut omnino separentur, & juramento colligentur; ulterius uno non cohabitare testæ, nec familiari frui colloquio, excepto in ecclesia, & in publico, aut pariter ullam habere communionem, unde suspicio illecebrosi desiderii, aut scandalum libidinosi facti juste possit oriri. Si quæ etiam inter se dividenda sint, dividant, & uterque sua provideat. *Tribur. c. 23. Chalced. c. 1. Syric. cap. 6. Gelas. cap. 20.*

CAPUT XXIX.

Sicut secundum Apostolum, si se continere non poterat (*vidua*) nullatenus nubere vetabatur, sic se cum habita deliberatione promissam fidem pudicitia Deo debet custodire (*hactenus Gelas. epist. 1. cap. 23.*) Qua auctoritate paternæ suffulti sententiæ, in hoc sacro conventu sancimus, & libere judicamus, quod si sponte velamen, quamvis non consecratum, sibi imposuerit, & in ecclesia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit, nolit, sanctimoniam habitum ulterius habere debet, licet sacramento confirmare velit, eo tenore, & ratione velamen sibi imposuisse, ut iterum possit deponere. *Tribur. cap. 25. Burch. lib. 8. cap. 36. Ivo lib. 3. tit. 17. cap. 10. panorm. & part. 7. cap. 55. decret.*

CAPUT XXX.

Nullus Deo devotam virginem, nullus sub religionis habitu consistentem, sive viduitatis continentiam professam, illicito connubio, aut vi, aut consensu accipiat conjugem, quia nec verum poterit esse conjugium. *Troslejan. cap. 8.*

CAPUT XXXI.

Nullus filiam presbyteri, neque diaconi, neque subdiaconi, in conjugium accipiat. *Bituric. cap. 19. Lemovic. act. 2.*

CAPUT XXXII.

Canones Toletani judicant, ut in monasteriis nutriti, cum venerint ad annos adolescentiæ, detur eis optio libera, utrum velint vovere propositum, an inter laicos esse. Qui voluerint, uxores ducant, qui autem propositum in sua potestate relicti voverint, non ultra eis ad sæculum licet respicere. *Lemovicen. act. 2. post med. ex Tolet. II. cap. 1.*

TITULUS XII.

NE PŒNITENTES MATRIMONIUM CONTRAHANT.

Vide in Partis I. Lib. XII. Tit. XVI.

TITULUS XIII.

NE MATRIMONIUM CONTRAHATUR INTER CONSANGUINEOS, ET AFFINES.

CAPUT I.

NON debet reprehensibile judicari, si secundum varietatem temporum statuta quan-

doque variantur humana, &c. Cum igitur prohibitiones de conjugio in secundo, & tertio affinitatis genere minime contrahendo, & de sobole suscepta ex secundis nuptiis cognationi viri non copulanda prioris, & difficultatem frequenter inducant, & aliquando periculum pariant animarum, ut cessante prohibitione, cesset effectus, constitutiones super hoc editas, sacri approbatione concilii revocantes, præsentis constitutione decernimus, ut sic contrahentes de cetero libere copulentur. Prohibitio quoque copulæ conjugalis quartæ consanguinitatis & affinitatis gradû de cetero non excedat, quoniã in ulterioribus gradibus jam non potest absque gravi dispendio hujusmodi prohibitio generaliter observari, &c. Si qui contra prohibitionem hujusmodi præsumpserint copulari, nulla longinquitate defendantur annorum, &c. *Innoc. III. in concil. gener. Lateran. cap. 50.*

CAPUT II.

Si quis fratris uxorem, aut neptem, aut novercam, aut nurum, aut consobrinam, aut aliam de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema sit. *Greg. II. in syn. Rom. c. 5. 6. 7. 8. 9. Trosle. c. 8. Burch. lib. 7. c. 22. & 23. & 24. Ivo lib. 7. tit. 8. cap. 5. panorm. & part. 9. c. 58. 59. 60. decret.*

CAPUT III.

Ut consobrinam, neptem, novercam, fratris uxorem, vel etiam de propria cognatione, nullus præsumat in conjugio copulare, quia scriptum est in lege Domini: *Turpitudinem uxoris patris, uxoris fratris, atque sororis tuæ non reve-* *Levit. 18.*
labis, &c. Syn. Rom. sub Zachar. c. 6. Ivo part. 9. c. 21. decret.

CAPUT IV.

Afferentibus hominibus de Germaniæ partibus didicimus, quod beatæ recordationis S. Gregorius Papa, dum eos ad religionem christianitatis divina gratia illustraret, licentiam illis dedisset in quarta se copulare generatione, sed dum rudes erant, & invitandi ad fidem, quamquam minime scriptum, ut dictum est, reperimus, credere non ambigimus. Deo autem largiente, qui *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum,* per præteritos annos litteras emiservant Archiepiscopi, & Reges provinciæ illius, petentes Apostolica præcepta, qualiter liceat eis conjugia copulare, & quomodo debeant observare, quibus, quantum Dominus dare dignatus est, admonitionis præcepta direximus. *Syn. Rom. sub Zach. cap. 15. Greg. ad interrog. August. 6. Ivo part. 9. c. 20. decret.*

CAPUT V.

Consobrinam, neptem, novercam, fratris uxorem, vel etiam de propria cognatione, aut quam cognatus nubuit, nullus audeat in conjugium copulare. Si quis vero hinc tali nefario conjugio convenerit, & in eo permanferit, sciat se Apostolica auctoritate anathematis vinculo esse innodatum. *Synod. Rom. sub Eugen. II. & Leon. IV. cap. 38.*

CAPUT VI.

De consanguinitate sua nullus uxorem ducat usque

27. q. 1. c. 17.

27. q. 1. c. 8. Viduas.

De regul. c. 4. Vidua. Greg. IX. c. 6. eod. tit. in 1. coll.

De conf. aff. c. 8. Gr. IX. c. 3. eod. tit. in 4. coll.

35. q. 2. d. 17.

usque ad generationem septimam, vel quousque parentela cognosci poterit. *Nicol. II. in synod. Rom. CXIII. Episcoporum c. 11.*

CAPUT VII.

Qui copulantur parentibus, vel commatribus, & filiis, & e converso, excommunicentur. *Gr. VII. in concil. Rom. ann. incert. c. 16.*

CAPUT VIII.

35. q. 6. c. 4.
Si duo.

Episcopi eos, qui matrimonium contrahere volunt per baptismum, per fidem, per iudicium Christi vera obedientia obtestentur, quatenus palam faciant, utrum se, sicut fama est, consanguineos recognoscant; si negaverint, sibi ipsis sunt relinquendi, ita tamen, ut si aliud in conscientia habeant, se a liminibus ecclesie, a corpore & sanguine Domini, & a fidelium communione noverint segregatos, atque infames effectos, donec ab incestu facinore desinant, si se Episcoporum iudicio segregaverint; si juvenes sint, alia matrimonia contrahere non prohibeantur. *Urb. II. in syn. Trojan.*

CAPUT IX.

Vid. 35. q. 2.
cap. 2.

Sane conjunctiones consanguineorum omnino fieri prohibemus. Hujusmodi namque incestus, qui fere stimulante humani generis inimico, in visum versus est sanctorum patrum instituta, & sacrosancta Dei detestatur ecclesia, leges etiam seculi de tali contubernio natos infames pronunciant, & ab hereditate repellunt. *Innoc. II. in syn. Rom. c. 13. post. Ivo panorm.*

CAPUT X.

Qui duas uxores duxit, vel fratris filiam, clericus esse non potest. *Apost. c. 19.*

CAPUT XI.

35. q. 2. c. 3.

* enim, f.

Conjunctiones consanguineorum fieri prohibentur, quando has & divina, & seculi prohibent leges. Leges ergo * divinae hec agentes, & eos, qui ex eis prodeunt, non solum evincunt, sed & maledictos appellant. Leges vero seculi infames tales vocant, & ab hereditate repellunt. Nos vero sequentes patres nostros, & eorum vestigiis inherentes, infamia eos notamus, & infames esse censemus, quia infamiae maculis sunt aspersi, &c. Eos autem consanguineos dicimus, quos divina, & Imperatorum, ac Romanorum, atque Græcorum leges consanguineos appellant, & in hereditate suscipiunt, nec repellere possunt.

2. q. 4. Con-
sanguineo-
rum, c. 4.

Talium enim conjunctiones nec legitime sunt, nec manere possunt, sed sunt repellendae; & si quae ausu temerario tentatae sint, auctoritate Apostolica rescindendae veniunt. Quisquis ergo non est legitime conjunctus, vel abique dotali titulo, ac benedictione sacerdotis constat copulatus, sacerdotes, vel legitime conjunctos criminari, vel in eos testificari minime potest. Quoniam omnis incesti macula pollutus infamis est, & accusare supradictos non permittitur. Non solum ergo hi reiciendi sunt, & infames efficiuntur, sed etiam omnes eis consentientes; similiter de raptoribus, vel eis, qui seniores impetunt, fieri censemus, &c. *Callist. ep. 2. ante med. Callist. II. in concil. Rom. c. 5. Burch. lib. 7. cap. 1. Ivo part. 9. c. 22. c. 23. decret. Anselm. lib. II. cap. 84. Tarrac. lib. 5. c. 71.*

CAPUT XII.

Peto an debeant duo germani fratres singulas sorores accipere, quæ sunt ab illis longa progenie generata. Modis omnibus hoc fieri licet, nequaquam enim in sacris eloquiis invenitur quod huic capitulo contradicere videatur. *Greg. ad August. interr. 5.*

CAPUT XIII.

Usque ad quodam generationem fidelis debeat cum propinquis sibi copulari & novercis, & cognatis si liceat copulari, conjugio? Lex in Romana Republica permittit, ut sibi fratris, sororis, seu duorum fratrum germanorum, vel duarum fororum filius, & filia misceantur. Sed experimento didicimus ex tali conjugio sobolem non posse succrescere, & sacra lex prohibet cognationis turpitudinem revelare. Unde necesse est, ut jam tertia, vel quarta generatio fidelium licenter tibi jungi debeat, nam secunda, quam diximus, a se omnino debet abstinere. Cum noverca autem misceri grave est facinus, quia, & in lege scriptum est: *Turpitudinem patris tui non revelabis, &c.* Cum cognata quoque misceri prohibitum est, quia per conjunctionem priorem caro fratris facta est, pro qua re etiam Joannes Baptista capite truncatus est, & sancto martyrio consummatus, cui non est dictum ut Christum negaret, &c. Quia vero multi sunt in Anglorum gente, qui dum adhuc in infidelitate essent, huic nefando conjugio dicuntur admixti, ad fidem venientes admonendi sunt, ut se absterneant, & grave hoc esse peccatum agnoscant, &c. Non tamen pro hac re facti corporis ac sanguinis Domini communione privandi sunt, &c. In hoc enim tempore sancta ecclesia quædam per fervorem corrigit, quædam per mansuetudinem tolerat, &c. Qui ad fidem veniunt, admonendi sunt, ne tale aliquid audeant perpetrare; si perpetraverint, corporis & sanguinis Domini communione privandi sunt. *Greg. ad August. interrog. 6. c. 7. Burch. lib. 7. c. 19. c. 20. Ivo lib. 7. tit. 8. c. 4. p. 1. c. 11. 10. cap. 5. panorm. c. part. 9. c. 55. c. 56. decret. Anselm. lib. 10. c. 31. c. 32. Casar. lib. 10. c. 125.*

35. q. 2. c. 5.
c. Quædam,
20. c. 7. 5.
c. 2. Quædam.

Levir. 10. 2.

CAPUT XIV.

Ut quarta progenie conjuncti non separentur, Augustinus, & Anglis rescriptisti, quod alibi non legi, sed semper usque ad septimum originis suæ gradum a sanctis antecessoribus vestris, & cæteris sanctis patribus, tam in Nicæna synodo, quam & in aliis sanctis conciliis congregatis servari debere reperi, &c. *Felix Greg.*, Quod scripsi Augustino Anglorum gentis Episcopo de consanguinitatis conjunctione, ipsi & Anglorum genti, quæ nuper ad fidem venerat, ne a bono, quod coeperat, metuendo asperiora recederet, specialiter, & non generaliter cæteris me scripsisse cognoscas, &c. Neque regulam in his posteris ullis tenendam tradidi, sed de duobus periculis, quid facilius sit vitandum, ostendi. *Greg. ad Felicem indict. 7. lib. 12. ep. 31. post princ.*

35. q. 2. c. 3.
c. Quædam,
8. Quod seipsum.

CAPUT XV.

Progeniem suam unumquemque inconville usque

35. q. 2. c. 3.
c. 16.

usque ad septimam generationem observare decernimus, & quandiu se agnoscunt affinitate propinquos, ad hujus copulæ non accedere societatem, nec eam, quam aliquis ex propria consanguinitate conjugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculavit, in conjugium ducere ulli profecto licet Christianorum, vel licebit, quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis Deo, & cunctis bonis hominibus. Incestuosos vero nullo conjugii nomine deputandos a sanctis patribus dudum statutum esse legimus. Nec hoc quoque in hac sollicitudinis parte relinquimus, quod omnes incestuosi a liminibus ecclesiæ sanctæ sunt separandi, &c. Et si incorrigibiles apparuerint, segregentur a fidelibus usque ad satisfactionem. *Greg. ad Felic. Episc. Siciliae indict. 7. lib. 22. regist. ep. 31. al. 37. in med. Capitul. lib. 6. c. 80. & lib. 7. c. 200. in addit. Burck. lib. 7. cap. 11. Ivo lib. 7. tit. 10. c. 9. panorm. & part. 9. c. 26. decret. & epist. 10. ad Episc. Meld. Tarrac. lib. 6. c. 26.*

CAPUT XVI.

Progeniem suam quemque usque ad septimam observare decernimus generationem. Et si valueris, devita, ne amplius, cui mulieres obierint, duabus debeat copulari. *Greg. II. ep. 8. ante fin.*

CAPUT XVII.

Quota progenies propinquorum matrimonio copuletur? Oportuerat quidem quandiu se agnoscent affinitate propinquos abstinere, &c. In tam barbara gente concedendum est, ut post quartam generationem jungantur. *Gr. III. ep. 4. in princ. ad Bonifac. Episc.*

CAPUT XVIII.

Laicus quidam magnæ personæ ad nos veniens dicebat, sibi ab Apostolicæ sedis Pontifice sanctæ memoriæ Gregorio datam fuisse licentiam, ut in matrimonium acciperet viduam avunculi sui, quæ & ipsa fuit uxor consobrini, & illa illo vivente discessit ab eo, &c. Et votum vovit Deo castitatis, & velata fuit, &c. Tale matrimonium supradictus homo ab Apostolica sede sibi affirmat esse concessum, quod non æstimamus verum, quia Lugdunensis synodus, quæ in primis a discipulis sancti Gregorii, id est, Augustino, Laurentio, Justo, Melito * Archiepiscopis constituta, & ordinata fuit, talem copulam, & matrimonium, maximum scelus & incestum, & horribile flagitium, & damnabile piaculum fieri, ex auctoritate sanctæ scripturæ judicabant. *Bonif. ep. 5. ad Zachar. ante fin.*

De illo, qui viduam, quæ & ipsa fuit uxor consobrini sui, & sacrum velamen habere monstrata est, & a beatæ memoriæ prædecessore nostro sibi licentiam concessam esse divulgavit, ut eam in pernicioso matrimonio assumere debuisset, absit hoc, ut prædecessor noster ita præcipere, nec enim ab Apostolica sede illa diriguntur, quæ contraria esse Patrum, sive canonum institutis perhibentur: admonere, adhortari, increpare eos fratres ne cesses, quatenus a tali scelesto recedant matrimonio, ut non in æternum pereant: reminiscantur enim se Christi sanguine esse redemptos, & non sponte se contradant, nisi ab

ipso recesserint incesto matrimonio, diaboli potestati. *Zachar. epist. 6. ad Bonif. post med.*

CAPUT XIX.

Ut definitum est a patribus, nullus de propria cognatione sibi audeat copulare, alioquin anathema sit. *Leo IV. ep. ad Episcopos Britann. cap. ult. Ivo part. 9. cap. 11.*

CAPUT XX.

Inter eos, qui natura, & eos qui adoptione filii sunt, venerandæ Romanæ leges matrimonium contrahi non permittunt. Si quidem primus institutionum liber, cum de nuptiis loqueretur, inter cetera: „ Inter eas [inquit] personas, „ quæ parentum, liberorumve locum inter se „ obtinent, nuptiæ contrahi non possunt, veluti „ inter patrem, & filiam, vel avum, & neptem, „ vel matrem, & filiam, vel aviam, & nepotem, „ & usque ad infinitum; & si tales personæ „ inter se coierint, nefarias, atque incestas nuptias contraxisse dicuntur. Et hæc adeo vera „ sunt, ut quamvis per adoptionem parentum, „ liberorumve loco sibi esse cœperint, non possint „ inter se matrimonio jungi“, &c. Itaque eam, quæ mihi per adoptionem filia, aut nepis esse cœperit, non potero uxorem ducere, & infra. Si qua per adoptionem soror mihi esse cœperit, quamdiu quidem constat adoptio, sane inter me, & eam nuptiæ consistere non possunt, &c. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 2.*

De cognat. legat. c. unica. Greg. IX. & in 1. coll. Instit. de nupt. §. Ergo.

CAPUT XXI.

De consanguinitate generationum exquiritis, ut quibus utique feminis jungi debeat, liquido cognoscatis. Verum quod leges hinc faciunt, jam meminimus, & denuo memorare summam operæ pretium ducimus. Ajunt enim: Ergo non omnes nobis uxores ducere licet, nam quarundam nuptiis abstinere debemus, inter eas enim personas, quæ parentum, liberorumve locum inter se obtinent, nuptiæ contrahi non possunt, veluti inter patrem, & filiam, vel avum, & neptem, vel matrem, & filium, vel aviam, & nepotem, & usque ad infinitum. Inter eas quoque personas, quæ ex transverso gradu cognationis junguntur, est quædam similis observatio, sed non tanta. Sacri vero canones, & præcipue Zachariæ summi Præsulis decreta, quid hinc promulgent, Episcopo vestro vobis explanandum relinquimus. *Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 39. Justin. lib. 1. instit. de nupt.*

CAPUT XXII.

Præsentium portitor apicum nostris insinavit auribus fratrem suum contra divinum jus, contra sanctorum patrum institutum, consanguineæ suæ thalamis adhæsisse, &c. Tua fraternitas consanguinitatis lineam a majoribus nato ejusdem loci diligenter inquirat, quam se inter defunctum virum, eandemque vivam mulierem invenerit, ad aliarum exemplum studeat canonica auctoritate omnia dotalia instrumenta cassare, & ad nihilum redigere, ne de illicito, quod contraxit, conjugio, aliquam mercedem recipiat. *Greg. VII. lib. 1. regist. epist. 5.*

CAPUT XXIII.

Monemus, atque præcipimus, ne te ipsum de-

c. 10. ead. g.

* Mileto.

despicias, ne in gloria tua maculam ponas, ne posteritatem carnis tuæ inutilem, & reprobam facias, vires resume, illicitum connubium, quod cum uxoris tuæ consanguinea inisti, penitus respue. De emendatione nos, & totam ecclesiam Dei cito lætifica. *Greg. VII. lib. 8. registr. epist. 3. ad Adelfonsum Regem.*

CAPUT XXIV.

Quæ duobus fratribus nuplit, eiicitur usque ad mortem. In morte si dixerit se, si supervixerit, dissoluturam matrimonium, consequatur pœnitentiam. Si in eo matrimonio vir, vel uxor decedat, difficilis erit superstiti pœnitentia. *Neoc. c. 2. Triburien. cap. 44. Raban. cap. 2. de pœn. Burch. lib. 17. cap. 1. & 2. Ivo part. 9. cap. 67. & 68. decret. Anselm. lib. 11. cap. 95.*

CAPUT XXV.

Si quis post obitum uxoris suæ sororem ejus duxerit, & ipsa sit fidelis, quinquennio a communione placuit abstinere, nisi forte velocius dari pacem necessitas coegerit infirmitatis. *Elib. cap. 61.*

CAPUT XXVI.

Si quis privignam suam duxerit uxorem, eo quod sit incestus, nec in finem dandam ei communionem. *Elib. cap. 66.*

CAPUT XXVII.

De incestis conjunctionibus venia non est, nisi cum adulterium separatione sanaverint. Incestos nullo conjugii nomine deputamus, quos hic recensemus. Si quis relictam fratris, quæ pene prius soror extiterat, carnali conjunctione polluerit. Si quis frater germanam uxorem acceperit. Si quis novercam duxerit. Si quis consobrinæ se sociaverit. Si quis relictæ, vel filix avunculi misceatur, aut patru filix, vel privignæ suæ, aut qui ex propria consanguinitate aliquam, aut quam consanguineus habuit, concubitu polluat, aut duxerit uxorem. Hos omnes olim, & hac constitutione incestos esse non dubitamus, & inter catechumenos usque ad legitimam satisfactionem manere, & orare præcipi nus, &c. Sane quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem. *Agath. cap. 61. Turon. II. cap. 22. Arelat. sub Carolo cap. 11. Raban. cap. 2. de pœnit. Capitul. lib. 7. cap. 200. in addit. Burch. lib. 7. cap. 4. Ivo part. 9. c. 25. & 40. decr. Anselm. lib. 11. c. 82.*

CAPUT XXVIII.

Incestis junctionibus nihil prorsus veniæ reservamus, nisi cum adulterium separatione sanaverint. Incestus vero nec ullo conjugii nomine prevalendos præter illos, quos nominans fœnestum est, bos esse censuimus. Ut quis relictam fratris, quæ pene prius soror extiterat, carnali conjunctione violaverit. Si quis germanam uxorem acceperit. Si quis novercam duxerit. Si quis consobrinæ se societ. Sed quæ sunt antea instituta non solvimus. Si quis relictæ avunculi misceatur, aut patru filix, vel privignæ concubitu polluat. Sane quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem. *Epaun. c. 30. vide Agath. cap. 61. Aurel. IV. cap. 27. Turon. II. cap. 22.*

35. 9. 2. & 3. cap. 8.

al. Incestos vero nec ullo conjugii nomine prevalendos præter illos, quos nominans fœnestum est, bos esse censuimus.

CAPUT XXIX.

De his, qui se incestus pollutione commaculant, quousque in ipso detestando, & illicito carnis contubernio perseverant, usque ad missam tantum catechumenorum in ecclesia admittantur, cum quibus etiam nec cibum sumere ullum christianorum, sicut Apostolus jussit, oportet. *I. Cor. 5. Ilerd. c. 4. Colon. sub Carol. cap. 6. Raban. cap. 2. de Pœnit. Burch. lib. 7. cap. 3.*

35. 9. 2. & 3. cap. 9.

1. Cor. 5.

CAPUT XXX.

Ne superstes frater torum defuncti fratris ascendat, nec se quisquam amissæ uxoris forori audeat sociare: qui fecerint, ecclesiastica distributione feriuntur. *Aurel. cap. 18. al. 20.*

CAPUT XXXI.

Ne quis fidelium propinquam sanguinis sui usquequo affinitatis lineamenta generis successione cognoscit, in matrimonio sibi desideret copulari, quoniam scriptum est, *omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat, ut revelet turpitudinem ejus*, nec sine denunciatione, dicit, *Anima, quæ fecerit de abominationibus istis quidpiã, peribit de medio populi sui*. Hujus decreti violator tanto graviore sententia multandum se recognoscat, quanto eam propinquorem scit, tantoque annosiori excommunicationis tempore a Christi corpore, & fraternitatis confortio sequestretur, quanto fuerit propinquioris sanguinis contagione pollutus, &c. *Tolet. II. cap. 5. Burch. lib. 7. cap. 6. Ivo part. 9. c. 42. decret.*

35. 9. 8. c. 2.

Lev. 18.

CAPUT XXXII.

Nullus novercæ suæ, id est uxori patris sui, ulla copulatione jungatur, quod si præsumperit, noverit se anathematis supplicio feriendum. *Aurel. II. cap. 10.*

CAPUT XXXIII.

De incestis conjunctionibus ita quæ sunt statuta servantur, ut his, qui aut modo ad baptismum veniunt, aut quibus patrum statuta in notitia non venerunt, ita pro novitate conversionis, ac fidei suæ credidimus consulendum, ut contracta hujusmodi conjugia non solvantur, sed in futurum a canonibus interdictum observetur, id est, „ nequis sibi sub conjugii nomine sociare „ præsumat relictam patris, filiam uxoris, „ consobrinam, aut sobrinam, relictam avunculi, vel patru „. Quamdiu sociati non se sequestraverint, a communione ecclesiastica repellantur. In Episcopi autem discussione consistat de his, qui in civitate sua, ac territorio consistunt, utrum ignoranter ad illicita conjugia venerint, an per contumaciam, quæ sunt interdicta, præsumperint, ut illis parcatur, hi vero non prius ad communionem recipiantur, quam incesti adulterium, sicut scriptum est, separatione sanaverint, quia in lege Domini manifeste legitur: *Maledictus, qui dormit cum uxore patris sui, cum privigna, vel uxoris suæ sorore, & reliqua his similia*, quo fit, ut quos Deus maledixit, non nisi emendatos benedicere nos possimus. *Aurel. III. cap. 10.*

Deut. 27.

CAPUT XXXIV.

De incestis conjunctionibus id statuimus observandum, ut si quis post synodum Aurelianens.

an-

ante hoc triennium constitutam, illicita thori jura præsumpserit, circa eum secundum statuta Epauensis canonii a sacerdotibus ecclesiæ severitas retineatur. *Aurel. IV. cap. 26. Epau. c. 30.*

CAPUT XXXV.

De incestis conjunctionibus censuimus statuta canonum vetera non irrumpi, &c. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat:

Levit. 18. Turpitudinem patris tui, matris tuæ, uxoris patris tui, sororis tuæ, sive ex patre, sive ex matre, quæ domi, vel foris genita est, filia filii tui, vel neptis ex filia, filia uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, sororis patris tui, sororis matris tuæ, patris tui, & uxoris ejus, nurus tuæ, uxoris fratris tui, sororis tuæ, & filia ejus, filia filia ejus, vel filii, sororis uxoris tuæ non revelabis. Cum uxore proximi tui non coibis, &c. Maledictus, qui dormit cum uxore patris sui, cum sorore sua, filia patris, vel matris cum socra sua, &c. Itemque aut sacra sententia legum:

Deut. 27. * Ut quisquis aut sororem, aut filiam, aut consobrinam, aut fratris uxorem, sceleratis sibi nuptiis vinxerit, huic pœnæ subjaceat, & de tali consortio separetur, & reliqua. Item alia: Quæcumque mulier sororis suæ maritum post mortem illius acceperit, vel si quis ex viris mortua uxore, sororem ejus aliis nuptiis sibi conjunxerit noverit tali consortio se esse notabilem, &c. *Turon. II. cap. 22.*

* al. ut quisquis aut sororis, aut fratris filiam, aut c. ut gradu consobrinam, aut fratris uxorem sceleratis sibi nuptiis junxerint.

CAPUT XXXVI.

Nullus illicita conjugia contra præceptum Domini fortiri præsumat, id est, fratris relictam, novercam, relictam patris, vel sororem uxoris suæ sibi audeat sociare, neque avunculi quoque, quæ relicta est, neque nurus suæ, vel materteræ conjugio potiatur. Pari etiam conditione a conjugio amitæ, privignæ, ac filia privignæ conjunctionibus, præcepimus abstinere. *Paris. cap. 4.*

CAPUT XXXVII.

De incestis conjunctionibus hoc placuit custodire, quod prisca canonum statuta sanxerunt. *Lugdun. II. cap. 4.*

CAPUT XXXVIII.

Incestam copulationem, in qua nec conjux, nec nuptias recte appellari leges sanxerunt, catholica omnino detestatur, atque abominatur ecclesia, & gravioribus pœnis eos afficere promittit, qui natiuitatis suæ gradus libidinoso ardore contemnentes in luto, quod nefas est, ut fues terribili convolvuntur. *Matifcon. II. c. 18.*

CAPUT XXXIX.

Non licet alicui suam novercam accipere uxorem. *Antisiod. cap. 27.* Nec filiam uxoris suæ, *cap. 28.* Nec relictam fratris sui, *cap. 29.* Nec duas sorores successive, *cap. 30.* Nec consobrinam, id est, quæ de duobus fratribus, aut de duobus sororibus procreatur, nec qui de ipsis (consobrinis) nati fuerint, in conjugio socientur, *cap. 31.* Non licet, ut nepos avunculi uxorem accipiat. *cap. 32.*

CAPUT XL.

Levit. 18. Cum sacra scriptura dicat, Non ascendas ad carnem proximam tuam, ut reveles turpitudinem ejus. Sanctus Basilus, in canonibus suis enume-

rat aliquorum prohibitas nuptias, multa silentio præterit, turpitudinem nominum conjunctionum vitans, generaliter tantum locutus. Nos apertius definimus eum, qui suæ exadelphæ * copulatur, vel si pater, & filius matri, & filia jungantur, vel duabus sororibus, vel si duobus fratribus mater, & filia nubant, vel sorores duæ, septem annorum pœnitentiæ subiiciantur, soluta hac illegitima conjunctione. *Trull. cap. 54.*

* id est, consobrina, sive filia fratris A.

CAPUT XLI.

Constituimus, ut nullus laicus homo Deo sacratam fœminam mulierem habeat, nec suam parentem. *Syn. Sueffionen. ant. fin.*

CAPUT XLII.

De incestis conjunctionibus, sicut a sanctis patribus institutum est, nihil prorsus veniæ reservamus, nisi cum adulterium separatione sanaverint. Incestos vero nullo conjugii nomine deputandos, &c. Si quis relictam fratris, quæ pene prius soror extiterat, carnali conjunctione violaverit. Si quis fratris * germanam uxorem acceperit, si quis novercam duxerit, si quis consobrinæ suæ se societ, si quis relicta, vel filia avunculi misceatur, aut patris * filia, vel privignæ suæ concubitu polluat, vel si quid est hujusmodi, &c. *Arelat. sub Carolo cap. 11. Agathen. cap. 61.*

* patris, f.

* fratris, f.

CAPUT XLIII.

De affinitate propinquitatum, & in quibus gradibus matrimonia jungenda sint, ad canones recurramus. *Cabil. sub Carolo c. 28.*

CAPUT XLIV.

Sane quæ in proprio viro, hæc nimirum in uxoris parentela, de lege nuptiarum regula custodienda est. Quia ergo constat eos duos esse in carne una, communis illis utrimque parentela esse credenda est, sicut scriptum est: *Erunt duo in carne una. Cabil. sub Carolo c. 29. Magunt. c. 30. sub Raban. Burch. lib. 7. c. 8. Ivo lib. 7. tit. 10. c. 2. panorm. & part. 9. c. 44. decret. Hugo a S. Vict. lib. 2. part. II. c. 16.*

35. q. 2. & 3. cap. 14.

Genes. 2. d. Ephes. 5. 2.

CAPUT XLV.

In quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur, & si post interdictum factum inventum fuerit, separetur. *Magunt. sub Carolo cap. 54. Magunt. sub Raban. c. 30.*

CAPUT XLVI.

Si quis viduam uxorem duxerit, & postea cum filiastra sua fornicatus fuerit, seu duabus sororibus nupserit, aut si qua duobus fratribus nupserit, seu cum patre & filio. Item si quis relictam fratris, quæ pene prius soror extiterat, carnali conjunctione violaverit, si quis neptem in conjugium acceperit, si quis novercam, aut nurum suam duxerit, si quis consobrinæ suæ impudice se sociaverit, vel relicta, sive filia avunculi, aut patris * filia, vel privignæ suæ concubitu pollutus, vel hujusmodi conjunctionis attactu maculatus fuerit, eos disjungi, & ulterius nunquam conjugio copulari, sed sub magna districtione ferri volumus. *Magunt. sub Rabano cap. 29. Magunt. I. cap. 56. Capitul. lib. 5. cap. 101. & lib. 7. cap. 110. in addit. Burch. lib. 17. cap. 9. Ivo lib. 6. tit. 11. cap. 2. panormitan. & part. 9. cap. 71.*

32. q. 7. c. 22.

* patris, f.

336 Juris Pontificii Veteris Epitome

cap. 71. *77. decret. Tarrac. lib. 6. cap. 158.*

CAPUT XLVII.

Contradicimus quoque, ut in quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur. Ubi autem post interdictum factum inventum fuerit, *35. q. 2. 3. cap. 14.* separetur. [Sane eadem, quæ in viri, hæc nimirum in uxoris parentela de lege nuptiarum regula custodienda est. Quia ergo constat eos duos esse in carne una, communis illis utrimque parentela esse credenda est, sicut scriptum est: *Erunt duo in carne una. Magunt. sub Raban. cap. 30. Cabilon. II. cap. 29. Burch. lib. 7. cap. 8. Ivo lib. 7. tit. 10. cap. 2. panorm. 9. c. 44. decret.*

Genes. 2. Mast. 19.

CAPUT XLVIII.

Qui incesta matrimonia contraxerunt, & vel proximis suis, vel Deo sacratis mulieribus copulati sunt, quidem publicæ possunt poenitentiae subjugari. *Ticin. cap. 12.*

CAPUT XLIX.

In copulatione fidelium generationis numerum non definimus, sed id statuimus, ut nulli Christiano liceat de propria consanguinitate, sive cognatione uxorem accipere, usque dum generatio recordatur, aut cognoscitur, aut in memoria retinetur. *Vormat. cap. 32. Burch. lib. 7. cap. 2. Ivo part. 9. cap. 39. decret.*

35. q. 2. 3. cap. 18.

CAPUT L.

Si vir viduam in conjugem duxerit, quæ ex primo marito filiam habuit, & cum eadem filia postmodum concubuerit, conjugium modis omnibus dissolvatur, & vir ille poenitentiae subjaceat sanctionis, &c. *Vormat. cap. 36.*

CAPUT LI.

Contradicimus quoque, ut in quarta generatione nullus amplius conjugio copuletur. Ubi autem post interdictum factum inventum fuerit, separetur: sane eadem, quæ in viri, hæc nimirum in uxoris parentela de lege nuptiarum regula custodienda est, &c. *Vormat. cap. 77.*

CAPUT LII.

De incestis conjunctionibus, unde multimodis fines regionis nostræ circumquaque instigante diabolo polluuntur, secundum Agathense Concilium, cap. 61. nihil prorsus veniæ reservamus, nisi cum adulterium separatione sanaverint, &c. *Coloniens. sub Carolo III. cap. 6. Raban. cap. 2. de poenit. Burch. lib. 7. cap. 4. Ivo part. 9. cap. 40. decret.*

35. q. 2. 5. De incest. cap. 8.

CAPUT LIII.

Quidam vir nomine Lantberstus interficiens consanguineum suum, & ducens ejus uxorem nomine Vualdradam, juravit coram Archiepiscopo, quod tale conjugium dimitteret, & iterum ei se sociavit, & adhuc eam habet, idcirco excommunicatus est. *Metens. cap. 7.*

CAPUT LIV.

Si quis cum aliqua crimen fornicationis fecerit, & frater ejus, ejusdem sceleris ignarus, duxerit illam uxorem, frater, qui prior per fornicationem polluerat illam, quia non indicavit fratri uxorem ducenti, prædura arceatur poenitentia, & condigna castigatione. Qua peracta si continens esse non possit, indulgentia sublevetur, ne libidini prosternatur, quatenus legitimo console-

tur matrimonio. De muliere vero sancimus, sicut de ea in Neocæsariensi sancto Concilio definitum legimus, cap. 2., Mulier si duobus fratribus nupsit, &c. *Tribur. c. 44. vide Neocæs. c. 2.*

CAPUT LV.

Omnino providendum est, ne quæ uxor est habenda, sit propinqua, quia scriptum est: *Omnishomo ad proximam sanguinis non accedat, ut revelet turpitudinem ejus. Troslejan. cap. 9.*

Levit. 18.

CAPUT LVI.

In canonibus præceptum est, ut nemo usque ad affinitatis lineam, & propinquitatem sui sanguinis connubia ducat. *Trosle. cap. 8.*

CAPUT LVII.

Nullus sui proximam generis, aut etiam de cujus admissione incestivam notam possit subire infamiæ, illicito connubio, aut vi, aut consensu accipiat conjugem, quia nec verum poterit esse conjugium. *Trosle. cap. 8.*

CAPUT LVIII.

Nullus de parentela sua uxorem accipiat, usque in sextam, vel septimam progeniem. *Bituric. cap. 16. apud Lemovicens. Act. 2.*

CAPUT LIX.

Nullus uxorem consanguinei, vel alicujus parentis sui, in conjugium accipiat, quia vir & uxor legitime conjuncti una caro sunt. *Bituric. cap. 17. apud Lemovic. act. 2.*

CAPUT LX.

De gradibus consanguinitatis numerandis. *Salegunstadien. cap. 1. post Burch. decr. Ivo part. 15. cap. 177. decret.*

CAPUT LXI.

Si qua mulier duos fratres, aut si quis vir duas sorores habuerit, a communione abstineant usque ad mortem. In morte autem eis communio pro misericordia detur. Si vero supervixerint, a communione accepta, & de infirmitate convalescerint, agant plenam poenitentiam tempore constituto. *Mart. Brac. cap. 80. Neocæs. cap. 2.*

CAPUT LXII.

Prohibitæ cognationis in matrimonium conjunctio, si deprehensa fuerit, ut quæ in hominum peccatis facta est, subibit adulterorum poenas. *Basil. ad Amphiloc. cap. 67.*

CAPUT LXIII.

Si quis umquam impuritatis perturbatione superatus, lapsus sit ad nefariam duarum sororum societatem, nec hoc matrimonium existimet, nec eos ad ecclesiæ complementum prius admittat, quam ipsos a se invicem separaverit, &c. Ego vero hanc partem ne silentio quidem in lege veteri fuisse prætermittam existimo, sed etiam legislatorem valde prohibuisse. Illud enim *non ingredieris ad quemvis consanguineum carnis tue, ad revelandum eorum turpitudinem*, hoc quoque consanguinitatis genus comprehendit. Quid enim esse possit homini sua uxore magis consanguineum, vel potius sua carne non sunt enim amplius duo, sed una caro. Quare per uxorem soror ejus transit ad consanguinitatem. Quemadmodum enim uxoris matrem non accipiet, nec ejus filiam, quoniam nec suam matrem, nec suam filiam, sic nec sororem uxoris, quoniam nec suam sororem. Sunt enim

enim

enim utriusque communia cognationis jura. Ego autem cuilibet de matrimonio consultantis testificor, quod præterit figura hujus, & tempus breve est, ut, & qui habent uxores, sint tamquam non habentes: si autem mihi illud alliget, crescite, & multiplicamini: rideo eum, qui legislatorum tempora non discernit. Fornicationis remedium est secundum matrimonium, non ad in-temperantiam viaticum: *Sin autem non continent, inquit, uxores ducant, non autem etiam uxores ducentes contra legem faciunt. Basil. ad Diodorum.*

CAPUT LXIV.

Si quis clericam vocaverit, ut matrimonio jungat, audiat autem esse illicitum matrimonium, utpote, vel amitæ conjugium, vel defunctæ uxoris esse sororem eam, quæ est matrimonio conjungenda, debet ne sequi clericus, vel facere oblationem? Respondeo uno verbo dicite, si audiverit clericus illicitum matrimonium. Si ergo est illicitum matrimonium, & legibus contrarium, non debet clericus alienis peccatis communicare. *Tim. Episc. Alex. respons. 11.*

TITULUS XIV.

NE QUISQUAM COMMATREM DUCAT UXOREM.

Vide in Part. I. Lib. X. Tit. XXIII.

TITULUS XV.

NE CLERICI, QUI SACRIS SUNT INITIATI, UXORES DUCANT.

Vide in Part. I. Lib. IV. Tit. XXXVI. Lib. VI. Tit. XXVIII. & Lib. VII. Tit. XVI. quibus adde:

CAPUT I.

UNusquisque Episcopus in tali re studiose, ac diligenter curam habere debet, ne ecclesia Christi a propriis possit sordidari ministris, quia cui propriam uxorem habere non permittitur, maxime ab omni fœmina est abstinendum. *Syn. Rom. sub Eug. II. & Leon. IV. c. 15.*

CAPUT II.

Innuptis, qui ad clerum provecti sunt, præcipimus, ut si voluerint, uxores accipiant, sed lectores, cantoresque tantummodo. *Apost. cap. 26. G. 27. L. Trull. cap. 6. Ivo lib. 3. tit. 8. c. 19. panorm.*

CAPUT III.

Presbyter, diaconus, & subdiaconus uxorem, vel concubinam habentes, nisi illis omnino dimissis dignam pœnitentiam agant, sacris altaribus administrare desistant. *Gr. VII. reg. lib. 2. ep. 63.*

CAPUT IV.

Clerici, qui cum uxores non haberent, benedictione suscepta, conjugia crediderint eligenda, qui volentes absque ulla redamnatione in ætate fuerint legitima ordinati, cum ipsis mulieribus, quas acceperint, excommunicatione percillantur. Quod si invitus, vel reclamans fuerit ordinatus, ab officio quidem deponatur, sed non a communione pellatur. *Aurel. c. 8.*

TITULUS XVI.

NE QUI UXOREM HABET SACRIS INITIETUR, NISI IPSE, ET UXOR PROMISERINT CASTITATEM.

Tom. VI.

Vide in Part. I. Lib. VIII. Tit. XLI.

TITULUS XVII.

NE PRESBYTERI, AUT DIACONI, AUT SUBDIACONI UXOR MORTUO VIRO NUBAT.

Vide in Part. I. Lib. VI. Tit. LIX. & Lib. VII. Tit. XXXIX.

CAPUT I.

SI quis presbyteram, diaconam, monacham, Dei ancillam appellatam commatrem, spiritualem duxerit uxorem, anathema sit. *Greg. II. in syn. Rom. c. 1. 2. 3. 4.*

CAPUT II.

Multorum relatione comperimus, hanc apud vos olim consuetudinem tenuisse, ut subdiaconi suis licite miscerentur uxoribus. Quod ne denuo quispiam præsumeret, a servo Dei sedis nostræ diacono, ex auctoritate nostri decessoris, isto est modo prohibitum, ut eodem tempore hi, qui jam fuerant uxoribus copulati, unum ex duobus eligerent, id est, aut certe nulla ratione ministrare præsumerent, aut a suis uxoribus abstinere. Et quantum dicitur, Speciosus tunc subdiaconus pro hac re ab administrationis se suspendit officio, & usque in obitus sui tempus notarii quidem gessit officium, & a ministerio, quod subdiaconum oportuerat exhibere, cessavit, post cujus obitum, quia relicta ejus Honorata est marito sociata, a tua eam fraternitate in monasterio cognovimus destinatum. Ideoque si, ut fertur, ejus se maritus ab administratione suspendit, ante dictæ mulieri non debet officere, quod ad secundam conjugii copulationem migravit, præsertim si non tali mente subdiacono juncta est, ut a carnis voluptatibus abstinere. Si ergo ita se veritatem, quemadmodum edocui sumus, habere cognoscis, prædictam te mulierem de monasterio per omnia convenit relaxare, ut ad suum maritum sine aliqua possit formidine remeare. *Greg. lib. 3. ep. 34. Leon. Episc. Catanensi. Anselm. lib. 7. cap. 138.*

CAPUT III.

Quia sunt culpæ, in quibus culpa est relaxare vindictam, quærenda semper est veritas, ut inquiri debeat, utrum accusatum noxa condemnet, an a pœna innocentia patefacta subducatur. Itaque pervenit ad nos Fantimum Defensorem ultionem exercere in Petrum latorem præsentium voluisse, pro eo quod, quantum dicitur, relictam cujusdam diaconi, tempore quo conductor fuit, marito tradiderit. Sed quoniam iste conjugem diaconi asserit non fuisse, dicens nec virginem illam ad eum venisse, denique ut nec religiosam vestem mutare præsumeret, postquam ille in ordine sacro promotus est, adiiciens etiam priusquam ad diaconum perveniret, & postea prava illam opinione vixisse. Ideo fraternitatem tuam his hortamur affatibus, ut cum Dei, sicut decet, timore, causam hanc subtili omnino investigatione perquirat, ut si in conjugio diaconi mulierem, de qua agitur fuisse confiterit, & superscriptus lator memorato Defensori, & Reçtori patrimonii ad vindictam modis omnibus tradatur, & cum competenti emendatione ii, qui male so-

V v

ciati

Non poterat quia emiserat vorum castitatis quo tempore vir fuerat ordinatus.

27. q. 2. c. 23. d. 12. c. 2.

d. 28. c. 1.

Genes. 1. 9.

1. Cor.

Dist. 32. c. Si quis, 7.

ciati sunt, disjungantur. Si vero in ejus conjugio non fuit, memoratum Fantinum ex nostro mandato commonere volumus, ut ei facere nil præsumat, nec illum accusatio apud eum in aliquo prægravet. *Greg. lib. 11. ep. 59. Joann. Episc. Panorm. Ivo part. 9. c. 126. & part. 6. cap. 84. Tarrac. lib. 6. c. 212.*

CAPUT IV.

Quæ uxor subdiaconi, vel exorcistæ, vel acolythi fuerat, mortuo illo, secundo non se audeat fociare matrimonio; quod si fecerit, separetur, & in cœnobiis puellarum Dei tradatur & ibidem usque ad exitum vitæ suæ permaneat. *Matisc. II. cap. 16.*

CAPUT V.

Non licet relictæ presbyteri, nec relictæ diaconi, nec subdiaconi post ejus mortem maritum accipere. *Antif. c. 22.*

CAPUT VI.

Quæ Episcopi uxor fuit ante Episcopatum, & communi pacto a viro separata est, post ordinationem in Episcopatum, in monasterium, quod longe absit ab habitatione Episcopi, ingrediatur, & Episcopi prudentia alatur, si vero digna visa fuerit, ad diaconis dignitatem promoveatur. *Trull. c. 48.*

CAPUT VII.

Nullus filiam presbyteri, neque diaconi, neque subdiaconi, neque uxores eorum in conjugium accipiat, quia detestabile est. Nam & sanctus Gregorius dixit: „Qui presbyteram in conjugium duxerit, anathema sit“. *Bituricen. c. 19. apud Lemovicen. act. 2. Gr. II. in synod. Rom. in princ.*

TITULUS XVIII.

PRESBYTERI, ET ALII, QUI SACRIS SUNT INITIATI, ABSTINEANT AB UXORIBUS, SI NON ABSTINENT, PUNIANTUR.

Vide in Part. I. Lib. IV. Tit. XXXVII. Lib. VI. Tit. XXIX. & Lib. VII. Tit. XVII. quibus adde:

CAPUT I.

HU, qui contra interdictum sunt ordinati, vel in ministerio genuerunt filios, ne ad majores gradus ordinum permittantur. *Taurin. cap. 7.*

CAPUT II.

De his, qui prius, quam ordinati fuerint, in hoc ipsum inciderint, Taurinatis synodi sequenda est sententia, qua jubentur, non ulterius promoveri. *Araus. c. 24. Taurin. c. 7.*

TITULUS XIX.

NE UXOR EPISCOPI, PRESBYTERI DORMIAT IN LECTO, AUT IN CUBICULO VIRI.

CAPUT I.

UT sacerdotes, sive diaconi cum conjugibus suis non habeant communem lectum, nec cellulam, ne propter suspicionem carnalis consortii religio maculetur. Quod qui fecerint juxta priscos canones ab officio degradentur. *Anrel. IV. cap. 17.*

CAPUT II.

Episcopus conjugem, ut sororem habeat, tam longe absint mansionis propinquitate divisi, ut nec hi, qui ad spem recuperandam clericorum servitute nutriuntur, famularum propinqua contagione polluantur. *Turon. II. c. 13.*

CAPUT III.

Archipresbyteri vicani, & diaconi, & subdiaconi, non quidem omnes, sed plures in hac suspitione tenentur a populo, quod cum conjugibus suis maneant. Pro qua re hoc placuit observare, ut quotiescumque archipresbyter, seu in viço manserit, seu ad villam suam ambulaverit, unus lector canonicorum suorum, aut certus aliquis de numero clericorum cum illo ambulet, & in cella ubi ille jacet, lectum habeat pro testimonio, &c. Reliqui presbyteri, & diaconi, & subdiaconi, vicani hoc studeant, ut mancipiola sua ibi maneant, ubi uxores suæ, illi tamen segregatim solitarii in cella jaceant, & orent, & dormiant, &c. Si inventus fuerit presbyter cum sua presbytera, diaconus cum sua diaconissa, aut subdiaconus cum sua subdiaconissa annum integrum excommunicatus habeatur, & depositus ab omni officio clericali, inter laicos se observare cognoscat, eo tamen permisso, ut inter lectores in psallentium choro colligatur, &c. Illi vero Archipresbyteri, qui talem cautelam super juniores suos habere noluerint, & non eos habuerint studio d stringendi, ab Episcopo suo in civitate retrudantur in cellam, ibique mense integro panem cum aqua manducant, &c. quia nulli clericorum, juxta sententiam canonum, cum conjuge sua manere permittitur, &c. *Turon. II. c. 20.*

TITULUS XX.

NE PRESBYTER, DIACONUS, AUT SUBDIACONUS INTERSINT LUDIS, QUI FIUNT IN NUPTIIS.

CAPUT I.

NON oportet sacerdotes, vel clericos spectaculis, quæ aut in nuptiis, aut in conviviis exhibentur, interesse. Sed antequam Thymelici ingrediantur surgere, & abire. *Land. c. 54. Mart. Brac. c. 60. Aquigr. c. 83. Ivo part. 11. cap. 78. decret. Cæsar. lib. 8. c. 83.*

CAPUT II.

Presbyteri, diaconi, subdiaconi, vel deinceps, quibus ducendi uxores licentia non est, etiam alienarum nuptiarum evitent convivia, nec his cœtibus misceantur, ubi amatoria cantantur, & turpia, aut obscœni motus corporum chorais & saltationibus efferrantur, ne auditus, & obtutus sacris mysteriis deputati, turpium spectaculorum, atque verborum contagione polluantur. *Agath. c. 39. Venet. c. 11. Burch. lib. 2. c. 132. & 134. Ivo part. 6. cap. 206. & 208. decret. Tarrac. lib. 6. c. 234.*

CAPUT III.

Nemo clericus vel monachus in hippodromo ascendat, vel thymelicorum ludis intersit, sed si clericus vocetur in nuptias, quando ludi veniunt, surgat, & discedat ex patrum disciplina; si contra fecerit, vel cesset, vel deponatur. *Trull. cap. 24.*

CA-

CAPUT IV.

Non liceat sacerdotibus, vel clericis aliqua spectacula in nuptiis, vel in conviviis spectare, sed oportet antequam ingrediantur ipsa spectacula, surgere, & recedere inde. *Mart. Brac. cap. 60. Laod. c. 54. Burch. lib. 2. c. 135. Ivo part. 6. c. 209. decret.*

TITULUS XXI.

ADULTER NON POTEST DUCERE UXOREM EAM, CUM QUA, VIVENTE VIRO, CONCUBUIT.

CAPUT I.

TE etiam reprobata, etiam mortua, Lotharius nullis legibus, nullis sine sui discrimine regulis Waldradam mœcham in uxorem unquam permittetur assumere, &c. Unum tantum scito, quoniam nec nos, nec eadem sancta ecclesia, Deo auctore, qui adulteros judicabit, Lotharium, si Waldradam quodcumque resumpserit, etiam te, ut prætulimus, decedente, dimittet omnibus modis impunitum, &c. *Nicol. Teupergæ Reginae ep. 48. in princ.*

CAPUT II.

§1. 9. 1. 6. 9. Is, qui vivente marito, conjugem ipsius adulterasse accusatur, & eo in proximo defuncto, eandem sumpsisse dignoscitur, omnimodis publicæ pœnitentiæ subigatur, de quo etiam post pœnitentiam, præfata, si expedierit, servabitur regula, nisi forte is, aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidisse notentur, aut propinquitas, vel alia quælibet actio criminalis impediatur. Quod si probatum fuerit, sine ulla spe conjugii cum pœnitentia perpetuo maneat. Si autem negaverit se eandem feminam, vivente viro nequaquam adulterasse, & præfati homicidii nemo eorum reus extiterit, & probatis testibus neuter eorum convinci potuerit, purgent legaliter famam suæ opinionis, & summo utantur conjugio, si alia, ut diximus, non præpedit ratio. *Meld. cap. 69. Burch. lib. 9. cap. 65. Ivo lib. 7. tit. 1. cap. 9. ab. 12. panorm. 8. c. 201. decret.*

CAPUT III.

§1. 9. 1. 6. 4. Audivimus rem execrabilem, & catholicis omnibus detestandam, quendam nefario fornicationis opere, alicujus uxorem vivente eo commaculasse, & in augmentum iniquitatis, juramento confirmasse, si ejus legitimum supervixissent ambo maritum, ut ille fornicator illam adulteram, adulterio pollutam, sibi associaret toro, & legitimo matrimonio, si hoc jure dici matrimonium potest, &c. Tale igitur connubium anathematizamus, & Christianis omnibus obsecramus. Non licet ergo, nec Christianæ religioni oportet, ut ullus ea utatur in matrimonio, cum qua prius pollutus est adulterio. *Tribur. cap. 40. Burch. lib. 9. c. 66. Ivo part. 8. c. 202.*

CAPUT IV.

Illud communi decreto secundum canonum instituta definimus, & præjudicamus, ut si quis cum uxore alterius, vivente eo, fornicatus fuerit, moriente marito, synodali judicio aditus ei claudatur illicitus, ne ulterius ei jungatur matrimonio, quam prius polluit adulterio, no-

lumus enim, nec christianæ religioni oportet, ut ullus ducat in conjugium, quam prius polluit per adulterium. *Tribur. c. 51.*

TITULUS XXII.

OB QUÆ CRIMINA PRIVETUR QUIS SPE CONJUGII.

CAPUT I.

SI conjugatus fuerit incontinens, ne postea ^{33. 9. 2. c.} adulterii incurrat lapsum, redeat ad pristinum conjugium, quousque possit adipisci temporis maturitate continentiae statum. Nos idem de feminis, & de viris censemus pro humana fragilitate indultum. Ea ratione, ut si is, qui pœnitentiæ non est legibus deditus, ante ab hac vita decesserit, quam ex consensu alter ad continentiam eat, unde fuerit regressus, superstiti non liceat denuo ad uxoris transire amplexus, si autem illius vita extiterit superstes, qui non accepit benedictionem pœnitentis, nubat, si se continere non potest, & alterius consortio fruatur uxoris. Quod de utroque sexu pari modo a nobis decretum est, ita videlicet, ut in his omnibus sacerdotis ordinatio expectetur, ut juxta quod ætatem aptam perspexerit, pœnitentiæ, absolutionis, vel districtio- nis tribuat legem. *Tolet. VI. cap. 8. vide Leo ep. 90. c. 11. ad Rustic. Narbon. Casar. lib. 5. c. 70.*

CAPUT II.

Item placuit ut resoluta, fornicationis causa, jugali vinculo, non liceat viro, quamdiu adultera vivit, aliam uxorem ducere, licet sit illa adultera: sed nec adulteræ, quæ pœnas gravissimas, vel pœnitentiæ tormentum luere debet, alium accipere virum, nec vivente, nec mortuo, quem non erubuit defraudare marito. *Forojul. c. 10.*

CAPUT III.

Quia modernis temporibus parricidæ profugi currunt per diversa, & varijs vitijs, atque galæ illecebris deserviunt, melius nobis videtur, ut in uno loco manentes pœnitentia districta semet ipsos castigent, &c. Non eis licebit ultra militiæ cingulum fumere, & nuptiis vel conjugijs copulari, quia sacri canones hoc eis non consentiunt. *Magunt. sub Rab. c. 20. Burch. lib. 6. c. 35.*

CAPUT IV.

Qui presbyterum occidit, duodecim annorum ei pœnitentia secundum statuta priorum imponatur: aut si negaverit, si liber est, cum duodecim juret, &c. Convictus vero noxæ, usque ad ultimum vitæ tempus, militiæ cingulum deponat, & uxorem amitrat. *Magunt. sub Bab. cap. 14. Burch. lib. 6. c. 7. Ivo part. 10. c. 136. decret. Pœnit. Rom. tit. 1. c. 1.*

17. 9. 4. c. 24. de pœnit. Gr. IX. de purg. vulg. 6. 2. in 1. coll.

* id est, non accipiat.

CAPUT V.

Si quis viduam duxerit, & postea cum filiastra ^{32. 9. 7. c. 20.} sua fornicatus fuerit, seu duabus sororibus nupserit, aut si qua duobus fratribus nupserit, seu cum patre, & filio: Item si quis relictam fratris, quæ pene prius soror extiterat, carnali conjunctione violaverit: Si quis neptem in conjugium acceperit, si quis novercam aut nurum suam duxerit: Si quis consobrinæ suæ impudice se locaverit, vel relictæ sive filia avunculi, aut patris ^{* patris, f.} filia, vel privignæ suæ concubitu pollutus, vel hujuscemodi conjunctionis affectu maculatus

fuerit, eos disjungi, & ulterius nunquam conjugio copulari, sed sub magna restrictione feriri volumus. *Magunt. II. sub Rab. c. 29. Magunt. I. c. 56. Capir. lib. 5. c. 101. & lib. 7. c. 116. in addit. Burch. lib. 17. c. 9. Ivo lib. 6. tit. 11. cap. 2. panorm. & part. 9. c. 71. & 77. decret. Tarvac. lib. 6. c. 158.*

CAPUT VI.

Raptores sine spe conjugii perpetuo maneat. *Meld. c. 66. Burch. lib. 9. c. 34. Ivo part. 8. cap. 172. decret.*

CAPUT VII.

Qui sanctimoniales virgines, vel viduas rapiunt, & progressu etiam criminis in conjugium sumunt, publicæ poenitentiae subigantur, &c. Uterque autem sine ulla spe uxoriæ copulationis perenniter maneat. *Meld. c. 67. Burch. lib. 8. c. 52. Ivo part. 7. c. 70. decret.*

CAPUT VIII.

Si probatum fuerit, (*uxorem adulteram machinatum fuisse in mortem viri, aut adulterum illius*) sine ulla spe conjugii cum poenitentia perpetuo (*ambo*) maneat. *Meld. c. 69. Burch. lib. 9. c. 65. Ivo lib. 7. tit. 1. c. 9. al. 12. panorm. & part. 8. c. 201. decret.*

21. q. 1. c. 5. Si quis.

CAPUT IX.

Statuimus ut clericus ecclesiastice nutritus, in ecclesia coram populo vel legens, vel cantans, si postmodum relicto clericatus habitu, a castris dominicis, quibus adscriptus est, profugus, & apostata elabatur, & ad sæculum egreditur, ab Episcopo canonice coerceatur, ut ad finem matris ecclesiae revertatur. Quod si in hac indisciplinatione perdurat, ut comam nutriat, constingatur, ut iterum detondeatur, & postea nec uxorem accipiat, nec sacrum ordinem attingat, &c. *Trib. c. 27. Chalc. c. 7.*

Loquitur de eo, qui se devoverat ecclesie, a qua nutritus fuerat.

CAPUT X.

Si quis cum qualibet fornicatus fuerit, & eo nesciente filius eju, vel frater ejusdem rei nescius cum eadem se polluerit, & postquam se pollutum esse cognoverit, confessus fuerit & hoc se nescire cum juramento confirmaverit; quia hoc poenituit, & confessus fuit, post peractam congruam poenitentiam, legitimo utatur matrimonio, &c. Mulier vero, quæ tantum nefas commiserat, ulterius poeniteat, atque continens, & innupta permaneat. *Tribur. c. 43.*

CAPUT XI.

Secundum sanctos canones definimus, & iudicamus de eo, qui cum duabus sororibus fuerit pollutus, ut usque in exitum vitæ poenitens, & continens permaneat. Soror autem, quæ posterior libidinis perforata aculeis, scienter se cum eodem commaculaverit, usque in finem vitæ poenitens, & continens perduret. Si autem improvise contingit, condigna stringatur castigatione, & si velit, legitima utatur viri conjunctione. *Triburicens. cap. 45.*

CAPUT XII.

Si quis sacerdotem, vel levitæ, aut monachum interfecerit, vel debilitaverit, &c. in monasterio diebus vitæ suæ sub ardua poenitentia Deo serviat, nunquam postmodum sæculo, vel sæcula-

ribus militaturus, neque uxori copulaturus. *Trosk. c. 13. ex Capitul. lib. 6. c. 28.*

TITULUS XXIII.

CLERICI, QUI NON SUNT SACRIS ORDINIBUS INITIATI, UXORES DUCERE POSSUNT.

Vide in Part. I. Lib. VIII. Tit. VIII.

TITULUS XXIV.

NE CLERICUS VIDUAM, AUT MERETRICEM DUCAT UXOREM.

CAPUT I.

Mulierem viduam clericus non ducat uxorem, quia scriptum est: *Sacerdos uxorem virginem accipiat, non viduam, non etiam, &c. Innoc. ep. 2. c. 4. vide Syric. ep. 1.*

CAPUT II.

Lector fidelis, si viduam alterius uxorem acceperit, amplius nihil sit, sed semper lector habeatur, aut forte subdiaconus. *Tolet. I. cap. 3. Mart. Brac. cap. 3.*

CAPUT III.

Clericus cui datur nubendi licentia internuptam non accipiat uxorem, quod si fecerit, ultimum in officio clericali teneat locum. *Turonens. cap. 4.*

CAPUT IV.

Clerici, qui sine consultu Episcopi sui, uxores duxerint, aut viduam, vel repudiatam, vel meretricem in conjugium acceperint, separari eos a proprio Episcopo oportebit. *Tolet. IV. c. 43.*

TITULUS XXV.

DE CONJUGIO SERVORUM, ET LIBERTORUM.

Vide in Part. I. Lib. X. Tit. XXV.

TITULUS XXVI.

NE VIR UXOREM DIMITTERE AUDEAT, EXCEPTA FORNICATIONIS CAUSSA.

CAPUT I.

EGO autem dico vobis, quia omnis, qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœcham, & qui dimissam duxerit, adulterat. *Christus apud Matth. 5. num. 23.*

CAPUT II.

Et accesserunt ad eum Pharisei tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suam quacumque ex causa. Qui respondens ait eis: Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, & masculum, & fœminam fecit eos; & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. Dicunt illi: quid ergo Moyses mandavit dari libellum repudii, & dimittere? ait illis: Quoniam Moyses ad duriciam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio autem non fuit sic. Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur, & qui dimissam duxerit mœchatur. *Matth. cap. 19. num. 3. & 17.*

Genes. 1. & 2.

Deut. 24.

CA.

CAPUT III.

Iis, qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere, quod si discesserit, manere ianuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat, &c. *Paulus I. ad Corinth. cap. 7. num. 10.*

CAPUT IV.

Nulli liceat, excepta causa fornicationis, adhibitam uxorem relinquere, & deinde aliam copulare, alioqui transgressorem priori convenit lociari conjugio. *Eugen. II. in syn. Rom. & Leo IV. cap. 36.*

CAPUT V.

Qui relinquunt legitimas uxores, excommunicentur. *Greg. VII. in concil. Rom. anno incerto cap. 16.*

CAPUT VI.

Si dicunt religionis causa conjugia debere dissolvi, sciendum est, quia si lex humana concessit, lex divina tamen prohibuit; per se enim Veritas dicit: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, quæ etiam ait: *Non licet dimittere uxorem, excepta causa fornicationis*. Quis ergo huic caelesti legislatori contradicat? Scimus, quia scriptum est: *erunt duo in carne una*. Si ambo consentiant, licet, ut multi sancti, qui cum conjugibus continentem vitam duxerunt, & postmodum ad sanctæ ecclesiæ regimina migrarunt. *Greg. ad Theodistam lib. 9. epist. 39. registr. Ivo lib. 6. tit. 5. cap. 4. panorm. & part. 8. cap. 129. decret. Anselm. lib. 10. cap. 18. Casar. lib. 10. cap. 63. Farrac. lib. 4. cap. 50. Julian. novell. 123. cap. 58.*

CAPUT VII.

Excepta fornicationis causa viro uxorem dimittere nulla ratione conceditur. *Greg. lib. 9. registr. epist. 44.*

CAPUT VIII.

Quicquid mulier tua contra te cogitaverit, aut fecerit, vel si te accusaverit, non est, excepta causa fornicationis, reiicienda, vel odio prorsus habenda, quæ est Apostolo præcipiente sicut a Christo ecclesia diligenda. Quantum autem hæreticorum ore Christus & accusatur, & in gentibus blasphematur, sed hos interim perverfa prædicantes tolerat, & resipiscentes a misericordiæ gremio non repellit. *Nicol. ad consult. Bulg. cap. 96. Ivo part. 8. cap. 228. decret.*

CAPUT IX.

Sæculares, qui conjugale confortium sine culpa graviore dimittunt, vel dimiserunt, & nullas causas dissidii probabiliter proponentes, propterea matrimonia sua dimittunt, ut aut illicita, aut aliena præsumant, si antequam apud Episcopos comprovinciales dissidii causas dixerint, & prius uxores, quam iudicio damnentur, abierint, a communione ecclesiæ, & sancto populi coetu, pro eo quod fidem & conjugia maculent, excludantur. *Agath. cap. 25. Capitul. lib. 7. cap. 305. Ivo lib. 6. tit. 8. cap. 5. panorm. & part. 8. cap. 231. & 238. decret.*

CAPUT X.

Eos, qui relictis uxoribus suis, sicut in evangelio dicitur, excepta causa fornicationis, sive adul-

terii probatione, alias duxerint, statuimus a communione esse arcendos. *Venet. cap. 2.*

CAPUT XI.

Contracta matrimonia, accedente infirmitate, nulla voluntatis contrarietate solvantur. Quod si qui ex conjugibus fecerint, noverint se a communione privandos. *Aurel. II. cap. 11.*

CAPUT XII.

Nulli liceat, nisi legitimum habere connubium, nullus incestum faciat, nullus conjugem propriam, nisi ut sanctum evangelium docet, fornicationis causa relinquat. Quod si quisque propriam expulerit conjugem, legitimo sibi matrimonio conjunctam, si christianus esse recte voluerit nulli alteri copuletur, sed ita permaneat, aut propriæ reconcilietur conjugi. *Angl. cap. 10.*

CAPUT XIII.

Præceptum Domini est, ut excepta causa fornicationis, uxor a viro dimitti non debeat. Ideo quicumque citra culpam criminis supradicti, uxorem suam quacumque occasione dimiserit, quia quod Deus junxit, ille separare disposuit, tamdiu ab ecclesiastica communione privatus, & a coetu omnium christianorum maneat alienatus, quamdiu societatem relictæ conjugis sinceriter amplectatur, & foveat: ita tamen, ut qui jam admoniti a sacerdote semel, bis, & terque, ut corrigerentur, ad torum suæ conjugis noluerint redire, ipsi se suis meritis, & a Palatinæ dignitatis officio separabunt, & insuper generosæ dignitatis testimonium, quamdiu in culpa fuerint, a miseri sunt, quia carnem suam dissidii jugulo tradiderunt. *Toler. XII. cap. 8. confirm. Toler. XIII. cap. 9. Ivo lib. 7. tit. 1. cap. 1. panorm. & part. 8. cap. 329. decret.*

CAPUT XIV.

Maritus mulierem suam non debet dimittere, excepta causa fornicationis deprehensæ. *Syn. Sueffion.*

CAPUT XV.

Congessimus in opere conventus nostri nonnulla alia capitalia * ad vestram, fideliumque vestrorum observationem, & salutem pertinentia, &c. Quod nisi causa fornicationis, ut Dominus ait, non sit uxor dimittenda, sed potius substituenda. *Paris. sub Lud. & Loth. lib. 3. cap. 2.*

CAPUT XVI.

Quædam femina nomine Ava cum sui fratris consilio, & auxilio, quæ vocabatur Folcarius, & cum aliis consanguineis suis suum maritum dimisit, & ad eum redire noluit. Unde illorum sacerdos servus Dei vocabulo Folcardus, ad suam dominam, & ad ejus fratrem veniens, ut eos a tanto scelere traheret confestim ab eodem, & suis complicitibus castratus est. Pro his omnibus ad synodum vocati venire noluerunt, & idcirco usque ad satisfactionem excommunicati sunt. *Meten. cap. 7.*

CAPUT XVII.

Quicumque alienigenam, hoc est alienæ gentis feminam, in conjugium duxerit, &c. velit, nolit, tenenda erit, nec ultro ab eo separanda, excepta fornicationis causa, &c. Quare si unus, e duobus unam carnem in duas dividere, & copulam

Matth. 5. & 19.

32. q. 5. c. 21. Matth. 5.

* Capitularia. Matth. 5. & 19.

Vid. c. 10. de sponsal. apud Greg. IX. & in 2. coll.

Iam nuptialem machinetur disjungere, dicendo, non secundum suæ gentis legem jura matrimonii contraxisse, & idcirco separari posse, canonica institutione definimus, & nostro, omniumque orthodoxorum judicio statuimus, ut quod legis imperfectum sit, perficiatur, & jus matrimonii nequaquam resolvatur. Synodus Romana ait:

„ Quod non dimittenda sit uxor post baptismū,
 „ quæ habita est & ante baptismum. In baptismo
 „ solvuntur crimina non tamen legitima conjuga.
 „ Tribur. cap. 39.

CAPUT XVIII.

Si cujus uxor adulterium perpetravit, & hoc a viro deprehensum fuerit, & publicatum, dimittat uxorem, si voluerit propter fornicationem. Illa vero septem annis publice pœniteat. *Nanner. cap. 12.*

CAPUT XIX.

Si uxor fornicata fuerit, & vir ejus voluerit, dimittenda est, sed illa vivente altera non ducenda. *Troslejan. cap. 8.*

CAPUT XX.

Qui uxores legitimas sine culpa fornicationis dimittunt, alias non accipiant illis viventibus, nec uxores viros. *Bituric. cap. 15. apud Lemov. act. 2.*

CAPUT XXI.

Domini dictum secundum sententiæ consequentiam ex æquo & viris, & mulieribus convenit: quod non liceat a matrimonio discedere præterquam propter fornicationem. Consuetudo autem non ita habet, sed in mulieribus quidem multum accurate, & diligenter observari invenimus, cum Apostolus quidem dicat: *Quod qui adheret meretrici, fit unum corpus*, &c. Consuetudo vero etiam adulterantes viros, & in fornicationibus versantes jubet a mulieribus retineri. Quare, quæ cum viro dimisso cohabitavit, nescio an possit adultera appellari, crimen enim attingit mulierem, quæ dimisit. Quamnam ob causam a conjugio discessit? si enim pulsata, & verberata, non ferens, pati satius erat, quam a conjugio separari, sive jacturam in pecuniis non ferens: nec ipsa est justa excusatio, si autem quod ipse vivat in fornicatione, non habemus hanc observationem in ecclesiastica constitutione, sed etiam infidelis viri iusta est mulier non separari, sed remanere propter incertitudinem eventus: quid enim scis mulier, an virum sis servatura? quare, quæ relinquit, est adultera, si ad alium virum accessit, qui autem reliquit, est dignus venia, & qui ei cohabitavit, non ideo condemnatur, sed si vir, qui ab uxore discessit, accessit ad aliam, est & ipse adulter, quoniam fecit eam adulterari, & quæ ei cohabitavit est adultera, eo quod alienum virum ad se traduxit. *Basil. ep. ad Amphilocho. cap. 9.*

CAPUT XXII.

In marito, qui ab uxore relictus est, considerare oportet causam derelictionis, & si præter rationem eam fecerit apparuerit, est maritus quidem dignus venia, illa vero pœna, ei autem venia, ut ecclesiæ communicet, dabitur. *Basil. ad Amphilocho. c. 35.*

TITULUS XXVII.

VIR, DUM UXOR VIVIT, NON POTEST ALTERAM DUCERE, NEQUE UXOR ALTERI VIRO NUBERE.

CAPUT I.

SI laicus ejecta uxore aliam duxerit, vel dimissam ab alio duxerit, excommunicetur. *Apostol. cap. 48.*

CAPUT II.

De his requisivit dilectio tua, qui interveniente repudio, alii se matrimonio copularunt, quos in utraque parte adulteros esse manifestum est. Qui vero vel uxore vivente, quamvis dissociatum videatur esse conjugium, ad aliam copulam festinarunt, neque possunt adulteri non videri, in tantum, ut etiam personæ, quibus tales conjuncti sunt, etiam ipsæ adulterium commississe videantur, secundum illud, quod legimus in evangelio: *Qui dimiserit uxorem suam, & duxerit aliam, mœchatur: similiter, & qui dimissam duxerit, mœchatur*: & ideo tales omnes a communione fidelium abstinendos. De parentibus autem, aut de propinquis eorum nihil tale statui potest, nisi incontentos illiciti consortii fuisse detegantur. *Innoc. epist. 3. cap. 6.*

CAPUT III.

Cum in captivitate Urfa mulier teneretur, aliud conjugium cum Restituta Fortunius inisse cognoscitur, &c. Statuimus, fide catholica suffragante, illud esse conjugium, quod primitus erat gratia divina fundatum, conventumque secundæ mulieris, priore superstite, nec divortio ejecta, nullo pacto posse esse legitimum. *Innoc. epist. 9. Raban. cap. 7. de pœnit. Ivo lib. 6. tit. 6. cap. 4. panorm. & part. 8. cap. 245. decret.*

CAPUT IV.

Cum per bellicam cladem, & gravissimos hostilitatis incurfus, ita quædam dicatis divisa esse conjugia, ut abductis in captivitatem viris, feminae eorum remanserint destitutæ, quæ viros proprios, aut interemptos putaverint, aut nunquam a dominatione crediderint liberandos, & ad aliorum conjugium, solitudine cogente, transferint, cumque nunc statu rerum, auxiliante Domino, in meliora converso, nonnulli eorum, qui putabantur periisse, remeaverint, merito charitas tua videtur ambigere, quid de mulieribus, quæ aliis junctæ sunt viris, a nobis debeat ordinari. Sed quia novimus scriptum, quod a Deo jungitur mulier viro; & iterum præceptum agnovimus, ut, *quod Deus junxit, homo non separet*: necesse est, ut legitimarum fœdera nuptiarum reintegranda credamus, & remotis malis, quæ hostilitas intulit, unicuique hoc, quod legitime habuit, reformetur, omnique studio procurandum est, ut recipiat unusquisque, quod proprium est. *Leo epist. 77. ad Nicetam Episcopum Aquilejensem cap. 1. Raban. cap. 9. de pœnitent. Ivo lib. 6. tit. 6. cap. 2. panorm. & part. 8. cap. 190. & 244. decret. Burch. lib. 9. cap. 55. Anselm. lib. 10. cap. 22. Cæsar. lib. 10. cap. 67. Tarrac. lib. 4. cap. 49.*

CAPUT V.

Si aliquæ mulieres ita posteriorum virorum

Matth. 5.
 & 19.

34. 9. 1. &
 2. cap. 2.

34. 9. 1. &
 2. cap. 1.

Matth. 19.

34. 9. 1. &
 2. c. 1. 19

amo-

amore sunt captæ, ut malint his cohærere, quam in legitimum redire consortium merito sunt notandæ, ita ut etiam ecclesiastica communione priventur: qua de re excusabilis (loquitur de iis feminis, quæ cum putarent viros mortuos aliis nupserunt) contaminationem criminis elegerunt, ostendentes, sibi met pro sua incontinentia placuisse, quod iusta remissio potuit expiare. Redeant ergo in suum statum voluntaria redintegratione conjugia, neque ullo modo ad opprobrium malæ voluntatis trahatur, quod conditione necessitatis extorsit, quia sicut hæ mulieres, quæ reverti ad viros suos nolunt, impiæ habendæ sunt, ita illæ, quæ in affectum inicum ex Deo redeunt, merito sunt laudabiles judicandæ. *Leo epist. 77. ad Nicetam Aquilejen. Episcop. cap. 4. Burch. lib. 9. cap. 57. Ivo part. 8. cap. 192. decret.*

CAPUT VI.

32. 9. 7. c. Quod proposuisti. 18. Si mulier infirmitate correpta non valuerit viro debitum reddere, quid faciet ejus jugalis? Bonum esset si sic permaneret, sed si non potest continere, nubat, non tamen subsidii opem subtrahat ægrota. *Greg. III. epist. 4. ad Bonif. post princ. Ivo lib. 6. tit. 10. cap. 1. panorm. & part. 8. cap. 78. decret. Cæsar. lib. 10. cap. 94.*

CAPUT VII.

31. 9. 1. c. 8. 32. 9. 7. c. 9. Si quis. De his, qui in plurimas nuptias inciderunt, tempus quidem præfinitum manifestum est, sed conversatio eorum, & fides tempus abbreviat. *Neocæs. cap. 3. Mart. Brac. cap. 81. Burch. lib. 9. cap. 22. Ivo part. 8. cap. 160. decret.*

CAPUT VIII.

Femina, quæ nulla præcedente causa, reliquerunt viros suos, & alteris se copulaverunt, nec in fine accipiant communionem. *Elib. cap. 8. vide Agath. cap. 25. Trull. cap. 88. Burch. lib. 9. cap. 62. Ivo part. 8. cap. 198. decret.*

CAPUT IX.

32. 9. 7. c. 8. Fidelis femina, quæ adulterum maritum reliquerit fidelem, & alterum duxerit, prohibeatur, ne ducat: si autem duxerit, non prius accipiat communionem, quam is, quem reliquit, de sacculo exierit, nisi necessitas infirmitatis dare compulerit. *Eliber. cap. 9. Raban. cap. 3. de pœnit. Burch. lib. 9. cap. 63. Ivo part. 8. cap. 199. decret. Anselm. lib. 11. cap. 92.*

CAPUT X.

31. 9. 7. Placuit, c. 5. Juxta evangelicam, & Apostolicam doctrinam, neque ab uxore dimissus, neque a viro dimissa alteri copuletur, sed vel ita maneat, vel reconcilientur. Quod si contempnant, pœnitere cogantur, & de hac re lex petatur ab Imperatoribus. *Carth. cap. 105. G. Milevit. cap. 17. L. Afric. cap. 69. L. Raban. cap. 3. de pœn. Burch. lib. 9. cap. 64. Ivo part. 8. cap. 200. decret. Anselm. lib. 10. cap. 15.*

CAPUT XI.

Qui alienis uxoribus, superstitionibus earum maritis, nomine conjugii abutuntur, a communione habeantur extranei. *Andegav. cap. 7.*

CAPUT XII.

Quæ virum dimittit, mœchatur, si alii nubat, ut ait sanctus Basilijus ex Hieremiæ prophetia:

Si uxor alteri viro accedat, non revertatur ad virum suum, sed deturpata deturpetur; & rursum: Qui habet mœcham, insipiens & impius est. Si igitur sine causa secessit a viro, vir quidem venia dignus est, ipsa pœnis, &c. Sed si quis relinquat legitime sibi copulatam, & aliam ducat, juxta Christi sententiam, adulterii subjacet crimini. A patribus nostris definitum est, hos annum lacrymari, biennio audire, triennio substerni, septimo conjungi fidelibus, ita oblationem accipere, si cum lacrymis pœniteat. *Trull. cap. 88. Basil. ad Amphilocho. cap. 75.*

CAPUT XIII.

Si separante se viro, & non apparente, antequam mors ejus sciatur, alteri nubit uxor, mœchatur. Itidem militum uxores, quæ viris non apparentibus nubunt, ut quæ absentibus viris non expectato reditu nubunt, habeant vero aliquam veniam, cum suspicio est de morte viri. Si vero ita nubat, & vir redeat, ad eum revertatur, neque potest eam expellere ut adulteram, quia ignorans fecit. *Trull. cap. 94.*

CAPUT XIV.

Nec marito vivente suam mulierem alius accipiat, quia maritus mulierem suam non debet dimittere, excepta causa fornicationis deprehensæ. *Synod. Sueffionem.*

CAPUT XV.

Item placuit, ut resoluta fornicationis causa jugali vinculo, non licet viro, quamdiu adultera vivit, aliam uxorem ducere, licet sit illa adultera, sed nec adulteræ, quæ pœnas gravissimas, vel pœnitentiæ tormentum luere debet alium accipere virum, nec vivente, nec mortuo, quem non erubuit defraudare, marito. Nam & si legatur in sacris evangelicis paginis, sola fornicationis causa dixisse Dominum, dimittere virum uxorem suam, non tamen legitur concessisse, aliam vivente illa in conjugio sibi sociare, prohibuisse quidem modis omnibus non ambigitur, &c. Quia poterat accidere (inquit B. Hieronymus) ut aliquis calumniam faceret innocentis, & ob secundam copulam nuptiarum, veteri crimen impingeret, sic priorem dimittere jubetur uxorem, ut secundam prima vivente non habeat. *Forojul. cap. 10.*

CAPUT XVI.

Si cujus uxor constuprata fuerit, & propterea maritus capitali sententia delere illam machinaverit, ipsa vero urgente mortis periculo ad Episcopum confugerit, & auxilium quæsierit, operosiori, si potest Episcopus, labore desudet, ne occidatur. Si vero non potest nullo modo, liceat ei requirenti eam reddere viro ad occidendum, quæ se ei obtulit ad defendendum, &c. Maritus vero, quamdiu ipsa vivat, nullo modo alteram ducat. *Tribur. cap. 46.*

CAPUT XVII.

Si cujus uxor adulterium perpetravit, & hoc a viro deprehensum fuerit, & publicatum, dimittat uxorem, si voluerit, propter fornicationem, illa vero septem annis publice pœniteat. Vir vero ejus, illa vivente, nullatenus aliam accipiat. *Nannet. cap. 12.*

CA-

Hierem. 3.

Prov. 1.

Matth. 5.

Matth. 19.

Hieronym. in 6. 19. Matth.

CAPUT XVIII.

Uxor nisi ex consensu, & causa vacandi Deo, numquam propter hominem separanda, & si fornicata fuerit, & vir ejus voluerit, admittenda, sed illa vivente, altera non ducenda, quia *adulteri regnum Dei non possidebunt*, & pœnitentia illi accipienda. Nolite vos jure habere uxores, quarum priores mariti vivunt, adulterina enim sunt ista conjugia. *Trosk. cap. 8.*

CAPUT XIX.

Qui uxores legitimas sine culpa fornicationis dimittunt, alias non accipiant, illis viventibus, nec uxores viros, sed sibi met reconciliantur. *Bizuricen. cap. 15. apud Lemovicen. action. 2.*

CAPUT XX.

Militum uxores, quæ cum mariti ipsarum non appareant, nupserunt, eidem rationi subiiciuntur, cui, & quæ propter maritorum peregrinationem, ac absentiam, reditu non expectato, nupserint. Sed res nonnullam hic veniam admittit, quod major sit mortis suspicio. *Basil. ad Amphilocho. cap. 36.*

CAPUT XXI.

Quæ per ignorantiam nupsit ei, qui ab uxore ad tempus dimissus est, deinde dimissa est, ut prior ad ipsum revertatur, fornicata quidem est, sed per ignorantiam, a matrimonio ergo non prohibetur, sed melius est, si sic manserit. *Basil. ad Amphilocho. cap. 46.*

CAPUT XXII.

Quæ a marito dimissa est, mea quidem sententia manere debet. Si Dominus autem dixit: Si quis reliquit uxorem, præterquam ratione fornicationis, facit eam adulterari, ex eo, quod eam adulteram nominat, exclusit eam a societate cum alio. *Basil. ad Amphilocho. cap. 48.*

CAPUT XXIII.

Qui mulierem quidem sibi legitime copulatam dimittit, & aliam ducit, secundum Domini sententiam, adulterii judicio subiicitur, & a patribus nostris canonice statutum est, ut hi anno defleant, biennio audiant, triennio substernantur, septimo cum fidelibus consistant & ita oblatione digni habeantur, si cum lacrymis pœnitentiam egerint. *Basil. ad Amphilocho. cap. 76. 77. Trull. cap. 88.*

CAPUT XXIV.

Si alicujus uxor spiritu corripitur, ut ferreos etiam compedes, & manicas gestet, vir autem dicat, non possum continere, & velit aliam accipere, debet ne aliam accipere, an non? Respondeo: In hac re quidem adulterium intercedit, nec invenio quid de ea respondeam, spirituali tamen sententia non debet. *Timoth. Episc. Alex. c. 15.*

Vide *Syricium ad Himerium cap. 4. tit. de sponsalibus, c. 1.*

TITULUS XXVIII.

NEMINI LICET DUAS UXORES EODEM TEMPORE HABERE.

CAPUT I.

Nulli liceat uno tempore duas habere uxores. *Synod. Rom. sub Eugen. II. & Leon. IV. c. 37.*

CAPUT II.

Si valueris, devota, ne amplius, cui mulieres obierint, duabus debeant copulari. *Greg. II. ep. 8. ante med.*

CAPUT III.

Si liceat uno tempore habere duas uxores exquiritis, quod si non licet, scire cupitis apud quem inventum fuerit, quid exinde facere debeatis. Duas tempore uno habere uxores, nec ipsa origo humanæ conditionis admittit, nec lex christianorum illas permittit, nam Deus, qui fecit hominem, ab initio masculum unum fecit, & unam fœminam tantum, cui potuit utique, si vellet, duas uxores tribuere, sed noluit. Scriptum quippe est: *Propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ, non dixit uxoribus, & iterum erunt masculus scilicet, & fœmina in carne una, & non tres, aut plures, &c.* *Nicol. ad consulu. Bulg. c. 51.*

CAPUT IV.

De his, qui in plurimas nuptias inciderunt, tempus quidem præfinitum manifestum est, sed converlatio eorum, & fides tempus abbreviat. *Neocæs. c. 3. Mart. Brac. c. 81. Burch. lib. 9. c. 22. Ivo part. 8. c. 160. decret.*

TITULUS XXIX.

DE CONJUGIBUS, QUI AD RELIGIONEM SE CONFERUNT.

Vide in Part. I. Lib. IX. Tit. VI. quibus adde:

CAPUT I.

Quia Agatholator præsentium in monasterio dilectionis tuæ converti desiderat, hortamur, ut eum omni cum dulcedine, dilectioneque suscipias, &c. Quem tamen ita suscipiendum esse cognosce, & si uxor illius similiter converti voluerit. Nam dum unum utrorumque corpus conjugii copulatione sit factum, incongruum est partem converti, & partem in sæculo remanere. *Gr. Urbico Abbati lib. 5. ep. 49.*

CAPUT II.

Si vir, & uxor una caro sunt, & religionis causa vir uxorem dimittit, vel mulier virum in hoc mundo remanentem, vel fortasse ad illicita migrantem, quæ est ista conversio, in qua una eademque caro & ex parte transit ad continentiam, & ex parte remanet in pollutione? Si vero utrisque conveniat continentem vitam ducere, hoc quis audeat accusare, quando certum est, quod omnipotens Deus, qui minora concessit, majora non prohibuit? Et quidem multos sanctorum novimus cum suis conjugibus, & prius continentem vitam duxisse, at postmodum ad sanctæ ecclesiæ regimina migrasse. Duobus etenim modis sancti viri etiam a licitis solent abstinere, aliquando, ut merita sibi apud Deum omnipotentem augeant, aliquando ut antea vitæ culpas detergant, &c. Proinde cum boni conjuges, aut meritum augere desiderant, aut antea vitæ culpas delere, ut se ad continentiam astringant & meliorem vitam appetant, licet. Si vero continentiam, quam vir appetit, uxor non sequitur, aut quam uxor appetit, vir recusat, dividi conjugium non potest, quia scriptum est: *Mulier potestatem sui corporis non habet, sed vir, similiter & vir potestatem sui*

27. q. 2. c. 25.

* devotione.

27. q. 2. c. 18. Sunt qui.

1. Cor. 7.

Sui

sui corporis non habet, sed mulier. Greg. ad Theoctistam patriciam lib. 9. reg. ep. 39. ante fin. Ivo lib. 6. tit. 5. c. 4. Panorm. & part. 8. c. 129. decret. Anselm. lib. 10. c. 18. Casar. lib. 10. c. 63. Tarrac. lib. 4. c. 50.

CAPUT III.

27. q. 2. c. 21. Agathosa latrrix presentium quæsta est, maritum suum contra voluntatem suam in monasterio Urbici Abbatis esse conversum. Quod quia ad ejusdem Abbatis culpam, & invidiam non est dubium pertinere, experientia tua præcipimus, ut diligenti inquisitione discutiatur, ne forte cum ejus voluntate conversus sit, vel ipsa se mutare promiserit. Et si hoc repererit, & illum in monasterio remanere provideat, & hanc sicut promissit, mutare compellat. Si vero nihil horum est, nec quoddam fornicationis crimen, propter quod viro licet dimittere uxorem, prædictam mulierem commississe cognoveris, ne illius conversio uxori relicta in sæculo fieri possit perditionis occasio, volumus, ut maritum suum illi, etiamsi jam tonsuratus est, reddere debeas, omni excusatione cessante, quia & si mundana lex præcipit conversionis gratia utrolibet invito posse solvi conjugium, divina tamen lex fieri non permittit. Nam excepta fornicationis causa viro uxorem dimittere nulla ratione conceditur, quia postquam copulatione conjugii viri, atque mulieris unum corpus efficitur, non potest ex parte converti, & ex parte in sæculo remanere. *Greg. lib. 9. ep. 44. Hadriano panorm. notario. Anselm. lib. 10. c. 19. Burch. lib. 9. c. 48. Ivo lib. 6. tit. 5. c. 10. panorm. & part. 8. cap. 186. decret. Casar. lib. 10. c. 64.*

TITULUS XXX.

DE SECUNDIS NUPTIIS, ET NE QUIS QUAM EAS DAMNET.

CAPUT I.

„ Dico autem non nuptis, & viduis, bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego. „ Quod si non continent, nubant, melius est enim nubere, quam uri. *Paul. 1. ad Cor. c. 7. n. 8.*

CAPUT II.

„ Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit. Quod si dormierit vir ejus, liberata est, cui vult nubat, tantum in domino. *Paul. ibid. n. 39.*

CAPUT III.

Volo juniores nubere, filios procreare, matres familias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. *Paul. 1. ad Tim. c. 5. n. 14.*

CAPUT IV.

Cathari (*Novatiani, L.*) conversi scripto fateantur, quod sentiant cum ecclesia Catholica, hoc est communicabunt cum his, qui secundas nuptias contraxerunt, &c. *Nicæn. c. 8.*

CAPUT V.

27. q. 1. De viduis c. 42. 1. Tim. 5. 1. Cor. 7. Viduæ, sicut si se forsitan continere poterant, secundum Apostolum, nullatenus nubere vetabantur, sic habita secum deliberatione, promissam Deo pudicitia fidei debent custodire; nos autem nullum talibus laqueum debemus iniicere, sed solas adhortationes præmii sempiterni, poenaf- *Tom. VI.*

que proponere divini judicii, ut & nostra sit absoluta conscientia, & illarum pro se rationem Deo reddat intentio. Cavendum est quippe quod de earum moribus, actibusque beatus Paulus Apostolus testatur: Quod plenius exponere præterimus, ne sexus instabilis non tam deterreri, quam admoneri videatur. *Gelas. ep. 1. c. 22. vide Triburic. c. 25. Casar. lib. 9. c. 61. Burch. lib. 8. c. 34. Ivo part. 7. c. 53. decret.*

CAPUT VI.

Secundas nuptias sicut sæcularibus inire conceditur, ita post eas nullus ad clericale finitur venire collegium. *Gelas. ep. 1. c. 24.*

CAPUT VII.

Sciscitami, si muliere propria defuncta, possit vir alteram ducere. Scitote per omnia posse. Paulo egregio prædicatore consilium dante, qui dicit: „ Dico autem non nuptis, & viduis, bonum est illis, si sic maneant, sicut & ego; quod si se non continent, nubant; „ & iterum: „ Mulier alligata est, quanto tempore vir ejus vivit, „ quod si dormierit vir ejus, liberata est, cui vult nubat, tantum in domino. Quod enim de muliere sanxit, & de viro intelligendum est, quia e contra sæpe sancta scriptura de viro loquitur, sed & de muliere nihilominus dicere subintelligitur, ecce enim dicimus: *Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, &c. & iterum: Beatus vir, qui timet Dominum, ubi non solum virum, sed & fœminam, quæ non abiit in consilio impiorum, & timet Dominum, beatam esse non immerito credimus. Nicol. ad consult. Bulg. c. 3.*

CAPUT VIII.

Juxta ecclesiasticum canonem, si qui libere, & legitime contrahunt secundas nuptias, non clandestinas, & occultam permissionem, modico exacto tempore, postquam orationibus, & jejuniis vacaverint, per indulgentiam eis communionem decernimus. *Laod. c. 1.*

CAPUT IX.

Cum Episcopus ordinandus est, antea examinetur, &c. si nuptias non improbet, si secunda matrimonia non damnet, &c. *Carth. IV. cap. 1. c. 21. Burch. lib. 1. c. 8. Ivo part. 5. c. 6. decret.*

CAPUT X.

Pro consulto castitatis, &c. Viduæ, quibus placuerit, teneant castitatem, & nulla vidua ad nuptias iterandas vi venire cogatur. Quod si prius, quam profiteantur continentiam, nubere elegerint, illæ nubant, quos propria voluntate voluerint habere maritos. Similis conditio, & de virginibus habeatur, nec extra voluntatem parentum, vel suam maritos cogantur accipere. Si quis vero propositum castitatis viduæ, vel virginis impedierit, a sancta communione & a liminibus ecclesiæ habeatur extraneus. *Toler. III. cap. 10. Burch. lib. 8. c. 44. Ivo part. 7. cap. 62. & part. 8. c. 18. decret.*

CAPUT XI.

Quæ in viduitate habet sui potestatem, cohabitabit ab omni accusatione libera, si nemo est, qui conjugium divellat, cum dicat Apostolus: si sit mortuus maritus, libera est, ut nubat, cui velit, tantum in Domino. *Basil. ad Amphil.*

CAPUT XII.

Vidua ancilla forte non multum lapsa est, quæ sub raptus simulatione, secundum matrimonium eligit. Quamobrem eam de illo accusare non oportet, neque enim simulatio judicatur, sed voluntas. *Basil. ad Amphilocho. c. 53.*

TITULUS XXXI.

NE DIGAMI ORDINENTUR CLERICI, LICET POST DIGAMIAM FUERINT BAPTIZATI.

Vide in Part. I. Lib. XII. Tit. XIII. & XIV.

TITULUS XXXII.

CLERICUS DIGAMUS TANTUM POST ASCENDERE AD ORDINEM SUBDIACONATUS.

CAPUT I.

Lector fidelis, si viduam alterius uxorem acceperit, amplius nihil sit, sed semper lector habeatur, aut forte subdiaconus. *Tolet. I. c. 3.*

CAPUT II.

De idoneis autem, probatisque viris, quos clericatui alligari ipsa vitæ gratia suggerit, si forte inciderint in duplicata matrimonia, non ultra subdiaconatum ecclesiasticas capiant dignitates. *Araus. cap. 25.*

CAPUT III.

Dist. 34. c. 18. Lector si viduam alterius uxorem acceperit, in lectoris statu permaneat, aut si forte necessitas sit, subdiaconus fiat, nihil autem supra. Similiter, & si bigamus fuerit. *Mart. Brac. c. 43.*

TITULUS XXXIII.

DE MATRIMONIO CLANDESTINO.

CAPUT I.

De cland. de sp. c. 3. Gr. IX. c. 1. eod. tit. in 4. coll. **C**UM inhibito copulæ conjugalis sit in tribus ultimis gradibus revocata, eam in aliis volumus districte observari. Unde prædecessorum nostrorum inhærendo vestigiis, clandestina conjugia penitus inhibemus, prohibentes etiam, ne quis sacerdos talibus interesse præsumat. Quare specialem quorundam locorum consuetudinem ad alia generaliter prorogando, statuimus, ut cum matrimonia fuerint contrahenda, in ecclesiis per presbyteros publice proponantur, competenti termino præfinito, ut infra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat. Et ipsi presbyteri nihilominus investigent, utrum aliquod impedimentum obstat. Cum autem probabilis apparuerit conjectura contra copulam contrahendam, contractus interdicatur expresse, donec quid fieri debeat super eo, manifestis constiterit documentis. Si qui vero clandestina, vel interdicta conjugia iniire præsumperint in gradu prohibito, etiam ignoranter, soboles de tali conjunctione suscepta prorsus illegitima censeatur, de parentum ignorantia nullam habitura subsidium, cum illi taliter contrahendo, non expertes scientiæ, vel saltem affectatores ignorantia videantur. Pari modo illegitima proles censeatur, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum, præter commune edictum, in conspectu ecclesiæ præsumperint. Sane parochialis sacerdos, qui tales conjunctiones prohibere contempserit, aut quilibet alius regularis, qui eis præsumperit interesse,

per triennium ab officio suspendatur, gravius puniendus, si culpæ qualitas postulaverit. Sed, & his, qui taliter copulari præsumperit, etiam in gradu concessio, condigna poenitentia injungatur. Si quis autem ad impediendam legitimam copulam malitiosum impedimentum objecerit, ecclesiasticam non effugiat ultionem. *Innoc. III. in conc. gen. Later. c. 51.*

CAPUT II.

Ut omnes laici publicas nuptias faciant tam nobiles, quam ignobiles. *Vernen. c. 15.*

CAPUT III.

Nemini liceat furtim, raptimque nuptias contrahere, ne forte per erroris ignaviam, vel certe, quod pejus est, diabolico instigati amore, illicita connubia celebrentur. Sed interventis pactis sponsalibus, per aliquam dilationis moram requisiti, quin etiam diligenti cura vicini, vel majores natu loci illius, qui possint scire lineam generationum utrorumque sponsi scilicet, vel sponsæ. In eo etiam, ut sine notitia sacerdotis plebis illius nullatenus fiat, quatenus nulla deinceps separationis tribulatio intercedat. Si vero hoc ordine cuncta peragantur, ac probatum sine fraude testium fuerit, & causa contigerit, quod postea aut ipsi recordati fuerint, qui primum se nescire professi sunt, aut certe per aliorum veracium hominum testimonium inventi fuerint in eo gradu consanguinitatis, qui segregari solent, segregentur quidem ab invicem, & agant poenitentiam, & si fieri potest, perseverent utrique in nupti. Quod si propter incontinentiam, vel certe, quod est honestius, amore filiorum in id permanere nequeunt, transeant quidem ad secundas nuptias, hoc autem dicimus secundum indulgentiam, non secundum imperium, &c. Qui autem non observaverint omnia hæc, quæ pro salute animæ, & fragilitate vitæ supra compendiose scripta leguntur, & furtivas, vel interdictas nuptias contrahere præsumperint, & proximi cognationis fuerint inventi, separentur quoque & ipsi, & cunctis diebus vitæ suæ sub poenitentia lamento permaneant, atque ad secundas nuptias nunquam ille, vel illa perveniant, alieni communio gratia judicentur, filiique, qui de hoc tam incesto conjugio nati fuerint, improbi habeantur, nullamque rerum adipisci valeant parentum facultatem. *Forojul. cap. 8.*

CAPUT IV.

Nullus occultas nuptias, aut raptum faciat, vel quam propinquus habuit ducat uxorem, sed dotatam, & a parentibus traditam per benedictionem sacerdotum accipiat, qui vult uxorem, sicut in lib. 7. Capitular. cap. 179. monetur his verbis: „ Sancitum est, ut publicæ nuptiæ ab „ his, qui nubere cupiunt, fiat, quia sæpe in „ nuptiis clam factis gravia peccata tam in spon- „ salibus, quam in propinquis, & adulterinis „ conjugiiis, & quod pejus est dicere, cum con- „ sanguineis accrescent, vel accumulatur. Sed „ prius cavendus est sacerdos, in cujus parochia „ nuptiæ fieri debent, in ecclesia coram omni po- „ pulo, & ibi inquirere una cum populo ipse sa- „ cerdos debet, si ejus propinqua sit, an non, aut „ al-

32. 7. 2. c. alterius uxor, vel sponsa, vel adulterata. Et si
 12. licita, & honesta omnia pariter invenerit, tunc
 32. per consilium, & benedictionem sacerdotis, &
 32. consultu aliorum hominum bonorum eam
 32. sponsare, & legitime dotare debet. *Trosk. cap. 8. ante med.*

CAPUT V.

Quæ uxor habenda est, secundum legem sit casta in virginitate, & dotata legitime, &c. & ita secundum legem, & evangelium publicis nuptiis licite sumenda. *Troslejan. cap. 8. ex D. August. in med.*

Vide *Evarist. epist. 1. in princ. tit. de Cere-
 moniis, quæ in matrimonio observari solent, cap. Custoditum. Nicol. ad consult. Bulgar. c. 3. eod. tit. cap. Consuetudinem. Carth. IV. cap. 13. eod. tit. cap. Sponsus.*

TITULUS XXXIV.

DE CONCUBINIS, ET DE HIS, QUI CONCUBINAS HABENT.

CAPUT I.

Nulli liceat uno tempore duas habere uxores, sive concubinas, uxoremve, & concubinam, &c. Contra hæc salubria dicta faciens, cum uxore concubinam habens, ecclesiæ communionem videatur indignus. *Syn. Rom. sub Eug. II. & Leon. IV. cap. 37.*

CAPUT II.

Dist. 33. c. 6. Laici, qui habentes uxores baptizati sunt, ac sic se instituerunt, ut opinio eorum in nullo vacillet, ut aut clericis juncti sint, aut monasteriis, ex quo baptizati sunt, hæserint, & si non concubinam, non pellicem noverint, si in bonis operibus vigilaverint, non prohibentur hujusmodi ad clericatus ordines assumi. *Innoc. epist. 4. cap. 4. Tarrac. lib. 1. cap. 129. Anselm. lib. 7. cap. 29. Ivo part. 6. cap. 95. decret.*

CAPUT III.

32. 7. 2. c. 12. Non omnis mulier juncta viro uxor est viri, quia nec omnis filius hæres est patris, nuptiarum autem fœdera inter ingenuos sunt legitima, & inter æquales multo prius, hoc ipsum Domino constituyente, quam initium Romani juris extiterit. Itaque aliud est uxor, aliud concubina, sicut aliud ancilla, aliud libera. Propter quod etiam *Genes. 2.* Apostolus ad manifestandum harum personarum discretionem testimonium ponit, &c. *Genes. 21.* *Gal. 4.* *Genes. 21.* *27. 9. 2. c. 16.* *Eiice ancillam, & filium ejus, non enim hæres erit filius ancillæ cum filio meo Isaac.* Unde [cum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut præter sexuum conjunctionem, haberet in se Christi, & ecclesiæ sacramentum, dubium non est, eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium. Igitur cujuslibet loci clericus, si filiam suam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum est, quasi conjugato eam dederit, nisi forte illa mulier ingenua facta, & dotata legitime, & publicis nuptiis honestata videatur. Paterno arbitrio viris junctæ, carent culpa, si mulieres, quæ, a viris habebantur, in matrimonio non fuerunt, quia aliud est nupta, aliud concubina. *Leo epist. 90. cap. 4. ad Rusticum Narbonensem Episcopum. Tribur. cap. 38.*

Casar. lib. 10. cap. 16. & 40. Burch. lib. 9. cap. 1. Ivo part. 8. cap. 74. & 139. decret.

CAPUT IV.

Ancillam a thoro abiicere, & uxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii, sed profectus est honestatis. Culpanda est sane talium negligentia, sed non penitus desperanda, ut crebris cohortationibus incitati, quod necessarie experierunt, fideliter exequantur; nemo enim desperandus est, dum in hoc corpore constituitur, quia nonnumquam, quod diffidentia ætatis differtur, consilio maturiore perficitur. *Leo epist. 90. cap. 5. & 6.*

CAPUT V.

Quia venerandi canones ad sacerdotii gradum natos e concubinis provehi contradicunt, probare eos non satis cautum fore putavimus, ne quidquam a nobis contrarium sanctis patribus in exemplum, & auctoritatem posteris relinquatur, solet enim sancta, & Apostolica sedes pleraque considerata ratione tolerare, sed numquam in suis decretis, & constitutionibus a concordia canonicæ traditionis discedere. *Greg. VII. lib. 2. registr. epist. 50.*

CAPUT VI.

Si quis habens uxorem fidelis*, concubinam habeat, non communicet. Qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, a communionem non repellatur, tantum ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ, ut ei placuerit, sit conjunctione contentus: alias vero vivens abiiciatur, donec desinat, & ad poenitentiam revertatur. *Tolet. I. cap. 17. Raban. cap. 10. de Poenit. Ivo lib. 6. tit. 3. cap. 6. panorm. & part. 8. cap. 64. decret.*

CAPUT VII.

De clericis, qui habent concubinas, & de poena excommunicationis, & de aliis poenis, quibus afficiuntur, si non resipiscunt. *Concil. habitum in Germania sub Conrado Card. cap. 2.*

TITULUS XXXV.

DE ADULTERIS, ET RAPTORIBUS FEMINARUM.

Vide in Part. I. Lib. XII. in III. parte.

TITULUS XXXVI.

DE TESTIBUS, ET ALIIS PROBATI-
 NIBUS IN CAUSSA MATRIMONIALI.

CAPUT I.

Licet ex quadam necessitate præter communem formam olim fuerit institutum, ut in consanguinitatis, & affinitatis gradibus computandis valeret testimonium de auditu, cum propter brevem hominum vitam testes de visu deponere non valerent, usque ad gradum septimum commutando; quia tamen pluribus exemplis, & certis experimentis didicimus, ex hoc multa pericula contra legitima conjugia provenisse, statuimus, ne super hoc recipiantur testes de cetero de auditu, cum jam quartum gradum prohibitio non excedat, nisi personæ graves extiterint, quibus fides merito sit adhibenda, & ante motam litem testificata didicerint ab antiquioribus quidem suis, non utique uno, cum non sufficeret ille, si viveret, sed duobus ad minus, nec ab infami-

32. 7. 2. c. 11. De poen. d. 7. cap. 1.

Dist. 34. Is qui, cap. 4. fidelem.

De testib. & attest. c. 47. Greg. IX. c. ult. eod. tit. in 4. coll.

mibus, & suspectis, sed a fide dignis, & omni exceptione majoribus, cum satis videretur absurdum illos admitti, quorum repellerentur auctores. Nec tamen si unus a pluribus, vel infames ab hominibus bonæ famæ acceperint, quod testentur, tamquam plures, & idonei testes debent admitti, cum etiam secundum ordinem judiciorum non sufficiat unius testis assertio, etiam si prædiali dignitate præfulgeat, cum actus legitimi sint infamibus interdicti. Testes autem hujusmodi proprio juramento firmantes, quod ad ferendum in causa ipsa testimonium, odio, vel timore, vel amore, vel commodo non procedant, personas expressis nominibus, vel demonstratione, sive circumlocutione sufficienti designent, & ab utroque latere clara computatione gradus singulos distinguant, & in suo nihilominus juramento concludant, se accepisse a suis majoribus, quæ deponunt, & credere ita esse. Sed nec tales sufficiant, nisi jurati deponant se vidisse personas saltem in uno prædictorum graduum constitutas pro consanguineis se habere, tolerabilius est enim aliquos contra statuta hominum copulatos dimittere, quam conjugatos legitime contra statuta Domini separare. *Innoc. III. in concil. gen. Later. c. 52.*

CAPUT II.

35. 9. 9. c. 4. Si duo, vel tres viri consanguinitatem jurejurando firmaverint, vel ipsimet forte confessi fuerint, conjugia dissolvantur. Si vero neutrum contigerit, Episcopi eos per baptismum, per fidem, per judicium Christi in vera obedientia obtestentur, quamvis * palam faciant, utrum se, sicut fama est, consanguineos recognoscant. *Synod. Trojana sub Urbano II. Ivo part. 9. cap. 53. decret.*

TITULUS XXXVII.
COMMUNIA DE MATRIMONIO.

CAPUT I.

De excessu prælat. c. 12. Greg. IX. c. unic. eod. tit. in 4. coll. **C**AUSÆ matrimoniales sunt Episcoporum, non Abbatum. *Innoc. III. in concil. gen. Later. c. 60.*

CAPUT II.

Vid. dist. 28. cap. 14. Si Episcopus, presbyter, diaconus si uxorem religionis prætextu ejecerit, excommunicetur, si perseverat, deponatur. *Apost. c. 5. G. L. Burch. lib. 1. c. 78. Ivo lib. 3. tit. 8. c. 30. panorm. 31. Quicumque, cap. 9. part. 5. c. 184. decret.*

CAPUT III.

Ad presbyteros sint ista. Ante omnia, ut pudicitia studentes, adolescentes nuptiis jungant, quo calorem ferventis ætatis conjugali lege præveniant. Sed ne in provectionibus quidem id negligant. *Clem. ep. 1. post princ.*

CAPUT IV.

Dum conjugia in mundo celebrantur, conjugati quique vocantur, ut qui in via jam conjugii præcesserunt, in subsequenti quoque copulæ gaudio misceantur. *Greg. ad August. interrog. 8.*

CAPUT V.

Dist. 5. Si mulier, c. 2. cap. ult. **M**ulier potest eadem hora, qua gignit, ingredi ecclesiam, &c. ad ejus vero concubitum vir ejus accedere non debet, quoadusque, qui gignitur, ablaçetur. Prava autem in conjugatorum

moribus consuetudo surrexit, ut mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant, eosque aliis mulieribus ad nutriendum tradant, &c. Mulier dum ex consuetudine menstrua patitur, prohiberi ab ingressu ecclesie non debet, &c. Sanctæ autem communionis mysterium in eisdem diebus percipere non debet prohiberi. Si autem ex magna veneratione percipere non præsumit, laudanda est, sed si perceiverit, non judicanda, &c. Vir cum propria conjugate dormiens, nisi lotus aqua ecclesiam intrare non debet, sed neque lotus intrare statim debet. Lex autem veteri populo præcepit, ut mistus vir mulieri, & lavari aqua debeat, & ante solis occasum ecclesiam non intrare, &c. Quamvis de hac re diversæ hominum nationes diversa sentiant, atque custodire videantur; Romanorum tamen semper ab antiquioribus usus fuit, post admissionem propriæ conjugis, & lavacri purificationem quærere, & ab ingressu ecclesie paululum reverenter abstinere, &c. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, &c. Si quis sua conjugate non cupidine voluptatis captus, sed solummodo creandorum liberorum gratia utitur, iste profecto de ingressu ecclesie, seu de sumendo corporis dominici, sanguinisque mysterio suo est riliquendus judicio, quia a nobis prohiberi non debet accipere, qui in igne positus nescit cadere*, &c. Greg. ad August. interrog. 10. Nicol. ad consult. Bulg. cap. 68. Beda lib. 1. hist. Angl. Capitul. lib. 6. c. 204. Ivo part. 8. c. 88. decret. Tarrac. lib. 6. c. 225.*

CAPUT VI.

Si amore pudicitia, ut asseris, solutionem matrimonii quæris, hæc tibi nullo pacto poteris tribuendam, nisi vir tuus eandem pudicitiam non fide sectatus extiterit. Denique ut cum beato Gregorio Papa dicatur: Si continentiam, quam vir appetit, uxor non sequitur, aut quam uxor appetit, vir reculat, dividi conjugium non licet. Quare scriptum est: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir, & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* *Nicol. Theopergie Reginae epist. 48. in fin. Gr. lib. 9. reg. epist. 39.*

CAPUT VII.

Præterea sciscitami, si licet exhibere vobis quemadmodum prius, in dotem conjugibus vestris aurum, argentum, boves, equos, & cætera. Quod quia nullum peccatum est, & lege hoc non inhibent, & nos, ut fiat, minime prohibemus. *Nicol. ad consult. Bulg. c. 49.*

CAPUT VIII.

Si sponsus sponsæ fororē vitiet, ac sponsam postea ducat, fororque se occidat, rei hujus decennio poeniteant. *Ancyra. c. 25. G. 24. L.*

CAPUT IX.

Si ea, quam catechumenus reliquerit, duxerit maritum, potest ad fontem lavacri admitti. Hoc & circa fœminas catechumenas erit observandum. Quod si fuerit fidelis, quæ ducitur ab eo qui uxorem inculpata reliquit, & cum scierit * illum ab uxore (divertisse) quam sine causa reliquit, placuit hujusmodi in fine dari communionem. *Elib. c. 10.*

CA-

33. 9. 4. c. 6.

Lev. 15. b.

Psalm. 50.

* ardere, f.

1. Cor. 7.

* cum clusit.

CAPUT X.

Meretrix, quæ aliquando fuerit, & postea habuerit maritum, si postea ad credulitatē venerit, incunctanter placuit esse recipiendā, *Elib. c. 44.*

CAPUT XI.

Ne qua fidelis, vel catechumena comicos, aut scenicos viros habeat, aut a communione arceatur, *Elib. c. 67.*

CAPUT XII.

Ne sceminæ absque maritorum nominibus laicis scribere audeant, qui fideles sunt, vel litteras alicujus pacificas ad suum solum nomen scriptas accipiant, *Elib. c. 81.*

CAPUT XIII.

33. 9. 4. 7. ult. Pœnitentiam conjugatis non nisi ex consensu dandam, *Arclat. II. cap. 22. Burch. lib. 19. cap. III. Ivo part. 8. cap. 280. G part. 15. cap. 14. G 123. decret.*

CAPUT XIV.

Non oportet Christianos ad nuptias venientes saltare, vel choræas ducere, sed caste prandere, & cœnare, ut christianos decet, *Laod. c. 53.*

CAPUT XV.

Mulieres omnes ecclesiæ catholicæ fideles vi-

rorum alienorum, lectione, & cœtibus separentur, nec ad ipsas legentes alii studio vel docendi, vel discendi convenient, quoniam, & hoc Aposto- *1. Cor. 14. 1. Tim. 2.* lus jubet, &c. Anathema futuros, qui hoc non observaverint, *Cæsar. c. 1.*

CAPUT XVI.

Ne ad nuptiarum ornatum ministeria divina præstentur, &c. *Arvern. c. 7.*

CAPUT XVII.

Nullus præsumat ante annos pubertatis, id est infra ætatem, puerum, vel puellam in matrimonium lociare, nec in dissimili ætate, sed coetaneos, sibi que consentientes, &c. Unde qui hæc prohibita de cætero usurpare præsumperit ab omni ecclesiastico consortio sit alienus, sed * nec * G. a condemnatione publici sit immunis iudicii, *Fo- rojul. c. 9.*

CAPUT XVIII.

Si fieri possit, ut qui per fornicationem conjunguntur, separentur, id est melius. Si autem eis omnino placet consortium (*matrimonii*) fornicationis quidem pœnam agnoscant, nec separentur autem, ne quid deterius accidat. *Basil. ad Amphiloeh. c. 26.*

Index Librorum, & Titulorum.

LIBER PRIMUS.

De Ecclesiis, sacris Ædibus, Templis, Basilicis, & de Oratoriis, atque Altaribus.

- Tit. i. **D**E Ecclesia Catholica. pag. 3. col. 1.
 Tit. ii. De Ecclesiis, & aliis locis piis ædificandis, & restituendis. 4. 1.
 Tit. iii. Ecclesiæ ad illum Episcopum pertinent, in cujus Diœcesi ædificatur. 5. 2.
 Tit. iv. Nullus Sacerdos sacra faciat in loco non consecrato, & de cæremoniis consecrationis Ecclesiæ. 6. 2.
 Tit. v. Non consecrantur aliquando Ecclesiæ injussu Pont. Max. 8. 2.
 Tit. vi. De consecratione Altaris. Ibid.
 Tit. vii. solius Episcopi est consecrare Ecclesias, & Altaria. Ibid.
 Tit. viii. Ne Episcopus consecret Ecclesias in aliena Diœcesi. 9. 1.
 Tit. ix. Ecclesia consecrata non consecratur iterum, si autem illius consecratio est dubia, consecretur. Ibid.
 Tit. x. Ne pretium ullum accipiatur consecrationis causa. Ibid.
 Tit. xi. Communia de consecratione Ecclesiæ, vel Altaris. Ibid. 2.
 Tit. xii. Revertantur christiani ecclesiam suam. 10. 2.
 Tit. xiii. Solis clericis patet aditus ad Altare, non autem Laicis neque Fœminis. 13. 1.

- Tit. xiv. Quibus diebus debeant christiani ad suas Ecclesias confluere. 14. 1.
 Tit. xv. Laici non ingrediantur cum armis in ecclesiam: mulieres vero post patrum, vel polluta menstruo, ingredi possunt: item viri, qui cum uxoribus concubuerunt. Ibid.
 Tit. xvi. Ne in Ecclesiis jus dicatur. Ibid. 2.
 Tit. xvii. De his, qui ad Ecclesias confugiunt. Ibid.
 Tit. xviii. De immunitate Ecclesiarum. 17. 1.
 Tit. xix. Episcopis visitet Ecclesias suæ Diœcesis. 19. 1.
 Tit. xx. De manumissis in Ecclesia. Ibid.
 Tit. xxi. De tertia, vel quarta Ecclesiarum fabrica constituta. Ibid.
 Tit. xxii. De Ecclesiis, quas Constantinus Imperator ædificavit. 20. 1.
 Tit. xxiii. De Ecclesiis, & titulis, quæ variis Pontifices Romani ædificaverunt. 21. 1.
 Tit. xxiv. De matrice Ecclesia, & de Episcopo. 22. 2.
 Tit. xxv. De secretario, sive diaconico. 23. 1.
 Tit. xxvi. De Sacrario, sive Sanctuario, Presbyterio, & Gazophylacio. Ibid. 2.
 Tit. xxvii. De Cœmeteriis. 24. 1.
 Tit. xxviii. Clerici, qui sunt in oratoriis, obediant Episcopo, & non admittantur sine consensu ipsius. Ibid. 2.
 Tit. xxix. Communia de Ecclesiis, & Altaribus. Ibid.
 Tit. xxx. De Basilicis Hæreticorum. 25. 2.
 LI.

LIBER SECUNDUS.
De Monasteriis, & Xenodochiis, sive Hospitalibus, & aliis locis.

Tit. i. De reverentia quæ debetur Monasteriis.	25. 1.
Tit. ii. Ne Monasteria sine jussu Episcopi edificentur.	Ibid. 2.
Tit. iii. Ne quisquam Monasteria spoliare, aut eorum immunitatem violare audeat.	Ibid.
Tit. iv. De bonis Monasterii, & ne quisquam ea auferat, aut retineat.	26. 2.
Tit. v. Monasterio aliqua de bonis Ecclesiæ tribui possunt, dummodo ipsa Ecclesia detrimentum non capiat.	27. 1.
Tit. vi. De bonorum operum necessitate.	28. 1.
Tit. vii. De eleemosyna.	Ibid.
Tit. viii. De Xenodochiis, sive Hospitalibus, & Ptochiis, sive Ptochotrophis, & Nosocomiis, & Orphanotrophis, & aliis piis locis.	31. 1.
Tit. ix. Constituantur litterarum Gymnasia.	32. 2.
Tit. x. De quarta Pauperum.	33. 2.
Tit. xi. Episcopi, & Presbyteri, & alii Clerici pauperes alant.	34. 1.
Tit. xii. Ecclesia pauperes alat.	Ibid.
Tit. xiii. Episcopi, & alii Clerici defendant pauperes.	Ibid. 2.
Tit. xiv. Cives alant pauperes, & præter ceteros Rex.	35. 2.
Tit. xv. Nemo pauperes opprimat.	36. 1.
Tit. xvi. Nemo res pauperibus relictas surripere audeat.	37. 2.
Tit. xvii. Res Ecclesiæ in usus pauperum alienari possunt.	38. 1.
Tit. xviii. De redemptione captivorum.	Ibid.
Tit. xix. De expositis.	Ibid. 2.
Tit. xx. De Hospitiis excipiendis.	39. 1.
Tit. xxi. De Collegiis, seu Seminariis.	Ibid. 2.
Tit. xxii. De Fratriis, sive Confratriis.	Ibid.
Tit. xxiii. Communia de pauperibus.	40. 1.

LIBER TERTIUS.
De Beneficiis, & de rebus Ecclesiarum, & Ministrorum, & de Contractibus.

Tit. i. Solvatur stipendia his, qui Ecclesiis inserviunt.	40. 1.
Tit. ii. Constituantur congrua portio presbyteris, quibus Ecclesiæ parochiales curæ sunt.	41. 1.
Tit. iii. Beneficia conferantur dignis.	Ibid. 2.
Tit. iv. Ne Clerici plura habeant beneficia.	42. 1.
Tit. v. Clerici resideant in Ecclesiis suis.	Ibid. 2.
Tit. vi. De jure patronatus, & ne Laici quantumvis patroni injussu Episcopi beneficia conferant.	45. 2.
Tit. vii. Ne Laici beneficia conferant, aut ea Clerici ab ipsis accipiant.	47. 1.
Tit. viii. Pater, & Filius non possunt esse Canonici, aut Clerici ejusdem Ecclesiæ.	Ibid. 2.

Tit. ix. De simonia in beneficiis.	Ibid.
Tit. x. Ne Clerici successores sibi constituant in beneficiis, neque ea dentur antequam vacent.	Ibid.
Tit. xi. Ne Ecclesiis presbyteri conductarii præficiantur.	48. 1.
Tit. xii. Ut beneficia integra sine divisione conferantur.	Ibid. 2.
Tit. xiii. Conferantur beneficia intra breve tempus.	49. 1.
Tit. xiv. Communia de beneficiis.	Ibid. 2.
Tit. xv. De dote Ecclesiæ, & de censibus.	50. 2.
Tit. xvi. De decimis, & primitiis.	52. 1.
Tit. xvii. Decimæ immunes sunt, & libera ab omni vectigali.	55. 1.
Tit. xviii. Decimæ ex eo, quod quisque sua arte quærebat, olim solvebantur.	Ibid.
Tit. xix. Ne laici decimas, aut primitias suas, aut alienas sibi retineant.	Ibid. 2.
Tit. xx. Monachi decimas prædiorum dent Ecclesiis.	Ibid.
Tit. xxi. De oblationibus.	Ibid.
Tit. xxii. De his, qui defunctorum oblationes retinent.	57. 2.
Tit. xxiii. De oblationibus Hæreticorum, & quorundam aliorum, quæ recipi non debent.	58. 1.
Tit. xxiv. Quonam pacto dividantur, quæ offeruntur a Laicis.	Ibid. 2.
Tit. xxv. De servis, & libertis Ecclesiæ.	Ibid.
Tit. xxvi. Res Ecclesiæ sint in potestate Episcopi, & presbyterorum: illæque secundum Canonum statuta dispensent.	Ibid.
Tit. xxvii. De divisione rerum Ecclesiasticarum in tres, vel quatuor partes.	59. 2.
Tit. xxviii. De conservandis rebus Ecclesiæ.	Ibid.
Tit. xxix. Constituantur œconomie ex clero, qui res Ecclesiarum administrant.	60. 2.
Tit. xxx. Laici res Ecclesiasticas non administrant, neque eas usurpent.	Ibid.
Tit. xxxi. De alienatione rerum Ecclesiasticarum.	61. 1.
Tit. xxxii. Ne Reges res Ecclesiasticas auferant, aut privati homines ab ipsis eas imperare audeant.	64. 1.
Tit. xxxiii. De his, qui res Ecclesiæ surripiunt, aut occultant, aut quovis modo sibi vindicant.	Ibid. 2.
Tit. xxxiv. Nemo surripiat bona Episcopi defuncti, & bona Ecclesiæ viduata serventur successoribus.	71. 1.
Tit. xxxv. De pactis.	Ibid.
Tit. xxxvi. De donationibus.	73. 1.
Tit. xxxvii. De Judiciis.	74. 1.
Tit. xxxviii. De præscriptionibus.	Ibid. 2.
Tit. xxxix. De precariis.	75. 1.
Tit. xl.	

Tit. xl. De locato & conducto.	76. 1.
Tit. xli. De jure emphyteutico.	Ibid. 2.
Tit. xlii. De emptione, & venditione.	77. 1.
Tit. xliii. De rerum permutatione.	79. 1.
Tit. xliv. Communia de rebus Ecclesie.	Ibid. 2.
Tit. xlv. Episcopi, presbyteri, & alii clerici res Ecclesie relinquunt Ecclesie, suum autem patrimonium relinquunt cui velint.	80. 1.
Tit. xlvi. Qui non possunt condere testamenta.	82. 2.
Tit. xlvii. Ne Clerici successores sibi constituant in beneficiis.	83. 1.
Tit. xlviii. Testatoris voluntas ab heredibus illico adimplenda.	Ibid.
Tit. xlix. Communia de testamentis.	Ibid. 2.

LIBER QUARTUS.

De Reliquiis Sanctorum, de Cruce, de sacris Imaginibus, & de veneratione illis debita.	
Tit. i. Sancti Deo preces adhibent pro nobis.	84. 1.
Tit. ii. De Reliquiis Sanctorum, & de earum veneratione.	88. 1.
Tit. iii. Ne templa edificentur, neve altaria erigantur sine Reliquiis Sanctorum.	92. 1.
Tit. iv. De sepulchris, & cœmeteriis Sanctorum, & de honore habito eisdem.	Ibid. 2.
Tit. v. De Miraculis quorundam Sanctorum.	94. 1.
Tit. vi. De Sanctorum solemnitatibus.	Ibid. 2.
Tit. vii. De luminibus, quæ in sepulchris Sanctorum collocari solent.	95. 2.
Tit. viii. De peregrinis, qui ad Reliquias venerandas Sanctorum proficiscuntur.	96. 1.
Tit. ix. De historiis Martyrum, & de diligentia quæ in illorum rebus gestis scribendis olim fuit adhibita.	Ibid. 2.
Tit. x. De quibusdam martyribus.	97. 1.
Tit. xi. De basilicis Martyrum, & aliorum Sanctorum.	99. 1.
Tit. xii. Nemo hereticorum Martyres veneretur.	Ibid. 2.
Tit. xiii. Communia de Martyribus, & de aliis Sanctorum.	100. 1.
Tit. xiv. De Cruce, & de veneratione, quæ ipsi debetur.	Ibid.
Tit. xv. De utilitate, quæ percipitur usu imaginum.	103. 2.
Tit. xvi. De miraculis, & usu imaginum.	107. 1.
Tit. xvii. De veneratione imaginum.	110. 2.
Tit. xviii. Qualis veneratio sit imaginibus adhibenda.	119. 1.
Tit. xix. De iis, qui hæresis iconoclastarum auctores fuerunt, aut illi in primis faverunt.	126. 1.
Tit. xx. Anathemata contra Iconomachos.	127. 1.
Tit. xxi. Decreta contra Iconomachos.	Ibid. 2.
Tit. xxii. Argumenta Iconomachorum, & confutatio ipsorum.	128. 1.
Tit. xxiii. Communia de Imaginibus.	130. 2.

LIBER QUINTUS.

De Vestibus, Vasis sacris, & de aliis Cæremoniis Ecclesiasticis.

Tit. i. Ne quisquam, præter eos qui sacris initiati sunt, vasa, aut pallas sacras tangere audeat.	132. 1.
Tit. ii. De munditia, quæ debetur, vasis, & pallas sacris, & de modo, quo abluendæ sunt.	133. 1.
Tit. iii. Corpora mortuorum olim pallas, aut sacris vestibus non tegebantur.	Ibid. 2.
Tit. iv. Episcopi vasa Ecclesie conservent, & ne illa alienare audeant.	134. 1.
Tit. v. Nemo vasa, aut vestes sacras ad suum domesticum transferat, aut vendat.	Ibid. 2.
Tit. vi. Corporale sit lineum.	135. 1.
Tit. vii. De vestibus, & insignibus propriis Sacerdotum, & aliorum Ministrorum, & de vasis, quæ illis in ordinatione conferuntur.	Ibid. 2.
Tit. viii. De Pallio.	137. 1.
Tit. ix. De Luminibus.	138. 2.
Tit. x. De Campanis, & Cymbalis.	139. 2.
Tit. xi. De Aqua benedicta.	Ibid.
Tit. xii. De diptychis sacris.	140. 1.
Tit. xiii. Communia de vasis, & aliis ornamentis.	Ibid. 2.

LIBER SEXTUS.

De Verbi Dei prædicatione.

Tit. i. De doctrina, & vita Ministrorum Verbi Dei.	141. 1.
Tit. ii. Quas res auditoribus in concionibus proponi oporteat, & de modo, quem tenere debet, qui concionatur.	144. 1.
Tit. iii. Concionatore ex scriptis Sanctorum Patrum depromant conciones.	146. 1.
Tit. iv. Quo modo sint explicandæ divinæ litteræ.	147. 1.
Tit. v. Quibus diebus sint habendæ conciones.	Ibid. 2.
Tit. vi. De effectu prædicationis Verbi Dei.	148. 1.
Tit. vii. Episcopi, cum Diœceses visitant, doceant subditos, & revocent eos a vitiis.	Ibid.
Tit. viii. Munus Episcopi est docere clericos, & reliquum populum.	Ibid. 2.
Tit. ix. Prædicantem Episcopum custodiant Diaconi.	Ibid.
Tit. x. Presbyteri, vel Diaconi doceant populum.	Ibid.
Tit. xi. Presbyter non doceat populum præsentem Episcopo.	Ibid.
Tit. xii. Nemo prædicet sine licentia Episcopi diœcesani.	Ibid.
Tit. xiii. Constituantur in Ecclesiis Cathedralibus, & in conventualibus viri docti, & graves, qui concionentur.	149. 1.
Tit. xiv. Constituantur magistri sumptibus Ecclesiarum, qui gratis doceant.	Ibid. 2.
Tit. xv. Laici non concionentur.	Ibid.
Tit. xvi.	

- Tit. xvi. *Hæretici non permittantur habere conciones.* 150. 1.
- Tit. xvii. *Presbyteri, & Diaconi lapsi non concionentur.* Ibid. 2.
- Tit. xviii. *Omnes possunt interesse concionibus, etiam infideles.* 151. 1.
- Tit. xix. *Populus amet suum Doctorem, & obtemperet illius præceptis.* Ibid.
- Tit. xx. *Communia de Verbi Dei prædicatione.* 152. 1.
- LIBER SEPTIMUS.
De Oratione, divinis Officiis, & Lectione.
- Tit. i. *De necessitate orationis.* 152. 1.
- Tit. ii. *De maxima Orationis virtute, & in primis de ea, quæ a Sacerdotibus adhibetur.* 153. 2.
- Tit. iii. *Oratio multorum, & in primis totius Ecclesiæ plurimum valet apud Deum.* 154. 2.
- Tit. iv. *De assiduitate Orationis.* Ibid.
- Tit. v. *De attentione, & reverentia, quam postulat oratio.* 156. 1.
- Tit. vi. *De loco, & tempore, aliisque cæremoniis ad preces fundendas.* Ibid. 2.
- Tit. vii. *Oratio conjugatur cum eleemosyna, & cum aliis optimis exercitationibus.* 157. 1.
- Tit. viii. *De precibus pro regibus adhibendis, & pro populo.* Ibid. 2.
- Tit. ix. *De iis, qui non communicant in Oratione cum populo.* 158. 1.
- Tit. x. *Non licet orare cum Hæreticis, neque cum excommunicatis.* Ibid. 2.
- Tit. xi. *De genuflexione.* 159. 1.
- Tit. xii. *Ne Christiani cum orant tempore Paschali, & diebus Dominicis, genua flectant.* Ibid.
- Tit. xiii. *De Divinis Officiis, & in primis de horis canonicis.* Ibid. 2.
- Tit. xiv. *Servetur idem ordo ab omnibus in celebratione divinatorum Officiorum.* 163. 2.
- Tit. xv. *Presbyteri, & alii Clerici accedant ad preces matutinas, & vespertinas.* 164. 1.
- Tit. xvi. *De Officio Romano.* Ibid. 2.
- Tit. xvii. *De Psalmis, & cantu Ecclesiastico.* 165. 1.
- Tit. xviii. *De Symbolo Apostolorum, & de oratione Dominica.* Ibid. 2.
- Tit. xix. *De hymnis.* 167. 1.
- Tit. xx. *De hymno Trisagio.* 168. 1.
- Tit. xxi. *De versu, cujus initium est, Gloria patri, &c.* Ibid. 2.
- Tit. xxii. *De lectione.* 169. 1.
- Tit. xxiii. *De libris sacris, & de utilitate ipsorum.* Ibid. 2.
- Tit. xxiv. *De aliis libris, quos recipit, vel reicit Ecclesia.* 171. 2.
- Tit. xxv. *De traditionibus.* 173. 2.
- LIBER OCTAVUS.
De Paschate, & diebus Festis.
- Tit. i. *Pascha celebretur eodem die ab omnibus.* 175. 1.
- Tit. ii. *Pascha celebretur die Dominico.* 176. 1.
- Tit. iii. *De modo, quem tenebat antiqui in divulgando Paschate.* Ibid. 2.
- Tit. iv. *Diversi dies, in quibus incidit Pascha.* 177. 2.
- Tit. v. *Ne quisquam Pascha celebret cum judæis, neque alias ferias agat, aut illorum, aut gentilium.* 178. 1.
- Tit. vi. *De perceptione Eucharistiæ in Paschate.* 179. 1.
- Tit. vii. *De cero Paschali.* Ibid.
- Tit. viii. *Ne christiani, cum orant tempore Paschali, & diebus Dominicis se prosternant.* Ibid. 2.
- Tit. ix. *Baptismus tantum in Paschate, & Pentecoste conferatur.* Ibid.
- Tit. x. *Virgines consecrentur in Epiphania, in albis Paschalibus, & in Apostolorum Natalitiis.* Ibid.
- Tit. xi. *Communia de Paschate.* Ibid.
- Tit. xii. *De dignitate diei Dominici, & de reverentia, quæ ipsi debetur.* 180. 1.
- Tit. xiii. *Ne quisquam die Dominico jejundet.* 181. 1.
- Tit. xiv. *Saculares die Dominico, & aliis festis diebus intersint sacro.* 182. 1.
- Tit. xv. *Varia de die Dominico.* Ibid.
- Tit. xvi. *De variis solemnitatibus.* Ibid.
- Tit. xvii. *Quibus festis diebus debeant christiani ad suas Ecclesias confluere.* 183. 2.
- Tit. xviii. *Ne christiani diebus festis ad ludos confluant, aut rebus turpibus operam dent.* Ibid.
- Tit. xix. *Ne christiani diebus festis rebus servilibus operam dent, aut in judiciis versentur.* 184. 2.
- Tit. xx. *Communia de diebus festis.* 187. 2.
- LIBER NONUS.
De Jeuniis, Vigiliis, & Litanis.
- Tit. i. *De Laudibus Jejunii.* 188. 1.
- Tit. ii. *De observandis Jeuniis.* Ibid.
- Tit. iii. *De effectu Jejunii.* Ibid. 2.
- Tit. iv. *De hora, qua olim christiani capiebant cibum, maxime tempore Jejunii.* Ibid.
- Tit. v. *Jejunium jungant christiani cum eleemosyna, & cum exercitatione omnium virtutum.* 189. 2.
- Tit. vi. *Ægroti non obstringantur lege Jejunii.* 190. 1.
- Tit. vii. *De numero dierum, quibus constat quadragesima.* Ibid. 2.
- Tit. viii. *Quadragesima est velut decima anni, quam christiani offerunt.* Ibid.
- Tit. ix. *Quadragesima Jejunetur integra.* 191. 1.
- Tit. x. *Tempore quadragesimæ cives non degant in villis, sed in urbibus & oppidis.* Ibid. 2.
- Tit. xi. *De perceptione Eucharistiæ tempore quadragesimæ.* Ibid.
- Tit. xii. *Tempore quadragesimæ non fiebat olim quotidie sacrum apud græcos more nostro.* 192. 1.
- Tit. xiii.

- Tit. xiii. *Tempore quadragesimæ sanctorum solemnitates olim non celebrantur.* 192. 1.
- Tit. xiv. *Tempore quadragesimæ cessent iudicia, & negotia, quantum fieri possit.* Ibid. 2.
- Tit. xv. *De chrismate, & ablutione pedum, & reconciliacione pœnitentium in Cœna Domini.* 193. 1.
- Tit. xvi. *De cibis, aliisque rebus prohibitis in quadragesima.* Ibid.
- Tit. xvii. *Ne iudæis die Cœna Domini, neque aliis tribus, qui proxime sequuntur, in publicum prodeant.* Ibid. 2.
- Tit. xviii. *Communia de Quadragesima.* Ibid.
- Tit. xix. *De Jejunio quatuor temporum, & aliorum dierum.* 194. 1.
- Tit. xx. *De Jeuniis monachorum.* 195. 1.
- Tit. xxi. *Ne quisquam die Dominico ieiunet.* Ibid.
- Tit. xxii. *Contrariæ sententiæ Græcorum, & Latinorum de Jejunio sabbati.* Ibid.
- Tit. xxiii. *Quibus diebus oporteat christianos a carnibus abstinere.* 196. 1.
- Tit. xxiv. *De cibis olim prohibitis.* Ibid. 2.
- Tit. xxv. *Ne quisquam carniū cibos, aut vinum Hæreticorum more deestetur.* 197. 2.
- Tit. xxvi. *De agape, & de iis, qui faciunt agapas.* Ibid.
- Tit. xxvii. *Communia de Jejunio.* 198. 1.
- Tit. xxviii. *De vigiliis.* Ibid. 2.
- Tit. xxix. *De Litaniis.* 199. 2.
- L I B E R D E C I M U S.**
De Baptismo.
- Tit. i. *De catechizandis, & catechumenis.* 201. 1.
- Tit. ii. *De iis, qui Catechumenos docent.* 202. 1.
- Tit. iii. *De Catechumenis, qui in peccata inciderunt.* Ibid. 2.
- Tit. iv. *De preparatione, quam postulat baptismus.* 203. 1.
- Tit. v. *Varia de Catechumenis.* Ibid.
- Tit. vi. *Sacerdotes habeant cognita ea, quæ pertinent ad Baptismi susceptionem.* 204. 1.
- Tit. vii. *Discant christiani mysterium baptismatis.* Ibid. 2.
- Tit. viii. *Nemo baptizetur invitus.* Ibid.
- Tit. ix. *De abrenuntiatione, quæ fit in Baptismo.* 205. 1.
- Tit. x. *De materia Baptismi.* Ibid. 2.
- Tit. xi. *De forma Baptismi.* 206. 1.
- Tit. xii. *De ministro Baptismi.* 207. 1.
- Tit. xiii. *De effectu Baptismi.* 209. 1.
- Tit. xiv. *Baptismus non tollit dignitatem.* 211. 1.
- Tit. xv. *De Baptismo infantium, & de eius necessitate.* 212. 1.
- Tit. xvi. *De immersione, & de immersionum numero.* 213. 1.
- Tit. xvii. *De variis ceremoniis, quæ in Baptismo observari solent.* Ibid. 2.
- Tit. xviii. *De loco, in quo Baptismus est suscipiendus.* 215. 1.
- Tit. xix. *De diebus ad suscipiendum Baptismum constitutis.* Ibid. 2.
- Tit. xx. *Non denegetur Baptismus his, qui sunt in periculo mortis etiam extra tempora statuta.* 218. 1.
- Tit. xxi. *De voluntate ad suscipiendum Baptismum.* 219. 2.
- Tit. xxii. *De susceptoribus.* 220. 2.
- Tit. xxiii. *De cognatione, quæ oritur & Baptismo.* 221. 1.
- Tit. xxiv. *Baptizentur hi, qui ignorant se baptizatos esse.* 222. 1.
- Tit. xxv. *Ne pecunia accipiatur baptizandi causa.* Ibid. 2.
- Tit. xxvi. *Nemo audeat eos, qui baptizati sunt, rebaptizare, neque quisquam se rebaptizari permittat.* 223. 1.
- Tit. xxvii. *De pœna illorum, qui bis suscipiunt Baptismum.* 225. 1.
- Tit. xxviii. *De pœnis, quibus afficiuntur ii, qui apud hæreticos Baptismum suscipiunt, aut filios hæreticis deferunt baptizandos.* Ibid. 2.
- Tit. xxix. *Hæretici sine forma Ecclesiæ baptizati, si ad Ecclesiam veniunt, iterum baptizentur.* Ibid.
- Tit. xxx. *Hæretici rite baptizati, per manus impositionem, aut per fidei professionem suscipiuntur ab Ecclesia.* Ibid.
- Tit. xxxi. *Baptizati apud Hæreticos, qui formam Ecclesiæ servant, non rebaptizentur.* Ibid.
- Tit. xxxii. *Communia de Baptismo.* 226. 1.
- L I B E R U N D E C I M U S.**
De Confirmationis Sacramento.
- Tit. i. *De Chrismate ex Oleo, & Balsamo.* 227. 1.
- Tit. ii. *Episcopi est conficere Chrisma, non autem presbyteri.* Ibid. 2.
- Tit. iii. *Per singulos annos benedicendum Chrisma.* 228. 1.
- Tit. iv. *Petant presbyteri ab Episcopis Chrisma.* Ibid. 2.
- Tit. v. *Custodiatur Chrisma diligenter.* 229. 1.
- Tit. vi. *De ministro confirmationis.* Ibid.
- Tit. vii. *De effectu confirmationis.* 230. 1.
- Tit. viii. *Ab Hæreticis baptizati per confirmationem recipiuntur ab Ecclesia.* 231. 1.
- Tit. ix. *De diebus ad suscipiendum hoc Sacramentum constitutis.* Ibid.
- Tit. x. *Non est suscipiendum bis hoc Sacramentum.* Ibid. 2.
- Tit. xi. *De patribus spiritualibus.* Ibid.
- Tit. xii. *De cognatione quæ oritur ex hoc Sacramento.* 232. 1.
- Tit. xiii. *Ne pecunia accipiatur Chrismatis, aut confirmationis causa.* Ibid.
- Tit. xiv. *Communia de confirmatione.* Ibid. 2.
- L I B E R D U O D E C I M U S.**
Pars Prior de Eucharistia, ut Sacramento.
- Tit. i. *De Materia, & Forma Eucharistie.* 233. 1.
- Tit. ii.

- Tit. ii. Corpus Christi revera est in Eucharistia, & de effectu, quem in sumen-
te producit. 235. 2.
- Tit. iii. De Ministris, qui conficiunt, vel
tribuunt Eucharistiam. 236. 1.
- Tit. iv. Ab Hæreticis non sumatur Eu-
charistia. 237. 1.
- Tit. v. Energumeni possunt sumere Eu-
charistiam, sed non ministrare. Ibid.
- Tit. vi. De cultu, & veneratione maxima,
quæ debetur Eucharistiæ, & Missæ
Sacrificio. Ibid. 2.
- Tit. vii. De frequenti perceptione Eucha-
ristiæ. 238. 1.
- Tit. viii. De percipienda Eucharistia in
Cœna Domini, vel in Paschate. 240. 1.
- Tit. ix. Quonam pacto se debeant com-
parare christiani ad perceptionem
Eucharistiæ. Ibid. 2.
- Tit. x. Non denegetur Eucharistia lepro-
sis, & aliis infirmis. 242. 2.
- Tit. xi. Eucharistia non denegetur illis,
quibus mors impendet. 243. 1.
- Tit. xii. Quibus de causis prohibeantur cle-
rici, aut laici a perceptione Eucha-
ristiæ. 245. 1.
- Tit. xiii. De communione laica. 247. 1.
- Tit. xiv. De peregrina communione. 248. 1.
- Tit. xv. De iis, qui acceptam Eucha-
ristiam non consumunt. Ibid.
- Tit. xvi. Communia de Eucharistia. Ibid. 2.
- LIBER DECIMUSTERTIUS.**
Pars Posterior de Sacrificio Missæ.
- Tit. i. De ministris, qui offerunt Sacrificium, &
de his, qui non possunt offerre. 249. 1.
- Tit. ii. Quem ordinis servare debeant Sa-
cerdotes in Missæ celebratione. 250. 1.
- Tit. iii. Missæ Sacrificium celebretur a je-
junis. Ibid.
- Tit. iv. De precibus, & ceremoniis, quas
in Missæ Sacrificio varia synodi, &
Pontifices Maximi servari iusse-
runt. Ibid. 2.
- Tit. v. De rebus, quas licet, aut non licet
in Altari offerri. 253. 2.
- Tit. vi. De oblationibus. 254. 1.
- Tit. vii. Nullus Sacerdos sacrum faciat in
loco non consecrato. Ibid.
- Tit. viii. Missæ Sacrificium olim non fiebat
ante horam tertiam. Ibid.
- Tit. ix. Quibus diebus olim Sacerdotes non
faciebant sacrum. Ibid. 2.
- Tit. x. Sacerdos non faciat sacrum solus. Ibid.
- Tit. xi. De cultu, & veneratione maxima
quæ debetur Missæ Sacrificio. 255. 1.
- Tit. xii. De vestibus sacris, vasis, corpo-
rali, pallis, pallio, & insignibus pro-
priis Sacerdotum, aliorumque mini-
strorum reverentiandis, mundan-
dis, & conservandis. Ibid. 2.
- Tit. xiii. De Missis privatis. Ibid.
- Tit. xiv. Mulieres non accedant ad alta-
re, neque Sacerdotum sint admini-
stra. Ibid.
- Tit. xv. Diebus Dominicis omnes inter-
sint Missæ a principio ad finem
usque. 256. 1.
- Tit. xvi. De loco laicorum in missis. Ibid. 2.
- Tit. xvii. Ne quis audiat Missam presbyte-
ri concubinari. Ibid.
- Tit. xviii. De Missa Catechumenorum. Ibid.
- Tit. xix. De Missis defunctorum, & pro qui-
bus possit Sacrificium offerri, & pro
quibus non. 257. 1.
- Tit. xx. De Sacerdote, qui se abstinere a
perceptione Eucharistiæ cum facit
sacrum, item de ministris, & aliis,
qui intersunt Sacrificio, & non com-
municant. 258. 2.
- Tit. xxi. Num Sacerdos, qui pœnitentiam
accepit, possit post actam pœniten-
tiam facere sacrum. Ibid.
- Tit. xxii. Presbyteri, qui faciunt sacrum
apud sanctimoniales statim discedant. Ibid.
- Tit. xxiii. Communia de Sacrificio Missæ. Ibid.
- LIBER DECIMUSQUARTUS.**
De Pœnitentiæ Sacramento.
- Tit. i. Laus Pœnitentiæ. 260. 1.
- Tit. ii. De contritione. 261. 1.
- Tit. iii. De confessione. 262. 2.
- Tit. iv. De satisfactione. 266. 1.
- Tit. v. De effectu Pœnitentiæ. Ibid. 2.
- Tit. vi. De potestate sacerdotis, & de ab-
solutione. 267. 1.
- Tit. vii. De Indulgentiis. 268. 1.
- Tit. viii. De recipiendis peccatoribus, qui
Pœnitentiam agere volunt. 269. 2.
- Tit. ix. Non admittitur pœnitentia illius,
qui in peccato perseverat. 271. 2.
- Tit. x. Tempus, & modus Pœnitentiæ
plerumque constituitur arbitrio Sa-
cerdotis. 273. 2.
- Tit. xi. De modo imponendi Pœniten-
tiam. 275. 1.
- Tit. xii. Pœnitentia non suscipiatur ab
heretico Sacerdote. 277. 2.
- Tit. xiii. De Pœnitentia publica. Ibid.
- Tit. xiv. Presbyter non potest reconcilia-
re Pœnitentem iniussu Episcopi. 278. 1.
- Tit. xv. Non ordinentur, qui publicam
Pœnitentiam egerunt. Ibid.
- Tit. xvi. Ne Pœnitentes matrimonium
contrahant. Ibid.
- Tit. xvii. De Pœnitentibus qui e vivis ex-
cedunt. 279. 1.
- Tit. xviii. Qui morbo oppressus obmucit,
pœnitentiam accipere potest, si si-
gnificationem dedit suæ voluntatis. 280. 1.
- Tit. xix. Varia de pœnitentibus ægrotis. Ibid. 2.
- Tit. xx. De his, qui post Pœnitentiam ad
pristinios mores redeunt. 281. 1.
- Tit. xxi. De Sacerdote, qui Pœnitentiam
accepit. 282. 1.
- Tit. xxii. Presbyteris, & Diaconis, qui
peccarunt, non imponatur manus. 284. 1.
- Tit. xxiii. De templis, & presbyteris olim
ad suscipiendos Pœnitentes consti-
tutis. Ibid.
- Tit. xxiv.

- Tit. xiv. *Pœnitentiæ quædam clericis, & monachis proprie constitutæ.* 284. 2.
- Tit. xv. *Varia Pœnitentiæ.* 286. 1.
- Tit. xvi. *Communia de Pœnitentiæ.* 287. 1.
- LIBER DECIMUSQUINTUS.
De Extrema unctiõne, Funeribus,
& Sepulturis.
- Tit. i. *De Extrema unctiõne.* 290. 1.
- Tit. ii. *De lugendis mortuis moderate.* 291. 1.
- Tit. iii. *De precibus pro mortuis adhibendis.* Ibid. 2.
- Tit. iv. *Pro quibus mortuis possit Missæ Sacrificium offerri, & pro quibus non possit.* 292. 1.
- Tit. v. *Ne oblationes defunctorum retineantur a laicis.* Ibid.
- Tit. vi. *De Pœnitentibus, qui ex hac vita migrarunt.* Ibid. 2.
- Tit. vii. *Cum moritur Episcopus veniat Episcopus vicinus ad mandandum tumulo illius corpus.* Ibid.
- Tit. viii. *Ne quisquam bona Episcopi defuncti surripere audeat.* 293. 1.
- Tit. ix. *De iis, qui cibos offerunt mortuis.* Ibid.
- Tit. x. *Non sepeliebantur olim corpora defunctorum in Ecclesia.* Ibid.
- Tit. xi. *Ne corpora mortuorum pallis, aut vestibus sacris tegantur.* Ibid. 2.
- Tit. xii. *Quibus de causis privetur quis sepultura Ecclesiastica.* Ibid.
- Tit. xiii. *De pœna illius, qui sepulchrum violat.* 295. 1.
- Tit. xiv. *Ne pecunia accipiatur sepulturæ causa tamquam pretium.* Ibid. 2.
- Tit. xv. *Communia de funeribus, & sepulturis.* 296. 2.
- LIBER DECIMUSSEXTUS.
De Sacramento Ordinis.
- Tit. i. *De ministerio Sacram. Ordinis.* 297. 1.
- Tit. ii. *Episcopus non ordinet in aliena diœcesi.* 298. 1.
- Tit. iii. *Ne Episcopus clericum alienum ordinet sine scientia Episcopi, ad quem pertinet.* Ibid.
- Tit. iv. *Episcopus servet canonum statuta in conferendis ordinibus.* Ibid.
- Tit. v. *Ne laicus statim Episcopus, aut presbyter ordinetur, sed prius ordines inferiores suscipiat.* Ibid.
- Tit. vi. *De temporibus ordinationum.* Ibid. 2.
- Tit. vii. *De cæremoniis, quæ in ordinatione presbyteri, & reliquorum clericorum observari solent.* 300. 1.
- Tit. viii. *Ordinentur clerici multis presentibus, non tamen intersint catechumeni.* 301. 1.
- Tit. ix. *Qua ætate clerici possint sacris initiari.* Ibid.
- Tit. x. *De illicitis ordinationibus.* 302. 1.
- Tit. xi. *Quales debeant esse, qui ordinantur, & ne quisquam sine examine ordinetur.* Ibid.
- Tit. xii. *De Neophytis non ordinandis.* 306. 1.
- Tit. xiii. *De digamis non ordinandis.* Ibid. 2.
- Tit. xiv. *Ne digamus clericus ordinetur, licet post digamiam fuerit baptizatus.* 308. 2.
- Tit. xv. *De publice pœnitentibus non ordinandis.* Ibid.
- Tit. xvi. *De Hæreticis ad fidem conversis non ordinandis exceptis Novatianis, & aliis quibusdam.* 311. 2.
- Tit. xvii. *De homicidis non ordinandis.* Ibid.
- Tit. xviii. *De incontinentibus non ordinandis.* Ibid. 2.
- Tit. xix. *De filiis presbyterorum, & de aliis ex illicito concubitu natis non ordinandis.* 312. 1.
- Tit. xx. *De ordinandis hominibus imperitis.* Ibid. 2.
- Tit. xxi. *De his, quibus aliquod membrum deest, non ordinandis.* 313. 1.
- Tit. xxii. *De his, qui rebaptizati sunt, aut ab Hæreticis baptizati non ordinandis, exceptis infantibus.* 314. 1.
- Tit. xxiii. *De militibus, & curialibus non ordinandis.* Ibid.
- Tit. xxiv. *De energumenis non ordinandis.* 315. 1.
- Tit. xxv. *De iis, qui morbo oppressi baptizantur, non ordinandis.* Ibid.
- Tit. xxvi. *De servis non ordinandis.* Ibid.
- Tit. xxvii. *De libertis non ordinandis sine consensu patroni.* 316. 2.
- Tit. xxviii. *De quibusdam non ordinandis propter varia crimina, aut propter alias causas.* Ibid.
- Tit. xxix. *Qui baptizati, aut nati sunt in provinciis remotis non facile ordinentur.* 317. 1.
- Tit. xxx. *Non ordinentur, qui uxores habent, nisi castitatem se servare promiserint.* Ibid.
- Tit. xxxi. *Ne quisquam per simoniam conferat aut suscipiat ordines, & de ordinatis a simoniacis.* Ibid.
- Tit. xxxii. *De his, qui magnis sceleribus obstricti ordines susceperunt.* 320. 1.
- Tit. xxxiii. *Probibeantur a ministerio sacerdotum ordinum, qui post ipsos ordines susceptos gravia crimina susceperunt.* 321. 1.
- Tit. xxxiv. *Nemo suscipiat bis eundem ordinem.* Ibid. 2.
- Tit. xxxv. *De ordinatis ab excommunicatis, vel depositis.* Ibid.
- Tit. xxxvi. *De ordinatis ab Hæreticis, & Schismaticis.* 322. 1.
- Tit. xxxvii. *De quibusdam, qui ordines suscipere non prohibentur.* Ibid. 2.
- Tit. xxxviii. *Monachi ascendere possunt ad sacros ordines, si Episcopus, & Abbas consensum præbeant.* Ibid.
- Tit. xxxix. *De rebus, quas promittere debent, qui ordinantur.* Ibid.
- Tit. xl. *De Tonsura.* Ibid.
- Tit. xli. *Ne quisquam, qui uxorem habet,*

- sacris initiatur, nisi ipse, & uxor
promiserint castitatem.* 323. 1.
Tit. xlii. *Communia de ordinandis.* Ibid.
- LIBER DECI MUSSEPTIMUS.**
De Matrimonio.
- Tit. i. *Ne quisquam Matrimonium damna-
re audeat.* 324. 1.
Tit. ii. *De Sponsalibus.* Ibid. 2.
Tit. iii. *Mulieres non nubant sine consen-
su parentum, vel aliorum, in quo-
rum sunt potestate.* 325. 1.
Tit. iv. *Non sufficit consensus parentis in
matrimonio filii, sed necessarius
est contrahentis consensus.* Ibid. 2.
Tit. v. *De caeremoniis quae in matrimo-
nio observari solent, & in primis de
benedictione.* Ibid.
Tit. vi. *Ne pecunia accipiatur benedictio-
nis nuptialis causa.* 327. 1.
Tit. vii. *Quibus temporibus nuptias cele-
brari non liceat.* Ibid.
Tit. viii. *De fide, & amore mutuo viri,
& uxoris.* Ibid. 2.
Tit. ix. *Quibus temporibus viris consuli-
tur ab uxoribus abstinere.* Ibid.
Tit. x. *Ne fidelis matrimonium contrahat
cum infideli.* 328. 2.
Tit. xi. *Non possunt contrahere Matrimo-
nium, qui voto castitatis se adstrin-
serunt.* Ibid.
Tit. xii. *Ne Pœnitentes Matrimonium
contrahant.* 331. 1.
Tit. xiii. *Ne Matrimonium contrahantur
inter consanguineos, & affi-
nes.* Ibid.
Tit. xiv. *Ne quisquam commatrem ducat
uxorem.* 337. 1.
Tit. xv. *Ne clerici, qui sacris sunt initia-
ti, uxores ducant.* Ibid.
Tit. xvi. *Ne qui uxorem habet sacris ini-
ciatur, nisi ipse, & uxor promise-
rint castitatem.* Ibid.
Tit. xvii. *Ne Presbyteri, aut Diaconi, aut
Subdiaconi uxor mortuo viro nu-
bat.* Ibid. 2.
Tit. xviii. *Presbyteri, & alii, qui sacris
sunt initiati, abstineant ab uxo-
ribus, si non abstinent, punian-
tur.* 338. 1.
Tit. xix. *Ne uxor Episcopi, presbyteri
dormiat in lecto, aut in cubiculo
viri.* Ibid.
Tit. xx. *Ne presbyter, diaconus, aut sub-
diaconus intersint ludis, qui fiunt in
nuptiis.* Ibid. 2.
Tit. xxi. *Adulter non potest ducere uxo-
rem eam, cum qua, vivente viro,
concubuit.* 339. 1.
Tit. xxii. *Ob quæ crimina priuatur quis
spe conjugii.* Ibid. 2.
Tit. xxiii. *Clerici, qui non sunt sacris or-
dinibus initiati, uxores ducere pos-
sunt.* 340. 2.
Tit. xxiv. *Ne Clericus viduam, aut mere-
tricem ducat uxorem.* Ibid.
Tit. xxv. *De conjugio seruarum, & li-
bertorum.* Ibid.
Tit. xxvi. *Ne vir uxorem dimittere aude-
at, excepta fornicationis causa.* Ibid.
Tit. xxvii. *Vir, dum uxor vivit, non potest
alteram ducere, neque uxor alteri
viro nubere.* Ibid.
Tit. xxviii. *Nemini licet duas uxores eo-
dem tempore habere.* 344. 1.
Tit. xxix. *De conjugibus, qui ad religio-
nem se conferunt.* Ibid. 2.
Tit. xxx. *De secundis nuptiis, & ne quis-
quam eas damnet.* 345. 1.
Tit. xxxi. *Ne digami ordinentur Clerici,
licet post digamiam fuerint bap-
tizati.* 346. 1.
Tit. xxxii. *Clericus digamus tantum po-
test ascendere ad ordinem subdiacon-
atus.* Ibid.
Tit. xxxiii. *De Matrimonio clandestino.* Ibid.
Tit. xxxiv. *De concubinis, & de his, qui
concubinas habent.* 347. 1.
Tit. xxxv. *De adulteris, & raptoribus fe-
minarum.* Ibid.
Tit. xxxvi. *De restibus, & aliis probatio-
nibus in causa matrimoniali.* Ibid.
Tit. xxxvii. *Communia de Matrimonio.* 348. 1.

ANTONII AUGUSTINI
ARCHIEPISCOPI TARRACONENSIS
JURIS PONTIFICII VETERIS EPITOME.
Pars Tertia
DE JUDICIIS.

ANTONII AUGUSTINI

ARCHIEPISCOPI TARACONENSIS

JURIS PONTIFICII VETERIS EPITOME.

Paris Teris

DE JUDICIIS

1111

ANTONII AUGUSTINI

ARCHIEPISCOPI TARRACONENSIS

JURIS PONTIFICII VETERIS EPITOME.

PARS TERTIA DE JUDICIIS.

LIBER PRIMUS

De Actionibus, sive Judiciis.

TITULUS I.
LAUS JUSTITIÆ.
CAPUT I.

Urpe est me hoc defendere, quod prius mihi non constiterit justum esse, quia ego homines propter justitiam diligo, non autem justitiam propter homines postpono.

Gregor. Leont. Exconsuli lib. 8. regist. epist. 51.

CAPUT II.

Amatoris justitiæ indicium est, quoslibet, & quomodolibet hanc velle penitus invenire. Justitia nempe pretiosa margarita est, quæ non solum in thesauris regis, verum etiam in sterquiliniis est quærenda, &c. Nicol. epist. ad Michael. Imp. in princ. incipit, Quanto majora.

CAPUT III.

Perfectorum virorum est, non solum justitiam & veritatem, quæ Christus est, coram cunctis mundi Principibus confiteri, verum etiam, si necesse sit, usque ad mortem tota virtute defendere, &c. Nicol. ad Senatorem CP. ep. 16.

CAPUT IV.

Prov. 14. Scriptum est: *Justitia elevat gentem, injuria vero miseros facit populos;* & Psalmista: *Beati qui custodiunt judicium, & faciunt justitiam, in omni tempore.* Arelat. sub Carolo cap. 13.

CAPUT V.

Prov. 14. Quod per justitiam stet regnum, Salomon in proverbii adstruit ita inquit: *Justitia elevat gentem, & miseros faciat populos peccatum.*
Prov. 20. Item: *Misericordia, & veritas custodiunt Regem, & roboratur justitia thronus ejus.* Item: *Facere misericordiam, & judicium magis placet Deo, quam victima.* Et infra: *Rapina impiorum detrahens eos, qui noluerunt facere judicium.* Item ibi: *Qui sequitur justitiam, & misericordiam, invenit vitam, & justitiam, & gloriam &c.* Item: *Regnum a gente in gentem transfertur propter injurias, & injurias, & contumelias, & diversos dolos.* Quibus verbis liquido claret, quod pietas, justitia, & misericordia stabiliant regnum, & læsiones viduarum, &

pupillorum, calumniæque miserorum, violentaque judicia, & perversio justitiæ evidenter illud evertant. Unde & multorum regnorum collapsio, quia pietatis, justitiæ, & misericordiæ non habuerunt stabilimentum, his quæ dicta sunt, patenter fidem attribuit. *Paris. sub Ludov. & Loth. l. 2. cap. 4.*

CAPUT VI.

Per hoc supernæ majestatis auctorem, cujus universa reguntur imperio, placari credimus, si in populo nostro justitiæ jura servamus, & ille pius pater, & Dominus, qui humanæ fragilitatis substantiam suo semper adjuvare consuevit auxilio, melius dignabitur cunctorum necessitatibus, quæ sunt opportuna, concedere his, quos cognoscit præceptorum suorum monita custodire, &c. Convenit ergo, justitiæ, & æquitatis in omnibus vigore servato, distingat legalis ultio judicum, quos non corrigit canonica prædicatio sacerdotum, quo fiat, ut dum præterita rescantur scelera, nullus audeat perpetrare futura, & ita universos excedentes pro disciplinæ tenore servando correctionis fræna constringat, ut in universa regione nostra pacis, & concordie jura proficiant. *Guntramnus Rex Francorum, in synod. Marisc. II.*

TITULUS II.

DE CONCORDIA, ET AMORE MUTUO, ET DE RECONCILIATIONE DISSIDENTIUM.

CAPUT I.

PRæcipimus, ut Episcopi ad solum Deum, & salutem populi habentes respectum, omni tepiditate deposita, ad pacem firmiter tenendam mutuum sibi consilium, & auxilium præbeant, neque alicujus amicitia, aut odio prætermittant. Quod si quis in hoc Dei opere tepidus inventus fuerit, damnum propriæ dignitatis incurrat. *Innoc. II. in concil. Rom. c. 9. Alexand. III. in concil. Lateran. c. 21.*

CAPUT II.

Vos, si dilectionem habueritis ad invicem, & unanimes fueritis, facile tales separare poteritis (*loquitur de iis, qui invehuntur in Episcopos*) si vero, quod absit, discordes fueritis, & canino dente vos derodere cœperitis, non solum eos non

su-

Dist. 90. c. 21. c. 1. de trogua, & paco, apud Greg. IX. & in 1. coll.

superabit, sed & vobis ipsis nocebitis. *Alexand. ep. 2. ante med.*

CAPUT III.

Dist. 99. c. ult. Perlatum est ad Sedem Apostolicam, aliquos vestrum nocere fratres velle, & ut cadant, decertare: similiter in sacramentis discrepare, & ob id contentiones, & æmulationes inter vos fieri, a quibus dissensionibus vos avertere, & in his omnibus concordare, & opem ferre vicissim mandamus, nam si hoc agere cito neglexeritis & vicissim reconciliari non studueritis, ab Apostolicæ Sedis, & totius Ecclesiæ communione vos pelli non dubitetis. *Victor. ep. 2. in med.*

CAPUT IV.

II. 9. 3. c. 89. Si quis in fin. Homini religiosa parum esse debet, inimicitias aliorum non exercere, vel non augere male loquendo, nisi eas etiam extinguere bene loquendo studuerit. *Callist. ep. 1. in fin. Ivo part. 5. c. 235. decret.*

CAPUT V.

Studendum est Episcopis, ut dissidentes fratres magis ad pacem, quam ad iudicium coerceantur. *Steph. ep. 2. ante med.*

CAPUT VI.

Philipp. 3. Nemo quod suum est querat, sed quod alterius, sicut Apostolus ait: „Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bono ad adificationem, nec enim poterit unitatis nostræ firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum charitatis adstrinxerit, quia: *Rom. 12. c. 1. Cov. 1. c. 1.* sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra“. Hæc connexio totius quidem corporis unanimiorem requirit, sed præcipue exigit concordiam sacerdotum. *Leo ep. 82. ad Anast. Thesalon. Episc. c. 11.*

CAPUT VII.

Hi, qui publicis inter se odiis exardescunt, ab Ecclesiasticis conventibus sunt removendi, donec ad pacem recurrant. *Arelat. II. c. 31.*

CAPUT VIII.

Dist. 99. c. 6. Dissidentes Episcopos, si non timor Dei, synodus reconciliet. *Carth. IV. c. 25. L. Burch. lib. 1. c. 62. Ivo part. 5. c. 172. decret.*

CAPUT IX.

Dist. 99. c. 7. Studendum est Episcopis, ut dissidentes fratres, sive clericos, sive laicos ad pacem magis, quam ad iudicium cohortentur. *Carth. IV. c. 26. L. Capitul. lib. 6. c. 287. Burch. lib. 1. c. 101. Ivo part. 5. c. 203. decret.*

CAPUT X.

Dist. 99. c. 1. Discordantes clericos Episcopus vel ratione, vel potestate ad concordiam trahat, inobedientes synodus per audientiam damnat. *Carth. IV. cap. 59. L. Burch. lib. 2. cap. 215. Ivo part. 6. c. 290. decret. Anselm. lib. 8. c. 34. in addit. Cesar. lib. 4. c. 112.*

CAPUT XI.

Dist. 99. c. 3. Oblationes dissidentium fratrum neque in sacro, neque in gazophylacio recipiantur. *Carth. IV. cap. 93. Tolet. XI. cap. 4. Troslejan. cap. 12. Burch. lib. 5. c. 38. Ivo part. 2. c. 47. decret.*

CAPUT XII.

Quicumque odio, aut longinqua inter se lite dissenserint, & ad pacem revocari diutina intentione nequiverint, a sacerdotibus civitatis primitus arguantur; qui si inimicitias deponere perniciosa intentione noluerint, de Ecclesiæ cœtu iustissima excommunicatione pellantur. *Agath. c. 31. Vormac. c. 41. Troslejan. c. 12. Burch. lib. 10. c. 61. Ivo part. 13. c. 62. decret.*

CAPUT XIII.

Qui sacramento se obligaverit, ut litigans cum quolibet ad pacem nullo modo redeat, pro perjurio uno anno a communione sanguinis & corporis Domini segregatus reatum suum elemosynis, fletibus, & quantis potuerint jejuniis, absolvat. Ad charitatem vero, quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter venire festinet. *Ilerd. c. 7. vide Troslejan. c. 11. Rab. cap. 20. de pœnit. Burch. lib. 12. c. 17. Ivo part. 12. c. 74. decret.*

CAPUT XIV.

Propter illud cæleste mandatum: *Pacem meo amodo vobis*, &c. si inter confacerdotes ex causa livor emerferit, ut pendente certamine sibi invicem reconciliari non possint, electis ab utraque parte fratribus, id est, presbyteris, præponderante dulcedine, litis jacula finiant, & vota pacis requirant, &c. Si quis tunc reconciliari neglexerit, cum ad synodum venerit, non solum reatum coram coepiscopis se cognoscat incurrere, verum etiam congruæ pœnitentiæ intelligat vindictam subire, &c. *Turon. II. c. 2. Joann. 14.*

CAPUT XV.

Sicut omnis, qui diligit fratrem suum, ex Deo est, ita omnis, qui odit proximum, ex diabolo est, dilectione enim sola discernitur, quis ex quo genitus approbetur, dicente Joanne: *In hoc manifestati sunt filii Dei, & filii diaboli. Omnis qui non facit iustitiã, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum; quoniam hoc est annunciatio, quam ab initio audistis, ut diligamus alterutrum; & post paululum: Omnis qui odit fratrem suum homicida est, & scitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem.* Ecce homicida esse probabiliter declaratur, qui a fraterna societate dividitur, &c. Et Paulus: *Non occidat sol super iracundiam vestram.* Et: *Nolite locum dare diabolo.* Relatum est nobis, quorundam sacerdotum personas non solum occasum solis ab ira non revocare, sed quod nec annosa transactio temporum ad bonum charitatis reclinaret, quippe in quorum cordibus sol iustitiæ Christus occubuit, ut ad lumen charitatis redire vix possint. Horum ergo discordantium fratrum oblationes, juxta antiqui canonis definitionem, nullo modo recipiendas esse censuimus, atque præcipimus eis, ut antequam eos reconciliatio vera innectat, nullus eorum accedere ad altare Domini audeat, vel gratiam communionis sanctæ percipiat, sed geminato tempore per pœnitentiam compensabunt, quod discordiæ servierant. Quod si unus, alio contemne, ad satisfactionem charitatis cucurrerit, ex eo tempore, ut pacificus intra Ecclesiam reputetur, ex quo ad concordiam festinavit, senten-

Dist. 99. Placuit, c. 9.

22. 9. 4. c. 11.

1. Per. 4.

Joann. 14.

o. 3. de praesumpt. in 1. coll.

1. Joann. 3.

Ibid.

Ephes. 4.

Vid. dist. 99. c. 2. Oblationes.

ten-

tentia tamen superiori servata, ut tempus quod in ira expendit, geminatum in pœnitentiæ satisfactione persolvat. *Tolet. XI. c. 4. vide Carthag. IV. c. 93. L. vide Tros. c. 12. Burch. lib. 1. cap. 131. & lib. 5. c. 38. Ivo part. 2. c. 47. & part. 5. c. 231. decret.*

CAPUT XVI.

De pacis bono, atque concordia, ut ab omnibus omnino indifrupta teneatur, inter Episcopos, & comites, inter clericos, & monachos, & omnia populum christianum, &c. Quidquid illud est, quod nos ad veræ pacis studium, & charitatis perfectionem provocat, totis viribus sectandum est. Quidquid nos ab illa disjungit, ut venenum mortiferum cavendum est. *Arelat. sub Carolo c. 12. Capitul. lib. 7. in addit. c. 63.*

CAPUT XVII.

Omnes homines, & maxime Christiani, studeant inter se pacem, unanimiorem, & concordiam habere, odium vero, & discordiam longe a se propellere. *Turon. sub Carolo c. 32.*

CAPUT XVIII.

Hebr. 12.

Si inter omnes fideles pax, & concordia habenda est, dicente Apostolo: *Sequitur pacem, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum;* multo magis inter Episcopos, & Comites esse debet, qui post Imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ita enim inter se concordare debent, ut alterutrum sibi ad Dei servitium peragendum, & ministerium suum explendum, non solum non noceant, quin potius adminiculo sine. *Cabil. sub Carolo c. 20. Magunt. sub Raban. c. 4. Magunt. sub Arnulph. c. 24.*

CAPUT XIX.

Joann. 8. Ephes. 4.

Ut pax & concordia sit, atque unanimitas in populo Christiano, quia unum Deum patrem habemus in cælis, & unam matrem Ecclesiam, unam fidem, unum baptisma, ideo in una pace & unanimitate concorditer vivere debemus, si ad unam & veram hæreditatem regni cælestis cupimus pervenire, quia non est dissensionis Deus, sed pacis, ut ipse ait: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* *Magunt. sub Carolo c. 5. Magunt. sub Rab. cap. 4. Capitul. lib. 7. cap. 15. in addit.*

CAPUT XX.

Admonendi sunt benevoli subditi, ut sic alienis bonis congaudeant, quatenus habere & propria concupiscant, sic proximorum facta diligendo laudent, ut etiam imitando multiplicent, ne si in hoc præsentis vitæ stadio ad certamen alienum devoti fautores, sed pigri spectatores assistant, & post certamen sine brævio remaneant, qui nunc in certamine non laborant, & tunc eorum palmas afflicti respiciant, in quorum nunc laboribus ociose perdurant. Valde peccamus, si aliena bene gesta non diligimus: sed nihil mercedis agimus, si ea, quæ diligimus, in quantum possumus non imitamur. *Greg. in pastor. lib. 3. cap. 11. apud Aquisgr. c. 103. ad fin.*

CAPUT XXI.

Inter cætera mala, quæ fidem commaculant, quatuor nobis vitia spiritualia merito exaggeranda videntur, &c. odium, & discordia, quæ chari-

Tom. VI.

tatem inter proximos extinguunt, dilectionem vacuant, & omnia bona pervertunt, & non solum proximos in mutua dilectione consistere, nec quietam, tranquillamque, ut decuerat Christianos, vitam degere. *Paris. sub Ludov. & Loth. lib. 1. c. 1. in fin.*

CAPUT XXII.

Hi, qui Palatinis honoribus fulciuntur, sive clerici sint, sive laici, dignum est, ut vinculo charitatis connectantur, ne alterutrius injuriam, aut dehonorationem contra fas meditentur, ne desides, & dolosi ad invicem existant, ne forte qui dolosi sunt, incidant in illud Psalmistæ dicentis: *Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. Da illis Domine secundum opera eorum, & secundum nequitiam adinventioinum ipsorum.* *Paris. sub Ludov. & Loth. lib. 11. c. 6. in med.*

CAPUT XXIII.

Hoc summopere elaborandū est, ut semper inter pastores Ecclesiarum, & gregem Christi pax, & concordia, unanimitasque fervetur, nisi enim charitatem & concordiam in invicem habuerint, Deum, sicut oportet, propitium habere non merebuntur. *Paris. sub Ludov. & Loth. lib. 3. cap. 10. Aquisgr. II. sub Ludov. part. 4. c. 6.*

CAPUT XXIV.

Si fideliter vultis regnare, & vigorem Regium, & seniore, & super vestros, & super impugnantem potestatem vestram optatis habere, charitatem illam, quam Apostolus docuit: *de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta cum fratribus vestris studete habere.* *Meld. c. 7.*

CAPUT XXV.

Ut tanta inter nos, largiente Domino charitas, & unitas teneatur, ut quoties aliqui in populis, quibus regendis præesse dignoscimur, adversus Ecclesiam, & sacerdotalem auctoritatem contemptores, & rebelles existunt, tanta instantia invicem & litteris & verbis juvare studeamus, ut pondere Ecclesiastici vigoris retrusi, & pressi ad humilitatem pœnitentiæ compellantur. *Valent. sub Loth. c. 13.*

CAPUT XXVI.

Per murmuraciones, & detractiones charitatis vinculum, quod præcipue inter pastorem, & gregem Deus requirit, & quod nos singulariter Deo jungit, nimis dolenter solvitur. Et recedente Deo, qui in scissura mentium habitare non potest, gravissima quotidie damna, & mortes animarum fiunt, ita ut si hæc negligantur, non jam pastores, sed interfectores, quod absit, Christi ovium, inveniamur. *Valent. sub Loth. c. 14.*

CAPUT XXVII.

Dominicis & festis diebus presbyteri, ante quam missas celebrent, interrogent, si aliqui discordantes sint, qui inter se litem implacabilem habeant, & si inventi fuerint, statim reconcilientur. *Nannet. c. 1. Ivo part. 2. c. 122. decret.*

CAPUT XXVIII.

De discordantibus Salomon ait: *Homo perversus suscitavit lites, & verbosus separat Principes. Item: Semper iurgia querit malus, Angelus ibid. 17. autem crudelis mittetur contra eum.* Angelus

Z z

cru-

crudelis in mundus est spiritus, qui a Deo contra peccantes, jurgia quærentes mittitur, ut eos vel in præsentia affligat, vel etiam post mortem ad interitum æternum rapiat. Item Salomon: *Vir iracundus provocat rixas, qui autem patiens est, mitigat suscitatas.* Item: *Qui meditatur discordias, diligit rixas:* cum talibus certe Deus non est, quoniam attestante Paulo Apostolo: *Non est Deus dissensionis, sed pacis.* In pace autem vocavit nos Deus. Hinc suavis doctor Ecclesiæ Gregorius: *Deus in unitate est:* illi ejus merentur gratiam habere, qui se ab invicem per seclorum scandala non dividunt. Et Dominus in Evangelio: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo,* &c. juxta Pauli vocem: *Simus cum patientia supportantes invicem, & donantes nobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam.* Sicut Deus in Christo donavit nobis, ita & nos dimittamus invicem, si quid detur nobis, ut dimittatur, quod debetur a nobis. Tale quippe patrum cum Deo facimus in oratione dicendo: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris;* unde summo opere cavendum est nobis, qui enim non dimittit ei; qui sibi facit injuriam, hoc petendo, non pro se facit orationem, sed superinducit maledictionem; & frustra sibi Dominum propitium fieri quærit, qui placare proximos negligit. *Tros. c. 12.*

TITULUS III.

NE LITIGENT TEMERE CHRISTIANI.

CAPUT I.

EI, qui vult tecum in judicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium. Et quicumque te angariaverit mille passus, vade cum illo alia duo. *Christus apud Matt. c. 5. n. 40. Fab. ep. 2. post med.*

CAPUT II.

Ab eo, qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere. Omni autem petenti te tribue, & qui aufert quæ tua sunt, ne repetas. *Christus apud Luc. c. 9. n. 19. Fabian. epist. 2. post med.*

CAPUT III.

Abstine te a lite, & minues peccata, homo enim iracundus incendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacis habentium immittet inimicitias, &c. *Ecclesiast. cap. 28. num. 10. Pontian. ep. 2. in med. Xyst. III. epist. unic. ad med.*

CAPUT IV.

Jam quidem delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos, quare non magis injuriam accipitis, quare non magis fraudem patimini? *Paul. I. Corinth. c. 6. num. 7. Fabian. epist. 2. post princ. Pius ep. 2. in fin.*

CAPUT V.

Servum Domini non oportet litigare. *Paul. 2. ad Timoth. c. 2. num. 24. Zephyrin. epist. 1. Fabian. epist. 2. ad med. Ivo part. 6. cap. 320. decret. & lib. 4. tit. 7. cap. 9. Panorm. Tarrac. lib. 2. cap. 6.*

CAPUT VI.

Boni, & veri Christiani hominis est, rem ipsam omnibus amicitia, & pacis legibus prius temperare, quam in judicio, ubi frequenter amarissimus animæ rancor innascitur, suum jus pertinaciter experiri. *Alex. epist. 1. in med.*

CAPUT VII.

Scitote vos a persecutione fratrum, & ab omni litigio abstinere debere, dicente Scriptura: *Servum Dei non oportet litigare, nec cuiquam nocere, sed omnes persecutores ecclesiæ, servorumque ejus vestris redargutionibus corrigere,* testante Apostolo: *Argue, obsecra, increpa.* Quæcumque ergo contentiones inter Christianos ortæ fuerint, ad Ecclesiam deferantur, & ab Ecclesiasticis viris terminentur. *Marcellin. ep. 2. in princ.*

CAPUT VIII.

Si quis ab Episcopo suo, vel de Ecclesia, vel de proprio jure crediderit aliquid repetendum, si nihil convicii, aut criminationis objecerit, eum pro sola contentione a communione Ecclesiæ non liceat submovi. *Aurel. cap. 4. al. 8.*

TITULUS IV.

NE EPISCOPI, ET ALII CLERICI LITIGENT SINE GRAVI CAUSSA.

CAPUT I.

SI legitimi non fuerint accusatores, non fatigetur Episcopus, quia sacerdotes ad sacrificandum vacare debent, non ad litigandum. *Felix II. in synod. Roman. epist. 1. cap. 17. Burch. lib. 1. cap. 169. Ivo part. 5. cap. 279. decret.*

CAPUT II.

Ne advocatus litium fias, &c. neque enim judicem, aut cognitorem sæcularium negotiorum hodie te ordinare vult Christus, &c. *Petrus Apostolus apud Clement. epist. 1. post princ.*

CAPUT III.

Scitote vos a persecutione fratrum, & ab omni litigio abstinere debere, dicente scriptura: *Servum Dei non oportet litigare, nec quidquam nocere.* *Marcell. epist. 2. in princ. ad Episcopos Orientis.*

CAPUT IV.

Episcopus nec provocatus pro rebus transitoriis litiget. *Carth. IV. cap. 19. L.*

CAPUT V.

Clerici, qui frequenter litigat, & ad causandum facilis est, testimonium nemo absque grandi examine recipiat. *Carth. IV. cap. 58.*

CAPUT VI.

Si inter Episcopos de rebus terrenis, aut possessionibus sub repetitione, aut retentionis titulo nascatur contentio, impleto anni spatio pro studio charitatis, quæ cunctis debet rebus temporalibus anteferri, per Epistolas fratrum affectuose admoniti, aut inter se, aut in præsentia electorum judicium negotium sanare festinent. Quod si distulerint, donec ipsa causatio abrogetur, a charitate fratrum, qui distulerit, habeatur extraneus, quia injustum est, ut qui cunctis præstant, inter se quacumque occasione dissentiant. *Aurel. IV. cap. 12.*

CAPUT VII.

Episcopus ad forum, neque ubi publice negotia

tia judicialia exercentur, non pergat suæ causæ suffragaturus, nisi forte ut aut pauperibus oppressis succurrat, aut viduis, & orphanis tuitionem conferat, aut de verbo Dei iudices admoneat, ut juxta Domini præceptum iusta judicent iudicia. Hoc & de presbyteris, & diaconibus observandum est. *Cabil. sub Carolo cap. 11.*

CAPUT VIII.

Ministri altaris Domini, vel monachi a negotiis secularibus omnino abstineant, sunt autem hæc, &c., contentiones, & lites, vel rixas amare, in placitis secularibus disputare, excepta defensione orphanorum, aut viduarum, conductores, aut procuratores esse secularium rerum, &c. *Magunt. c. 14. Magunt. sub Raban. cap. 13. Capitul. lib. 7. cap. 172. in additis, Burch. lib. 8. cap. 90. Ivo part. 7. cap. 108. decret.*

CAPUT IX.

Interdicit Apostolica auctoritas litigium omni Episcopo, quam & nos auctoritatem benigno amplectentes animo, constituimus, ut nullus Episcoporum se litigiosis immisceat contentionibus. *Aquisgr. II. sub Ludov. part. 1. cap. 4.*

TITULUS V.

NE MONACHI LIFIGENT SINE GRAVI CAUSSA.

CAPUT I.

Episcopus ad forum, nec ubi publice negotia judicialia exercentur, non pergat, suæ causæ suffragaturus, &c. Hoc & de Abbatibus, & de presbyteris, & diaconibus, & maxime monachis observandum est. *Cabil. sub Carolo c. 11.*

CAPUT II.

Monachi ad secularia placita nullatenus veniant, neque ipse Abbas sine consensu Episcopi sui, & cum necessitas exigit, tunc per iussionem, & consilium Episcopi illuc vadat, nequaquam tamen contentiones, aut lites aliquas ibi movere præsumat, sed quidquid querendum, vel etiam respondendum sit, per advocatos suos hoc faciat: Abbates, & monachi querelas omnino devitent. *Magunt. cap. 12. Burch. lib. 8. c. 89. Ivo part. 7. cap. 107. decret.*

CAPUT III.

Ministri altaris Domini, vel monachi a negotiis secularibus omnino abstineant, multa sunt ergo negotia secularia, de his tamen pauca perstringimus, &c. contentiones, & lites, vel rixas amare, in placitis secularibus disputare, excepta defensione orphanorum, aut viduarum, conductores, aut procuratores esse secularium rerum. *Magunt. cap. 14. Magunt. sub Raban. cap. 13. Burch. lib. 8. cap. 90. Ivo part. 7. cap. 108. decret. Capitul. lib. 7. cap. 172. in additis.*

CAPUT IV.

Monachi ad placita secularia nullatenus vadant. *Rhemen. cap. 29.*

TITULUS VI.

DE ADMONITIONE CHARITATIS ANTE LITEM.

CAPUT I.

SI quis erga Episcopum, vel actores Ecclesiæ se proprium habere crediderit negotium, non prius adeat iudices, quam ad eos recurrat charita-

tis studio, ut familiari colloquio commoniti ea sanare debeant, quæ in querimoniam deducuntur; quod si aliter egerit, communione privetur. *Nicæn. cap. 27. apud Jul. epist. 2. cap. 6. Anaclet. epist. 2. post princ. Xyst. II. epist. 2. ante med. Aurelian. V. cap. 17. Burch. lib. 1. cap. 132. Ivo part. 5. cap. 257. decret. Anselm. lib. 3. cap. 85.*

CAPUT II.

Si quis erga Episcopum, vel actores Ecclesiæ quamlibet querelam, aut actionem iuste habere crediderit, ipse Redemptoris sui, cujus actio nostra est institutio, viarum non in memor, sed seclator egregius, qui cum malediceretur, non maledicebat, sed *tanquam ovis coram tondente se obmutuit*, ac pro suis persecutoribus in cruce pendens apud Patrem intercessit, non prius Primates, aut alios iudices adeat, quam ipsos, a quibus se lælum æstimat, conveniat familiariter, & non semel, sed sæpissime, ut ab eis aut suam iustitiam accipiat, aut justam excusationem, &c. Si secus egerit, ab ipsis, & ab aliis communione privetur, tamquam Apostolorum, patrumque aliorum contemptor, de quibus ait propheta: *Erunt quasi non sint, & peribunt viri, qui contradicunt vobis.* *Alexand. ep. 1. in med. Capitul. lib. 7. cap. 21. in addit. Burch. lib. 1. c. 132. Ivo lib. 4. tit. 5. cap. 6. panorm. Anselm. lib. 3. cap. 81. Tarrac. lib. 2. cap. 27.*

CAPUT III.

Si inter Episcopos de rebus terrenis, aut possessionibus sub repetitione, aut retentionis titulo nascatur contentio, impleto anni spatio, pro studio charitatis, quæ cunctis debet rebus temporalibus anteferri, per Epistolas fratrum affectuose admoniti, aut inter se, aut in præsentia electorum iudicum negotium sanare festinent. Quod si distulerint, donec ipsa causatio abrogetur a charitate fratrum, qui distulerit, habeatur extraneus, quia injustum est, ut qui cunctis præsent, inter se quacumque occasione dissentiant. *Aurel. III. c. 12.*

CAPUT IV.

Si quacumque persona contra Episcopum, vel actores Ecclesiæ se proprium crediderit habere negotium, prius ad eum recurrat charitatis studio, ut familiari aditione commonitus sanare ea debeat, quæ in querimoniam deducuntur, quam rem si differre voluerit, tunc demum ad Metropolitanam audientiam veniatur, de qua re, cum litteras suas Metropolitanus ad comprovincialem Episcopum dederit, & causa ipsa inter utrosque quacumque occasione amicis mediis non fuerit definita, ut ipsi Metropolitanæ necessarium sit in eodem negotio iterare scriptum, & secundo admonitus, aut mittere, aut venire distulerit, tunc a charitate Metropolitanæ sui novit se esse suspensum, donec ad præsentiam ejus veniens causæ ipsius, de qua petitur, reddiderit rationem. *Aurel. V. cap. 17. Capitul. lib. 6. cap. 287.*

TITULUS VII.

QUALIS ESSE DEBEAT JUDEX, ET DE IPSIUS OFFICIO.

CAPUT I.

Qualiter, & quando debeat Prælati procedere-

1. Joann. 7.
c. 1. ne cler. vel monach. ap. Greg. IX. & in 1. coll.

1. Tim. 3.
1. Cor. 7.
Ephes. 4.

c. 1. ne cler. vel monach. ap. Greg. IX. & in 1. coll.

2. 9. 7. c. 16.

1. Pet. 2.
Esai. 53.
Luc. 23.

Esai. 41.

* tamdiu.

De accus. c. 24. ap. Gr. IX. c. 4. end. tit. in 4. coll.

dere ad inquirendum, & puniendum subditorum excessus, ex auctoritatibus novi & veteris testamenti colligitur evidenter, ex quibus postea processerunt canonice sanctiones, &c. Legitur enim, quod villicus ille, qui diffamatus erat apud Dominum suum, quod dissipasset bona ipsius, audivit ab illo: *Quid hoc audio de te, redde rationem villicationis tuæ, jam enim non poteris amplius villicare.* Et in Genesi Dominus ait: *Descendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint.* Ex quibus auctoritatibus manifeste comprobatur, quod non solum cum subditis, verum etiam cum Prælatus excedit, si per clamorem, & famam ad aures superioris pervenerit, non quidem a malevolis, & maledicis, sed a providis, & honestis, non semel tantum, sed sæpe, quod clamor innuit, & diffamatio manifestat, debet coram Ecclesie senioribus veritatem diligentius perscrutari, ut si rei poposcerit qualitas, canonica distinctio culpam feriat delinquentis, non tanquam sit auctor*, & iudex, sed quasi deferente fama, vel denuntiante clamore, officii sui debitum exequatur. Licet autem hoc sit observandum in subditis, diligentius tamen est observandum in Prælatis, qui quasi signum sunt positi ad sagittam. Et quia non possunt omnibus complacere, cum ex officio suo teneantur non solum arguere, sed etiam increpare, quin etiam interdum suspendere, nonnumquam vero ligare, frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur. Et ideo sancti Patres provide statuerunt, ut accusatio Prælatorum non facile admittatur, ne concussis columnis corruat ædificium, &c. Verum ita voluerunt providere Prælatis, ne criminarentur injuste; ut tamen caverent, ne delinquerent insolenter, contra morbum utrumque invenientes congruam medicinam, videlicet ut criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capitis, id est, degradationem intenditur, nisi legitima procedat* inscriptio, nullatenus admittatur. Sed cum super excessibus suis quisquam fuerit infamatus, ita ut jam clamor ascendat, qui diutius sine scandalo dissimulari non possit, vel sine periculo tollerari, absque dubitationis scrupulo ad inquirendum, & puniendum ejus excessus, non ex odii fomite, sed charitatis procedatur affectu, quatenus si fuerit gravis excessus, & si non degradetur ab ordine, ab administratione tamen amoveatur omnino, quod est secundum evangelicam sententiam a villicatione villicum amoveri, qui non potest villicationis suæ dignam reddere rationem. Debet igitur esse præsertim, contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentaverit, & exponenda sunt illi capitula, de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat defendendi se ipsum. Et non solum dicta, sed etiam nomina testium sunt ei, ut quid, & a quo sit dictum, appareat, publicanda, nec non exceptiones, & replicationes legitime admittendæ, ne per suppressionem nominum, infamandi, per exceptionum vero exclusionem, deponendi falsum audacia præbeat. Ad corrigendos itaque subditorum excessus tanto diligentius debet Prælatus assu-

gere, quanto damnabilius eorum offensas deferret incorrectas. Contra quos, ut de notoriis excessibus taceatur, etsi tribus modis possit procedi, per accusationem videlicet, denuntiationem, & inquisitionem ipsorum, ut tamen in omnibus diligens adhibeatur cautela, ne forte per leve compendium ad grave dispendium veniatur, sicut accusationem legitima præcedere debet inscriptio, sic & denuntiationem charitativa admonitio, & inquisitionem clamorosa insinuatio prævenire, illo semper adhibito moderamine, ut juxta formam judicii, sententiæ quoque forma diceretur. Hunc tamen ordinem circa regulares personas non credimus usquequaque servandum, quæ, cum causa requirit, facilius, & liberius a suis possunt administrationibus amoveri. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 8.*

CAPUT II.

Multum derogatio prævalet, quando derogatori creditur, ideo variis detractionibus, atque accusationibus non decet labefactari Primatem, sed magis patrum regulis roborari. Nec facile, aut indifferenter suscipere accusationes præsumat, dicente Domino: *Non suscipias vocem mendacii,* *Exod. 23. n.* sed prius probare debet suspicionem, & causam, aut quo animo hoc faciat, & postmodum suscipere, quia veritatis professionem propinquitatis, inimicitie, timoris, amoris, odii, & cupiditatis intentio impedire, & adversa fratribus irrogare solet. *Felix II. in syn. Rom. cap. 10. Capitulum lib. 6. cap. 287.*

CAPUT III.

Judicantem oportet cuncta rimari, & ordinem rerum plena inquisitione discutere, interrogandi, ac proponendi, adiciendique præbita patientia ab eo, ut ibi actio ambarum partium limitata sit pleniter. Nec litigantibus iudex prius sua velit sententia obviare, nisi quando ipsi jam peractis omnibus nihil habeant in questione, quod proponant. Et tandem actio ventiletur, quousque rei veritas inveniatur. Frequenter interrogare oportet, ne aliquid prætermisissimum forte remaneat, quod annexi conveniat. *Eleuth. epist. unie. cap. 2. Jul. epist. 2. cap. 31. Hadr. ad Episcopum Mediom. cap. 24. Capitulum lib. 5. c. 246. Burch. lib. 16. cap. 30. Ivo part. 6. cap. 316. & 317. decret. & lib. 4. tit. 9. cap. 3. & tit. 11. cap. 12. & 13. panorm. Anselm. lib. 3. cap. 53. & cap. 58.*

CAPUT IV.

Quærendum est in judicio, cujus sit conversatiois, & fidei is, qui accusatur, quoniam hi, qui non sunt rectæ conversationis, ac fidei, & quorum vita est accusabilis, non permittuntur majores natu accusare; nec quorum fides, vita, & libertas nescitur, neque viles personæ in eorum recipiantur accusationem. Rimandæ vero sunt enucleatim personæ accusatorum, &c. *Callist. epist. 2. cap. 5. Carthag. IV. cap. 90. Burch. lib. 1. c. 171. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 5. & tit. 8. cap. 3. panorm. & part. 53. cap. 289. decret. Anselm. lib. 3. cap. 54.*

CAPUT V.

Monet Apostolus non amplius nos invicem teme-

ad Rom. 2. me.

mere iudicare; temere enim iudicat, si quis Episcopum absque sedis Apostolicæ auctoritate condemnat. *Damas. epist. 3. ante fin.*

CAPUT VI.

23. 7. 4. 6. 45. *Rom. 13.* Quæsitum est super his, qui post baptismum administraverunt, & aut tormenta sola exercuerunt, aut etiam capitalem protulere sententiam. Nihil de his legimus a maioribus definitum esse. Meminerant enim a Deo potestates has fuisse concessas, & propter vindictam noxiorum gladium fuisse permissum, & Dei ministrum esse in huiusmodi datum vindicem. Quomodo ergo reprehenderent factum, quod auctore Deo viderent esse concessum? De his ergo ita, ut hætenus servatum est, sic habemus, ne aut disciplinam avertere, aut contra auctoritatem Domini venire videamur. Iphis autem in oratione reddenda gesta sua omnia servabuntur. *Innoc. epist. 3. cap. 3. Raban. cap. 16. de Poenit. Burch. lib. 6. c. 44. Ivo part. 10. cap. 94. decret. Anselm. lib. 13. cap. 14. Tarrac. lib. 6. cap. 31.*

CAPUT VII.

23. 9. 4. 0. Illud, 46. An preces distantibus liberum concedatur, utique post baptismi regenerationem a principibus poscere mortem alicujus, vel sanguinem de reatu, quam rem principes numquam sine causæ cognitione concedunt, sed ad iudices commissa ipsa, vel crimina semper remittunt, ut causa cognita vindicentur. Quæ cum quæstioni fuerint delegata, aut absolutio, aut damnatio pro negotii qualitate profertur, & dum legum auctoritas in improbos exercetur, erit dictator immunis. *Innoc. ibid. cap. 5. Raban. d. cap. 16. Ivo part. 10. c. 94. decret.*

CAPUT VIII.

Dist. 86. c. 2. Constante tenenda est iustitia, & benigne præstanda clementia. [Odio habeantur peccata, non homines. Corripiantur tumidi, tolerantur infirmi, & quod in peccatis severius castigari necesse est, non sævientis plectatur animo, sed mendentis. At si vehementior tribulatio incubuerit, non ita expavescamus, quasi illi adversitati propriis sit viribus restituendum, cū & consilium nostrum, & fortitudo nostra sit Christus, ut sine quo nihil possumus, per ipsum cuncta possumus. *Leo epist. 90. vel 92. ad Rusticum Narbon. in princ. Tarrac. lib. 4. c. 46.*

CAPUT IX.

Dist. 14. ult. Sicut quædam sunt, quæ nulla possunt traditione convelli, ita multa sunt, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitudine rerum oporteat temperari, illa semper conditione servata, ut in his, quæ vel dubia fuerint, aut obscura, id noverimus sequendum, quod nec præceptis Evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum Patrum inveniatur adversum. *Leo epist. 90. vel 92. in princ. Anselm. lib. 2. c. 76. Ivo in prologo part. 5. c. 3. Casar. lib. 2. c. 56. Tarrac. lib. 1. c. 114. & lib. 3. c. 61.*

CAPUT X.

Ne odio, vel gratia moveamur, quæ in causam disceptationibus esse non debet: ita vestræ charitati cognitionem adnexæ querimonix delegamus, ut nihil adversum venerandos canones,

nihil contra sanctæ memoriæ decessoris mei iudicium valeat, quidquid obreptum nobis esse constiterit. *Hilar. epist. 3. ad Leontium, & alios Episcopos in med.*

CAPUT XI.

Judices, & accusatores tales esse debent, qui omni careant suspicione, & ex radice charitatis suam desiderent promere sententiam. *Felix II. in epist. cap. 21.*

CAPUT XII.

Hortamur, ut portitori, in quibus fuerit iustitiæ ratio manifesta, manum decenter præbere solatii, atque sacerdotali eum compassione debeas adjuvare. Nulla ergo vos res ab æquitatis studio, nulla suspendat potentia personarum, sed innitens præceptis dominicis, omnia, quæ sunt relicitudini adversa, contemne. In defendendis partibus iustitiæ constanter insiste. Odi pro veritate, si qua sunt, sustinere non renuas, ut tanto majorem in adventu Redemptoris nostri fructum mercedis invenias, quanto eris mandata non negligens in favorem iustitiæ, & defensionem impenderis. *Greg. Columbo Episcopo Numid. lib. 7. registr. epist. 16.*

CAPUT XIII.

In primis requirendum est de persona presbyteri dilectissimi fratris, & coepiscopi nostri Januarii; & si ita se veritas habet, sicut ejusdem Episcopi petitio continet, in Ecclesia, atque in loco suo modis omnibus idem Presbyter revocetur. Si autem dictum fuerit, quia contra ipsum causa aliqua mota, sive probata est, subtiliter ipso præsentem, & pro se ratione reddente, quærendum est & genus causæ, & modus probationis, ut ex hoc colligere valeas, utrum adhuc in exilio demorari, an certe in Ecclesia sua, & officio suo debeat revocari, &c. Si autem aliter, quam antefati Episcopi petitio continet, actum esse forsitan perhibetur, subtiliter quærendum est, & veritate cognita, cum Dei timore, quod iustitiæ ordo suaverit, iudicandum. Quia ergo Stephanus Episcopus odio sui quædam fista, & de falsis capitulis accusatum, neque aliquid ordinabiliter factum, sed injuste se aliter condemnatum, diligenter quærendum est primo, si iudicium ordinabiliter est habitum, id est, si alii accusatores, atque alii testes fuerunt. Deinde causarum qualitas est examinanda, si digna exilio, vel depositione fuit, si eo præsentem, qui accusatus est, sub jurejurando contra eum testimonium dictum est, si scriptis actum est, vel si ipse licentiam respondendi, & defendendi se habuit. Sed, & de personis accusantium, ac testificantium subtiliter quærendum est, cujus conditionis, cujusve opinionis, aut ne inopes sint, aut ne forte aliquas contra prædictum Episcopum inimicitias habuissent, & utrum testimonium ex auditu dixerunt, aut certe se scire specialiter testati sunt, si scriptis iudicatum est, & partibus præsentibus sententia recitata est. Quod si forte hæc solemniter acta non sunt, nec causa probata est, quæ exilio, vel depositione digna sit, in Ecclesiam suam modis omnibus revocetur, &c. Quod si forte aliqua de objectis contra memoratum Stephanum Episcopum

2. 9. 1. c. 7.

in odio suo

pum

pum probata sunt, aliqua vero doceri minime potuerunt, cauta omnino consideratione pensandum est, utrum leviora capitula, an certa graviora probata sint, ut ex eis qualiter definitionem tuam probare debeas, possis scire. *Greg. lib. 11. ep. 50. Joanni defensori eunti in Hispaniam. Anselm. lib. 3. c. 89. Cesar. lib. 5. c. 54.*

CAPUT XIV.

Majus periculum est judicantis, quam ejus, qui judicatur. Unde unicuique providendum est, ne aliquem injuste judicet, aut puniat. *Hadr. ad Episc. Med. c. 66. Capitul. lib. 7. c. 372. Anselm. lib. 3. c. 88.*

CAPUT XV.

Judices locorum, aut auctores fiscalium patrimoniorum ex decreto domini nostri Reccardi regis simul cum sacerdotum concilio Kal. Novemb. conveniant, ut discant, quam pie, juste, & humaniter cum populis facere debeant, nec injustis vestigalibus, & immoderatis exactionibus ipsos premant, sed potius per miserationem compariantes a gravaminibus defendant, ut bonos populi tutores facere decet, nec in angariis, aut in operationibus superfluis, sive privatum onorent, sive fiscalem gravent. Sunt enim prospectores Episcopi, secundum regis admonitionem, qualiter judices cum populis agant, ut ipsos pramonitos corrigant, aut insolentiae eorum Principum auribus innotescant. Quod si correptos emendare nequiverint, & ab Ecclesia, & a communione suspendant. A sacerdote vero, & senioribus deliberetur, quid per provincias in suo detrimento praestare debeant judices, si ad concilium non venerint. *Tolet. III. c. 18.*

CAPUT XVI.

Ut comites, vel judices primo viduarum, orphanorum, vel Ecclesiarum causas audiant, & definiant in elemosyna Domini Regis, & postea alias causas cum justitia rationabiliter judicent. *Vernen. c. 23.*

CAPUT XVII.

Ut nullus Episcopus, nec Abbas, nec laicus propter justitiam faciendam sportulas contradicetas accipiat, quia ubi dona intercurrent, justitia evacuatur. *Vern. c. 25.*

CAPUT XVIII.

Omnes faciant justitiam, tam laici, quam Ecclesiastici. *Vern. c. 26.*

CAPUT XIX.

Ut comites, judices, seu reliquus populus obedientes sint Episcopo, & invicem consentiant ad justitias faciendas, & munera pro judicio non recipiant, nec falsos testes, ne per hoc pervertant judicia justorum, &c. *Arelat. sub Carolo c. 13.*

CAPUT XX.

Nullus Christianus pro quolibet placito, vel indicio a qualibet persona munera exigere, aut accipere debet, quoniam id divina scriptura multis in locis magna interdicit auctoritate: *Munera excæcant oculos sapientium, subvertunt verba justorum. Turon. sub Carolo c. 35.*

CAPUT XXI.

Comitibus, & judiciibus hoc summo opere observandum est, ut juste judicent, & nequaquam

in judicio munera, seu personas accipiant, dicente Domino: *Non accipies personam, nec munera, quia munera excæcant oculos sapientium, & mutant verba justorum;* sed etiam ministros, quos vicarios, & centenarios vocant, justos habere debent, ne forte eorum avaritia, aut rapacitate populus gravetur, & amissis facultatibus in paupertatem redigatur, &c. *Cabil. sub Car. c. 21.*

CAPUT XXII.

Episcopi consentientes sint comitibus, & judiciibus ad justitias faciendas, & nullatenus per aliquorum mendacium, vel fallum testimonium, neque perjurium, aut præmium lex justa in aliquo depravetur. *Magunt. sub Carolo c. 8. Magunt. sub Rab. c. 7. Burch. lib. 15. c. 4.*

CAPUT XXIII.

Omnibus Episcopis, Abbatibus, cuncto clero omnino præcipimus, Vicedominos, præpositos, advocatos, sive defensores bonos habere, non malos, non crudeles, non cupidos, non perjuros, non falsitatem amantes, sed Deum timentes, & in omnibus justitiam diligentes. De judiciibus autem, vel centenariis, atque tribunis, seu vicariis dignum esse censemus, ut si mali reperti fuerint, de ministerio suo abiiciantur. *Magunt. cap. 50.*

CAPUT XXIV.

Episcopi, & judices judicia discernant, quia sunt quædam judicanda modo, quædam Dei judicio reservanda. Scriptum est enim: *Nolite ante tempus judicare, quoad usque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus erit unicuique a Deo.* Et illius memores sint. In quo enim judicio judicaveritis, judicabitur de vobis. *Rhemens. cap. 19. Burch. lib. 1. cap. 60. Ivo part. 5. c. 170. decret.*

CAPUT XXV.

Ut præpositi, & vicedomini secundum regulam, vel canones constituentur. *Rhemens. c. 24.*

CAPUT XXVI.

Nullus homo muera pro placito requirat, aut accipere præsumat. *Rhem. c. 39.*

CAPUT XXVII.

In negotiis secularibus dirimendis oportet Episcoporum causam merito discernere non gratia, neque enim sic debet Episcopus suscipere potentem, ut contristet contra justitiam pauperem; neque pro paupere auferre justitiam a potente. Non defendat improbum, nec sancta indigno committenda arbitretur, neque arguat, aut impugnet, cujus crimen non deprehendit. *Isid. lib. 2. cap. 5. de Eccles. officiis apud Aquisgr. cap. 9. in fin.*

CAPUT XXVIII.

Justus quoque Episcopus debet esse, & sanctus, ut justitiam in populis, quibus præest, exercent, reddens unicuique quod meretur, nec accipiat personam in judicio. Inter laici autem, & Episcopi justitiam hoc interest, quod laicus potest apparere justus in paucis, Episcopus vero in tot exercere justitiam potest, quot & subditos habet. *Hier. in epist. ad Titum apud Aquisgr. cap. 10. in fin.*

CA-

Exod. 18.

Deut. 16.

CAPUT XXIX.

Ad peccatum Regis pertinet, quando iudicibus, ministrisque iniquis ministerium suum implendum committit, neque enim ministerium suum per alios tantum administrare, & se ab eo debet alienare. Non ergo dicimus, ut solus iurgia, & querimonias populi audiat, & investiget, & definiat, quoniam nequaquam ad hæc solus sufficere potest: sed magis, ut tales sub se timentes Deum, & avaritiam odientes constituat, per quos Regem Regum non offendat. *Paris. sub Ludov. & Loth. lib. 2. c. 3. in princ.*

CAPUT XXX.

Quales debeant esse iudices, qui a Rege constituuntur, constat ex Deuter. cap. 1. & 16. & ex Job cap. 29. & Exod. c. 18. *Paris. sub Ludov. & Loth. lib. 2. c. 3. post princ. & lib. 3. cap. 23. Aquisgr. II. part. 4. c. 10.*

CAPUT XXXI.

Bonus iudex, sicut nocere civibus nescit, ita prodesse omnibus novit. Aliis enim præstat censuram iustitiæ; alios bonitate iudicii sine personarum acceptione suscipit. Non infirmat iustitiam avaritiæ flamma, nec studet auferre alteri, quod cupiat sibi. Boni iudices iustitiam ad solam obtinendam salutem æternam suscipiunt, nec eam muneribus acceptis distribuunt, ut dum de iusto iudicio temporalia lucra non appetunt, præmio æterno ditentur. *Isidor. apud Paris. sub Ludov. & Loth. lib. 2. c. 3. in med.*

CAPUT XXXII.

Obsecramus, ut in eligendis adiutoribus vestris, & Reipublicæ ministris, qui vice vestra populum Dei regere, & gubernare, atque iudicare debent, solertissimam providentiam habeatis, semper illud attendentes, quod in libro Exodi ad *Exod. 18. d.* Mosem dicitur: *Provide, inquit, de omni populo viros potentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam, & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, qui iudicant populum omni tempore. Parisiens. sub Ludovic. & Lothar. lib. 3. cap. 23. Aquisgran. II. sub Ludovic. part. 4. cap. 10.*

CAPUT XXXIII.

Ut iustitia miserorum ad aures pietatis vestræ clamantium, & in omni regno diuioni vestræ subiecto, per ministros a clementia vestra ad hoc institutos, qui Deum timeant, & munera odio habeant, strenue exquiratur, & absque personarum acceptione perficiatur, usquequaque expedit dominis nostris, eorumque fidelibus, & regno, quia per prophetam dicit Spiritus sanctus: *Misericordiam, & iudicium custodi, & spera in Deo tuo semper. Tull. part. ult. c. 15.*

CAPUT XXXIV.

Cuncti iudices iusta, sicut Deo placet, studeant dare iudicia. Nam non dubium est, quod acrius illos condemnabit sententia nostri iudicii, a quibus non tenetur æquitas iudicandi; non vicarios, aut quoscumque de latere suo per regionem sibi commissam instituere, vel destinare præsumant, qui, quod absit, malis operibus consentiendo, venalitatem exercent, aut iniqua quibuscum-

que spolia inferre præsumant. *Guntramnus Rex Francorum ad Matisc. II.*

TITULUS VIII.

HÆRETICI, VEL INFIDELES NON JUDICENT.

Vide in Part. I. Lib. XI. Tit. VI. & XXII. quibus adde:

CAPUT I.

Audet aliquis vestrum, habens negotium adversus alterum, iudicari apud iniquos, & non apud sanctos? &c., Ad verecundiam vestrâ, dico, sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudicare fratrem suum? sed frater cum fratre iudicio contendit, & hoc apud infideles. *Paul. ep. 1. ad Cor. c. 6. n. 1. Pius ep. 2.*

CAPUT II.

Credentes præterea, receptatores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationi discernimus subjacere, firmiter statuentes, ut postquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit infra annum, ex tunc ipso iure sit factus infamis, nec ad publica officia, seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad huiusmodi, nec ad testimonium admittatur, &c. Quod si forte iudex extiterit, ejus sententia nullam obtineat firmitatem, nec causæ aliquæ ad ejus audientiam perferantur. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 3.*

CAPUT III.

Hæretici non possunt esse iudices. *Gelas. in 2. q. 6. c. 32. tom. de anathemate, cujus initium est, Ne forte.*

CAPUT IV.

Catholicus, qui causam suam sive iustam, sive iniustam ad iudicium alterius fidei iudicis provocat, excommunicetur. *Carthag. IV. c. 87.*

TITULUS IX.
NE ALIENI JUDICENT.

CAPUT I.

Nullus Episcopus alterius Parochianum præsumat retinere, aut ordinare, absque ejus Episcopi voluntate, vel iudicare. Salva tamen in omnibus Apostolica auctoritate, quia sicut irrita erit ejus ordinatio, ita & dijudicatio, quoniam censemus nullum alterius iudicis, nisi sui sententia teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec iudicare ullatenus poterit. *Nicæn. c. 26. apud Julium. Xyst. II. epist. 2. in med. Magunt. sub Arnulph. c. 14. Hadr. c. 16. in ep. ad Episcopum Mediomatr. Capitul. lib. 7. cap. 308. Anselm. lib. 6. c. 118. Burchard. lib. 2. c. 39. Ivo part. 6. c. 140. decret.*

CAPUT II.

Peregrina iudicia generali sanctione prohibemus, quia indignum est, ut ab exteris iudicentur qui provinciales, & a se electos debent habere iudices. *Nicol. 53. apud Jul. c. 16. Higin. epist. 1. in fin. Fabian. epist. 3. in princ. Xyst. III. epist. unic. c. 3. Fœlix cum LXX. Episc. ep. 2. in med. Hadrian. ad Episc. Mediom. c. 17. Capitul. lib. 7. c. 309. & in addit. c. 145. Casar. lib. 5. c. 25. Tarrac. lib. 6. cap. 150. Burch. lib. 1. cap. 147. Ivo part. 5. c. 260. & part. 6. cap. 331.*

De heret. c. Excommunicamus, 13. ap. Greg. IX. & in 4. coll. c. 2. eod. tit.

c. 3. de parochiis, ap. Greg. IX. & in 1. coll.

3. q. 6. c. 12.

Exod. 18. d.

Osee 11. b.

368 Juris Pontificii Veteris Epitome

cap. 331. decret. & epist. 179. ad Galterium
Bevacen. Anselm. lib. 3. c. 73.

CAPUT III.

De rescriptis,
c. 28. ap. Gr.
IX. in 4. coll.
cap. 5.

Nonnulli gratia sedis Apostolicæ abutentes, litteras ejus ad remotos judices impetrare nituntur, ut reus fatigatus laboribus, & expensis liti cedere, vel importunitatem actoris redimere compellatur. Cum autem per judicium injuriis aditus patere non debeat, quas juris observantia interdicat, statuimus, ne quis ultra duas dietas extra suam diocesim per litteras Apostolicas ad judicium trahi possit, nisi de assensu partium fuerint impetratæ, vel expressam de hac constitutione fecerint mentionem. Inn. III. in conc. Lat. c. 37.

CAPUT IV.

3. q. 6. c. 26.

Neminem exhiberi de Provincia ad provinciam, vel ad comitatum oportet, nisi ad relationem judicis, ad quem fuerit appellatum, id est, ut actor semper rei forum sequatur, &c. Fœlix in synod. LXX. Episcoporum epist. 2. in med. Hadr. c. 5. them. 8. ad Episcopum Mediom. Ivo part. 5. c. 248. & part. 6. c. 331. decret. & ep. 215. ad Hildebert. Cenoman. Episcopum. Capitulum. lib. 7. c. 143. in additis.

CAPUT V.

3. q. 6. c. 13.
Leges.

Genes. 19. b.

3. q. 6. c. 15.

Peregrina judicia submovemus. Unde Dominus mentionem faciens Loth per Mosem loquitur: *Ingressus es ut advena, numquid ut iudices?* Unaquæque Provincia tam juxta Ecclesiasticos, quam juxta sæculi leges suos debet justos, & non iniquos habere judices, & non externos, nisi Apostolicæ sedis hujus decreverit auctoritas, quatenus quicumque causam habuerit, apud suos judices judicetur, & non ad alienos causa vagandi, stimulante protervia, suam despiciens patriam transeat. Anach. epist. 1. ante fin. Anselm. lib. 3. cap. 80.

CAPUT VI.

Causam vestram alieno nolite committere judicio. Valde enim iniquum est, ut omittis suis, alii quilibet aliorum se causis immisceant, quoniam nullis in locis spiritualis cura deficit, sed se per omnia, quocumque nomen Dei prædicatur, extendit. Anach. epist. 3. post med.

CAPUT VII.

Omnes leges tam divinæ, quam humanæ alienum servum judicare prohibent, &c. Telesph. ep. 1. in med.

CAPUT VIII.

9. q. 2. c. 1.

Nemo alterius terminos usurpet, nec alterius Parochianum judicare, aut excommunicare præsumat, quia talis judicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio, nec rata erit, nec vires ullas habebit, quoniam nullus alterius judicis, nisi sui sententia tenebitur, &c. Nullus Primas, vel Metropolitanus diocesani Ecclesiam, vel Parochiam, aut aliquem de ejus Parochia præsumat excommunicare, aut judicare, vel aliquid agere absque ejus consilio, vel judicio. Callist. epist. 2. c. 3. Ivo part. 14. c. 74. decret. Anselm. lib. 6. c. 120. Capitulum. lib. 7. c. 37. Casaraugust. lib. 5. c. 18.

CAPUT IX.

Constat Episcopos locorum singulorum, omni-

um, qui sub eorum degunt moderamine, curam habere sollicitam, & causas, utilitatesque eorum cum Dei timore disponere. Valde ergo iniquum est, ut alii quilibet omittis suis se illorum causis admisceant. Sed illi eorum vitam, & judicium competenti, regularique debeant moderamine disponere, qui eos in sacerdotium ordinant, & a quibus jam ordinati sunt. Quoniam ut lex loquitur, *Maledictus omnis est, qui transfert terminos proximi sui*, & dixit omnis populus: Amen. Fabian. epist. 2. ante med.

Deut. 27.

CAPUT X.

Pulsatus ante suam judicem causam dicat, & ante non suam judicem pulsatus, si voluerit, taceat. Fabian. epist. 3. c. 3. Xyst. III. epist. sing. Hadrian. ad Episc. Med. c. 56. Burch. lib. 16. c. 10. Ivo lib. 4. tit. 12. c. 1. in fin. panorm. & part. 6. c. 323. decret. & epist. 239. ad Gumbaldum Antisiod. Episc. Anselm. lib. 3. cap. 73. Capitulum. lib. 7. c. 367.

3. q. 6. c. 13.

CAPUT XI.

Nullus sacerdotum causam suam alieno committat judicio, nisi ad sedem Apostolicam fuerit appellatum, sed unusquisque comprovinciales judices, & notos habeat, nisi aliquam vim temerariæ multitudinis illic timuerit, aut infestos, aut suspectos inibi judices habuerit, pro quibus causis ad majoris auctoritatis judices, & ad alias Provincias appellare, & venire concessum est. Cornel. epist. 2. in fine. Ivo lib. 4. tit. 5. cap. 2. panorm.

CAPUT XII.

Nullus alienigena, aut accusator eorum fiat (Episcoporum, actorum Ecclesiæ, & defensorum) aut judex. Unde & de Loth scriptum est: *Ingressus es ut advena, numquid ut iudices?* Steph. ep. 2. c. 3. Ivo part. 6. c. 327. decret. Anselm. lib. 3. c. 18.

Genes. 19.

CAPUT XIII.

Ne cui liceat sine præjudicio Romanæ Ecclesiæ, relictis iis sacerdotibus, qui in eadem Provincia Dei Ecclesias nutu divino gubernant, ad alias convolare Provincias, vel aliarum provinciarum Episcoporum judicium experiri, vel pati. Marcell. epist. 1. ante med.

CAPUT XIV.

Ab Apostolis, eorumque successoribus novimus constitutum, criminationes adversus doctores non debere suscipi, nec peregrina judicia fieri, nec quemquam alterius judicis, quam sui, sententia debere constringi. Euseb. epist. 3. in princ. Burch. lib. 1. c. 165. Ivo part. 5. c. 275. decret. vide Valentiniani, & aliorum const. 5. sive 10. lib. 9. Cod. Theodos. tit. 1. Capitulum. lib. 7. c. 309. & in additis c. 145.

CAPUT XV.

Si quæ causæ, vel contentiones inter clericos, vel inter laicos superioris, vel inferioris gradus fuerint exortæ, secundum synodum Nicenam, congregatis omnibus ejusdem provinciæ Episcopis judicium terminetur: Nec alicui liceat, sine præjudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus causis debet reverentia custodiri, relictis his sacerdotibus, qui in eadem provincia Dei Eccle-

11. q. 1. c.

26.

3. q. 6. c. 14.

Non liceat.

cleras nutu divino gubernant, ad alias convolare provincias. Quod si quis forte præsumperit, & ab officio cleri submotus, & injuriarum reus ab omnibus judicetur. *Innoc. ad Victor. epist. 2. c. 3. Anselm. lib. 2. c. 53. C. lib. 3. c. 75. Capitul. lib. 6. c. 287. C. lib. 7. cap. 109. Casar. August. lib. 5. cap. 10. Tarrac. lib. 1. c. 148. C. lib. 2. cap. 20.*

CAPUT XVI.

Dist. 71. c. 2. De aliena Ecclesia clericum ordinare, aut judicare nullus usurpet, nisi ejus Episcopus precibus exoratus concedere voluerit. *Innoc. ep. 2. cap. 7. Ivo lib. 3. tit. 5. c. 23. panorm.*

CAPUT XVII.

6. q. 3. c. 2. Scitote. Non oportet, ut degradetur, vel dehonoretur unaquæque provincia, sed apud semetipsam habeat judices, sacerdotes, & Episcopos, singulos videlicet juxta ordines suos. Et quicumque causam habuerit, a suis judicibus judicetur, & non ab alienis, id est, a suæ justis judicibus provinciarum, & non ab externis, nisi a judicatis fuerit appellatum. *Pelag. II. epist. 1. ante fin. Ivo lib. 4. tit. 3. c. 2. panorm. Anselm. lib. 3. c. 107. Tarrac. lib. 2. c. 216.*

CAPUT XVIII.

11. q. 1. c. 39. Pervenit ad nos, quod si quis contra clericos quoslibet causam habeat, despectis eorum Episcopis eosdem clericos in tuo facias judicio exhiberi. Quod si ita est, quia valde constat esse incongruum, hac tibi auctoritate præcipimus, ut de novo hoc facere non præsumas: sed si quis contra quemlibet clericum causam habuerit, Episcopum ipsius adeat, ut aut ipse cognoscat, aut certe ab eo judices deputentur; aut si forte ad arbitros eundem est, partes ad eligendum judicem ab ipso executio deputata compellat. Si quis vero clericus, vel laicus contra Episcopum causam habuerit, tunc te interponere debes, ut inter eos, aut ipse cognoscas, aut certe te admonente sibi judices eligant. Nam si sua unicuique Episcopo jurisdictio non servatur, quid aliud agitur, nisi ut per nos, per quos Ecclesiasticus custodiri debet ordo, confundatur? *Greg. lib. 9. ep. 32. Romano defensori Siciliae.*

CAPUT XIX.

6. q. 3. c. 1. Deut. 23. In lege scriptum est: *Per alienam messem transiens falcem mittere non debet, sed manu spicas conterere, & manducare.* Falcem ergo judicii mittere non potes in eam segetem, quæ alteri videtur esse commissa, sed per affectum boni operis frumenta Dominica vitiorum suorum paleis expolia, & in Ecclesiarum corpus monendo, & persuadendo, quasi mandendo converte. *Greg. ad August. Anglorum Episcopum, resp. 9.*

CAPUT XX.

Si quis Episcopus judicaverit, vel ordinaverit alterius parochianum sine consensu, & voluntate sui Episcopi, oportet non sine increpatione in communi concilio admitti, ita ut Ecclesiasticum ultra non solvat canonem. *Hadr. ad Episcopum Mediom. c. 28. Magunt. sub Arnulph. c. 15.*

CAPUT XXI.

17. q. 1. c. 49. Clericus, sive laicus, si crimine, aut lite pulsatus fuerit, non alibi, quam in foro suo audia-

Tom. VI.

tur. Hadr. ad Episcopum Mediom. c. 33. Capitul. lib. 7. c. 332. Anselm. lib. 3. c. 88.

CAPUT XXII.

Si in aliqua provincia aliquis Episcopus contendat cum fratre Episcopo, neminem alium vocent Episcopum ex alia Provincia. *Sard. cap. 3. G. 4. L.*

CAPUT XXIII.

Episcopum non debere in alienam irruere civitatem, quæ illi probatur non esse subjecta, neque in regionem, quæ ad ejus curam minime dignoscitur pertinere, ad aliquid ordinandum: neque Presbyteros, neque diaconos ad alios Episcopos pertinentes, nisi forte cum consilio, & voluntate propria regionis Episcopi. Quod si quispiam horum aliquid audere voluerit, irrita quidem erit hujusmodi ordinatio, & is, qui male usurpaverit, a synodo arguatur. (Nam si ordinare non poterit, nullatenus alterius parochianum judicare præsumat). *Anis. c. 22.*

CAPUT XXIV.

Si quis ab Imperatore judiciorum publicorum cognitionem petierit, proprio honore privetur; si judicium Episcopale ab Imperatore petat, non impediatur. *Carth. c. 107. G. Milev. 19. L. Afric. c. 71. L.*

TITULUS X.

NE LAICI DE CLERICIS JUDICENT.

CAPUT I.

SI clericus adversus clericum negotium * habeat, relicto Episcopo, non eat ad sæcularia judicicia, sed prius rem declaret apud suum Episcopum, vel ex ejus Episcopi voluntate apud eos, quos utraque pars elegerit, ut judicent. Si quis contrarium fecerit, subjaceat pœnis canonicis. *Chalced. c. 9. Aquisgr. c. 86. vide Carthag. c. 15. G. Burch. lib. 2. c. 183. Ivo part. 6. c. 228. C. 360. decret. Anselm. lib. 5. c. 83. Capitul. lib. 1. c. 28. Tarrac. lib. 1. c. 148.*

CAPUT II.

Quia laici quidam Ecclesiasticas personas, & ipsos etiam Episcopos suo judicio stare compellunt, eos, qui de cætero id præsumperint, a communione fidelium decernimus segregandos. *Alex. III. in concil. gener. Later. c. 14. ad fin.*

CAPUT III.

Laici jurisdictionem, & auctoritatem Episcoporum, & aliorum prælatorum ita evacuãnt, ut nihil potestatis eis in suis videatur hominibus remansisse, &c. Quocirca sub anathematis distributione severius prohibemus, ne de cætero talia præsumant attemptare, &c. *Alexand. III. in concil. Later. c. 19.*

CAPUT IV.

Prohibemus, ne super rebus spiritualibus committatur in laicum, quia non decet, ut laicus in talibus arbitretur. *Innoc. III. in concil. Later. cap. 40.*

CAPUT V.

Silvester Episcopus dixit, nulli omnino clericolice causam quamlibet in publico examinare, nec ullum clericum ante judicem laicum stare. *Silvester in concil. Rom. CCLXXV. Episcoporum, c. 4.*

A 2 2

CA-

CAPUT VI.

11. q. 1. c. 33.
 11. q. 1. c. 10.
 Nemo clericus, vel (subdiaconus, aut diaconus, aut Presbyter, aut) Episcopus propter causam suam quamlibet intret in curiam, quoniam omnis curia a cruore dicitur, & immolatio simulacrorum est. Quod [si quis clericus in curiam introierit, anathema suscipiat, numquam rediens ad matrem Ecclesiam. *Silvester in synod. Roman. CCLXXXII. Episcoporum, c. 16. & in epiloquo Longobard. lib. 2. tit. 51. c. 12. Ivo lib. 4. tit. 5. c. 1. panorm.*

CAPUT VII.

De Presbyteris, diaconibus, seu clericis, qui inter se causam habuerint, nullo modo presumant publicis actionibus interpellationem facere, nisi suo Episcopo, & si forsitan Episcopus contra eum habuerit, ad vicinum Episcopum confugium faciat juxta canonum statuta, &c. *Syn. Rom. sub Zachar. c. 12.*

CAPUT VIII.

Cujuslibet ordinis clericos laici non judicent, nec de Ecclesiis eiciant. *Nicol. II. in syn. Rom. CXIII. Episcoporum, c. 10.*

CAPUT IX.

Nullus laicus presumat invadere clericum, vel judicare res ejus, & Ecclesiam, nisi Episcopus, & qui sub eo est. *Gr. VII. in syn. Rom. ann. incert. c. 5.*

CAPUT X.

c. 2. de judic. apud Gr. IX. & in 1. coll.
 Decernimus, ut laici Ecclesiastica terminare negotia non presumant, & Episcopi etiam Abbates, Archidiaconi, & alii Ecclesiarum prelati de negotiis Ecclesiasticis, vel de aliis, quae spiritualia esse noscuntur, aliquorum laicorum judicio non disponant, nec propter eorum prohibitionem Ecclesiasticam mittant justitiam exercere. *Eug. II. in concil. Rhemens. c. 4.*

CAPUT XI.

18. q. 1. c. 33.
 Si qui ex fratribus negotia habent inter se, apud cognitores saeculi non judicentur, sed apud Presbyteros Ecclesiae, quidquid illud est, dirimatur, & omnimodo obediant statutis eorum. *Clemens epist. 1. post princ. Ivo part. 6. cap. 345. decret. Anselm. lib. 6. c. 158. Caesar. lib. 4. cap. 78. & 92. & lib. 5. c. 14.*

CAPUT XII.

11. q. 1. c. 15.
 1. Cor. 6.
 Relatum est, quod quidam æmuli Christi, ejusque Ecclesiae insidiatores, sacerdotes Dei ad judices publicos accusare presumant, cum magis Apostolus Christianorum causas ad Ecclesias deferri, & ibidem terminari praecipiat, &c. *Alex. epist. 1. in princ. Capitul. lib. 7. c. 155. Anselm. lib. 2. cap. 35.*

CAPUT XIII.

Sacerdotes, si peccaverint, a reliquis arguantur sacerdotibus, sed & a summis Pontificibus constringantur, non a saecularibus, aut malae vitae hominibus arguantur, vel arceantur. *Pontian. epist. 1. in med.*

CAPUT XIV.

11. q. 1. c. 3.
 Clericum cujuslibet ordinis absque Pontificis sui permisso nullus presumat ad saeculare judicium attrahere. *Marcellin. epist. 2. in princ. Ivo lib. 4. tit. 5. cap. 2. panorm. Anselm. lib. 3. cap. 24. Capitul. lib. 7. c. 145. Caesar. lib. 5. c. 34.*

CAPUT XV.

Maximum Episcopum furore suo, & insana temeritate ad saecularium quoque judicium tribunalia subditum questioni, quod in vili quoque persona turpissimum est, obiciunt pervenisse. *Bonifac. epist. 2. in med.*

CAPUT XVI.

Censemus, ut quicumque praetermisso sacerdote Ecclesiae suae ad disceptationem venerit saecularium, sacris liminibus expulsus a caelesti arceatur altario, &c. Qui sub observatione clericali caelesti probatur servire officio, ex clero abiiciendum se norit, si praetermisso sacerdotum judicio saecularem adierit potestatem, &c. Sane si clericus laicum pulset, prius se audiri ab Episcopis possit, tum si petitioni suae laicum viderit obviare, ex permisso Episcopi sui in saeculi moderatores disceptatione configat. *Leo ep. 94. ad Episcopos Thraciae, in fin.*

CAPUT XVII.

11. q. 2. c. 40.
 Fratris, & coepiscopi nostri Felicis, & Cyriaci Abbatis relatione cognovimus, quod in insula Sardinia sacerdotes a laicis judicibus opprimantur, & fraternitatem totam ministri sui despiciant, dumque solum simplicitati a vobis studetur, quantum videmus, disciplina negligitur. Unde horror, ut omni excusatione postposita, Ecclesiam, quam suscepisti, auctore Deo regis, disciplinam clerico tenere cogas, &c. *Greg. Januar. Episc. Caralit. lib. 3. reg. ep. 26.*

CAPUT XVIII.

Denique hi, quibus tantum humanis rebus, & non divinis praesse permissum est, quomodo de his, per quos divina ministrantur, judicare presumant, peius ignoramus. *Nicol. ad Michael. Imp. ante fin. Anselm. lib. 1. c. 75.*

CAPUT XIX.

De Presbyteris, qualescumque sint, vobis, qui laici estis, nec judicandum est, nec de vita ipsorum quippiam investigandum, sed Episcoporum judicio, quidquid est, per omnia reservandum. *Nicol. ad consult. Bulgar. c. 70.*

CAPUT XX.

Vobis non licet clericos judicare, cum vos magis ab ipsis conveniat judicari. *Nicol. ad consult. Bulgar. c. 83. in fin.*

CAPUT XXI.

11. q. 1. c. Placuit, c. 44. & 45. De diversis. Vide c. Si diligenti, 2. de for. com. Greg. IX. c. 4. cod. tit. in 3. collect. 1. Cor. 6.
 Si quis Episcopus, Presbyter, diaconus, clericus de re criminali, vel civili in Ecclesia contendat, omisso judicio Ecclesiastico publicis judiciis velit se purgare, licet pro eo sententia feratur, suum locum amittat, si causa criminalis est: si civilis, amittat quod evicit, si proprium locum habere voluerit. Cui enim ad eligendos judices undique patet auctoritas, ipso se indignum fraterno consortio judicat, qui de universa Ecclesia male sentiendo, de judicio saeculari poscit auxilium, cum privatorum (Christianorum) causam Apostolus etiam ad Ecclesiam deferri, & ibi determinari praecipiat. *Carthag. c. 15. G. Carth. III. c. 9. L. Vern. c. 18. vide Chalced. c. 9. Capitul. lib. 7. c. 145. & 155. vide Carthag. lib. 1. c. 38. Corpus canonum c. 15. Ivo part. 6. c. 362. decret. Caesar. lib. 5. c. 56.*

CA-

CAPUT XXII.

11. 7. 1. 6. Placuit, 10. Si quis ab Imperatore judiciorum publicorum cognitionem petierit, proprio honore privetur. *Carthag. c. 107. G. Milevit. 19. Afr. 71. L.*

CAPUT XXIII.

Si clericus relicto officio suo propter districtiorem ad sæcularem judicem fortasse confugerit, is ad quem recurrerit, solatium ei defensionis impenderit, cum eodem de Ecclesiæ communionem pellatur. *Agathens. c. 8. Capitulum lib. 6. c. 143. C. lib. 7. c. 190. ex addit.*

CAPUT XXIV.

11. 7. 1. c. 48. C. 18. Clericum. Clericus non audeat criminale negotium in iudicio sæculari proponere. *Agath. cap. 32. Vorm. cap. 61. Capitulum lib. 6. cap. 155. Ivo part. 6. c. 367. decret.*

CAPUT XXV.

Clericis non liceat, inconsultis sacerdotibus suis, sæcularia iudicia expetere. *Andegav. c. 2.*

CAPUT XXVI.

* vicario- rum, f. Clerico, nisi ex permissu Episcopi sui, fervorum * suorum sæcularia iudicia adire non liceat. *Venet. c. 9.*

CAPUT XXVII.

Clerici sine ordinatione Episcopi sui adire, vel interpellare publicum iudicium non præsumant. *Epaun. c. 11.*

CAPUT XXVIII.

11. 7. 1. c. 1. c. 4. Clericus cujuslibet gradus, sine Pontificis sui permissu, nullum ad sæculare iudicium præsumat attrahere. Neque laico, inconsulto sacerdote, clericum in sæculare iudicium liceat exhibere. *Aurel. III. c. 31. vide Marcell. epist. 2.*

CAPUT XXIX.

Si quis iudicum clericos de quolibet corpore venientes, atque de altario mancipatos, vel quorum nomina in matricula Ecclesiæ tenentur inscripta, publicis actionibus applicare præsumpserit, si a sacerdote admonitus emendare noluerit, agnoscat se pacem Ecclesiæ non habere. *Aurel. IV. c. 13.*

CAPUT XXX.

Nullus sæcularium personarum, prætermisso Pontifice, seu præposito Ecclesiæ, quemquam clericorum pro sua potestate constringere, & discutere audeat, vel damnare, sed & clericus, si pro causæ appetitione cujuscumque fuerit ab Ecclesiastico ordinatore communitus, se ad audientiam spondeat affuturum, & respondere nulla calliditate dissimulet, sed quæcumque causatio quotiens iater clericum, & sæcularem vertitur, absque Presbytero, aut Archidiacono, vel si quis esse præpositus Ecclesiæ dignoscitur, iudex publicus audire negotium non præsumat. Sane si causam habentibus placuerit ire ad iudicium, forte ex voluntate communi, permittente præposito Ecclesiæ, clerico licentia tribuatur. *Aurel. IV. cap. 20.*

CAPUT XXXI.

11. 7. 1. c. 43. Judica. Clerici conclericos suos, relicto Pontifice suo, ad iudicia publica non pertrahant. Si quis hoc præsumpserit facere, causam perdat, & a communionem efficiatur extraneus. *Tolet. III. c. 13. Innoc. III. in ep. ad Pisan. Archiep.*

CAPUT XXXII.

Nullus clericus de qualibet causa extra discussionem Episcopi sui a sæculari iudice injuriam patiatur. Quod si quicumque iudex cujuscumque clericum absque causa criminali, id est, homicidio, furto, aut maleficio, hoc facere fortasse præsumpserit, quamdiu Episcopo loci illius visum fuerit, ab Ecclesiæ liminibus arceatur. *Marisc. cap. 7.*

CAPUT XXXIII.

11. 7. c. 6. de foro comp. c. 2. in 1. coll. Nullus clericus ad iudicem sæcularem quemcumque alium fratrem de clericis accusare, aut ad causam dicendam trahere quocumque loco præsumat. Sed omne negotium clericorum, aut in Episcopi sui, aut in Presbyteri, aut archidiaconi præsentia finiatur. Quod si quicumque clericus hoc implere distulerit, si junior fuerit, uno minus de quadraginta ictus accipiat, si certe honoratior, triginta dierum inclusionem mulsetur. *Marisc. cap. 8. Burch. lib. 16. cap. 21. Capitulum lib. 6. cap. 154. C. lib. 7. c. 139.*

CAPUT XXXIV.

Non licet Presbytero, aut diacono, vel cuiquam clericorum de qualibet causa conclericum suum ad iudicem sæcularem trahere. *Anrifiode. cap. 35.*

CAPUT XXXV.

Judices publici contra veteranam consuetudinem per omnes parochias, vel monasteria, quas Moses Episcopus circuire * consuevit, [ipsi illicita præsumptione videntur discurrere, & clericos, vel Abbates, ut coram eis compareant, inuitos atque districtos ante se faciunt exhiberi. Quod omnimodis religioni non convenit, nec canonum permittit auctoritas. Unde omnes unanimiter censuimus sententiantes, ut deinceps ista debeant emendare, & si præsumptione, vel potestate, qua pollent, excepta invitatione Abbatis, aut Archipresbyteri, in ipsa monasteria, vel parochias aliquid fortasse præsumpserint, a communionem omnium sacerdotum eos convenit sequestrari. *Cabilon. c. 11.*

CAPUT XXXVI.

Ut nullus clericus ad iudicia laicorum publica conveniat sine iussione Episcopi sui, vel Abbatis, juxta canonis Carthaginen. cap. 8. (*vide supra*) cui enim ad eligendos iudices undique Ecclesiæ patet auctoritas, se indignum fraterno consortio iudicat, quod de vniuersa Ecclesia male sentiendo, de iudicio sæculari poscit auxilium, cum privatorum Christianorum causas Apostolus ad Ecclesiam deferri, atque ibidem determinari præcipiat, & maxime in talibus causis inquietudinem Domino Regi faciat. *Concil. apud Palat. Vernis, cap. 18. vide Carth. cap. 15. G. Carth. III. c. 9. L.*

CAPUT XXXVII.

De Constantino Imperatore, qui noluit controversias Episcoporum diiudicare. *Parisien. sub Ludov. C. Loth. lib. 1. c. 19.*

CAPUT XXXVIII.

Clerici, & monachi, qui inter se negotium aliquod habuerint, a suo Episcopo iudicentur, & non a sæcularibus, fas enim non est, ut divini

muneris ministri, temporalium potestatum subdantur arbitrio. *Troslejan. cap. 3. ex Capit. lib. 1. cap. 28.*

CAPUT XXXIX.

Auditu lugubre, dictu nefas, actu dignoscitur horribile, quando contra omnem patrum, & totius Christianæ religionis, & auctoritatem, & consuetudinem, in monasteriis regularibus laici in medio sacerdotum, & cæterorum religiosorum ut domini, ac magistri residentes, velut Abbates de illorum vita, & conversatione, ac regula sibi penitus ignota perverso ordine judicant. *Trosl. c. 3.*

CAPUT XL.

Quicumque judex sæcularis Presbytero, aut diacono, aut cuilibet de clero, atque de junioribus absque audientia Episcopi, vel Archidiaconi, vel Archipresbyteri, injuriam inferre præsumperit, anathema ab omnium christianorum consortio habeatur. *Trosl. c. 5. ex Capitul. Caroli Imperat.*

CAPUT XLI.

Nullus judex neque Presbyterum, neque diaconum, aut clericum, aut juniorem Ecclesiæ sine conscientia Pontificis per se distringat, aut condemnare præsumat. Quod si fecerit, ab Ecclesia, cui injuriam fecit, tamdiu sit sequestratus, donec reatum suum cognoscat, & emendet. *Trosl. c. 6. ex Capit. lib. 6. c. 154. & lib. 7. cap. 139. & in addit. c. 210. Burch. lib. 16. c. 22.*

CAPUT XLII.

Silvester constituit, ut nullus clericus propter quamlibet causam in curiam introiret, nec ante judicem cinctum causam diceret, nisi in Ecclesia. *Damas. in Silvest.*

CAPUT XLIII.

Julius constitutum fecit, ut nullus clericus causam quamlibet in publico ageret, nisi in Ecclesia. *Damas. in Jul.*

TITULUS XI,
DE JUDICIO EPISCOPI.

Vide in Part. I. Lib. IV. Tit. LX.

TITULUS XII.

EPISCOPUS JUDICET CUM CLERICIS.

Vide in Part. I. Lib. IV. Tit. LX. quibus adde:

CAPUT I.

SI qui ex fratribus negotia habeat inter se, apud cognitores sæculi non judicentur, sed apud Presbyteros Ecclesiæ, quicquid illud est, dirimatur, & omnimodo * obediant statutis eorum. *Clem. ep. 1. post princ. Ivo part. 6. c. 345. decret. Anselm. lib. 6. c. 158. & 198. Casar. lib. 4. c. 78. & 92. & lib. 5. c. 14.*

CAPUT II.

Si quid de quocumque clero ad aures tuas pervenerit, quod te juste possit offendere, facile non credas, nec ad vindictam te res accendat incognita, sed præsentibus senioribus Ecclesiæ tuæ diligenter est veritas persuadenda. & tunc si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis: *Greg. lib. 11. ep. 49. Joanni Episc. Panorm.*

CAPUT III.

Acephalum liquet esse concilium, ubi de tanta persona (loquitur de Ignatio Patriarcha) agitur, & majorum non expectatur sententia, cum nec in causa clericorum interioris gradus, solius Episcopi sui judicium tantommodo præstolandum * sit. *Nicol. in epist. ad Mich. Imp. post meâ.*

Dist. 21. c. 8. Submittitur. * postulandum.

TITULUS XIII.

DE JUDICIO ARCHIEPISCOPI.

Vide in Part. I. Lib. III. Tit. XI. & XII.

TITULUS XIV.

DE JUDICIO PATRIARCHÆ, VEL PRIMATIS.

Vide in Part. I. Lib. II. Tit. XV. XVI. XVII. & XVIII.

TITULUS XV.

DE JUDICIO SYNODI.

Vide in Part. I. Lib. V. Tit. XXXVI. XXXVII. XXXVIII. & XXXIX.

TITULUS XVI.

DE JUDICIO PONTIFICIS MAXIMI.

Vide in Part. I. Lib. I. Tit. XIII. XIV. & XV.

TITULUS XVII.

DE JUDICIBUS INFERIORIBUS.

CAPUT I.

SI criminofus fuerit aliquis Presbyter, in præsentia Episcopi, vel Archidiaconi dijudicetur. Et si probata fuerit ejus culpa, per Episcopum, vel suos expellatur, & alius per Episcopum intromittatur. *Greg. VII. in concil. Rom. ann. incert. c. 4.*

CAPUT II.

Omne negotium clericorum aut in Episcopi sui, aut in Presbyteri, aut in Archidiaconi præsentia finiatur. *Matifcon. I. cap. 8. Burch. lib. 16. cap. 21.*

11. q. 1. c. 6. Nullus, c. 2. de foro comp.

CAPUT III.

Quicumque judex, aut sæcularis Presbytero, aut diacono, aut cuilibet de clero, aut de junioribus absque audientia Episcopi, aut Archidiaconi, vel Archipresbyteri injuriam inferre præsumperit, anno ab omni Christianorum consortio habeatur extraneus. *Antifiod. c. 43.*

CAPUT IV.

Dictum est, quod in plerisque locis Archidiaconi super Presbyteros Parochianos quandam exerceant dominationem, & ab eis census exigant, &c. contenti sint regularibus disciplinis, & teneant propriam mensuram, & quod eis ab Episcopis injungitur, hoc per parochias suas exercere studeant, nihil per cupiditatem, & avaritiam præsumentes. *Cabilon. sub Carolo cap. 15. Ivo part. 3. c. 134. decret.*

Dist. 94. c. ult.

TITULUS XVIII.

NE MINOR JUDICET DE MAJORE.

CAPUT I.

SI hæc Photius non legit, saltem Joannem Antiochenum Episcopum in Ephesina synodo recolere valuisset, idcirco damnatum, quia Cyrillum anterioris, id est, Alexandrinæ sedis Antistitem damnare non metuit. Unde præfata universalis synodus ad Cælestinum summæ sedis nostræ Pontificem scribens, inter cetera dicit: „ In di-

„ dignetur ergo tua religiositas competenter pro
 „ his, quæ facta sunt, si enim data fuerit volen-
 „ tibus licentia, majores injuriis sedes affer-
 „ re*, & contra eos, in quibus non habent po-
 „ testatem contra leges, & contra canones pro-
 „ ferre sententias, ibunt ad ultimam confusio-
 „ nem Ecclesiæ res“. *Syn. Rom. sub Hadr. II. allocut. 3. apud syn. VIII. gener. act. 7.*

CAPUT II.

Sancta tertia synodus generalis Antiochenum damnavit Joannem, quoniam adversus sedis potioris, id est, Alexandrinæ, prima non consentiente, ausus est proferre sententiam. Quarta deinde magna & universalis synodus, adeo hanc temeritatem execrata est, ut Dioscorum Alexandrinum sine restitutione damnaverit: præsumperat enim & ipse contra primæ sedis privilegium, contra regulas agens, cum esset posterior, se anteriori præferre. *Syn. Rom. sub Hadr. II. apud syn. VIII. gener. act. 7.*

CAPUT III.

Majores a minoribus nec accusari, nec judicari ullatenus posse, dicebat Petrus Apostolus, quoniam non solum hoc divinas, sed & leges sæculi inhibere dicebat. *Clem. ep. 1. post med.*

CAPUT IV.

Major a minori nec argui, nec judicari potest. *Clem. ep. 1. in fin.*

CAPUT V.

Major non potest a minore judicari, nec Episcopi Pontifici, a quo consecrari probantur, præjudicium inferre ullum possunt. Quod si præsumptum fuisse cognoscitur, viribus carere non dubium est, nec posse inter Ecclesiastica ullo modo flatuta censer. *Marcell. ep. 2. post princ.*

CAPUT VI.

2. 9. 7. c. 4. In sancta. Sicut major non potest a minore judicari, ita nec colligari. *Jul. ep. 2. c. 36.*

CAPUT VII.

21. d. 6. 6. Hebr. c. 7. Quo more, quo ritu Alexandrinus Petrus prætenditur absolutus, cum nec a Pontificibus legitime, & Ecclesiasticis legibus fuerit expeditus? &c. Præcipue cum de secundæ sedis ageretur Antistite, nec ab inferiore qualibet, sed a prima sede jure possit absolvi. [Inferior quippe potiorem absolvere non potest, sola ergo potior inferiorem convenienter absolvit. *Gelas. in tom. de anathemate, in fin. Nicol. ad Mich. Imp. ante med.*

CAPUT VIII.

Miramur, quia quantum nobis præsentium portitorum suggestio patefecit, passi estis subripi vobis & Subaudum fratrem, & coepiscopum nostrum Arelatensis civitatis Antistitem, cujus Ecclesia in regionibus Gallicanis Primatis privilegio, & sedis Apostolicæ vicibus decoratur, ad petitionem Episcopi ab ipso ordinati, in judicium sequentis civitatis Episcopi, quod nulla Ecclesiastica lege, vel ratione conceditur, judicandum jubereis occurrere, ut ipso de conculcato loci sui præjudicio conquerente, illum, qui usurpavit, necesse sit de illicita præsumptione culpari. Pro quibus Christianitatis vestræ confidentia freti, paterno studio postulamus, ut si

quid tale factum est, congrua satisfactione celeriter amputetur, nec ullum sui exemplum in perturbatione Ecclesiarum, quas vobis Deus credit, relinquere concedatur, & hujusmodi causis sollicitam vos in reliquo decet exhibere cautelam, ne quid contra Ecclesiasticas regulas petentibus concedatis. *Pelag. ad Regē quemdam Francorum apud Nicol. in epist. ad Mich. Imperat. ante med.*

CAPUT IX.

Suavissimus pater, & Papa noster Gregorius clero Mediolanensis Ecclesiæ pro eligendo sibi Episcopo litteris suis præcipiens ait: „ Pensantes ergo, quæ cunctis expediunt, & quam vobis gratia divina prætulit, integerrimam semper in omnibus obedientiam præbete. Judicari namque a vobis ultra non debet, semel prælatus, sed tanto nunc subtiliter judicandus est, quanto postmodum judicandus non est. Consecrato autem vobis, Deo auctore, pastori tota vos mente committite“. *Nicol. epist. ad Mich. Imperat. ante med.*

CAPUT X.

Satis evidenter ostensum est, non posse legitime subjectos de Prælati sui vita judicare, nec præter hæresim, cujuscumque sit meriti, temere reprehendere. Sed si adhuc placet aliquid de hoc nosse, quod delectet, antiqui patris, & venerabilis Doctoris Areopagitæ Dionysii ad Demophilum verba vobis recitare præcipite, qui etiam in causa pietatis delinquentem sacerdotem nefas sancit a minoribus vel ab inferioribus judicari, ne fiat in Ecclesia Dei aliquid inordinatum, & status ejus in aliquo confundatur. *Nicol. ad Mich. Imperat. ante med.*

CAPUT XI.

Cum quidam tempore quodam contra Xystum Papam tentassent quædam non boni rumoris obicere, & in concilio, cui Valentianus Augustus intererat, dictum fuisset, non licere adversus Pontificem dare sententiam, surrexit idem protinus Imperator, & in arbitrio præfati Pontificis tribuit judicare judicium suum. Etenim nullus Pontificum minorum, vel inferiorum urbium subactus judiciis invenitur. Unde Joannes Antiochenus, tertiæ videlicet sedis Episcopus, inter cætera legitur in Ephesina synodo usque ad correctionem damnatus, qui Cyrillum Alexandrinum, secundæ scilicet sedis Episcopum irregulariter damnationi præsumpsit addicere, eadem venerabili synodo ad Celestinum summæ sedis Præfulem, taliter in scriptis postulante, ac dicente: „ Indignetur ergo tua religiositas competenter pro his, quæ facta sunt, si enim data fuerit voluntibus licentia, & majores injuriis sedes afficere, & contra eas, in quibus non habent potestatem, contra leges, sic & canones proferre sententias, ibunt ad ultimam confusionem Ecclesiæ res“, &c. Denique si in Epistola legimus ad Hebræos, quod minor a majore benedicatur; restat profecto, ut exigente ratione, etiam maledicatur. Siquidem hæc utique prænoscentes periculosa tempora illi, qui ante nos fuerunt, providam in ecclesiis consuetudinem tradi-

Dist. 21. c. 7. in fin.

21. d. 6. 6. Hebr. c. 7.

derunt, hodieque in Ecclesia Romana, quæ magistra est omnium ecclesiarum, imprætermisſe ſervatur, ita ut nullus ſacerdos, majore ſuo non innuente confacerdote, cuilibet rei benedicere nitatur. Sed & anterior ſtans ad pronuntiandam aliquam lectionem, benedictionem quidem poſtulat, ſed ei quilibet inferior non audent penitus benedicere, &c. Per hoc innuitur, quantæ cenſuræ frangere inferiores quique a ſuis judicandis præpoſitis coercendi ſunt, ſi his nec etiam benedicendi jus ullum penitus obtineant. *Nicol. ad Mich. Imperat. prope med. Anſelm. lib. 7. cap. 142. al. 144. Ivo part. 5. decret. cap. 17. & part. 6. cap. 355.*

CAPUT XII.

Diſt. 21. c. 4. Inferior. Hinc liquido pervidetur, quia quem non poteſt abſolvere, non poteſt iudicio inferior potiorum ligare, &c. Numquid gloriabitur ſecuris contra eum, qui ſecat in ea, aut exaltabitur ſerra contra eum, qui trahit eam? His ita ex divina Scriptura, & probabilium Patrum doctrina commemoratis, ſole clarius exhibuimus, non poſſe quemquam, qui minoris auctoritatis eſt, eum, qui majoris poteſtatis eſt iudicis ſuis addicere, aut propriis definitionibus ſubjugare. *Nicol. ad Mich. Imp. in med.*

CAPUT XIII.

Diſt. 21. c. 8. Submittitur (*Ignatius Patriarcha*) minorum, inferiorum, & ſubjectorum deliberationibus, cum ſacris canonibus præcipientibus, & exemplis ſanctorum Patrum, ſemper ubi eſt major auctoritas ſit eundem, & in omnibus controverſiis ad potiores ſedes iudicia dirigantur. Quod non ſolum a catholicis, verum etiam ab ipsis conſtat obſervatum hæreticis. Alioquin acephalum liquet eſſe concilium, ubi de tanta perſona agitur, & majorum non expectatur ſententia, cum nec in cauſa clericorum inferioris gradus ſolius Episcopi ſui iudicium tantummodo præſtolandum ſit, &c. Et quanto magis ad potioris auctoritatis iudicium tenditur querimonia, tanto adhuc amplius majus culmen perendum eſt, quoſque gradatim perveniatur ad eam ſedem, cujus cauſa aut a ſe negotiorum meritis exiſtentibus in melius commutatur, aut ſolius Dei ſine quaſtione reſervatur arbitrio. *Nicol. ad Mich. Imperat. in med.*

TITULUS XIX.
DE JUDICIBUS ELECTIS.

CAPUT I.

Diſt. 6. c. 12. Peregrina iudicia ſalva in omnibus Apoſtolicæ auctoritate. (*Fab. ex Xyſt. III.*) generali ſanctione prohibemus, quia indignum eſt, ut ab exteris iudicentur, qui provinciales, & a ſe electos debent habere iudices. *Niren. c. 53. apud Jul. c. 16. Felix cum ſeptuaginta Episcopis ep. 2. in med. Hygin. ep. 1. in ſo. Fab. ep. 3. in princ. Xyſt. III. ep. unic. c. 3. vide Nicæn. c. 23. & c. 54. apud Jul. ep. 2. Hadr. ad Episcopum Mediom. c. 17. Burch. lib. 1. c. 147. Ivo part. 5. c. 260. & part. 6. c. 331. decret. & ep. 179. Anſelm. lib. 3. c. 73. Capitul. lib. 7. c. 309. & in aditu c. 145. Caſar. lib. 5. c. 25. Tarrac. lib. 6. c. 150.*

CAPUT II.

Si clericus adverſus clericum cauſam habeat, relicto Episcopo, non eat ad ſæcularia iudicia. Sed prius rem declaret apud ſuum Episcopum, vel ex ejus Episcopi voluntate apud eos, quos utraque pars elegerit, ut iudicent. Si quis contrarium fecerit ſubjaceat pœnis canonicis. *Chalc. c. 9. Aquisgran. c. 86. vide Carthag. cap. 15. G. Burchard. lib. 2. cap. 183. Ivo part. 6. cap. 228. & 360. decret. Anſelm. lib. 3. cap. 83. Capitul. lib. 1. cap. 28. Tarracon. lib. 1. c. 148.*

CAPUT III.

Statuimus, quod ſi quis allegaverit, ſe iudicem habere ſuſpectum, coram eodem cauſam juſtæ ſuſpicionis aſſignet: & ipſe cum adverſario, vel ſi forte adverſarium non habeat, cum iudice arbitros communiter eligat, aut ſi forte communiter convenire non poſſunt, eligant abſque malitia ipſe unum, & ille alium, qui de ſuſpicionis cauſa cognoscant: & ſi nequiverint in unam concordare ſententiam, advocent tertium, ut quod duo ex ipsis decreverint, robur habeat firmitatis. Sciant quoque ſe ad id fideliter exequendum ex injuncto a nobis in virtute obedientiæ ſub atteſtatione divini iudicii diſtincto præcepto teneri. Cauſa vero ſuſpicionis legitima coram ipsis infra competentem terminum non probata, ſua iurisdictione iudex utatur. Ac ipſa probata legitime, de recuſatoris aſſenſu perſonæ idoneæ committat negotium recuſatus, vel ad ſuperiorem tranſmittat, ut in eo ipſo procedat, ſecundum quod fuerit procedendum, &c. *Innoc. III. in concil. gener. Later. c. 48.*

CAPUT IV.

Ille, qui vi, aut timore a ſede pulſus, aut ſuis rebus ſpoliatus fuerit, non prius vocetur ad ſynodum, quam ei omnia legibus redintegrentur: & [tamdiu in ſede propria pacifice cuncta diſponens reſideat, quamdiu expulſus, vel ſpoliatus carere viſus eſt rebus. Cum autem ad iudicium venerit, ſi voluerit, & neceſſe fuerit, induciæ ei petenti a Patribus conſtitutæ abſque impedimento concedantur, & iudices a ſe electi tribuantur, ut in loco, unde eſt ille, qui accuſatur, aut ſi alibi alicujus temerariæ multitudinis vim metuerit, locum ſibi congruum eligat, quo abſque timore ſuos, ſi neceſſitas expoſcerit, teſtes habere, & abſque impedimento ſuam canonicè ſententiam finire valeat, quia multa per ſurreptionem evenire ſolent. *Felix II. in ſynod. Rom. ep. 1. c. 8. Ivo lib. 4. tit. 6. cap. 8. & tit. 8. cap. 14. panorm. Anſelm. lib. 3. c. 52.*

CAPUT V.

Si qua cauſa inter terram venientem ad partem ſuarum Eccleſiarum, & monaſteriorum evenerit, & pacifice non putuerit ordinari, apud electos Abbates, & alios patres timentes Deum, ſine voluntaria dilatione, mediis ſacroſanctis Evangeliiſ finiatur. *Greg. in ſyn. Lateran.*

CAPUT VI.

Unaquæque provincia tam juxta Eccleſiaſticeas, quam juxta ſæculi leges, ſuos debet juſtos, & non iniquos habere iudices, & non externos, &c. Sed ad duodecim ejuſdem provinciæ iudices, ad

11. q. 1. c. 47. & c. 1. de for. comp. in 1. coll. & ap. Greg. IX.

De appell. c. 61. Cū ſpeciali. Greg. IX. & c. 5. eod. tit. in 4. coll.

3. q. 2. c. 7.

3. q. 3. Cum accuſatus, cap. 1.

3. q. 6. c. 15.

ad quorum iudicium omnes causæ civitatum referuntur, deferatur negotium. *Anaclet. epist. 1. ante finem. Anselm. lib. 3. c. 89. al. 84.*

CAPUT VII.

5. 9. 4. c. 2. 3. 9. 8. c. 1. 9.
Judices,
Duodecim iudices quilibet Episcopus accusatus, si necesse fuerit, eligat, a quibus ejus causa iuste iudicetur, nec prius audiatur, aut excommunicetur, vel iudicetur, quam ipsi per se eligantur, & regulariter vocato a suorum primo conventu Episcoporum, per eos ejus causa iuste audiatur, & rationabiliter discernatur. Finis vero ejus causæ ad sedem Apostolicam deferatur, ut ibidem terminetur, nec antea finiatur, sicut ab Apostolis vel successoribus eorum olim statutum est, quam ejus auctoritate fulciatur. *Zeph. epist. 1. ante med. Ivo part. 5. cap. 245. decret. Anselm. lib. 3. c. 41. Casar. lib. 5. c. 41. Tarrac. lib. 2. c. 52.*

CAPUT VIII.

4. 9. 4. c. 1.
In omni iudicio quatuor personas necesse est semper adesse, id est, iudices electos, & accusatores, ac defensores, atque testes. *Fabian. epist. 2. ante fin. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 27. panorm. 2. part. 2. c. 321. decret. Anselm. lib. 3. c. 72. Casar. lib. 5. c. 51. Tarrac. lib. 2. c. 7.*

CAPUT IX.

11. 9. 1. c. 4.
Judices alii esse non debent, quam quos ipse qui impetitur, elegerit, aut quos suo cum consensu hæc sancta sedes, aut ejus Primates auctoritate hujus sanctæ sedis delegaverint. *Jul. epist. 2. c. 34. ex concilio Nicæno. Ivo lib. 4. tit. 11. c. 2. panorm. Anselm. lib. 3. c. 21.*

CAPUT X.

Homines fundi Saloniaci juris sanctæ Ecclesiæ Romanæ fines fundi Gerdiniæ collimitantis eidem præfato fundo Ecclesiæ sanctæ Romanæ volunt pervadere, &c. Volumus accedente ad Panormitanam civitatem, quæstionem ipsam discutere, &c. Electis arbitris tranquille, & legaliter sopiatur, nos enim non solum nunquam mota suscitari volumus, verum etiam quæ prava foris admoventur, sopire modis omnibus festinamus, &c. *Greg. lib. 1. epist. 9. Pet. subdiac. Eadem scribit lib. 7. ep. 83. ind. 2. Faustino Joann. Episc. Syrac. ep. 101. 2. lib. 8. ep. 28. Zittano Zizafimæ, 2. ep. 58. Bonif. Episc. Regio.*

CAPUT XI.

De arbit. c. 2. in 1. coll.
Gloria vestra præcipiat Donatum officialem cum Juliana ancilla Dei arbitrale subire iudicium, quatenus quidquid eorum de tali controversia arbitrorum iudicio fuerit definitum, effectui mancipetur, ut id, quod se admittere, si ve retinere perspexerit, non hoc virtutis opere fieri, sed legis justitiæ debeat reputari. *Gregor. Theodoro Sardinia Ducis, lib. 1. regist. ep. 46.*

CAPUT XII.

De arbit. c. 2. in 1. coll.
Pompejana religiosa fœmina per hominem suum suggestit a nobis multa se quorundam hominum sustinere assidue irrationabiliter gravamina, &c. Prædictam vobis fœminam necessario duximus commendandam, ut comitante justitiâ, nulla causa fraternitas tua prædictam fœminam in nullo contra æquitatem gravari permittat, nec aliqua inconsulte pati dispendia, sed si eam

habere causas contigerit, in electorum iudicio altercando ventiletur contentio, & quæcumque fuerint definita, tranquille ad effectum perducantur, &c. *Greg. Januar. Episc. Caralit. lib. 1. regist. ep. 61.*

CAPUT XIII.

Sex consensu partium iudices electi fuerint, etiam a pauciore numero, quam constitutum est, non liceat provocari. *Carthag. cap. 15. G. Carthag. III. c. 10. L. Ivo part. 6. cap. 363. Casar. lib. 5. cap. 64.*

CAPUT XIV.

Si appelletur, & eligat appellans iudices, & cum eo is, contra quem appellatur, ab his non liceat appellare. *Carth. c. 98. G. al. 96. Afric. cap. 63. L.*

CAPUT XV.

In causa inter Maurentium Episcopum, & civitatem Germaniciam, jubet concilium Africanum deligere iudices. Maurentiusque septem delegit, & ipsa civitas Germanicia reliquos jubetur deligere. *Carth. c. 105. G. Afr. c. 67. L.*

CAPUT XVI.

Si ex diversis Provinciis Episcopi inter se litigantes sint, ille Primas det iudices, in cujus regione est locus, de quo contendunt. Si communi consensu vicinos eligunt vel unus*, vel tres eligantur. Si tres elegerint, trium, vel saltem duorum sententiam sequantur. *Carth. cap. 122. G. Milev. c. 24. L. Afr. c. 88. Burch. lib. 1. cap. 68. Ivo part. 5. c. 176. decret.*

CAPUT XVII.

Ab electis iudicibus non licet appellare. Si nolit quis iudicibus obedire, Episcopus primæ sedis det litteras, ut nullus Episcopus ei communicet, quoad obediat. *Carth. c. 123. G. Milev. cap. 24. L. Afr. c. 89. L. Capitul. lib. 1. cap. 44. Ivo lib. 4. tit. 12. cap. 8. panorm. 2. part. 6. c. 365. decret. Casar. lib. 5. c. 24.*

CAPUT XVIII.

Provinciæ Africæ, ex quibus terni iudices electi sunt, Carthaginensis, Numidia, Byzacena, cujus Primas Donatianus, Mauritania Siphensis, & Tripolitana, qui omnes universa cognoscunt. *Carth. c. 128. G. Milev. c. 27. L.*

CAPUT XIX.

Si inter Episcopos de rebus terrenis, aut possessionibus sub repetitione, aut retentionis titulo nascatur contentio, impleto anni spatio, pro studio charitatis, quæ cunctis debet rebus temporalibus anteferri, per Epistolas fratrum studiose admoniti, aut inter se, aut in præsentia electorum iudicum negotium sanare festinent. *Aurel. IV. cap. 12.*

CAPUT XX.

Si inter sacerdotes ex causa livor emerferit, ut pendente certamine sibi invicem reconciliari non possint, electis ab utraque parte fratribus, id est presbyteris, litis jacula finiant, & vota pacis acquirant, &c. *Turon. II. c. 2.*

CAPUT XXI.

Leges sanciant, tam Ecclesiasticæ, quam civiles, omnem, qui elegerit aliquem iudicem modis omnibus sequi ac obedire præceptis ejus, &

nequaquam refutare penitus, ac repellere prolatas ab eo, & depromptas definitiones, & leges. Cum itaque pars vestra petierit, & proposuerit judicem beatissimum Papam Nicolaum, quomodo vos extra Ecclesie, ac Reipublice leges, ac regulas eum redarguere, ac judicare præsumpsistis, asserentes non secundum canonum egisse, neque secundum justitiam, ac veritatis rationem decrevisse, quæ sibi visa sunt definiendo. Invenimini ergo in parte hac, & Ecclesiasticas, & civiles reprobare leges pro eo, quod quem elegistis, & prætulistis judicem, nunc abiiciatis; nemo enim electum a se judicem, & propria actione viceversa judicare, vel condemnare penitus debet. Nam nunquam aliquando quis judicatus, dum condemnatus fuerit, firmavit prolatam damnationem, & ideo per nullum tempus, vel modum firmum erit judicium. *Metrophanes Metropolitæ Smyrnæ apud synod. VIII. gen. action. 6. post med.*

CAPUT XXII.

Sacri canones non quorumcumque, sed electorum judicium sententiam minime spernendam edocent. *Anast. in præem. VII. syn. gener.*

TITULUS XX.
DE SANGUINE NON JUDICENT CLERICI.

CAPUT I.

Ne cler. vel mon. c. 9. Gr. IX. c. 2. eod. tit. in 4. coll.

Sententiam sanguinis nullus clericus dicat, aut proferat, nec sanguinis vindictam exerceat, aut ubi exercetur, intersit. Si quis autem hujusmodi occasione statuti Ecclesie vel personis Ecclesiasticis aliquod præsumpserit inferre dispendium, per censuram canonicam comescatur. Nec quisquam clericus litteras scribat, aut dicat, pro vindicta sanguinis destinandas. Unde in Curii Principum hæc sollicitudo non clericis, sed laicis committatur. Nullus quoque clericus rotariis, aut ballistariis, aut hujusmodi viris sanguinum præponatur, ne illam chirurgie partem subdiaconus, diaconus, vel sacerdos exerceant, quæ ad unctionem, vel incisionem inducit. Nec præcipue quisquam purgationi aquæ ferventis, vel frigidæ, seu ferri candentis ritum cujuslibet benedictionis, aut consecrationis impendat, salvis nihilominus prohibitionibus de monomachiis sive duellis antea promulgatis. *Concil. gener. Later. sub Innoc. III. cap. 18.*

CAPUT II.

15. q. 4. c. 1. Criminalia negotia non judicat Episcopus, Presbyter, Clericus. *Tarrac. cap. 4.*

CAPUT III.

Cognovimus quosdam clericorum infrunitos ad forales reorum sententias frequenter accedere. Propterea prohibitionis eorum accessus hunc canonem protulimus, definientes, ut ad locum examinationis reorum nullus clericorum accedat, neque intersit atrio saucio, ubi pro reatus sui qualitate quispiam interficiendus est. Si tamen ex nunc aliquis eorum definita contemnens illuc accesserit, aut interfuerit, defraudatus honesti honoris stola illis gregibus examinerum societur, quos divinis prætulit mysteriis. *Matisc. II. c. 19.*

CAPUT IV.

Non licet presbytero, nec diacono ad trepallium, ubi rei torquentur, stare. *Antisiod. c. 33.*

CAPUT V.

Non licet presbytero, in judicio illo federe, unde homo ad mortem tradatur. *Antisiod. c. 34.*

CAPUT VI.

Sæpe Principes contra quoslibet majestatis obnoxios sacerdotibus negotia sua committunt, & quia sacerdotes a Christo ad ministerium salutis electi sunt, ibi consentiant Regibus fieri judices, ubi jurejurando supplicii indulgentia promittitur, non ubi discriminis sententia præparatur. Si quis ergo sacerdotum contra hoc commune consultum disculfor in alienis periculis extiterit, sit reus effusi sanguinis apud Christum, & apud Ecclesiam perdat proprium gradum. *Tolet. IV. cap. 30. Burch. lib. 2. cap. 149. Ivo part. 6. c. 222. decret.*

CAPUT VII.

His, a quibus Domini sacramenta tractanda sunt, judicium sanguinis agitare non licet. Et ideo quod morte plectendum est, sententia propria judicare non præsumant, aut truncationes quibuslibet personis per se inferant, aut inferendas præcipiant. Quod si quisquam in Ecclesie suæ familiis, aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit, & concessi ordinis honore privetur, & loco, sub perpetuo quoque damnationis teneatur religatus ergastulo, cui tamen communio exeunti ex hac vita non neganda est, propter Domini misericordiam: qui non vult peccatoris mortem, sed ut convertatur, & vivat. *Tolet. XI. cap. 6. Burch. lib. 1. cap. 201. Ivo part. 5. cap. 315. decret. Anselm. lib. 11. cap. 60. in Rom. Raban. cap. 30. de pœnit. Casar. lib. 5. cap. 62. Tarrac. lib. 4. cap. 69.*

TITULUS XXI.
NE IN ECCLESIIS, VEL IN ATRIIS, VEL IN DOMIBUS ECCLESiarUM JUS DICATUR.

Vide in Part. I. Lib. I. Tit. XVI.

TITULUS XXII.

DIE DOMINICO, ET ALIIS QUIBUSDAM JUDICIA NE FIANT.

Vide in Part. I. Lib. VIII. Tit. XIX. & Lib. XXI. Tit. XIV.

TITULUS XXIII.

DE JUDICIBUS DELEGATIS.

CAPUT I.

UT provincialis synodus retractetur per vicarios urbis Romæ, si ipse (Romanus Pontifex) decrevit. *Nicæn. c. 59. apud Jul. epist. 2. c. 21. Hadv. ad Episc. Mediom. c. 39. Capit. lib. 7. c. 344. in addit. c. 138.*

CAPUT II.

Placuit, ut accusatus, vel judicatus a provincialibus in aliqua causa Episcopus, licenter appellet, & adeat Apostolicæ sedis Pontificem, qui aut per se, aut per vicarios suos, ejus retractari negotium procuret, &c. *Nicæn. c. 19. apud Jul. ep. 2. c. 3. Victor. epist. 1. in med. Xyst. II. ep. 1. ante fin. Capitnl. lib. 7. c. 155. in addit. Burch.*

Burch. lib. 1. c. 144. & 176. Ivo lib. 4. tit. 12. c. 2. parorm. & part. 5. c. 257. decret.

CAPUT III.

2. 7. 6. Si **Episcopum**, Placuit, ut si Episcopus accusatus fuerit, & iudicaverint congregati Episcopi provincie illius, & de gradu suo dejecerint eum, & appellare Episcopo placuerit, & confugere ad beatissimum Episcopum Romanum, & voluerit audiri, & iustum putaverit, ut renovetur examen, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima provincia sunt, ut ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quod si is, qui rogat causam suam iterum audiri deprecatione sua moverit Episcopum Romanum, ut e latere suo presbyterum mittat, & sit in potestate Episcopi Romani, quid velit, & quid existimet suscipiendum, & si decreverit mittendos esse, qui presentes cum Episcopis iudicent, habentes auctoritatem ejus, a quo destinati sunt, erit in suo arbitrio, si vero crediderit sufficere Episcopos, ut negotio terminum imponant, faciat quod sapientissimo consilio suo iudicaverit. *Nicana synod. apud Zosimum in commonitorio refertur in concilio Carthag. VI. cap. 3. L. & ante canones Carthag. Gregos, & in epist. Carthag. c. 135. G. concilii. Carthag. VI. ad Bonifacium, L. vide Sardin. c. 5. G. 7. L. Ennod. pro Symmach. Nicol. ep. 2. ad Episc. apud Convicin. Ivo part. 5. c. 27. decret. Anselm. lib. 2. c. 57.*

CAPUT IV.

2. 7. 9. De **erevimus**, De cognitione criminum Maximi Episcopi per delegatos agit. *Bonifac. epist. 2. ad Episc. Gallia. Burch. l. 1. c. 161. Ivo part. 5. c. 271. decret. Anselm. lib. 3. c. 34. & 84.*

CAPUT V.

Si quis Episcopus in aliquo negotio condemnatus sit, & putat se bonam causam habere, si rursus iudicium innovetur, Petri Apostoli memoria honoretur, & scribatur a iudicantibus Julio Episcopo Romae, ut per vicinos Episcopos, (*Scribatur Episcopo Romae vel a iudicantibus vel a vicinis Episcopis, L.*) ut si videatur oportere, iudicium renovetur, cognitores ipse praebeat, si non videatur renovari, oportet, ut firma maneat, quae iudicata sunt. *Sardin. c. 3. G. 4. L.*

TITULUS XXIV.

DE POSTULANDO.

CAPUT I.

De postul. c. 1. **C**Lerici in subdiaconatu, & supra, & in minoribus quoque ordinibus, si stipendiis Ecclesiasticis sustentantur coram iudice saeculari advocati in negotiis fieri non praesumant, nisi propriam, vel Ecclesiae suae causam fuerint persecuti, aut pro miserabilibus forte personis, quae proprias causas administrare non possunt. [Sed nec procuraciones villarum, aut iurisdictiones etiam saeculares sub aliquibus principibus, vel saecularibus viris, ut Iustitiani eorum fiant, clericorum quispiam existere * praesumat, &c. Distinctius autem decrevimus poniendum, si religiosorum quispiam aliquid praedictorum audeat attemptare. *Alexand. III. in concil. Later. c. 12.*

CAPUT II.

3. 9. 3. c. ult. Quia Episcopi, universique sacerdotes ad so-
Tom. VI.

lam laudem Dei, bonorumque operum actionem constituuntur, debet unusquisque eorum, tam pro Ecclesiasticis, quam etiam propriis suis actionibus, excepto publico videlicet crimine, habere advocatum non malae famae suspectum, bonae opinionis, & laudabilis artis inventum ne dum humana lucra attendunt, aeterna praemia perdant. *Synod. Rom. sub Eugen. II. & Leon. IV. c. 19. Longobard. de advocat. l. 2. tit. 47.*

CAPUT III.

Si fuerit quispiam sacerdotum inventus, qui advocatum in iudicium proferre non valeat, coram plebe propria suum Episcopum eundem oportet discutere sacerdotem, si bonae, an malae conversationis existat, cujus rei causa debite advocatum habere non possit; malae vero inventus pro qualitate culpe secundum canonum normam emendari curetur. *Syn. Rom. sub Eugen. II. & Leon. IV. c. 20.*

CAPUT IV.

Ad clericatum pervenire non possunt, id est, si quis fidelis militaverit, si quis fidelis causas egerit, hoc est postulaverit, si quis fidelis administraverit. *Innoc. ep. 4. c. 3.*

CAPUT V.

Ne quis sacerdotum, vel clericorum more saecularium iudicum audeat accipere pro impensis patrocinii munera, nisi forte in Ecclesiis oblata gratuita, quae non favore muneris videantur accepta, sed collatione devotionis illata. Quae si ita probatur accipere, veluti exactor scenoris, aut usurarum possessor, secundum statuta patrum se noverit degradandum. *Tarrac. c. 10. Caesar. lib. 5. c. 76.*

15. 9. 2. c. 5. Observandum.

CAPUT VI.

Si quis iudicum clericos de quolibet corpore venientes, atque altario mancipatos, vel quorum nomina in matricula Ecclesiae tenentur inscripta, publicis actionibus applicare praesumpserit, si a sacerdote admonitus emendare noluerit, agnoscat se pacem Ecclesiae non habere. Similiter, & ad ullam administrationem Pontifices presbyteros, atque diaconos ideo excusatos esse decrevimus, quia quod lex saeculi, & in paganis sacerdotibus, & in ministris ante praesliterat, iustum est, ut erga Christianos specialiter conservetur. *Aurel. IV. cap. 13.*

CAPUT VII.

Monachi ad saecularia placita nullatenus veniant, neque ipse Abbas sine consensu Episcopi sui, &c. Sed quidquid quaerendum, vel etiam respondendum sit, per advocatos suos hoc faciant. *Magunt. c. 12. Burch. lib. 8. c. 89. Ivo part. 7. c. 107. decret.*

CAPUT VIII.

Ministri altaris Domini, vel monachi, &c. a negotiis saecularibus omnino abstineant. Multa sunt ergo negotia saecularia, &c. in placitis saecularibus disputare, excepta defensione orphanorum, aut viduarum, &c. Quae omnia ministris altaris Domini interdiximus, &c. *Magunt. sub Carolo c. 14. Magunt. sub Raban. c. 13. Capit. lib. 7. c. 172. in addit. Burch. lib. 8. c. 90. Ivo part. 7. c. 108. decret.*

Ne cler. vel mon. cap. 1. Greg. IX. & in 1. coll.

B b b

TI.

TITULUS XXV.

DE PROCURATORIBUS.

CAPUT I.

De rescriptis.
c. 28. Greg.
IX. in 4. coll.
c. 5. eod. tit.

Sunt alii, qui se ad novum genus mercimonii convertentes, ut vel sopitas possint suscitare querelas, aut novas immittere quæstiones, fingunt causas, supra quibus a sede Apostolica litteras impetrant, absque dominorum mandato, quas vel reo, ne per eas laborum, vel expensarum dispendio molestetur, aut auctori, ut per ipsas adversarium indebita vexatione fatiget, venales exponunt. Cum autem lites restringendæ sint, potius quam relaxandæ, hac generali constitutione sancimus, ut si quis supra aliqua quæstione de cætero sine mandato speciali Domini litteras Apostolicas impetrare præsumperit, & litteræ illæ non valeant, & ipse tanquam falsarius puniatur, nisi forte de illis personis extiterit, de quibus non debet exigere de jure mandatum. *Innoc. III. in concil. general. Lateran. c. 37.*

CAPUT II.

3. 7. 7. c. 1.

Infamis persona, nec procurator potest esse, nec cognitor. *Felix in syn. LXX. Episcoporum epist. 2. in med. Hadrian. Papa ad Episc. Mediom. c. 5. them. 6. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 24. panorm. c. part. 5. c. 248. c. part. 6. c. 331. decret. Anselm. lib. 3. c. 27. Casaraugust. lib. 5. c. 30. Tarrac. lib. 2. c. 12. Paulus c. Paul. interpret. Anian. lib. 1. tit. 2. sent. Capit. lib. 7. c. 143. in addit.*

CAPUT III.

De procurat.
c. 1. Greg.
IX. c. in 1.
coll.

Si causam vultis dicere, instructam de cætero personam cum mandato legaliter facto, tuis, ac presbyterorum, seu diaconorum in testimonium subscriptionibus roborato, gestisque ex more indito transmittite, ut quidquid cum ea actum fuerit, possit jure subsistere, &c. *Greg. Max. Episcop. Salonit. lib. 11. ep. 13. reg.*

CAPUT IV.

1. 9. 3. Placuit, c. 2.

Episcopi, presbyteri, diaconi conductores, vel procuratores non fiant, neque ex aliquo turpi, vel inhonesto quæstu cibum parent, &c. *Carth. c. 16. G. Carth. III. c. 15. L. Vorimat. cap. 67. Burch. lib. 2. c. 151. Ivo part. 6. cap. 242. decret. Anselm. lib. 7. c. 151.*

CAPUT V.

Ibid.

Qui serviunt Deo, & annexi sunt clero non accedant ad actus, seu administrationem, vel procuratoriam domorum, &c. Proinde aut clerici sint sine actionibus domorum, aut actores sine officio clericorum. *Carth. I. c. 6. Burch. I. 2. c. 150. Ivo part. 6. c. 223. decret.*

CAPUT VI.

Si contigerit aliquem de fratribus retineri ab infirmitate, qualiter non possit venire (*ad concilium*) &c. quemcumque ex presbyteris dirigere elegerit, instructum per informationem dirigat, ut ratio poscit, atque cum eo mandatarium suum juxta legis ordinem munitum, ut si a quolibet contra eundem Episcopum in concilio fuerit suggestum, ab eo quem dixerit, qui petit, accipiat responsum, & justitia, quæ fuerit ordinata, nulla in postmodum dilationem habeat. *Emerit. cap. 5.*

CAPUT VII.

Ministri altaris Domini, vel monachi a negotiis sæcularibus omnino abstineant. Multa sunt ergo negotia sæcularia, &c. Conductores, aut procuratores esse sæcularium rerum, &c. Quæ omnia ministris altaris Domini interdiciamus, &c. *Magunt. sub Carolo c. 14. Magunt. sub Raban. cap. 13. Capitul. lib. 7. cap. 172. in addit. Burch. lib. 8. c. 90. Ivo part. 7. c. 108. decret.*

TITULUS XXVI.

DE NOTARIIS.

CAPUT I.

Statuimus, ut tam in ordinario judicio, quam extraordinario, judex semper adhibeat aut publicum, si potest habere, personam, aut duos viros idoneos, qui fideliter universa judicii acta conscribant, videlicet citationes, dilationes, &c. & cætera, quæ occurrunt, competenti ordine conscribenda, designando loca, tempora, & personas, & omnia sic conscripta partibus tribuantur, ita quod originalia penes scriptores remaneant, ubi si super processu judicis fuerit suborta contentio, per hæc possit veritas declarari. *Innoc. III. in concil. gen. Later. c. 38.*

De prob. c. 11. Quonia. Greg. IX. c. in 4. coll. c. 3.

CAPUT II.

Julius constitutum fecit, ut nullas clericus causam quamlibet in publico ageret, nisi in Ecclesia, & ut notitia, quæ omnibus fidem facit, per notarios colligeretur, & ut omnium monumentorum in Ecclesia confectio per primicerium notariorum celebraretur, sive quod cautiones, vel instrumenta, vel donationes, vel commutationes, vel traditiones, aut testamenta, vel colligationes, aut manumissiones clericorum in Ecclesia per serinium sanctum celebrentur. *Damas. in Julii.*

CAPUT III.

De notariis ad scribendum, & legendum in conciliis. *Vide Tolet. III. in princ. Tolet. IV. c. 4. c. aliis conciliis.*

TITULUS XXVII.

DE SÆCULARIBUS NEGOTIIS.

CAPUT I.

Sæcularia judicia, si habueritis, contemptibiles, qui sunt in Ecclesia illos constituite ad judicandum. *Paul. ep. 1. ad Corinth. c. 6. n. 4. Pius ep. 2. in fin.*

CAPUT II.

Quicumque causam habuerit, apud suos judices judicetur, & non ad alienos causa vagandi, stimulante protervia, suam despiciens patriam, transeat, sed ad duodecim provinciarum judices, ad quorum judicium omnes causæ civitatum referuntur, deferat negotium; si autem fuerit Ecclesiasticum, apud Episcopos interveniente Primate, &c. Si vero fuerit sæculare, apud ejusdem ordinis viros, judicio tamen Episcoporum, cum Apostolus privatorum Christianorum causas magis Ecclesiis deferri, & ibidem sacerdotali judicio terminari voluit, &c. juste, & Deo placite coram Patriarcha, aut Primato Ecclesiastica, & coram Patricio sæcularia judicentur negotia in commune. *Anaclet. ep. 1. in fin.*

1. Cor. 6. 2. 7. 6. Omnis, c. 3.

CA.

CAPUT III.

Sciendum, quoniam in his festiuitatibus, in quibus superius ab omni opere mundano cessandum esse monstrauimus, multo magis a secularibus negotiis abstinendum fore decernimus, &c. Præcipue cum eo die ad militiam diuinam accedens homo implicari non debeat negotiis secularibus. *Nicol. ad consult. Bulgar. c. 12.*

CAPUT IV.

Nulli presbytero, vel diacono sine voluntate Episcopi sui licentia sit, seculares peragere causas, aut injunctiones expedire publicas. Si quis huius ordinem capituli transcendere voluerit excommunicationis sententia feriendum se noverit. *Emerit. c. 11.*

CAPUT V.

Placuit huic sancto concilio, ut omnis potestas Episcopalis modum suæ ponat iræ, nec pro quolibet excessu cuiuslibet ex familia Ecclesiæ aliquid corporis membrorum sua ordinatione præsumat extirpare, aut auferre. Quod si talis emerferit culpa advocato iudice civitatis ad examen ejus deducatur, quod factum fuisse asseritur; & quia omnino iustum est, ut Pontifex sævissimam non impendat vindictam, quidquid coram iudice verius patuerit, per disciplinæ severitatem, atque turpi declavatione maneat emendatum, &c. Similiter & presbyteros, quia comperimus aliquos ægritudine accedente familiæ suæ crimen imponere, &c. decernimus, ut si presbyter talia pati se dixerit, ad aures hoc sui perducatur Episcopi. Ipse autem datis bonis hominibus ex latere suo iudicem hoc jubeat querere, & si sceleris huius causa fuerit inventa, ad cognitionem Episcopi hoc reducat, &c. *Emerit. c. 15.*

TITULUS XXVIII.

COMMUNIA DE JUDICIIS.

CAPUT I.

NEquè in re dubia certa iudicetur sententia, nec ullum iudicium, nisi ordinabiliter habitum teneatur. *Nican. cap. 76. apud Julium epist. 2. c. 28. Zephr. ep. 1. post princ. Felix ep. 1. post princ. Anselm. lib. 3. c. 35. & 58. Ivo part. 6. c. 329. decret.*

CAPUT II.

Nallæ causæ a iudicibus Ecclesiasticis audiantur, quæ legibus non continentur, vel quæ prohibita esse noscuntur. *Felix in syn. Rom. ep. 1. c. 7.*

CAPUT III.

Ad iudicium vocari mortuus non potest, cum persona, quæ ad iudicium vocatur, ideo vocetur, ut aut fateatur objecta, aut vincatur objectis: & omnibus patet, quia mortui cadaver per se nec respondere, nec satisfacere potest. *Raenn. sub Joann. IX. c. 1.*

CAPUT IV.

Injustum iudicium, & definitio injusta Regio metu, aut iussu, aut cuiuscumque Episcopi, aut potentis a iudicibus ordinata, vel acta non valeat, &c. *Callist. ep. 1. in fin. Marcellin. epist. 2. in fin. Hadr. Papac. 70. ad Episc. Me lion. Burch. lib. 15. cap. 8. Ivo part. 16. cap. 9. decret. Anselm. lib. 3. cap. 86. Capit. lib. 5. c. 251. Tarrac. lib. 2. c. 60.*

CAPUT V.

In omni iudicio quatuor personas necesse est semper adesse, id est, iudices electos, & accusatores, ac defensores, atque testes. *Fab. ep. 2. ante fin. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 27. panorm. & part. 6. c. 321. decret. Anselm. lib. 3. c. 72. Casar. lib. 5. c. 51. Tarrac. lib. 2. c. 7.*

CAPUT VI.

Grave non oportuit videri cuiuscumque retractari iudicium, quia veritas exagitata sæpius, magis splendescit in luce, & pernicies revocata in iudicium gravius, & sine pœnitentia condemnatur, nam fructus divinus est, iustitiam sæpius recensere. *Innoc. epist. 7. in princ. Anselm. lib. 2. cap. 28.*

CAPUT VII.

Omnes iustitiam faciant, tam laici, quam Ecclesiastici. *Synod. sub Pipino apud Palatium Vernis, c. 6.*

CAPUT VIII.

Qui ad subvertendam iustitiam a duobus muneribus accipiunt, hoc est, ab eo, qui quod sibi iniuste ablatum est, iuste requirit, & ab eo, qui eadem iniuste invasit, admonendi sunt, & fortiter increpandi, ne regnum Christi, quod omnibus iuste facientibus patet, sibi sine ulla retractatione secludant. *Mag. sub Raban. c. 19.*

CAPUT IX.

Cuncti in postmodum sollicitè præcavebunt, ne aliquis pro quacumque privata commoditate, aut reiicienda cupiditate, sive alicujus consanguinitatis, vel familiaritatis, seu amicitia conjunctione nobis immoderatus suggerat, vel postulationibus, aut quolibet modo illicitat, ut contra iustitiæ rationem, & nostri nominis dignitatem, aut regiminis æquitatem agamus. *Carol. Imperat. Ludov. Pii F. in concil. Holon. apud Meld. c. 4.*

CAPUT X.

Si forte subreptum nobis quippiam, ut homini fuerit, competenter, & fideliter, prout sublimitati regis convenit, & necessitatibus subditorum expedit, ut hoc rationabiliter corrigatur, vestra fidelis devotio admonere curabit. *Carol. Ludov. Pii Fil. in concil. Holon. apud Meld. cap. 5.*

TITULUS I.
NE QUISQUAM SINE GRAVI CA-
USSA ACCUSET, PRÆSERTIM
EPISCOPUM.

CAPUT I.

OMnes, qui adversus patres armantur in-
fames esse censemus. *Nicæn. c. 41. apud
Jul. ep. 2. c. 10.*

CAPUT II.

*De accus. c.
Qualiter, &
quando, 24.
Gr. IX. eod.
tit. in 4. coll.
cap. 4.*

Quia prælati non possunt omnibus complacere, cum ex officio teneantur non solum arguere, sed etiam increpare, quia etiam interdum suspendere, nonnunquam vero ligare, frequenter odium multorum incurrunt, & insidias patiuntur, ideo sancti patres provide statuerunt, ut accusatio prælatorum non facile admittatur, ne concussis columnis corruat ædificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum fallæ, sed etiam malignæ criminationi janua præcludatur. *Innocent. III. in concil. gener. Lateranens. cap. 8.*

CAPUT III.

6. q. 1. c. 12.

„ Quiescite (inquit sancta magna Nicæna
synodus) & nolite persequi eos, qui Deo perfe-
„ ste ministrant, & sincera voluntate Dei super-
„ ni mandata custodiunt, & nostris legibus sub-
„ jugantur, quia nec decet, nec ordo patitur,
„ ut iniqui, & carnales spirituales persequantur,
„ &c. quorum orationibus & terrena bella sedan-
„ tur, & recedentium a Deo angelorum pellun-
„ tur incursum. „ *Felix II. in synod. Rom. ep.
1. in princ. c. 20. Burchard. lib. 1. cap. 180.
Ivo part. 3. c. 296. decret.*

CAPUT IV.

Nostris antecessoribus, atque reliquis sanctis patribus multoties inhibuitur est, ne quis Domini sacerdotibus detractiones irroget, quanto magis accusationes non ex radice charitatis prolatas? *Felix II. in syn. Rom. c. 20.*

CAPUT V.

6. q. 7. c. 13.

Est a multis antecessoribus nostris synodaliter decretum, atque firmatum, ut oves, quæ pastori suo commissa fuerunt, eum nec reprehendere, nisi a recta fide exorbitaverit, præsumant; nec ullatenus pro quacumque re alia, nisi pro sua injustitia, accusare audeant, quoniam pastoris actus gladio oris non sunt feriendi, quamquam rite reprehendendi æstimentur. *Symmach. in syn. Rom. V. ante med. Euseb. ep. 2. ante fin. Joann. ep. 1. in princ.*

CAPUT VI.

6. q. 1. c. 7.

Variis detractionibus, & accusationibus non oportet labefactari iudices, & Prælates Ecclesiarum, sed magis Apostolorum, & doctorum regulis informari, ac roborari, &c. Si omnia in hoc sæculo vindicata essent locum divina judicia non haberent; supervacuis enim ad beneficia laborat impendens, qui solem certat facibus adjuvare. Ideo si aliquis putat, se Deo in hoc placere, quod servos

suos accusat, & ut meliores fiant, dicit se hoc agere, in vanum laborat, & plus invidiæ stimulis agitatur, quam charitatis. *Anaclet. ep. 1. ante medium.*

CAPUT VII.

Apostoli statuerunt, ne facile commoverentur, aut lacerarentur columnæ sanctæ Dei Ecclesiarum, qui Apostoli, & successores eorum non immerito dicuntur. Sed si quis adversus eos, vel Ecclesias eorum commotus fuerit, aut causas habuerit, prius ad eos recurrat charitatis studio, ut familiari colloquio ea sanent, quæ sananda sunt, & charitativo emendent, quæ juste emendanda agnoverint. Si autem aliqui eos, priusquam hæc egerint, lacerare, accusare, aut infestare præsumpserint, excommunicentur, & minime absolvantur antequam per satisfactionem condignam egerint poenitentiam, quoniam injuria eorum ad Christum pertinet, cujus legatione funguntur. *Anaclet. epist. 2. ante med. Troslejan. cap. 5. Vide Nicæn. c. 27. apud Jul. Ivo lib. 4. tit. 5. c. 5. panorm. c. part. 5. c. 238. decret. Anselm. lib. 3. c. 36. Vide Hadrian. Papa ad Mediom. Episcopum c. 2. c. Capitul. lib. 6. c. 287. c. lib. 7. c. 135. in addit.*

*2. q. 7. c. 15.
Accusatio,
in fin.*

CAPUT VIII.

Doctor, vel pastor Ecclesiarum, si a fide exorbitaverit, erit a fidelibus corrigendus, sed pro reprobis moribus magis est tolerandus, quam distringendus, quia rectores Ecclesiarum a Deo iudicandi sunt, sicut ait Propheta: *Deus stetit in synagoga Deorum, in medio autem Deus iudicavit, &c.* *Anaclet. ep. 3. ante fin. Burch. lib. 1. cap. 136. Ivo part. 3. cap. 250. decret. c. lib. 4. tit. 5. c. 11. panorm.*

Psal. 81.

CAPUT IX.

Non est a plebe, aut vulgaribus hominibus arguendus, vel accusandus Episcopus, licet sit inordinatus, quia pro meritis subditorum disponitur a Deo vita rectorum exemplo David, &c. *Evarist. ep. 2. ante med. Ivo lib. 4. tit. 5. c. 8. panorm. c. part. 5. c. 240. decret. Anselm. lib. 3. c. 12. Isidor. lib. 3. c. 38. de summo bono.*

3. q. 7. c. 1.

CAPUT X.

Proculdubio hi, qui eos (Episcopos, & reliquos sacerdotes) persequuntur, & amovere nuntantur injuste, contra Apostolicam auctoritatem, & si a morte prohibentur, dicente Domino: *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat,* perpetua tamen notantur infamia, & exilio digni judicantur sistimo. De quibus a temporibus Apostolorum, & infra ista tenemus, atque decreta habemus, quibus eorum accusandi Episcopos, vel testificandi in eos vocem obstruimus, quos non humanis, sed divinis actibus mortuos esse scimus. *Alexand. ep. 1. post princ.*

*3. q. 4. Hi
qui, c. 9.*

Ezech. 18.

CAPUT XI.

A prædecessoribus nostris inhibuitur legimus, ut nemo contristet doctores, neque accusatio-

nem

nem adversus eos suscipiat. Ipse namque Apostolorum princeps in ordinatione Beati Clementis

Clem. ep. 1. populum instruens ait: „Quicumque contristavit doctorem veritatis, peccat in Christum,

11. q. 3. c. 12. „ & patrem omnium exacerbat Deum, propter quod & vita carebit“. Et doctor gentium inquit:

Gall. 6. „ Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, sustentate illum in spiritu lenitatis, considerans te ipsum,

„ ne & tu tenteris. Alter alterius“, &c. Has considerantes pietates, & pericula vitantes animarum, una cum omnibus Domini sacerdotibus,

qui nobiscum in hanc sacram convenerunt urbem, & cum omnibus hujus capituli membris, sicut a beatis Apostolis, & a reliquis sanctis Patribus & a successoribus eorum accepimus, statuentes decernimus, omnes, qui sanctos Patres persequuntur, aut amovere, vel dilacerare manifeste nituntur, infames esse, & alienos a liminibus Ecclesie usque ad satisfactionem fieri, quia sic odit Deus eos, qui adversus patres armantur, ut patrum invalores, vel destructores, qui ideo infames efficiuntur, quia patres persequuntur. Quod si nec loqui eis licet, quibus doctores summi, quas Episcopos vocamus, propter eorum scelera adversantur, quanto magis eis, qui eos infestant, nec consentiendum est, nec loquendum, ne participes eorum inveniantur sceleribus: quia non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus, rei sunt, &c. *Alexand. ep. 1. ante med. Troslejan. c. 5. Vide Nicen. c. 41. apud Jul.*

Rom. 1. CAPUT XII.

Crucifigunt Dominum, qui eum in sacerdotibus suis persequuntur. *Alexand. epist. 3. in fin.*

CAPUT XIII.

Qui vos persequitur, ipsum, cujus legatione fungimini, persequitur, &c. Si quis autem legationem vestram impedit, non unius, sed multorum profectum evertit, &c. Et quia Dei causam impedit, & statum conturbat Ecclesie, ab ejus liminibus arceatur. *Alexand. ep. 2. in princ. referitur etiam in concil. Tribur. c. 9. & in concil. Troslejan. c. 5. Burch. lib. 13. c. 37. Ivo part. 16. c. 38. decreet.*

CAPUT XIV.

Summa iniquitas est fratres detrahere, & accusare, &c. *Alexand. epist. 3. in princ. Anselm. lib. 11. cap. 44.*

CAPUT XV.

Qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus sunt audiendi, obediendi, atque timendi, & non dilacerandi, aut detrahendi, quia a quibus se Domini populus benedici, salvari, & instrui cupit, nullatenus debet eos arguere, nec vulgus in eorum accusatione suscipi, populus enim ab eis docendus est, & corripendus, non ipsi ab eo: quia non est discipulus super magistrum, &c. Dei ergo accusat ordinationem, qui eos, qui ab eo constituuntur sacerdotes, accusat, vel damari cupit, a quibus se omnes fideles cavere debent: quia non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus rei sunt, &c. *Telesph. ep. 1. post princ. Ivo part. 6. c. 314.*

decret. Anselm. lib. 3. c. 13. Hadr. Papa ad Episcopum Mediom. c. 1. Capituli. lib. 6. c. 280. & lib. 7. c. 167.

CAPUT XVI.

Oves pastorem suum non reprehendant, plebs vero Episcopum non accuset, nec vulgus eum arguat: quoniam non est discipulus super magistrum, neque servus supra dominum. Episcopi autem a Deo sunt judicandi, qui eos sibi oculos elegit. Nam a subditis, aut pravæ vitæ hominibus non sunt arguendi, vel accusandi, aut lacerandi, ipso Domino exemplum dante, quando per se ipsum, & non per alios vendentes ejecit, &c. *Pius ep. 1. in med. Ivo lib. 4. tit. 5. cap. 7. panorm. & part. 5. cap. 243. decret. Anselm. lib. 3. c. 33.*

CAPUT XVII.

Nec criminatio minorum, quanto magis Episcoporum, facile est recipienda, &c. Qui fratres accusant, vel infestant, non eos diligunt, sed magis negligunt, & peccant, dicente Apostolo: *Dilectio proximi malum non operatur. Eucher. ep. unic. post med. Rom. 13.*

CAPUT XVIII.

Criminationes contra doctorem nemo suscipiat, quia non oportet filios reprehendere patres, nec servos dominos lacerare. Filii ergo sunt doctorum omnes, quos instruunt, & sicut filii patres carnales, sic & hi patres debent diligere spirituales, non enim bene vivit, qui non recte credit, aut patres reprehendit, vel detrahit suos. Doctores ergo, qui, & patres vocantur, magis portandi, quam reprehendendi sunt, nisi in recta fide erraverint. Nullus ergo doctorem per scripta accuset, nec nisi fideli, & legitimo, qui etiam irreprehensibilem vitam, ac conversationem ducat, accusatori respondeat, quia indignum est, ut doctor stulto, & indocto, atque reprehensibiliter viventi respondeat juxta stultitiam suam, &c. Quidquid irreprehensibile est, catholica defendit Ecclesia. Nulli Imperatori, vel cuiquam pietatem custodienti licet aliquid contra mandata divina præsumere. *Callist. ep. 1. ante med. Vide Marcell. ep. 2. in fin. Hadrian. Papa c. 70. ad Episc. Mediom. Capituli. lib. 5. c. 248. & 251. Burch. lib. 1. c. 135. Tarrac. lib. 2. cap. 60. Ivo part. 5. cap. 234. & part. 16. c. 9. decreet.*

CAPUT XIX.

De sacerdotibus Domini, quos vos audivimus contra pravorum hominum infidias adjuvare, &c. Hi non sunt infestandi, sed honorandi. In eis quoque Dominus honoratur, cujus legatione funguntur. Hi ergo, si forte ceiderint, a fidelibus sunt sublevandi, & portandi. Accusandi autem non sunt ab infamibus. *Pontian. epist. 1. in princ. Trosk. c. 5.*

CAPUT XX.

Sancti Apostoli statuerunt, ne accusarentur sacerdotes, aut si aliter fieri non possit, perdifficilis eorum fieret accusatio, &c. Similiter statuentes Apostolica auctoritate jubemus, ne pastorem suum oves, quæ ei commissæ fuerant, nisi in fide erraverit, reprehendere audeant, quia facta præpositorum oris * gladio ferienda non sunt, neque * ovio po-

Clem. ep. 1.

11. q. 3. c. 12.

Gall. 6.

Rom. 1.

3. q. 1. c. 5. Nulli dubium, in fin.

Dist. 94. c. 2.

6. q. 1. c. 16.

6. q. 1. c. 8. Sacerdotes.

Matt. 10. Luc. 6.

Rom. 1.

6. q. 1. c. 9. Matt. 10.

Matt. 21.

Rom. 13.

Proverb. 26. Dist. 20. c. 2.

2. q. 7. c. 13. Oves.

* ovio.

potest discipulus esse super magistrum, dicente
Matt. 10. Veritatis voce: Non est discipulus super magi-
Luc. 6. strum, nec servus super dominum suum. Fa-
bian. epist. 2. in fin. Greg. Papa lib. 12. indict.
7. epist. 31. Ivo lib. 4. tit. 5. cap. 12. panorm.
¶ part. 5. cap. 253. decret. Anselm. lib. 3. cap.
44. ¶ 34. in addit. Casar. lib. 5. cap. 43.

CAPUT XXI.

Si a fide deviaverit Episcopus, erit corrigendus prius secreto a subditis suis; quod si incorrigibilis, quod abstulit, apparuerit, tunc erit accusandus ad Primates suos, aut ad sedem Apostolicam: pro aliis vero actibus suis magis est tolerandus ab ovibus, & subditis suis, quam accusandus, aut publice derogandus, &c. *Ibidem.*

CAPUT XXII.

Summopere praevidendum est, ne pastorem suum oves, quae ei commissae fuerant, reprehendere, nisi a fide exorbitaverit, neque accusare praesumant, quonia n tales accusationes vim non habent, neque eis nocere possunt. *Cornel. epist. 2. in med.*

CAPUT XXIII.

Infames esse eas personas dicimus quae pro aliqua culpa notantur infamia, id est, omnes, qui Christianae legis normam abiciunt, &c. & omnes, qui adversus patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur. *Steph. ep. 1. in med. Burch. lib. 1. cap. 173. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 14. panorm. ¶ part. 5. cap. 291. decret. Anselm. lib. 3. c. 5. Casar. lib. 5. cap. 28. Tarrac. lib. 2. cap. 8.*

CAPUT XXIV.

Licet Apostolo prohibente inter Christianos non debeant accusationes exerceri, sed si prohiberi non poterit, accusationes Episcoporum ad memoratos Primates debent ab accusatoribus deferri. *Steph. epist. 2. post princ.*

CAPUT XXV.

Scimus dilectissimi, quia semper carnales spirituales solent persequi, & malevoli benevolos infamare, & lacerare. Ideoque Apostoli, & successores eorum, ac reliqui sancti patres noluerunt fieri faciliem Episcoporum accusationem, quoniam si facilis esset, aut nullus, aut vix aliquis modo inveniretur, &c. *Steph. epist. 2. in med.*

CAPUT XXVI.

Sic odit Deus eos, qui adversus patres armantur, ut patrum invalores, qui in omni mundo infamia sunt notati. *Steph. epist. 2. ante fin. Hadr. ad Episc. Mediom. cap. 71. Deusd. cap. 3. Capir. lib. 7. cap. 374.*

CAPUT XXVII.

Detractiones, & accusationes, atque persecutiones inter Christianos oppido vitandae sunt, quia licet pauci simus in comparatione aliorum, si tamen unanimes fuerimus, facilius adversariis resistemus. *Marcellin. epist. 2. post princ.*

CAPUT XXVIII.

Sic odit Deus eos, qui patres persequuntur, ut patrum invalores, qui in omni mundo infamia notantur, & ideo iuste, & regulariter respuuntur. *Euseb. epist. 1. ante med.*

CAPUT XXIX.

Servos Dei nolite persequi, Episcopos nolite

infamare, neque accusare, quia Deus eos suo iudicio voluit reservari, quod enim non ab humanis, aut pravae vitae hominibus eos depravari, aut accusari voluit, ipse dedit exemplum, quando per seipsum, & non per alium negotiantes ejecit sacerdotes de templo, &c. Dei ergo ordinationem accusat, qui Episcopos accusat, vel condemnat, dum minus spiritualia, quam terrena sectatur. *Euseb. epist. 2. post princ. Telesph. epist. 1. Hadr. ad Episc. Mediom. Ivo part. 6. c. 314. decret. Anselm. lib. 3. cap. 13. Capir. lib. 6. cap. 98. ¶ 280. ¶ lib. 7. cap. 167. ¶ 462. vide lib. 5. cap. 170.*

CAPUT XXX.

Ab Apostolis, eorumque successoribus novimus constitutum, criminationes adversus doctores non debere suscipi, nec peregrina iudicia fieri, nec quemquam alterius iudicis, quam sui sententia debere constringi, caput enim Ecclesiae Christus est, Christi autem vicarii sacerdotes sunt, qui vice Christi legatione funguntur in Ecclesia, &c. *Euseb. epist. 3. in princ. Burch. lib. 1. cap. 165. Ivo part. 5. cap. 275. doct. vide Valentiniani, ¶ aliorum constit. 5. sive 10. lib. 9. Cod. Theod. tit. 1. Capitul. lib. 7. cap. 209. ¶ in additis, cap. 145.*

CAPUT XXXI.

Una cum omnibus Apostolicae subiectis regulae sancimus, ne quisquam deinceps Christianorum Episcopis nocere praesumat, cum & Doctor gentium idipsum prohibeat, dicens: *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem, &c. Jul. epist. 1. ante medium.*

CAPUT XXXII.

Criminatores adversus doctorem nemo recipiat. *Xyst. III. epist. unic. post princ.*

CAPUT XXXIII.

Omnes qui adversus patres armantur, ut patrum invalores, & mactatores infames esse censemus. *Pelag. epist. 1. in fin.*

CAPUT XXXIV.

Non sunt consentiendi, sed reprobandi qui praelatos suos reprehendunt, vel accusant. *Pelag. II. epist. 3. in princ.*

CAPUT XXXV.

Prædicator omnipotentis Domini Apostolus dicit: *Seniorem ne increpaveris.* Sed hæc ejus regula in eo servanda est, cum culpa senioris exemplo suo non trahit ad interitum corda juniorum. Ubi autem senior junioribus exemplum ad interitum præbet, ibi adstricta increpatione feriendus est. Nam scriptum est: *Laqueus juvenum omnes vos; & rursus propheta dicit: Ecce peccator eorum annorum maledictus est.* *Greg. lib. 7. indict. 2. epist. 1. Januario Episcop. Caralitan.*

CAPUT XXXVI.

Accusationes adversus doctorem nemo suscipiat, quia non potest humano condemnari examine, quem Deus iudicio suo reservavit. *Hadr. ad Episc. Mediom. cap. 67. Capir. lib. 7. cap. 67. Anselm. lib. 3. cap. 88.*

CAPUT XXXVII.

Episcopus accusatores fratrum excommunicet,

Matt. 21. Luc. 19. 6. 9. 1. e. 8.

1. Tim. 5.

2. 9. 7. c. 28. Paulus. 1. Tim. 5.

Esai. 42. Esai. 65.

Dist. 46. c. 4. Accusatores.

cet, & si emendaverint vitium, recipiat eos ad communionem, non ad clerum. *Carth. IV. cap. 55. Cæsar. lib. 4. cap. 112.*

TITULUS II.

DE ADMONITIONE CHARITATIS ANTE ACCUSATIONEM.

Vide in Partis II. Lib. XVII. Tit. VI. quibus adde:

CAPUT I.

cap. 2. de accus. ap. Greg. IX. c. 8. eod. tit. in coll.

SI quis Episcopus ab illis accusatoribus, qui recipiendi sunt, fuerit accusatus, postquam ipse ab eis charitative conventus fuerit, ut ipsam causam emendare debeat, & eam corrigere noluerit, non olim, sed tunc ad summos Primates causa ejus canonice deferatur, &c. *Felix, & septuaginta Episc. epist. 2. in princ. Hadrian. c. 5. ad Episc. Mediom. Burch. lib. 1. cap. 174. Ivo part. 5. cap. 292. decret. Anselm. lib. 3. cap. 88. Capit. lib. 7. cap. 143. in addit.*

CAPUT II.

Si quis adversus Episcopum causam habuerit, non prius alios Episcopos adeat, ut eum accuset, quam familiariter ei suam indicet querelam, & ab eo, aut justam emendationem, aut rationabilem percipiat excusationem, ipsa nos instruente veritate. *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum, si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic Ecclesie, id est, accuta eum publice, & non prius, & reliqua. Si quis Episcopum post hæc elegerit accusare, summis Primatibus Episcoporum suam indicet causam, & non secularibus, qui magis ad pacem, quam ad iudicium eos revocent, ut charitas in omnibus & ab omnibus custodiatur, &c. *Felix II. in syn. Rom. epist. 1. cap. 2. c. 3.**

CAPUT III.

2. q. 7. c. Accusatio, 15. in fin.

Apostoli statuerunt, ne facile commoverentur, aut lacerarentur, vel accusarentur columnæ sanctæ Dei Ecclesiæ, qui Apostoli, & successores eorum non immerito dicuntur. Sed si quis adversus eos, vel Ecclesiæ eorum commotus fuerit, aut causas habuerit, prius ad eos recurrat charitatis studio, ut familiari colloquio communiti ea sanent, quæ sananda sunt, & charitative emendant, quæ iuste emendanda agnoverint. Si autem aliqui eos, priusquam hoc egerint, lacerare, accusare, aut infestare præsumperint, excommunicentur, & minime absolvantur, antequam per satisfactionem condignam egerint poenitentiam. *Anaclet. ep. 2. post princ. Ivo lib. 4. tit. 5. c. 5. panorm. c. part. 5. c. 238. decret. vide Hadrian. ad Episc. Mediom. cap. 2. Capit. lib. 6. c. 287. c. lib. 7. c. 135. in additis. Anselm. lib. 3. c. 36.*

CAPUT IV.

De his clericis, & laicis, qui Episcopos, vel reliquos sacerdotes, prius tam ad Primates eorum, quam ad reliquos accusant iudices, quam auribus eorum, a quibus se læsos existimant, inculant, ut ab eis, aut jus suum, aut justam recipiant apologiam: per eundem ait Dominus

Prophetam: *Audi domus Israel, & domus Regis auscultate quia vobis iudicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, & rete expansum super Thabor, &c. Alex. ep. 1. post princ.*

Osea cap. 5.

CAPUT V.

Neque aliquis eorum (Episcoporum) aut Ecclesiarum actorum, vel defensorum ad aliquos prius accusari debet, quam ipsi charitative bis, aut ter ab eis, qui se læsos existimant, vel eos, pro aliquibus erratibus corripere cupiant, conveniantur, ut ab eis, aut familiarem emendationem, aut justam percipiant excusationem. Quod qui præsumperit, liminibus arceatur ecclesiæ usque ad condignam satisfactionem. *Steph. ep. 2. post princip. Burch. lib. 1. cap. 142. Ivo part. 5. cap. 255. decret.*

CAPUT VI.

Si erga Episcopum, vel actores ecclesiæ quiscumque causam habuerit, eos cum charitate mansuete conveniat, ut ab eis vulnus, unde agitur, recte sanetur, aut ipse, si secus egerit, accusator, excommunicetur. *Ex concil. Nicæn. Athanas. & alii ad Felicem II. post princ.*

TITULUS III.

DE JUDICE, CORAM QUO FIERI DEBET ACCUSATIO.

Vide in Part. II. Lib. XII. a Tit. VII. ad XIX.

Ubi agitur de iudice, ejusque officio, & de particularibus iudicibus, Episcopo, Archiepiscopo, Patriarcha, seu Primare, Synodo, Romanoque Pontifice, Iudicibus electis, & similibus.

TITULUS IV.

NE MINOR DE MAJORI JUDICET.

Vide in Part. II. Lib. XVII. Tit. XVIII.

TITULUS V.

NE CLERICI CORAM REGIBUS, AUT ALIIS LAICIS ACCUSENTUR.

Vide in Part. II. Lib. XII. Tit. X.

CAPUT I.

Nemo clericum quemlibet in publico examine, nisi in Ecclesia. *Silvest. in synod. Rom. CCLXXVII. Episcoporum. Ivo lib. 4. tit. 8. cap. 6. panorm. Anselm. lib. 3. cap. 23. Hadr. cap. 68. ad Episcopos. Mediom. Cæsar. lib. 5. cap. 33.*

11. q. 1. c. 9.

CAPUT II.

Neque ab Augusto, neque ab omni clero, neque a Regibus, neque a populo iudex iudicabitur. *Silvest. in syn. Rom. CCLXXXIV. Episcoporum cap. ult. Nicol. epist. ad Michael. Imp. ante med. qui addit: Haud dubium quin Ecclesiasticus.*

CAPUT III.

Relatum est, quod quidam æmuli Christi, ejusque sanctæ Ecclesiæ insidiatore, sacerdotes Dei ad iudices publicos accusare præsumant, cum magis Apostolus Christianorum causas ad Ecclesias deferri, & ibidem terminari præcipiat, &c. *Alexand. ep. 1. in princ. Anselm. lib. 2. c. 35. Capit. lib. 7. c. 155.*

11. q. 1. c. 15.

CAPUT IV.

Nemo unquam Episcopum apud iudices seculares, aut alios clericos accusare præsumat. *Carus*

11. q. 2. c. 1.

ep. 1.

ep. 1. c. 1. & 2. lvo lib. 4. tit. 7. c. 11. panorm.
Anselm. lib. 3. c. 45.

CAPUT V.

Manifestius approbatur, Alexandrinum Petrum per Imperialem tantummodo sententiam nullo modo potuisse prorsus absolvi, &c. Quo more, quo ritu Alexandrinus Petrus prætenditur absolutus, cum nec a Pontificibus legitime, & Ecclesiasticis legibus fuerit expeditus, nec a sæculari potestate potuerit præter Ecclesiæ trami-tem prorsus absolvi? *Gelas. in tom. de anathematis vinculo, ante fin.*

CAPUT VI.

Qua ipsi synodo (loquitur de Zenone Imperatore, & de ejus ministris) vel secundum cujus synodi formam, Alexandrinum Joannem de Ecclesia, cui ordinatus fuerat, expulerunt, qui nullis causis evidentibus, nec ante convinci, nec postea provocans, etiam in judicio competenti potuit accusari. Quod si dicunt; Imperator hoc fecit, hoc ipsum quibus canonibus, quibus regulis est præceptum? Cur huic tam pravo facto consentit Acacius, cum auctoritas divina dicat: *Non solum, qui faciunt prava, reos esse, sed etiam qui consentiunt facientibus?* Quibus Canonibus, quibusve regulis Calendon exclusus est, vel primi urbium diversarum Catholici sacerdotes? *Gelas. in commonitorio ad Faustum, in med.*

CAPUT VII.

Principi christiano decuerat suggerere sacerdotem, maxime cujus familiaritate, & favore fruebatur, salvam fore de ejus injuria, contumeliaque vindictam, tantum ut Ecclesiæ sineret Christianus Princeps regulas custodiri: & quia nova in utroque Pontifice causa esset exorta, & novam discussionem consequenter inquireret, & sicut semper esset factum, sacerdotali consilio de sacerdotibus judicia provenirent, non a sæculari viderentur qualescumque Pontifices, & si errore, humanitus accidente, non tamen contra religionem ullatenus excedentes potestate percelli. An hæc justa ratione Principi suggerenda non erant? *Gelas. ep. 6. ad Episc. Dardan. in med.*

CAPUT VIII.

Cum pellerentur Pontifices Catholici, &c. cur non aditis Imperatorem? cur non Ecclesiæ causam, & sacerdotii miserabilem decolorationem continuatis vocibus deflevistis? allegantes nunquam de Pontificibus nisi Ecclesiam judicasse, non esse humanarum legum de talibus ferre sententiam absque Ecclesiæ principaliter constitutis Pontificibus. Obsequi solere Principes Christianos decretis Ecclesiæ, non suam præponere potestatem. Episcopis caput subdere Principem solitum, non de eorum capitibus judicare. *Gelas. ep. 7. ad Episcopos Orientis in med.*

CAPUT IX.

Si Episcoporum causæ mihi commissorum apud piæ nos Dominos aliorum patrociniis disponuntur, infelix ego in Ecclesia ista quid facio? Sed ut Episcopi mei me despiciant, & contra me refugium ad sæculares judices habeant, omnipotenti Deo gratias ago, peccatis meis deputo. Hoc

tamen breviter suggero, quia aliquantulum specto, & si ad me venire distulerit, exercere in eo districtiorem canonicam nullo modo cessabo. *Greg. lib. 4. reg. ep. 34. Constantina Augusta.*

CAPUT X.

De accusationibus Episcoporum Constantinus Imperator sic ait inter cætera: „ Vestræ (inquit) accusationes tempus habebunt proprium, id est, diem magni judicii, judicem vero illum, qui tunc futurus est omnibus judicare. „ Mihi ergo homini constituto de hujusmodi rebus non licet habere auditorium, sacerdotum, scilicet accusantium, & simul acculatorum, quos minime convenit tales debere monstrari, qui judicentur ab aliis, cum ab ipso Domino magis ipsi sint judicandi, de quibus ait propheta: „ *Deus stetit in synagoga Deorum, in medio autem Deos discernit.* Neque possunt humano condemnari examine quos Deus suo referavit judicio, & reliqui talia, & his similia. *Hadr. ad Episc. Mediom. c. 51. Capital. lib. 5. c. 163. & lib. 7. c. 441. Deus ded. c. 3.*

CAPUT XI.

Ecclesiastica quoque testatur historia, quia cum piæ memoriæ Constantino Principi scriptæ oblatae accusationes contra Episcopos fuissent, libellos quidem accepit, & eosdem, qui accusati fuerant, Episcopos convocans, in eorum conspectu libellos, quos acceperat, incendit, dicens: „ Vos Dei estis a vero Deo constituti. Ite, & inter vos causas vestras disponite, quia dignum non est, ut nos judicemus Deos. *Nicol. in ep. ad Michael. Imp. in princ. ex historia Eccl. Eusl. lib. 10. c. 1.*

CAPUT XII.

Hi, quibus tantum humanis rebus, & non divinis præesse permissam est, quomodo de iis, per quos divina ministrantur, judicare præsumant, penitus ignoramus, &c. [Satis evidentem ostenditur, a sæculari potestate, nec ligari prorsus, nec solvi posse Pontificem, quem constat a pio Principe Constantino Deum appellatum, nec posse Deum ab hominibus judicari manifestum est. Sed & Theodosius minor sanctæ synodo scribens Ephesinæ primæ, dicit: „ Deputatus est igitur Candidianus magnificentissimus comes strenuorum Domesticorum transire usque ad sanctissimam synodum vestram, & in nullo quidem quæ faciendæ sunt de piis dogmatibus quæstiones, seu potius expositiones communicare; illicitum namque est eum, qui non sit ex ordine sanctissimorum Episcoporum Ecclesiasticis intermisceri tractatibus, &c. His manifeste repertis apparet, comministrum nostrum Ignatium per imperialem tantummodo sententiam nullo modo potuisse prorsus expelli. *Nicol. in epist. ad Mich. Imperat. in fin.*

CAPUT XIII.

De presbyteris, qualescumque sint, vobis, qui laici estis, nec judicandum est, nec de vita ipsorum quippiam investigandum. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 70.*

CAPUT XIV.

Si liceat vobis de criminalibus peccatis aliquem

Psalm. 81.

Dist. 96. c. 7.

Dist. 28. c. 1.

quem judicare consolitis. Sed si nemo voluisset peccare, nemo debuisset aliquem judicare, at postquam peccatur, profecto & judicatur, &c. Non autem vobis licet clericos judicare, cum vos magis ab ipsis conveniat judicari. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 83.*

CAPUT XV.

Hæc Constantinus Magnus Imp. omnium Regum, & Principum fere totius orbis Dominus evidenter intelligens in sancta Nicæna synodo post omnes Episcopos ultimus residens nullam judicii sententiam super eos dare præsumpsit, sed illos etiam Deos vocans, non suo debere subesse judicio, verum se ad illorum pendere arbitrium judicavit. *Greg. VII. lib. 8. registr. epist. 21.*

CAPUT XVI.

Constantinus Imperator in Nicæna synodo nullam in Episcopos ab ipsis etiam Episcopis accusationem voluit suscipere, nullumque contra eos judicium præsumpsit inferre, dicens: „ Vos „ Dii estis a vero Deo constituti, ideo non oportet, ut nos homines Deos præsumamus judicare “. *Gregor. VII. lib. 10. registr. epist. 2.*

CAPUT XVII.

Si quis a suo Episcopo depositus presbyter, vel diaconus, aut Episcopus a synodo, molestat aures Imperatoris, ad majorem Episcoporum synodum convertatur, & quæ justa esse putat, proferat pluribus Episcopis, & ab ipsis examen, & judicium expectet. Si vero hoc contemnens molestat Imperatorem, nulla venia dignus est, neque defensionis locus est, neque restitutioni. *Antioch. cap. 12. Aquisgr. cap. 74. Mart. Brae. cap. 35. Burchard. lib. 2. c. 180. Ivo part. 6. c. 225. decret.*

CAPUT XVIII.

Clericus, qui de crimine postulatus, apud judicem sæcularem se purgat, amittat locum suum. *Carth. cap. 15. G. Carth. III. cap. 9. E.*

CAPUT XIX.

Si quis ab Imperatore judiciorum publicorum cognitionem petierit, proprio honore privetur. *Carth. cap. 107. G. Milev. cap. 19. L. Afric. cap. 71. E.*

CAPUT XX.

Si clericus relicto officio suo propter distinctionem ad sæcularem judicem fortasse confugerit, & is, ad quem recurrit, solatium ei defensionis impenderit, cum eodem de Ecclesiæ communionem pellatur. *Agath. cap. 8. Capitul. lib. 6. cap. 143. C. lib. 7. cap. 190. in addit.*

CAPUT XXI.

Clericus non quemquam præsumat apud sæcularem judicem, Episcopo non permittente, pulsare; si pulsatus fuerit, non respondeat, nec proponat, nec audeat criminale negotium in judicio sæculari proponere. *Agath. cap. 32. Vormat. cap. 61. Capitul. lib. 6. cap. 155. Ivo part. 6. cap. 307. decret.*

CAPUT XXII.

Nullus clericus de qualibet causa extra discussionem Episcopi sui a sæculari iudice injuriam patiatur, aut custodiæ deputetur. Quod si quicumque iudex cujuscumque clericum, absque causa criminali id est homicidio, furto, aut maleficio, *Tom. VI.*

hoc facere præsumperit, quamdiu Episcopo loci illius visum fuerit, Ecclesiæ liminibus arceatur. *Matisc. cap. 7.*

CAPUT XXIII.

Licet reverendissimi canones, atque sacratissimæ leges de Episcopali audientia in ipso pene Christianitatis principio sententiam protulerint, tamen quoniam eadem postposita, humana in sacerdotes Dei grassatur temeritas, ita ut de atriis venerabilium Ecclesiarum violenter abstractos, ergastulis publicis addicant; confemus, ut Episcopum nullus sæcularium fascibus præditus jure suo contumaciter, ac perperam agens de sancta Ecclesia, cui præest, trahere audeat, sed si aliquid contentionis adversus Episcopum potentior persona habuerit, pergat ad Metropolitanum Episcopum, & ei causas alleget, & ipsius sit potestatis honorabilem Episcopum, de quo agitur, evocare, ut in ejus præsentia accusatori respondeat, & appositas sibi actiones extricet. Quod si talis fuerit immanitas causæ, ut eam solus Metropolitanus definire non valeat, advocet secum unum, vel duos Coepiscopos. Quod si & ipsis dubietas fuerit, conciliabulum definito die, vel tempore instituant, in quo universi rite collecti fratris sui, & Coepiscopi causas discutiant, & pro merito, aut iustificent, aut culpent, &c. Hoc decretum a nobis præfixum qui fuerit audacter transgressus, tam ipse, quam omnes, qui ei consenserint, usque ad generale concilium, anathemate de Ecclesia separentur. *Matisc. II. cap. 9.*

CAPUT XXIV.

Quod de Episcopis censuimus vim obtineat & in clero, ut neque presbyter, neque diaconus, neque subdiaconus de Ecclesiis trahantur, aut injuriam aliquam infici Episcopo eorum patiantur. Sed quidquid quis adversus eos habuerit, in notitiam Episcopi proprii perducatur, & ipse causam justitiam præeunte discutiens, animo clericos accusantis satisfaciat. *Matisc. II. cap. 10.*

CAPUT XXV.

Si Abbates, vel Monachi, aut Agentes monasteriorum patrocinio sæculari utantur, vel ad Principis præsentiam sine Episcopi sui permisso, ambulare audeant, a suis Episcopis excommunicentur. *Cabilon. cap. 15.*

CAPUT XXVI.

De clericis adeuntibus Imperatorem hoc placet modis omnibus observare, quod de eis in sacris canonibus constitutum est. *Magunt. cap. 24.*

CAPUT XXVII.

Constantinus Imperator Episcopis ait: „ Deus (inquit) constituit vos sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque judicandi, & ideo nos a vobis recte judicamur, vos autem non potestis ab hominibus judicari, propter quod Dei solius inter vos expectare judicium, & vestra jurgia, quæcumque sunt, ad illud divinum referentur examen. Vos etenim nobis a Deo dati estis Dii, & conveniens non est, ut homo judicet Deos, sed ille solus, de quo scriptum est: *Deus stetit in synagoga Deorum, in medio autem Deos discernit* “. *Paris. sub Ludov. C. Loth. lib. 3. cap. 8. Aquisgran. II. sub*

C c c

Psalm. 82.

21. 9. 5. c. 2.

11. 9. 1. Placuit, c. 12.

21. 9. 5. c. 1.

11. 9. 1. c. 18. C. 48.

Sub Ludov. part. ult. cap. 5. Euseb. lib. 10. c. 1.

TITULUS VI.

SINE ACCUSATIONE NEMO

DAMNETUR.

CAPUT I.

3. q. 6. c. 6.
Quamvis, 7.
30. q. 5. c. ult.

Reliquorum clericorum causas (præter Episcopos) apud Provinciales, & Metropolitanos, atque Primates ventilare, & iuste definire licet. Judicantem tamen oportet cuncta rimari, &c. Nihil tamen absque legitimo, & idoneo accusatore fiat. Nam & Dominus noster Jesus Christus Judam furem esse sciebat, sed quia non est accusatus, ideo non est ejectus, & quidquid inter Apostolos egit, pro dignitate ministerii ratum mansit. Nam si leges sæculi accusatores requirunt, quanto magis Ecclesiasticæ regulæ; docent enim terrestria, & humana, quæ sint Ecclesiastica, atque cælestia. Eleuth. epist. unic. in med. vid. Jul. epist. ad Episc. Orient. cap. 31. Hadrian. Papa cap. 24. ad Episc. Mediom. Capitul. lib. 5. cap. 246. Burch. lib. 16. c. 30. Ivo lib. 4. tit. 12. cap. 12. & tit. 11. cap. 8. 12. 13. Panor. & part. 6. cap. 316. & 317. decret. Anselm. lib. 3. cap. 64. & cap. 88.

2. q. 1. c. 4. Nihil.

CAPUT II.

3. q. 9. c. 8. Qui accusare.

Neque ullus unquam judicetur, antequam legitimos accusatores præsentis habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Marcell. epist. 2. ante med. Damas. epist. 6. in fin. vid. Jul. epist. 2. cap. 31. Ivo part. 6. cap. 348. decret. Anselm. lib. 3. cap. 47.

CAPUT III.

3. q. 9. Qui accusare, cap. 8.

Relatum est ad sedem Apostolicam, vos accusationem fratrum per scripta suscipere absque legitimo accusatore, quod deinceps in omni orbe terrarum fieri, Apostolica auctoritate, prohibemus, &c. Neque ullus unquam judicetur, antequam legitimos accusatores præsentis habeat. Damas. epist. 6. Anselm. lib. 3. cap. 47. Ivo part. 6. cap. 348.

CAPUT IV.

Sunt nonnulli, qui indiscussos potestate tyrannica, non canonica auctoritate damnant, & sicut nonnullos gratia favoris sublimant, ita quosdam odio, invidiaque permoti humiliant, & levi opinionis aura condemnant, quorum crimina non approbant. Ideoque communi decreto censemus, ut quandocumque aliquis Episcoporum criminatur, congregatis omnibus ejusdem provinciæ Episcopis, causa ejus audiatur, ut non occulte judicetur, vel condemnetur, qui ab aliis prius judicari non potest, nisi ab iis, a quibus ordinari potuit. Quod si aliter factum fuerit, nullas vires habebit. Hadrian. ad Episc. Mediom. cap. 25. Capit. lib. 7. cap. 330.

TITULUS VII.

IN PROVINCIA FIAT ACCUSATIO.

CAPUT I.

evocato eo.

Salva Apostolicæ Ecclesiæ auctoritate, nullus Episcopus extra suam provinciam ad iudicium devocetur, sed evocatus * ipse canonice in loco omnibus congruo, tempore synodali, ab omnibus comprovincialibus Episcopis audiatur, qui concordem super eum, canonicamque pro-

ferre debent sententiam. Quoniam si hoc minoribus tam clericis, quam laicis concessum est, quanto magis de Episcopis servari convenit? Nicæn. cap. 54. apud Jul. epist. 2. cap. 17. Hadrian. ad Episcopum Mediom. cap. 18. Burch. lib. 1. cap. 170. Ivo part. 5. cap. 280. decret. Anselm. lib. 3. cap. 88. Capitul. lib. 7. cap. 314.

CAPUT II.

Si quis super quibuslibet criminibus quemlibet clericum pulsandum crediderit, in provincia, in qua consistit ille, qui pulsatur, suas exercent actiones, nec æstimet eum alibi, aut longius ad iudicium protrahendum; illi vero, qui pulsatus fuerit, si iudicem suspectum habuerit, liceat appellare. Nicæn. cap. 60. apud Julium epist. 2. cap. 25. Eleuth. epist. unic. in med. cap. 3. Felix epist. 1. post princ. Hadrian. Papa cap. 8. ad Episc. Mediom. Capitul. lib. 7. cap. 144. in additis. Ivo part. 6. cap. 318. & 329. decret. Anselm. lib. 3. cap. 28.

3. q. 6. c. 17.

c. 2. de reg. jur. in 1. coll.

CAPUT III.

Si quis non hæreticus, &c. dicat se habere ecclesiasticam accusationem contra Episcopum, ante omnes provinciæ Episcopos instituat accusationes, & illic probet crimina, &c. CP. cap. 6.

CAPUT IV.

De accusatione Episcoporum synodus LXX. Episcoporum dixit: Si quis Episcopus ab illis accusatoribus, qui recipiendi sunt, fuerit accusatus, &c. tunc ad summos Primates causa ejus canonice deferatur, qui in congruo loco, intra ipsam provinciam, tempore congruo, id est, autumnali, vel æstivo, consilium regulariter convocare debebunt, ita ut ab omnibus ejusdem provinciæ Episcopis, inibi audiatur, &c. quia ultra provinciæ terminos accusandi ante licentia non est, quam audientia rogetur. Felix in synodo LXX. Episc. epist. 2. in princ. Hadrianus Papa c. 5. ad Episc. Mediom. Burch. lib. 1. cap. 174. Ivo part. 5. c. 292. decret. Capit. lib. 7. cap. 143. in additis.

c. 2. de accus. apud Greg. IX. & in 1. coll.

CAPUT V.

Neminem exhiberi de provincia ad provinciam, vel ad comitatum oportet, nisi ad relationem iudicis, ad quem fuerit appellatum, id est, ut actor semper rei forum sequatur. Felix in syn. LXX. Episcoporum, epist. 2. in med. Hadrian. cap. 5. ad Episc. Mediom. Ivo part. 5. c. 248. & part. 6. cap. 331. decret. & in epist. 215. ad Hildeb. Cenomanen. Episcopum, cap. 179. Capit. lib. 7. cap. 143. in additis.

3. q. 6. c. 16.

CAPUT VI.

Peregrina iudicia, salva in omnibus Apostolica auctoritate, generali sanctione prohibemus, quia indignum est, ab externis, ut judicetur, qui Provinciales, & a se electos debet habere iudices, nisi fuerit appellatum: unde oportet, si aliquis Episcoporum super certis accusetur criminibus, ut ab omnibus audiatur, qui sunt in Provincia, Episcopis, quia non oportet accusatum alicubi *, quam in foro suo audiri. Fabian. epist. 3. cap. 2. Xyst. III. in epist. 1. c. 3. Nicæn. c. 53. apud Jul. ep. 2. c. 16. Felix in syn. LXX. Episc. ep. 2. Hadrian. Papa c. 17. ad Episc. Mediom. Burch. lib. 1.

3. q. 6. c. 15.

* alibi.

lib. 1. c. 147. Ivo part. 5. cap. 248. C. c. 260. C. part. 6. c. 331. decret. C. ep. 179. Anselm. lib. 3. c. 73. Capitul. lib. 7. c. 309. C. in addit. c. 145. Casar. lib. 5. c. 25. Tarr. lib. 6. c. 150.

CAPUT VII.

Revera semper ibi caussa agatur, ubi crimen admittitur. Fabius ep. 3. c. 4. Xyst. III. ep. unic. c. 4. Hadrian. ad Episc. Mediom. c. 48. Burch. lib. 16. cap. 3. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 21. Capitul. lib. 7. cap. 365.

CAPUT VIII.

Ne cui liceat, sine præjudicio Romanæ Ecclesiæ, relictis his sacerdotibus, qui in eadem Provincia Dei Ecclesias nutu divino gubernant, ad alias convolare Provincias, vel aliarum Provinciarum Episcoporum iudicium experiri, vel pati. Marcell. ep. 1. ante med.

CAPUT IX.

Similiter in jam facta synodo (Nicæna) statutum est, ut [ultra Provincie terminos, accusandi licentia non progrediatur, nisi ad hanc Apostolicam fuerit sedem provocatum, ad quam omnes, qui voluerint libere, & absque ullo impedimento, a quibusdam agendo, confluere debent. Jul. ep. 2. c. 32. Steph. ep. 2. c. 7. Hadrian. ad Episc. Mediom. c. 2. C. c. 10. Ivo lib. 4. tit. 5. c. 4. panorm. C. ep. 29. Anselm. lib. 3. c. 74. Capitul. lib. 6. cap. 287. C. in addit. cap. 143. Tarrac. lib. 2. c. 19.

CAPUT X.

Nec extra propriam fiat Provinciam primo discussionis accusatio sine Apostolica præceptione, cui in omnibus causis debet reverentia custodiri, quoniam, & antiqua docet hoc patrum regula, in qua, & imperialia pariter statuta concipiunt: *Criminum, inquit, discussio ibi agenda est, ubi crimen admissum est.* Nam alibi criminum reus prohibetur audiri; & alibi in canonibus præcipitur. Quæcumque negotia in suis locis, ubi orta sunt, finienda sunt, & reliqua talia his similia, salva tamen in omnibus Apostolica auctoritate. Damas. epist. 3. cap. 8. Ivo part. 6. cap. 347. decret.

CAPUT XI.

Si quæ causæ, vel contentiones inter clericos, vel inter laicos superioris, vel inferioris gradus fuerint exortæ, secundum synodum Nicænam, congregatis omnibus ejusdem Provincie Episcopis, iudicium terminetur, nec alicui liceat, sine præjudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, cui in omnibus rebus debet reverentia custodiri, relictis his sacerdotibus, qui in eadem Provincia Dei Ecclesias nutu divino gubernant, ad alias convolare Provincias: Quod si quis forte præsumpserit, & ab officio clerici summotus, & injuriarum reus ab omnibus iudicetur. Innocentius ad Vict. epist. 2. cap. 3. Isidor. in prologo concilio. Anselm. lib. 2. cap. 53. C. lib. 3. cap. 75. Capitul. lib. 6. cap. 287. C. lib. 7. cap. 109. Casar. lib. 5. cap. 10. Tarrac. lib. 1. cap. 248.

CAPUT XII.

Non oportet, ut degradetur, vel dehonoretur unaquæque Provincia, sed apud semetipsam habeat iudices, sacerdotes, & Episcopos lingu-

los videlicet juxta ordines suos, & quicumque causam habuerit a suis iudicibus iudicetur, & non ab alienis, id est a suæ justis iudicibus Provincie, & non ab externis, nisi a iudicatis fuerit appellatum. Pelag. II. epist. 1. ante fin. Ivo lib. 4. tit. 3. cap. 2. panorm. Anselm. lib. 6. c. 107. Tarrac. lib. 2. cap. 21.

CAPUT XIII.

Omnis accusatio intra Provinciam audiatur, & a comprovincialibus terminetur. Hadrian. ad Episcop. Mediom. c. 10. Capitul. lib. 6. c. 287.

CAPUT XIV.

Prudentissime, justissimeque Nicæna, sive Africana decreta definierunt, quæcumque negotia in suis locis, ubi orta fuerint, finienda, maxime quia unicuique concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad concilium suæ Provincie, vel etiam universale provocare. Hadrian. ad Episcopum Mediom. cap. 12. Afric. concil. in epist. ad Celestin. Carthag. cap. 138. G. 105. L. Capitul. lib. 6. cap. 287.

CAPUT XV.

Clericus, sive laicus, si crimine, aut lite pulsatus fuerit, non alicubi, quam in foro suo, audiatur. Hadrian. ad Episcopum Mediom. cap. 33. Capitul. lib. 7. cap. 332.

CAPUT XVI.

Cum statutum sit omnibus nobis, & æquum sit pariter, & justum, ut uniuscujusque causa illic audiatur, ubi est crimen admissum, & c. agere illic causam oportet, ubi & accusatores habere, & testes sui criminis possint. Cyprian. epist. ad Cornel. cuius initium est: *Legi litteras tuas.*

TITULUS VIII.

DE LOCO ACCUSATIONIS.

CAPUT I.

Nemo clericum quemlibet in publico examinare præsumat, nisi in ecclesia, & c. Et si quis clericus accusans clericum in curiam introierit, anathema suscipiatur. Synod. Roman. CCLXVII. Episcoporum sub Silvestro.

CAPUT II.

Cum ad iudicium venerit Episcopus, & c. in loco, unde est ille, qui accusatur, aut si alibi alicujus temerarie multitudinis vim metuerit, locum sibi congruum eligat, quo absque timore suos, si necessitas exposcerit, testes habere, & absque impedimento suam canonicè sententiam finire valeat. Felix II. in syn. Rom. epist. 1. c. 8.

CAPUT III.

De deligendo loco idoneo ad iudicia exercenda. Nicæn. cap. 54. apud Julium epist. 2. c. 17. Felix epist. 2. in princ.

CAPUT IV.

Accusatus, sive accusator in loco, unde est accusatus, si timeat inhonestam causæ expeditionem, locum sibi eligat vicinum, in quem possit facile testes adducere, & illic negotium terminetur. Carth. cap. 30. G.

CAPUT V.

Silvester constituit, ut nullus clericus propter quamlibet causam in curiam introiret, nec ante iudicem cinctum causam diceret nisi in ecclesia. Damas. in Silvest.

TITULUS IX.

DE TEMPORE ACCUSATIONIS.

Vide in Part. II. Lib. XII. Tit. XXII. quibus adde:

CAPUT I.

SI quis Episcopus ab illis accusatoribus, qui recipiendi sunt, fuerit accusatus, &c. tunc ad summos Primates causa ejus canonicè defertur, qui in congruo loco, infra ipsam provinciam, tempore congruo, id est, autumnali, vel æstivo concilium regulariter congregare debent. *Felix epist. 2. in princ. Hadrian. ad Episc. Mediom. cap. 5. in princ. Burch. lib. 1. c. 174. Ivo part. 5. cap. 292. decret. Capitul. lib. 7. c. 143. in addit.*

TITULUS X.

QUALES ESSE DEBEANT

ACCUSATORES.

CAPUT I.

Accusatores, & accusationes, quas leges sacculi non adsciscunt, & nos unanimiter submovemus, ne fiat in districta probatione impietas, cum recta sit iudicii in electione sententia. *Nicæn. cap. 23. apud Jul. epist. 2. c. 5. Teleph. epist. 1. cap. 4. Steph. epist. 2. cap. 3. Hadrian. ad Episcop. Mediom. cap. 11. Isidor. in prolog. concil. Ennod. pro Symmac. Burch. lib. 1. cap. 144. Ivo part. 5. cap. 257. & part. 6. cap. 315. & 127. decret. Anselm. lib. 3. cap. 13. & cap. 18. & 20. Capitul. lib. 7. cap. 108. & 307. & in addit. cap. 148.*

CAPUT II.

Decernimus, nec accusatores, vel testes suscipi, qui non sunt idonei. *Nicæn. cap. 33. apud Jul. epist. 2. cap. 9. Teleph. epist. 1. cap. 4. Burchard. lib. 1. cap. 144. Ivo part. 5. cap. 257. decret.*

CAPUT III.

Omnes, qui adversus Patres armantur, infames esse censemus, neque eos, qui cum inimicis morantur, ad accusationem, vel ad testimonium recipiendos. *Nicæn. cap. 41. apud Jul. epist. 2. cap. 10. Alex. epist. 1. cap. 1. Teleph. epist. 1. cap. 4. Burch. lib. 1. cap. 144. Ivo part. 5. cap. 257. decret.*

CAPUT IV.

Semper in accusatione clericorum primo persona, fides, vita, & conversatio blasphemantium perscrutetur. Nam fides omnes actus hominis præcedere debet: quia *dubius in fide infidelis est.* Nec eis omnino est credendum, qui veritatis fidem ignorant, nec rectæ conversationis vitam ducunt, quoniam tales facile, & indifferenter lacerant, & criminantur recte, & pie viventes: Ideo suspicio eorum discutienda est primo, & corrigenda. Neque accusatoribus suspectis, & de inimicorum domo prodeuntibus est credendum. *Nicæn. cap. 45. apud Jul. epist. 2. cap. 11. Xyst. epist. 1. in fin. Burch. lib. 1. cap. 44. Ivo part. 5. cap. 257. decret. Hadrian. ad Episc. Mediom. cap. 4. Capitul. lib. 5. cap. 183. & 239. & lib. 7. cap. 147. in addit.*

CAPUT V.

Infames esse censemus omnes, qui suam Chri-

stianam prævaricantur legem, aut canonicam postponunt auctoritatem. *Nicæn. cap. 49. apud Jul. epist. 2. cap. 15. Dionys. epist. 2. in fine.*

CAPUT VI.

Alienis erroribus sociatum, vel a sui propositi tramite recedentem, aut sacris canonibus inobedientem suscipere non possumus, nec impetere recte credentes, vel sanctorum Patrum sanctionibus obtemperantes permittimus. *Nicæn. cap. 52. apud Jul. epist. 2. cap. 15. Hygin. epist. 2. in med. qui addit: Quia inter fideles, & infideles magna debet esse discretio. Dionys. epist. 2. post med. Cesar. lib. 5. cap. 31.*

CAPUT VII.

Criminationes majorum natu per alios ne fiant, nec per ipsos, qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni, & irreprehensibiles apparuerint, & actis publicis docuerint, omni se carere suspicionem, atque inimicitiam, & irreprehensibilem fidem, atque conversationem ducere. *Nicæn. cap. 58. apud Jul. ep. 2. cap. 20. Hygin. ep. 1. in fin. Luc. ep. 1. in princ. Dionys. ep. 2. in med. Ivo part. 6. c. 326. decret.*

CAPUT VIII.

Detractores, qui divina auctoritate eradicandi sunt, & fautores inimicorum ab Episcopali submovemus accusatione. Similiter ne summorum quispiam, minorum accusationibus impetatur, aut dispareat. *Nicæn. c. 66. apud Julium ep. 2. c. 28. Zephyr. ep. 1. in princ. Felix epist. 1. in princ. Anselm. lib. 3. c. 35. & 58. Capitul. lib. 7. c. 307.*

CAPUT IX.

Placuit sanctæ synodo Episcoporum, qui CP. convenerunt, nec omnibus eorum, qui ecclesias administrant, accusationes permittere, nec omnes excludere; sed si quis propriam quidem querelam, id est, privatam intendat Episcopo, ut detrimento aliquo, vel injuria aliqua ab ipso affectus, in hujusmodi accusationibus, nec accusatoris personam, nec religionem examinari, oportet enim Episcopi conscientiam esse omnibus modis liberam, & eum, qui sibi injuriam factam esse dicit, cujuscumque sit religionis, jus suum consequi. Si autem sit crimen ecclesiasticum, quod Episcopo intenditur, tunc examinare personas accusatorum, ut primum quidem hæreticis non liceat orthodoxos Episcopos pro rebus ecclesiasticis accusare. Hæreticos autem dicimus & qui olim ab ecclesia abdicati sunt, & qui sunt postea a nobis anathematizati. Ad hæc autem & eos, qui se sanam quidem fidem confiteri præferunt, occulti autem sunt, & abscissi, & adversus canonicos nostros Episcopos congregationem faciunt. Præterea autem, & si aliqui eorum ab ecclesia ob aliquas causas prius condemnati, & ejecti, vel excommunicati fuerint, sive ex clero, sive ex laicorum ordine, nec eis licere Episcopum accusare, priusquam proprium crimen absterlerint. Similiter autem & eos, qui prius rei facti, accusatique sunt, non prius ad Episcopi, vel aliorum clericorum accusationem admitti, quam se objectorum sibi criminum infantes ostenderint. Sed si nonnulli, nec hæretici, nec excommunicati fuerint, nec prius

prius damnati, nec aliquorum criminum accusati, dicant autem se habere aliquas adversus Episcopum criminationes, eos jubet sancta synodus, primum quidem apud provinciæ Episcopos accusationem persequi, & apud eos probare crimina Episcopi, qui aliquarum rerum accusatur, &c. Si quis autem iis, quæ, ut prius declaratum est, decreta fuerunt, contemptis, ausus fuerit, vel Imperatoris aures molestia afficere, vel sæcularium Principum judicia, vel universalem synodum perturbare, neglectis diocesis Episcopis, eum nullo modo esse ad accusationem admittendum, ut qui canonibus injuriam fecerit, & ecclesiasticum ordinem everterit. *CP. c. 6. vide Nicol. Papam in epist. ad Michael. Imperat. post princ. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 20. panorm. & part. 14. cap. 70. decret.*

CAPUT X.

2. q. 7. Clericos, c. 49.

Clerici, vel laici, qui accusant Episcopos, vel clericos, non suscipiantur sine examine eorum. *Chalc. c. 21. Capitul. lib. 1. cap. 30. & lib. 7. cap. 84. Anselm. lib. 3. c. 115. in Rom.*

CAPUT XI.

3. q. 10. c. 3. & 4. q. 6. c. 3. & 4.

Si ex utraque parte ad causam dicendam venerint, quia unus absque altero audiri non debet, quærendum est in iudicio, cujus sint conversationis, & fidei, atque suspicionis accusatores, aut qua intentione hoc faciant, quia ad hoc admitti non debent, nisi bonæ conversationis, & rectæ fidei viri, hi videlicet, qui omni suspitione careant, & bona vita clareant, neque infames existant. Quod [si accusatorum personæ in iudicio Episcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, nisi proprias causas asserere, non tamen criminales, vel ecclesiasticas voluerint. *Felix in syn. LXX. Episcoporum ep. 2. ante med. Hadr. Papa ad Episc. Mediom. c. 5. them. 5. & 6. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 5. & 24. panorm. & part. 5. c. 248. & part. 6. c. 331. & 418. decret. Capitul. lib. 5. c. 241.*

CAPUT XII.

2. q. 7. c. 2.

Nullus laicus crimen clerico audeat inferre. *Silvest. in syn. Rom. CCLXVII. Episc.*

CAPUT XIII.

2. q. 4. c. 2. & 6. q. 1. c. 6.

Testes, & accusatores sine aliqua sint infamia, uxores, & filios habentes, & omnino Christum prædicantes. *Silvest. in synod. Rom. CCLXVII. Episc.*

CAPUT XIV.

2. q. 7. Clericus, c. 10.

Presbyter non adversus Episcopum, non diaconus adversus presbyterum, non subdiaconus adversus diaconum, non acolythus adversus subdiaconum, non exorcista adversus acolythum, non lector adversus exorcistam, non ostiarius adversus lectorem det accusationem aliquam. *Synod. Rom. CCLXVII. al. CCLXXXIV. Episcop. sub Silvest. c. 3. Hadr. ad Episc. Mediom. c. 68. Nicol. ep. ad Michael. Imp. in med. Magunt. sub Arnulph. c. 12. Burch. lib. 1. c. 151. Ivo lib. 4. tit. 8. cap. 7. panorm. & part. 5. cap. 264. decret. Capitul. lib. 1. cap. 139. Casaraug. lib. 5. cap. 33.*

CAPUT XV.

Nemo diaconus adversus presbyterum afferat

crimen turpitudinis. *Synod. Rom. CCLXVII. al. CCLXXXIV. Episc. sub Silv. c. 18.*

CAPUT XVI.

Nulli infami, neque sacrilego de quocumque liceat negotio adversus religiosum Christianum, quamvis humilis servilisque persona sit, testimonium dicere, nec de qualibet re, actione, aut inscriptione Christianum impetere. *Felix II. in syn. Rom. ep. 1. c. 5.*

CAPUT XVII.

Testificandi, vel accusandi licentia denegetur iis, qui Christianæ religionis, & nominis dignitatem, & suæ legis, vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerint. *Felix in syn. Rom. ep. 1. c. 9.*

CAPUT XVIII.

Multum derogatio prævalet, quando derogatori creditur, ideo variis detractionibus, atque accusationibus non decet labefactari Primatem, sed magis patrum regulis roborari. Nec facile, aut indifferenter suscipere accusationes præsumat, dicente Domino: *Non suscipias vocem mendacii, sed prius probare debet suspicionem, & causam aut quo animo hoc faciat, & postmodum suscipere quia veritatis professionem, propinquitatis, inimicitie, timoris, amoris, odii, & cupiditatis intentio impedire, & adversa fratribus irrogare solet. Felix II. in syn. Rom. ep. 1. cap. 10. Capitul. lib. 6. cap. 287.*

CAPUT XIX.

Personæ accusantium tales esse debent, quarum fides, & conversatio, & vita probabilis, & absque reprehensione sit, & quæ omni careant suspitione, quia & hoc, te præsentem, ut bene nosse, in Nicæna synodo propter malorum hominum infestationem ab omnibus definitum est, licet pravorum hominum insidiis sint hæc, & alia quam plura deleta, &c. Primo semper in omni Episcoporum accusatione, vita, persona, & conversatio accusantium enucleatim inquiratur, & postmodum ea quæ obiciuntur fideliter pertractentur, quoniam nihil aliter fieri debet, nisi impetitorum prius requiratur fides personæ, vita, & actus discutiantur. Quia non debet pravorum, aut insidiantium hominum pernicie vita lacerari innocentium, &c. [nullus servus, libertus, infidus, criminibus irretitus, calumniator, qui inimicitias studet, qui frequenter litigat, & ad accusandum, vel detrahendum est facilis, nulla infamis persona, vel omnes, quos ad accusanda crimina publicæ leges publicæ non admittunt, permittantur Episcopos accusare. Quoniam accusatores, & accusationes, quas leges sæculi non recipiunt, qua ratione sacerdotalis eas recipere debeat ordo, invenire nequeo, cum hæc & in Nicæna synodo prohibita sint, & illi magis ab istis, non isti ab illis iudicari debeant, & Apostolus dicat: *Spiritualis iudicat omnia, ipse vero a nemine iudicatur. Felix II. in syn. Rom. epist. 1. cap. 11. 13. 14. Hadrian. Papa ad Episcopum Mediom. c. 19. Anselm. lib. 3. c. 62.*

CAPUT XX.

Hæretici, a quibus nimium opprimimur, excommunicatique, homicidæ, malefici, fures, sacri-

Exod. 13.

3. q. 5. c. 11.

1. Cor. 2.

c. 1. de accus.
Greg. IX. in
1. coll.

crilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerint, vel falsum testimonium dixerint, seu qui ad sortilegos, magosque concurrerint, nullatenus ad accusationem, vel ad testimonium erunt admittendi, &c. Quod si legitimi non fuerint accusatores, non fatigerur Episcopus, quia sacerdotes ad sacrificandum vacare debent, non ad litigandum. *Fœlix II. in synod. Rom. epist. 1. c. 5. & 17. Burch. lib. 1. c. 129. Ivo part. 5. c. 279. decret.*

CAPUT XXI.

Judices, & accusatores tales esse debent, qui omni careant suspitione, & ex radice charitatis suam desiderant promere sententiam, &c. *Fœlix II. in synod. Rom. epist. 1. c. 21.*

CAPUT XXII.

Non licet quemquam accusare Pontificem suum, quoniam iudex non judicabitur. *Acta contra Polychronium c. 8. in synod. Rom. sub Xysto III. Nicol. epist. ad Michael. Imp. ante med.*

CAPUT XXIII.

Per fervos de iis, quæ obiciebant, secum loquebantur posse convincere, &c. Quæ res canonibus, & ipsis legibus erat inimica, cum patrum statuta sanxissent, quos ad accusationem leges sæculi non admittunt, his dicendi in cognitione, vel accusandi aliquid * denegandam esse licentiam. *Syn. Rom. IV. sub Symmach. ant. med.*

CAPUT XXIV.

Est a multis antecessoribus nostris synodaliter definitum, atque firmatum, ut oves, quæ pastori suo commissæ fuerint, eum nec reprehendere, nisi a recta fide exorbitaverit, præsumant; nec ullatenus pro quacumque re alia, nisi * pro sua injustitia, accusare audeant, quoniam pastorum actus gladio oris * non sunt feriendi, quamquam rite reprehendendi æstimentur. *Symmach. in syn. Rom. V. in princ. Greg. lib. 12. ep. 31. Joann. epist. 1. in princ. vid. Euseb. epist. 2. ante fin.*

CAPUT XXV.

Accusatoribus inimicis, vel de inimici domo prodeantibus, vel qui cum inimicis immorantur, aut suspecti sunt, non credatur, ne irati nocere cupiant, ne læsi ulcisci se velint. *Symmach. in syn. Rom. V. ant. fin. Joann. ep. 1. in med. Capitul. lib. 7. c. 14. in addit.*

CAPUT XXVI.

Homicidas, & adulteros, ac cunctos criminalibus nexibus alligatos, & qui eis coæquales non erant, ab eorum (Episcoporum vel presbyterorum) vexatione, & accusatione dicente Domino prohibebat (Petrus Apostolus,) quia discipulum supra magistrum esse, aut ullam ei injuriam inferre nullatenus debere oportet. Infames etiam omnes, & quos Primates, & leges sæculi non suscipiunt, sed & laicos ab eorum accusatione, & vexatione, semper repelli debere rogabat, &c. Majores vero a minoribus nec accusari, nec judicari ullatenus posse dicebat, quoniam non solum hoc divinas, sed & leges sæculi inhibere docebat &c. *Clemens ep. 1. post med. Anselm. lib. 3. c. 1.*

CAPUT XXVII.

Beatus prædecessor noster Clemens vir Apo-

stolicus, & spiritu Dei plenus, una cum sanctis collegis suis statuit, dicens: „ Accusandi, vel „ testificandi licentia denegetur iis, qui Christi- „ stianæ religionis, & nominis dignitatem, & „ suæ legis, vel sui propositi normam, aut re- „ gulariter prohibita neglexerint. Transgresso- „ res enim sponte legis suæ, ejusque violatores, „ & recedentes apostatæ nominantur. Omnis „ enim apostata refutandus est ante reversio- „ nem suam, non in accusatione recte agen- „ tium, aut testimonio suscipiendus, quia „ vir duplex animo inconstans est in o- *Jacob. 1.* „ mnibus viis suis. Quicumque autem, ut ait „ Apostolus Jacobus, totam legem servaverit, *Jacob. 2.* „ offenderit autem in uno, factus est reus o- „ mnium“, &c. *Anacl. epist. 1. cap. 1. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 8. panorm. & part. 5. c. 237. decret. Anselm. lib. 3. cap. 10.*

CAPUT XXVIII.

Accusatio quoque eorum, &c. non nisi ab idoneis, & probatissimis viris, qui & suspitionibus, & sceleribus careant, fieri debet, quia Dominus sacri sui corporis tractatores, a vilibus, & reprobis, & non idoneis personis infamari noluit, nec calumniari permisit, sed ipse proprio flagello peccantes sacerdotes a templo ejecit, unde liquet, quod summi sacerdotes, id est, Episcopi a Deo sunt judicandi, non ab humanis aut prave vitæ hominibus lacerandi, sed potius ab hominibus fidelibus portandi, ipso Domino exemplum dante, quando per se ipsum, & non per alium vendentes, & ementes ejecit de templo, &c. *Anacl. ep. 2. c. 2. Man. 27. Trosl. c. 5. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 6. panorm. & Luc. 19. part. 5. c. 238. decret. Anselm. lib. 3. cap. 32. Deusded. cap. 4.*

CAPUT XXIX.

Si sine crimine sacerdos eligi præcipitur, nullatenus ab hominibus criminibus irretitis accusari, aut calumniari permittitur, nec ab aliis, quam ab iis, qui sine crimine sunt, & juxta electionem, si necessitas fuerit, aut ipsi volendo Domino servire elegerint, sacerdotisque sine crimine fieri, & ordinari possint, & tales per omnia fuerint, quales eligi sacerdotes jubentur. *Anacl. epist. 2. in medio.*

CAPUT XXX.

Accusatores, & testes esse non possunt, qui ante hesternum diem, aut nudius tertius inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, vel læsi se ulcisci velint: inoffensus igitur accusatorum, & testium affectus querendus est, & non suspectus. *Anacl. epist. 3. in med. Burch. lib. 1. c. 152. Ivo lib. 4. tit. 8. c. 2. panorm. in Rom. & part. 5. cap. 239. decret. Anselm. lib. 3. c. 14. Tarr. lib. 2. cap. 2.*

CAPUT XXXI.

Detiores sunt, qui doctorum vitam, moresque corrumpunt his, qui substantias aliorum, prædique diripiunt. Ipsi enim ea, quæ extra nos, licet nostra sunt, auferunt, nostri autem detractores, & morum corruptores proprie nos ipsos decerpunt, & ideo juste infames sunt, & merito ab Ecclesia extorres fiunt, &c. [Sententia quoque Cham filii Noe damnatur, qui doctorum suorum,

3. q. 4. c. 2.

6. q. 1. c. 15. & c. 13. Ex merito, §. 1.

2. q. 7. c. 12.

rum,

rum, vel præpositorum culpam produnt: ceu Cham, qui patris pudenda non operuit, sed magis deridenda monstravit. Doctor autem, vel pastor Ecclesiæ, si a fide exorbitaverit, erit a fidelibus corrigendus, sed pro reprobis moribus magis est tolerandus, quam distringendus, quia rectoris Ecclesiæ a Deo judicandi sunt, sicut ait *psalm. 81.* propheta: *Deus stetit in synagoga Deorum, in medio autem Deos dijudicat. Anaclet. epist. 3. post med. Anselm. lib. 3. cap. 11. & cap. 37. Deus sed. cap. 3. Isidor. lib. 3. cap. 38. De summo bono. Tarrac. lib. 2. cap. 30.*

CAPUT XXXII.

Non est itaque a plebe, aut vulgaribus hominibus arguendus, vel accusandus Episcopus, licet sit inordinatus, quia pro meritis subditorum disponitur a Deo vita rectorum, exemplo David, &c. Ideo ista dico, quia insidiator bona sapissime solet convertere in malum, & in electis ponit maculam. Unde [si qui sunt vituperatores, aut accusatores Episcoporum, vel reliquorum sacerdotum, non oportet eos a iudicibus Ecclesiæ audiri antequam eorum discutiatur æstimationis suspicio, vel opinio, qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conscientia, quove merito, si pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate ista præsumperint, nec ne? Hæc omnia fideliter sunt pericrutanda, & diligenter pertractanda. Nam sunt nonnulli, qui præpositos suos perverse reprehendunt, si vel parum ipsis molesti extiterint, &c. *Evarist. epist. 2. ante med. vide Isidor. lib. 3. cap. 38. de summo bono. Ivo lib. 4. tit. 5. cap. 8. & tit. 7. cap. 7. panorm. & part. 5. cap. 240. & part. 6. cap. 312. decret. Anselm. lib. 3. c. 12.*

CAPUT XXXIII.

Proculdubio hi, qui eos (Episcopos, & reliquos sacerdotes) persequuntur, & amovere nituntur injuste contra Apostolicam auctoritatem, & si a morte prohibentur, dicente Domino: *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat*, perpetua tamen notantur infamia, & exilio digni judicantur finitimo, de quibus a temporibus Apostolorum, & infra ista tenemus, atque decreta habemus, quibus eorum accusandi Episcopos, vel testificandi in eos vocem obstruimus, quos non humanis, sed divinis actibus mortuos scimus, &c. *Alex. epist. 1. in princ.*

CAPUT XXXIV.

In accusatione Domini ministrorum primo persona, fides, vita, & conversatio blasphemantium enucleatim perferretur, (vide supra cap. 45. *Nicani concil. apud Jul. Xyst. ep. 1. in fin.*)

CAPUT XXXV.

Sicut laici, & sæculares homines nolunt clericos recipere in accusationibus, & infamationibus suis, ita nec clerici debent eos recipere in impulsionibus suis, quoniam in omnibus discreta debet semper esse, & segregata vita, & conversatio clericorum, & sæcularium laicorum, &c. *Telesph. epist. 1. in princ.*

CAPUT XXXVI.

Qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus sunt audiendi, obediendi, atque timen-

di, & non dilacerandi, aut detrahendi, quia a quibus se Domini populus benedici, salvari, & instrui cupit, nullatenus debet eos arguere, nec vulgus in eorum accusatione suscipi, populus enim ab eis docendus est, & corripiendus, non ipsi ab eo: quia *non est discipulus super magistrum*, &c. Dei ergo accusat ordinationem, qui eos, qui ab eo constituuntur sacerdotes, accusat, vel damnari cupit, a quibus se omnes fideles cavere debent: quia *non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus, rei sunt*, &c. *Telesph. epist. unic. cap. 3. Hadrian. Papa ad Episcop. Mediom. cap. 1. Trostlejan. cap. 5. Ivo part. 6. cap. 314. decret. Anselm. lib. 3. c. 13. Capitul. lib. 6. cap. 280. & lib. 7. cap. 167.*

CAPUT XXXVII.

Accusatores, & accusationes, quas sæculi leges non admittunt, & nos submovemus, &c. Nec hi, qui non sunt idonei, suscipiantur ad accusationem, & omnes, qui adversus patres armantur, infames esse censemus, patres enim omnes venerandi sunt, non respuendi, aut insidiandi. Hi vero, qui cum inimicis morantur, aut qui suspecti habentur, minime recipiantur, quia eorum æmulatio lacerat etiam innocentes. Hunc murum firmissimum statuerunt patres nostri, &c. Decet in talibus causis hoc maxime provideri, ut sine strepitu concertationum, & charitas custodiatur, & veritas defendatur, atque innocentes, & Domini ministri illæsi liberentur, &c. *Telesph. epist. 1. cap. 4. Anselm. lib. 3. c. 13.*

CAPUT XXXVIII.

Oves pastorem suum non reprehendant, plebs vero Episcopum non accuset, nec vulgus eum arguat, quoniam *non est discipulus super magistrum, neque servus supra dominum*. Episcopi autem a Deo sunt judicandi, qui eos sibi oculos elegit, nam a subditis, aut pravæ vitæ hominibus non sunt arguendi, vel accusandi, aut lacerandi, ipso Domino exemplum dante, quando per se ipsum, & non per alium vendentes ejecit, &c. [Si quis a suo proposito retrorsum exorbitaverit, & justum Apostolicæ sedis libenter transgressus fuerit, infamis efficitur. Reprobati oportet eorum redargutiones, qui in recta fide suspecti sunt, fides autem, & conversatio primū scrutanda est, & denuo qui reprehensibiles apparuerint, sunt recipiendi, & non prius. Ideo persona, & opinio, ac vita uniuscujusque in initio rimanda est, quia boni semper infestantur a malis, &c. *Pius epist. 1. cap. 2. Ivo lib. 4. tit. 5. cap. 7. panorm. & part. 5. cap. 243. decret. Anselm. lib. 3. cap. 33.*

CAPUT XXXIX.

Detractores, qui divina auctoritate eradicandi sunt, & fautores * inimicorum ab Episcopali submovemus accusatione, vel testimonio. Nec sumorum quispiam minorum accusationibus impetatur aut dispereat, &c. Accusatores autem eorum omni careant suspitione, quia columnas suas Dominus firmiter stare voluit, non a quibuslibet agitari. *Zephyr. epist. 1. in princ. Felix ep. 1. post princ. Anselm. lib. 3. cap. 35.*

CAPUT XL.

Nullus doctorem per scripta accuset, nec nisi fide-

psalm. 81.

2. q. 7. c. 1.

2. q. 7. c. 17.

2. q. 7. c. 21.

2. q. 4. c. 9. Hi qui Episcopum.

Ezech. 18.

6. q. 1. Sacerdotes, c. 8.

Luc. 6.

Rom. 6. 1.

3. q. 5. c. 7. 8. 6. q. 1. c. 8.

6. q. 1. c. 9.

Luc. 8.

Matt. 21. Luc. 19.

3. q. 4. c. 5.

3. q. 4. c. 10. * aures, al. auctores.

2. q. 7. c. 11. Majorum.

fideli, & legitimo, qui etiam irreprehensibilem vitam, ac conversationem ducat, accusatori respondeat, quia indignum est, ut doctor stulto, & indocto, atque reprehensibiliter viventi respondeat juxta stultitiam suam, &c. Quidquid irreprehensibile est, Catholica defendit Ecclesia. *Callist. epist. 1. in med. Burch. lib. 1. cap. 135. Ivo part. 5. cap. 234. decret.*

CAPUT XLI.

3. 9. 4. c. 5. Conspiratores in nullius accusationem sunt recipiendi, nec eorum, vel anathematizatorum vox ullum nocere, vel accusare potest. *Callist. epist. 2. in princ. Ivo part. 6. cap. 346. in fine.*

CAPUT XLII.

Nec eos viros, vel accusatores, quos leges sæculi reiiciunt, suscipere debemus. Quis enim dubitat leges humanas rationi, & honestati non repugnantes esse amplectendas præsertim ubi vel publicæ consulunt utilitati, vel Ecclesiasticæ dignitatis auctoritatem defendunt, ac pro adminiculo tuentur? &c. Quisquis ergo non est legitime conjunctus, vel absque dotali titulo, ac benedictione sacerdotis constat copulatus, sacerdotes, vel legitime conjunctos criminari, vel in eos testificari minime potest, quoniam omnis incesti macula pollutus infamis est, & accusare supradictos non permittitur. Non solum ergo hi reiicendi sunt, & infames efficiuntur, sed etiam omnes eis consentientes. Similiter de raptoribus, vel eis, qui seniores impetunt, fieri censemus &c. Omnes, qui in recta fide suspecti sunt, in accusatione sacerdotum, & eorum, super quorum fide non hæsitatur, minime recipiantur, & in testimonio humano dubii habeantur &c. [Quærendum est ergo in judicio, cujus sit conversationis, & fidei is, qui accusat, & is, qui accusatur, quoniam ii, qui non sunt rectæ conversationis, ac fidei, & quorum vita est accusabilis, non permittantur majores natu accusare, nec quorum fides, vita & libertas nescitur, neque viles personæ in eorum recipiantur accusationem. Rimandæ vero sunt enucleatim personæ accusatorum, &c. Nec accusatores, vel testes suspecti recipiantur, quia propinquitatis, & familiaritatis, ac dominationis affectio veritatem impedire solet: amor carnalis, & timor, atque avaritia plerumque sensus hebetant humanos, & pervertunt opiniones, ut quæstum pietatem putent, & pecuniam quasi mercedem prudentiæ. *Callist. epist. 2. cap. 4. c. 5. Carthag. IV. cap. 96. Burch. lib. 1. c. 171. c. 1. Ivo part. 9. c. 22. c. 23. c. part. 5. cap. 289. decret. c. lib. 4. tit. 7. cap. 5. panorm. Capitul. lib. 7. c. 110. c. 111. c. in additis poster. cap. 10. c. 11. Anselm. lib. 3. cap. 54. Tarracon. lib. 5. cap. 71.*

CAPUT XLIII.

Accusandi non sunt (*sacerdotes Domini*) ab infamibus, aut sceleratis, vel inimicis, aut alterius sectæ, vel religionis hominibus. Si peccaverint, a reliquis arguantur sacerdotibus, sed & a summis Pontificibus constringantur, & non a sæcularibus, aut malæ vitæ hominibus arguantur, vel arceantur. *Pontian. epist. 1. in princ. Tros. cap. 5.*

CAPUT XLIV.

Suspectos, aut inimicos, aut facile litigantes, & eos, qui non sunt bonæ conversationis, aut quorum vita est accusabilis, & qui rectam non tenent, & docent fidem, accusatores esse, & testes & antecessores nostri Apostolica repulerunt auctoritate & nos submovemus, &c. ne libenter labi possint, quos nos tenere, & salvare debemus, ne, quod absit, prædictum Dei judicium super utroque veniat, & nos eorum vitio, quod Deus avertat, pereamus, &c. *Pontian. ep. 2. in princ. Anselm. lib. 3. c. 16.*

CAPUT XLV.

Omnes, qui rectam non docent doctrinam, vel rectam non tenent fidem, accusatores neminem recte credentium accusare possunt, quia infamia sunt notati, & a sinu sanctæ matris Ecclesiæ Apostolico mucrone, usque ad rectam conversationem, & reversionem eorum abscissi. Unde Apostolica auctoritate cum omnibus ejusdem Apostolicæ, atque universalis Ecclesiæ filiis statuentes sancimus, ut omnes, qui in Catholica fide suspecti sunt, in accusatione recte credentium non suscipiantur, quia suspiciones semper sunt amovendæ. Merito ergo eorum reprobatum accusatio, qui in recta fide suspecti sunt, nec eis omnino est credendum, qui Trinitatis fidem ignorant. Similiter [omnes, quos sanctorum patrum statuta, tam præteritis, quam futuris temporibus anathematizant, submovemus, & ab omni accusatione fidelium alienamus, &c. A memoratis, si incorrigibiles apparuerint, vos in omnibus separate. Similiter & ab omnibus, quos Apostolus commemorat, dicens: *Cum eis nec cibum sumere*, quia & illi, sicut & isti, sunt repellendi, & ante satisfactionem Ecclesiæ non sunt suscipiendi, quoniam illi, cum quibus cibum sumere non licet, manifeste apparent sequestrati usque ad satisfactionem cum reliquis fratribus. Quamobrem non debent, nec possunt in accusationem fidelium suscipi, sed etiam ab eorum consortio usque ad jam dictam satisfactionem repellere, ne similes eis efficiantur, aut eorum excommunicationi subiaceant. *Fabian. epist. 1. in med. Anselm. lib. 3. cap. 17.*

CAPUT XLVI.

Ipsi Apostoli, & successores eorum olim statuerunt eos ad accusationem non recipi, qui sunt suspecti, vel qui heri, aut nudius tertius, vel dudum fuerunt inimici, quoniam suspecti facti sunt, & qui non sunt bonæ conversationis, vel quorum vita est accusabilis, aut dubii, in recta fide. Similiter quorum fides vita, & libertas nescitur, vel qui infamiæ maculis sunt aspersi, aut sceleribus irretiti. Neque eos sacerdotes debere, vel posse clericos accusare, qui rite sacerdotes fieri non possunt, nec sui sunt ordinis, quoniam [sicut sacerdotes, vel reliqui clerici a sæcularium laicorum excluduntur accusatione, ita illi ab istorum sunt excludendi, & alienandi criminatione, & sicut isti ab illis, ita & illi ab istis non recipiantur, quoniam sicut Domini sacerdotum segregata debet esse conversatio ab eorum conversatione, ita & litigatio, quia servum Dei non oportet litigare,

Prov. 26.

3. 9. 4. Con-
fanguineorum, c. 4.
vide 32.
q. 2. c. 2.

6. 9. 7. c. 18.

3. 9. 5. c. 4.

3. 9. 4. c. 7.

6. 9. 1. Omnes, c. 4.
1. Cor. 5.

2. 9. 7. c. 38.

Ipsi.

2. 9. 7. c. 6.

re,

re, &c. Fabian. ep. 2. ante med. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 9. panorm. & part. 6. c. 320. decret. Tarrac. lib. 2. c. 6.

CAPUT XLVII.

6. 7. 1. c. 3. Galat. 5.

Illi, qui illa peccata perpetrant, de quibus Apostolus ait: *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur*, valde cavendi sunt, & ad emendationem, si voluntarie noluerint, compellendi, quia infamiae maculis sunt aspersi, & in barathrum delabuntur, nisi eis sacerdotali auctoritate subventum fuerit. Similiter & illi, de quibus ipse ait: *Cum huiusmodi hominibus nec cibum sumere*, quia infamia sunt notati, antequam sacerdotali auctoritate sanentur, & in gremio sanctae matris Ecclesiae redintegrentur, quia qui extra nos sunt, nobiscum communicare non possunt, manifestum est enim, quod hi extra nos sunt, & a nobis discreti esse debent, cum quibus nos nec edere, nec cibum sumere licet. Similiter & omnes personae quibuslibet turpitudinibus, ac scurrilitatibus subiectae, infames sunt effectae, & omnes, qui adversus patres armantur, infames efficiuntur, &c. Talia cogitantes sancti Apostoli, eorumque successores spiritu Dei repleti, malos homines praevidentes, & simplices considerantes, difficilem, aut numquam voluerunt esse accusationem sacerdotum, ne a malis potuissent eveni, aut sub noveri, quia si hoc facile concederetur saecularibus, & malis hominibus, aut nullus, aut vix pauci remanerent, &c. Ideo statuerunt, ne accusarentur, aut si aliter fieri non possit, perdifficilis eorum fieret accusatio, & a quibus supra dictum est, non praesumeretur, neque a propriis sedibus, aut Ecclesiis Episcopi eiicerentur, &c. Similiter statutum est, &c. ut si aliquis clericorum suis Episcopis infestus, aut invidiosus fuerit, eosque criminari voluerit, aut conspirator fuerit, ut mox ante examinatum iudicium submotus a clero, curiae tradatur, cui diebus vitae suae deserviat, & infamis absque ulla restitutionis spe permaneat. Nec ullus umquam praesumat accusator simul esse, & iudex, vel testis. Fabian. ep. 2. post med. Gr. VII. lib. 7. regist. ep. 2. Anselm. lib. 3. c. 72. & lib. 7. c. 159. Deusd. c. 4. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 27. panorm. & part. 6. c. 321. decret. Tarrac. lib. 2. c. 23. & c. 7. Caesar. lib. 5. c. 51.

Vid. 1. 9. 1. Episc. c. 2.

11. 9. 1. Statuimus, c. 32.

1. 9. 4. c. 1.

CAPUT XLVIII.

Similiter statuentes Apostolica auctoritate jubemus, ne pastorem suum oves, quae ei commissae fuerant, nisi in fide erraverit, reprehendere audeant, quia facta praepositorum oris * gladio ferienda non sunt, neque potest discipulus esse super magistrum, dicente Veritatis voce: *Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum* &c. Fabian. epist. 2. in fin. Greg. lib. 12. regist. indict. 7. ep. 31.

ovir.

Matth. 10.

Luc. 6.

CAPUT XLIX.

Si a fide deviaverit Episcopus, erit corrigendus prius secreto a subditis suis; quod si incorrigibilis, quod absit, apparuerit, tunc erit accusandus ad Primates suos, aut ad sedem Apostolicam; pro aliis vero actibus suis magis est tolerandus ab ovibus, & subditis suis, quam accusandus, aut publice derogandus, &c. *Ibid.*

Tom. VI.

CAPUT L.

Decernimus, ut ii, qui non sunt bonae conversationis, aut quorum vita est accusabilis, aut quorum fides, vita, & libertas nescitur, non possint Domini sacerdotes accusare, nec viles personae ad accusationem eorum admittantur. Similiter ii, qui in aliquibus criminibus irretiti sunt, vel qui sunt suspiciosi, vocem adversus majores natu non habeant accusandi, quia suspiciosa vox, & inimica veritatem solet opprimere. Fabian. ep. 3. c. 1. Xyst. III. ep. unic. Capitul. lib. 7. c. 111. & 112. Anselm. lib. 3. c. 73.

CAPUT LI.

Summopere providendum est, ne pastorem suum oves, quae ei commissae fuerant, reprehendere, nisi a fide exorbitaverit, neque accusare praesumant, quoniam tales accusationes vim non habent, neque eis nocere possunt. Cornel. epist. 2. in med.

CAPUT LII.

Episcopi non sunt leviter accusandi, vel detrahendi, quia injuria eorum ad Christum pertinet, cujus vice, & legatione funguntur in Ecclesia, &c. Sicut & olim factum invenimus, constitutum placuit, ut criminationes majorum natu, &c. (ut in Nicen. c. 58. apud Jul. ep. 2. c. 20. Hygin. ep. 1. in fin.) Lucius ep. 1. in princ. Ivo part. 6. c. 326. decret. vide supra c. Criminationes.

2. 9. 7. c. 52.

CAPUT LIII.

Infames esse eas personas diuinas, quae pro aliqua culpa notantur infamia, id est omnes, qui Christianae legis normam abiciunt, & statuta Ecclesiae contemnunt; similiter fures, sacrilegos, & omnes capitalibus criminibus irretitos, sepulchrorum quoque violatores, & Apostolorum, atque successorum eorum, reliquorumque patrum statuta libenter violantes, & omnes, qui adversus patres armantur, qui in omni mundo infamia notantur; similiter & incestuosos, homicidas, perjuros, raptos, maleficos, veneficos, adulteros, de bellis fugientes, & qui indigna sibi petunt loca tenere, aut facultates Ecclesiae abstrahunt injuste, & qui fratres calumniantur, aut accusant, & non probant, vel qui contra innocentes principum animos ad iracundiam provocant, & omnes anathematizatos, vel pro suis sceleribus ab Ecclesia pulsos, & omnes, quos Ecclesiasticae, vel saeculi leges infames pronuntiant, &c. Nec servos ante legitimam libertatem, nec poenitentes, nec bigamos, nec eos, qui curiae deserviunt, vel qui non sunt integri corpore, aut sanam non habent mentem, vel intellectum, aut inobedientes Sanctorum decretis existunt, aut furiosi manifestantur. Hi omnes nec ad sacros gradus debent provehi, nec isti, nec liberti, neque suspecti, nec ream fidem, vel dignam conversationem non habentes, summus sacerdos possunt accusare. Stephan. epist. 1. cap. 1. Burch. lib. 1. cap. 173. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 14 panorm. & part. 5. cap. 291. decret. Anselm. lib. 3. cap. 5. Deusdedit cap. 3. Caesar. lib. 5. cap. 28. Tarrac. lib. 2. cap. 8.

6. 9. 1. c. 17.

CAPUT LIV.

Accusatores, & accusationes, quas saeculi leges

3. 9. 5. c. 8.

D d d

ges

ges non recipiunt, & antecessores nostri prohibuerunt, & nos submovemus, nullus enim alienigena, aut accusator eorum fiat, aut iudex, &c. Accusator autem vestrorum nullus sit servus, aut libertus, nullaque suspecta persona, aut infamis. Repellantur etiam cohabitantes inimicis, & omnes laici, quia infestationem blasphemiae affectio amicitiae incitare solet, nec illi in vestra sunt suscipiendi accusatione, qui vos in sua nolunt recipere infestatione. [Nullus anathema suscipiatur, nec a quoquam credantur, quae ab eis vel dicuntur, vel conscribuntur. Eos quoque dico anathematizatos esse, quos Episcopi suis scriptis anathematizaverunt, aut eorum statuta anathematizant. *Steph. epist. 2. cap. 3. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 18. panorm. & part. 6. c. 327. decret. Anselm. lib. 3. c. 18.*

CAPUT LV.

Neganda est accusatis licentia criminandi, prius quam se crimine, quo premuntur, exuerint, quia non est credendum contra alios eorum confessioni, qui criminibus implicati sunt, nisi se prius probaverint innocentes, quoniam periculosa est, & admitti non debet rei adversus quemcumque confessio. Familiars vero, & sponte confessi, atque sceleribus irretiti non debent admitti, nec ii, qui hesternae die, aut pridie, aut ante fuerunt inimici. *Stephan. epist. 2. cap. 7. Hadrianus Papae 31. ad Episcopum Mediom. constit. 7. sive 12. titul. 1. lib. 9. Codice Theodosii, & Anianus ibidem, & constit. 19. tit. 1. lib. 9. Codice Justin. Burch. lib. 1. cap. 164. Ivo lib. 4. titulo 7. cap. 15. panorm. & part. 5. cap. 274. decret. Anselm. lib. 3. cap. 71. Capitul. lib. 7. cap. 324. & 453. Caesar. lib. 5. cap. 50. Tarrac. lib. 2. cap. 11.*

CAPUT LVI.

Clericus, qui Episcopum suum accusaverit, aut ei insidiator extiterit, non est recipiendus, quia infamis effectus est, & a gradu debet recedere, aut curiae tradi serviturus, &c. Scimus dilectissimi quia semper carnales spirituales solent persequi, & malevoli benevolos infamare, & lacerare. Ideoque Apostoli, & successores eorum, ac reliqui sancti patres noluerunt fieri facilem Episcoporum accusationem, quoniam si facilis esset, aut nullus, aut vix aliquis modo inveniretur, &c. Hi vero, qui non sunt bonae conversationis, quorum vita est accusabilis, aut quorum fides, vita, & libertas nescitur, non possunt eos accusare. Primo semper accusatorum personae, fides, vita, & conversatio est enucleatim inquirenda, & postea quae obiciunt, fideliter sunt pertractanda, quia nihil prius fieri debet, quam impetitorum personae, fidesque, vita, & conversatio diligenter discutiantur, ne alicujus invidia, aut inimicitia, vel intentione mala quisquam vexetur. Criminationes adversus doctorem nemo suscipiat, quia magis sunt doctores portandi, quam laedendi, aut infamandi, &c. Eorum autem accusandi sacerdotes, vel testificandi in eos, vocem obstruimus, quos humanis, & divinis vocibus damnatos, vel mortuos esse agnoscimus, &c. Unde precamur, ne tales multum timeatis, quia

infames sunt, & non multum vobis nocere possunt, quia eorum vox extincta est, quoniam sic odit Deus eos, qui adversus Patres armantur, ut patrum invalores, qui in omni mundo infamia sunt notati. *Steph. epist. 2. c. 8. 9. 10. 11. Greg. VII. lib. 8. registr. epist. 2. Devided. c. 4. Burch. lib. 15. cap. 35. Ivo part. 16. cap. 36. decret. Anselm. lib. 5. cap. 10. Capitul. lib. 5. cap. 249. & lib. 6. cap. 294. Tarracon. lib. 1. cap. 59. Caesar. lib. 7. cap. 112.*

CAPUT LVII.

Accusatio Episcoporum non est facile recipienda, dicente Domino: *non suscipias vocem mendacii*; & Apostolus inquit, *Adversus presbyterum inscriptionem non recipiendam absque duobus, vel tribus idoneis testibus.* Si haec de presbyteris, vel ceteris fidelibus sunt praecavenda, quanto magis de Episcopis? &c. Intuper a sanctis praedecessoribus nostris plerumque jam est statutum, ut nemo anathema in nostra suscipiatur accusatione, nec illi, qui nos in sua nolunt recipere querela, vel accusatione, cum nos super illos sciamus a Domino constitutos, non illos super nos. Et sicut major non potest a minori judicari, ita nec colligari, quia rarum est omne, quod magnum est, &c. *Xyst. II. epist. 2. cap. 4. & 5.*

CAPUT LVIII.

Crimina, quae Episcopis impingere dicis, per alios non sinas ullo modo fieri, nisi per ipsos, qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni, & irreprehensibiles apparuerint, & actis docuerint publicis, omni se carere suspicione, inimicitia, & irreprehensibilem fidem, conversationemque ducere, ne inini de se confesso credi potest super crimen alienum, quoniam omnis ejusque rei confessio * periculosa est, & admitti non debet. Similiter alieni erroris socium, vel a sui voluntarie propositi tramite recedentem, aut sacris patrum regulis, & constitutionibus inobedientem suscipere non possumus, nec debemus. Nec impetere recte credentes, vel sanctorum patrum sanctionibus obtemperantes permittimus, quia infames omnes esse censemus, qui suam, aut Christianam praevancantur legem, aut Apostolicam, vel regularem libenter postponunt auctoritatem. *Dionys. epist. 2. in medio. Nicen. cap. 49. 52. & 58. apud Julium epist. 2. cap. 13. 15. 18. & 20. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 17. & tit. 8. c. 5. panorm. & part. 288. decret. Anselm. lib. 2. cap. 15. & lib. 3. cap. 9. Caesar. lib. 5. cap. 31.*

CAPUT LIX.

Proditoris nec calumnia, nec vox audiat. *Felix epist. 1. ante medium. Nicen. cap. 63. apud Jul. epist. 2. cap. 24.*

CAPUT LX.

Si accusatorum personae in judicio Episcoporum culpabiles apparuerint, ad arguendum non admittantur, nisi proprias causas asserere, non tamen criminales, vel Ecclesiasticas voluerint. *Felix ep. 2. in medio. Hadrian. ad Episcopum Mediomatr. cap. 5. Ivo part. 6. c. 418. & part. 5. cap. 248. decret.*

CAPUT LXI.

Haeretici omnes, & suspecti, & excommuni-

3. 7. 4. c. 6.

3. 9. 11. c. 2. 3.

3. 9. 4. c. 8.

16. 9. 7. c. 24. & d. 96. c. 1. S. Eulalius.

2. 9. 7. c. 19. Exod. 23. 1. Tim. 5.

1. 9. 7. c. 52.

15. 9. 3. c. ult.

* confessio.

2. 9. 7. c. 23. 3. 9. 4. c. 1.

4. 9. 6. c. 3. & 4.

2. 9. 8. c. 3. ca.

cati, homicidæ quoque, atque malefici, fures, sacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerint, vel fallum testimonium dixerint, seu qui ad sortilegos, magosque concurrerint, nullatenus ad accusationem sunt admittendi.

3. 7. 4. c. 11.

[Nulli infami unquam, atque sacrilego de quocumque negotio liceat adversus religiosum Christianum, quamvis humilis, servilisque persona sit, testimonium dicere, nec de qualibet re, actione, vel inscriptione Christianum impetere. Omnibus quoque similiter accusandi, vel testificandi licentia denegetur, qui Christianæ religionis, & nominis dignitatem, & suæ legis, vel sui propofiti normam, aut regulariter prohibita neglexerint. Similiter prohibemus, ut nullæ causæ a iudicibus Ecclesiasticis audiantur, quæ legibus non continentur, vel quæ prohibitæ esse noscuntur. Hæc non solum Ecclesiasticæ, sed & sæculi leges observare præcipiant, non enim passim, vageque sacerdotum accusatio debet fieri, &c. *Eurycbian. epist. 2. cap. 2. 3. 4. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 22. C. tit. 8. cap. 8. panorm. C. part. 6. cap. 333. decret. Anselm. lib. 3. cap. 25. Burch. lib. 16. cap. 11. Casar. lib. 5. cap. 35. Tarrac. lib. 2. cap. 14.*

CAPUT LXII.

2. 7. 7. c. 25.

Paganos, & hæreticos scias non posse Christianos accusare, aut vocem eis infamationis inferre. *Cajus epist. 1. cap. 1. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 11. panorm. C. Anselm. lib. 3. cap. 45. Tarrac. lib. 2. cap. 15.*

CAPUT LXIII.

Qualiter ad concilium veniatur, aut qualiter de suis rebus spoliati, vel ejecti a sedibus propriis, aut qui accusatores sint recipiendi, quive non sint, &c. iustè ienter ab Apostolis, eorumque decessoribus, ac nostris prædecessoribus, statutum esse putamus. *Cajus epist. 1. cap. 3.*

CAPUT LXIV.

2. 7. 7. c. 3.

1. 7. 1. c. 3.

in fin.

Non licet laico quemlibet clericum accusare. *Marcellin. epist. 2. post princ.*

CAPUT LXV.

Quod laici, aut suspecti Episcopos non debeant accusare, neque accusatoribus de inimici domo prodeuntibus credendum sit, & a beato Clemente, ipsis eum instruendis Apostolis legimus definitum, & nos eadem firmamus, quoniam iidem odio multoties incensi recte viventes, atque credentes perturbare nituntur. Propterea persona, fides, vita, & conversatio, atque suspicio accusantium enucleatim primo inquirenda est, deinde quæ obiciuntur fideliter pertractanda. Quia nihil ante fieri debet, quam impetitorum vita, & suspicio, atque odium inquiretur. Et si bonæ conversationis non fuerint, aut laici, vel manifesti inimici, aut odio respersti fuerint, nequaquam in Episcoporum recipiantur accusationes. *Mir-cellus epist. 2. in med. Clemens ep. 1. post med.*

CAPUT LXVI.

13. 9. 5. c. 5.

De accusationibus clericorum, &c. scitote a tempore Apostolorum in hac sancta Urbe servatum esse, accusatores, & accusationes, quas exterarum consuetudinum leges non assilunt, a clericorum accusatione tubi notas. Similiter lai-

cos non accusasse Episcopos hætenus observatum, & constitutum est, quia ejusdem non sunt conversationis, & oppido eis quidam infesti existunt, &c. maxime cum nec hi eos in suis velint recipere accusationibus, &c. Talia, & his similia sancti patres providentes pericula laicos sæculo militantes ab accusatione sacerdotum prohibere, similiter servos, & libertos, atque censibus publicis, vel privatis subjugatos, omnesque infames ab eadem accusatione, vel tergiversatione submoverunt, non enim oportet, ut permittantur carnales spirituales persequi, nec sceleribus irretiti, vel sæculo militantes Episcopos, infamare, vel lacerare, aut crimen opponere. Nam si hoc Apostoli, aut luctuosos eorum permitterent, perpauci remanissent, qui Domini in sacerdotali ordine militarent. Idcirco, & [nos sequentes patrum vestigia pro salvatione servorum Dei, quascumque ad accusationem personas leges publicæ non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam submovemus, & nullæ accusationes a iudicibus audiantur Ecclesiasticis, quæ legibus sæculi prohibentur, &c. Neque illi, qui aut in fide Catholica, aut inimicitia suspecti sunt, ad pulsationem prædicatorum admittantur, quia veritatem professionis infidelitas, & inimicitia impedire solet. Nec illi credendi sunt, aut admittendi, qui aliorum sponte crimina confitentur, & ideo replicanda est sollicitè eorum veritas, quam sponte prolata in illis vox habere non potest, &c. *Euseb. epist. 1. in princ. Anselm. lib. 3. cap. 26. Casar. lib. 5. cap. 59.*

6. 7. 1. c. 19.

5. 7. 5. Illi

qui, c. 4.

CAPUT LXVII.

Infames sunt proculdubio impugnatores Episcoporum, omnesque, qui adversus patres arman-tur, & conculcatores Ecclesiarum, sacerdotumque ejus, & qui de publicis fugiunt præliis, & mandata Dei contemnunt, & qui aliqua culpa infamæ asperguntur maculis; his omnibus impugnandi Episcopos, patrum sequentes instituta, & nos licentiam submovemus, quia sic odit Deus eos, qui patres persequuntur, ut patrum invalores, qui in omni mundo infamia notantur, & ideo iuste, & regulariter respuuntur. *Euseb. epist. 1. ante med.*

CAPUT LXVIII.

Oves, quæ pastori suo commissa sunt, eum nec reprehendere, nisi a recta fide exorbitaverit, debent; nec ullatenus accusare possunt, quia facta pastoris, oris* gladio ferienda non sunt, quamquam recte reprehendenda videantur. Ideo ista dicimus quia [in scripturis vestris reperimus quosdam Episcopos vestris in partibus a propriis ovibus accusatos, aliquos videlicet ex suspitione, & aliquos ex certa ratione, & idcirco quosdam esse rebus suis spoliatos, quosdam vero a propria sede pulsos, &c. *Eusebius ep. 2. ante fin. Greg. lib. 12. indict. 7. epist. 31. Burch. lib. 1. cap. 139. Ivo lib. 4. tit. 5. c. 10. C. tit. 6. cap. 4. panorm. C. part. 5. cap. 249. C. cap. 253. de ret. Anselm. lib. 3. c. 44. sive 34. Casar. lib. 5. c. 43.*

* ovibus.

CAPUT LXIX.

Statuimus iterum cum omnibus, qui nobiscum sunt, Episcopis, sicut dudum decretum reperimus,

mus, ut homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, adulteri, incesti, venefici, suspecti, criminosi, domestici, perjuri, & qui raptum fecerunt, vel falsum testimonium dixerunt, seu qui ad sacrilegos*, divinosque concurrerunt, simileque eorum nullatenus ad accusationem, vel ad testimonium sint admittendi, quia infames sunt, & juste repellendi, quia funesta est vox eorum, vocem enim funestam in omnibus interdicti potius, quam audiri oportet, &c. *Euseb. epist. 3. in princ. Hadrian. Papa cap. 63. ad Episcopum Mediom. Burch. lib. 16. cap. 4. Ivo part. 6. cap. 333. O part. 10. cap. 37. decret. Anselm. lib. 3. cap. 19. Capir. lib. 7. cap. 369.*

CAPUT LXX.

5. 9. 5. 6. 19. Eorum os accusandi sacerdotes, vel testificandi in eos obstruimus, quos non humanis, sed divinis vocibus mortuos efficiamus, quoniam infidelis homo mortuus est in corpore vivente, &c. *Miltiad. epist. 1. post princ.*

CAPUT LXXI.

Est in jam facta Nicæna concorditer statutum synodo accusatores, & accusationes, quas sæculi leges non admittunt, a sacerdotali funditus averti nocumento. *Jul. epist. 1. cap. 3.*

CAPUT LXXII.

3. 9. 5. 6. 10. Similiter in jam præfixa synodo (*Nicæna*) est decretum ne suspecti, aut infames, aut criminosi, aut gratiosi, vel calumniatores, vel affines, aut scelerati, aut facile litigantes suscipiantur accusatores, sed tales qui omni careant suspitione, quia columnas suas Dominus firmiter stare voluit, nec a quibuscumque agitari, &c. *Jul. epist. 2. cap. 33. Anselm. lib. 3. cap. 21.*

CAPUT LXXIII.

2. 9. 7. 6. 4. Et insuper in prædicta sancta Nicæna synodo statutum, ut nemo anathema in nostra suscipiatur accusatione, nec illi, qui nos in sua nolunt recipere querela, vel accusatione, &c. *Julius epist. 2. cap. 36.*

CAPUT LXXIV.

2. 9. 7. 6. 39. Accusatores Episcoporum, & testes, super quibus rogatis, absque ulla infamia, aut suspitione, vel manifesta macula, & veræ fidei pleniter instructi esse debent, & tales, quales ad sacerdotium eligere jubet divina auctoritas, quoniam [sacerdotes, ut antiqua tradit auctoritas, criminari non possunt, nec in eos testificari, qui ad eundem non debent, nec possunt provehi honorem. *Damas. epist. 3. cap. 3. Burch. lib. 1. cap. 172. Ivo lib. 4. tit. 8. cap. 4. panorm. O part. 5. cap. 290. decret.*

CAPUT LXXV.

3. 9. 5. 6. 7. 8. Accusatores, & accusationes, quas sæculi leges non asciscunt, nullatenus sunt in horum admittendæ causis, quia omne, quod irreprehensibile est, catholica defendit Ecclesia, &c. Ea vero, quæ Apostolorum prædicatione, & patrum instructione præcipimus, semper tenere debemus, ne aliqua nova credere, aut ad noxam fratrum intendere videamur, &c. Accusatores vero, & iudices non iidem sint, sed per se accusatores, per se iudices, per se testes, per se accusati unusquisque in suo ordinabiliter ordine. *Damas. epist. 3. cap.*

6. O 7. *Burch. lib. 16. cap. 31. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 26. panorm. O part. 6. cap. 337. decret.*

CAPUT LXXVI.

Neque ullus unquam judicetur antequam legitimos accusatores præsentem habeat. *Damas. epist. 6. Anselm. lib. 3. cap. 47. Ivo part. 6. cap. 348. decret.* 3. 9. 5. 6. 8. Qui accusa-
to.

CAPUT LXXVII.

De occultis cordis alieni temere judicare iniquum est, & eum, cujus non videntur opera nisi bona, peccatum est ex suspitione reprehendere. [Oves ergo, quæ pastori suo committæ fuerint, eum nec reprehendere, nisi a recta fide exorbitaverit, debent, & nullatenus accusare possunt, quia facta pastoris oris* gladio ferenda non sunt, quamquam recte reprehendenda videantur, &c. *Joann. epist. 1. in princ. Gregor. lib. 17. reg. indict. 7. epist. 31.* 2. 9. 7. 6. 13. * ovis.

CAPUT LXXVIII.

Inimicis accusatoribus, vel de inimici domo prodeuntibus, seu qui cum inimicis morantur, non credatur, ne irati nocere cupiant, ne læsi se velint ulcisci. Hi quoque reiiciendi sunt, non approbandi. *Joann. epist. 1. in med.*

CAPUT LXXIX.

Sanctorum patrum roborantes decreta statui-
mus, licet sæpissime jam statutum fuerit, nec falsos, nec inimicos, suspectos accusatores vel testes unquam super Episcopos suscipi, eisque nocere nullatenus posse, quia falsam, aut suspectam, aut odiosam vocem, aut funestam potius interdicti, quam audiri, sanctis patribus placuit. Tales sunt in opere cavendi sunt, & avertendi, ac reiiciendi, si nocentes apparuerint, quia non solum Ecclesiasticæ, sed etiam sæculi leges, tales non suscipiunt, sed repellunt, &c. *Silvest. epist. 1. in med.*

CAPUT LXXX.

Sanctorum patrum statuta sequentes, synodali auctoritate [omnes, qui adversus patres arman-
tur, ut patrum in vafores, & in istatores infames esse censemus, quoniam ea vulnera, quæ fomentis non sanantur, ferro abscindi, vel curari necesse est. Unde fratres cessent injuste annulationes, cessent insidiæ, cessent falsæ criminationes, &c. Desinat igitur falsitas incessere veritatem, desinat suspicio, quæ juste repellitur insidiari, desinat odium, & inimicitia persequi patres, vel fratres, desinat conspiratio, quæ ab omnibus est repudianda, instare magistris. Horum igitur vitiatorum auctores, vel patratores non sunt in accusatione Pontificum recipiendi, sed penitus repellendi, quoniam jubent canonica decreta patrum, ut accusatio, vel testimonium eorum, qui odio quoslibet insequuntur, vel qui inimici, aut suspecti habentur, nullo modo recipiantur, quorum statuta & nos firmantes, eadem omnibus in violabiliter futuris temporibus tenere censemus. *Pe-
lag. II. epist. 1. cap. 4. Anselm. lib. 3. cap. 6.* 3. 9. 5. 6. 13.

CAPUT LXXXI.

Non sunt consentiendi, sed reprobandi, qui prælatos suos reprehendunt, vel accusant. Unde [canonica sanctorum patrum statuta, ne colu-
mnæ sanctæ ecclesiæ vacillent, sequentes, ac ro-
bo- 3. 9. 5. 6. 6.

borantes, omnes infames, cunctosque suspectos, vel inimicos, & eos, qui non sunt eorum gentis, vel quorum fides, vita, & libertas nescitur, & qui non sunt bonæ conversationis, vel quorum vita est accusabilis, ab omni accusatione Episcoporum funditus submovemus. Similiter, & omnes, quos divinæ leges mortuos appellant, submovendos esse ab eadem accusatione, & publicæ pœnitentiæ submittendos, judicamus, &c. Refutandi sunt etiam raptores, fures, sacrilegi, adulteri, & horum similes, manifestum est enim, quod semper tales, magis discordiam, quam pacem sectantur. [Nullus quoque monachus talia umquam arripiat, nec sæcularia, aut ecclesiastica negotia perturbare præsumat, quia mortua in talibus vox est eorum, &c. *Pelag. II. epist. 3. in princ. Anselm. lib. 3. cap. 59. Cæsar. lib. 9. c. 6.*

CAPUT LXXXII.

Lator præsentium Nemesion ad nos veniens indicavit, sicut & gestorum exemplaria, quæ huc detulit, continebant, Paulum Dyaclinæ * civitatis Episcopum, inter alia mala in corporale crimen lapsam, a suis fuisse clericis accusatum, atque habita cognitione, ita, quod sine dolore dicere non possumus, claruisse, atque insuper postquam convictus est, etiam libellum eum, in quo ea, de quibus accusatus fuerat, vera confessus est, obtulisse. Qua de re sententia illum Episcopali depositum, & se ejus loco cum fraternitatis vestræ consensu esse Episcopum ordinatum, &c. *Greg. lib. 10. epist. 35. Joanni Episc. primæ Justinianæ. Burch. lib. 1. cap. 182. Ivo part. 5. c. 298. decret.*

CAPUT LXXXIII.

De personis accusantium, ac testificantium subtiliter quærendum est, cujus conditionis, cujusve opinionis, aut ne inopes sint, aut ne forte aliquas contra prædictum Episcopum inimicitias habuissent, & utrum testimonium ex auditu dixerunt, aut certe se scire specialiter testati sunt. *Gregorius lib. 11. ep. 50. Joanni Defens. Anselm. lib. 3. cap. 90. ab 93. Cæsar. lib. 5. c. 54.*

CAPUT LXXXIV.

A prædecessoribus nostris, & a multis reliquis sanctis Episcopis statutum fore cognovimus, ut oves pastores suos non facile reprehendant, nec eos criminari, vel accusare præsumant, quia cum in præpositos delinquimus, ejus ordinationi, qui nobis eos prætulit, obviamus. *Greg. ad Felic. Episcop. lib. 12. epist. 31. reg.*

CAPUT LXXXV.

Accusationes, & accusatores, atque ea negotia, quæ sæculares non adsciscunt leges, divina, ac synodica funditus a clericis repelli auctoritate cenemus, quia indignum est superiores pati ab inferioribus, quæ inferiores ab eis pati despiciunt. *Hadrian. ad Episc. Mediom. cap. 11.*

CAPUT LXXXVI.

Placuit, ut nullus servus, nullus libertus, nulla infamis persona sacerdotem accuset. [Omnes vero infames esse dicimus, quos leges sæculi infames appellant, & omnes qui culpis exigentibus ad sacerdotium non possunt provehi, indignum est enim, ut illi eos accusent, qui esse

non possunt quod ipsi sunt, quoniam sicut majores a minoribus non dijudicantur, ita nec criminari possunt. *Hadrian. ad Episc. Mediom. c. 19. vid. Capitul. lib. 7. c. 437.*

CAPUT LXXXVII.

Placuit eorum accusandi sacerdotes, & testificandi in eos vocem obstruere, quos non humanis, sed divinis vocibus mortuos esse scimus, quia vocem funestam interdici * potius, quam * *interdici.* audiri oportet. *Hadrian. ad Episc. Mediom. c. 29. vide const. 20. Arcadii, & Honorii lib. 6. tit. 1. ad Justin. & const. 3. lib. 9. tit. 6. C. Theod. in Aniani, l. est const. 2. tit. 3. vide D. Greg. lib. 11. epist. 52. regist. Ivo part. 16. cap. 332. decret. Capitul. lib. 7. c. 332. & 440.*

CAPUT LXXXVIII.

De his, qui in accusationem majoris natu veniunt, ut Episcopum nulli criminoso liceat accusare. *Hadrian. ad Episc. Mediom. c. 40. Capit. lib. 7. c. 139.*

CAPUT LXXXIX.

Ejus, qui frequenter litigat, & ad accusandum est facilis, accusationem nemo absque grandi examine recipiat. *Hadrian. ad Episcop. Mediom. cap. 50.*

CAPUT XC.

Qui crimen intendit, agnoscendum est, si ipse ante non fuit criminosus, quia periculosa est, & admitti non debet rei adversus quemcumque professio. *Hadrian. ad Episcop. Mediom. c. 64.*

CAPUT XCI.

Illi, qui convenerunt contra venerabilem virum Ignatium, aut suspecti, aut ab heri, & nudius tertius inimici ejus erant, aut excommunicati, aut depositi, aut subjecti ipsius, aut certe inferioris dignitatis extiterunt. Quorum omnium nullus personam legitimum judicum habere sine dubio poterat, vel accusatorum in omnibus dumtaxat negotiis, quæ singulatim, Deo docente, ac summatim ea omnia se habere, monstrare conabitur. *Nicolaus epist. ad Michaellem Imperat. ante med. Ubi testimonio concilii CP. c. 6. & synodi Chalced. & Gelasii Papæ confirmat, inimicos neque accusatores esse posse, neque iudices.*

CAPUT XCII.

Ne qui cum inimicis vivunt, ad accusandum admittantur. *Nicolaus ad Michaellem Imperat. cap. 3. in medio.*

CAPUT XCIII.

Novimus in Nicæna synodo generaliter esse decretum, ut nullus passim, vageque Episcopos, aut præsumptive lacerare, aut accusare, & qui non sunt rectæ fidei, vel bonæ vitæ, vel claræ conversationis, aut infamare præsumat. *Arhanas. & alii ad Felicem II. post princ.*

CAPUT XCIV.

Multi sunt, qui contra Ecclesiasticam regulam pugnare videntur, & per testes redemptos, putant se ad accusationem admitti debere, qui omnino non admittantur, nisi a iis publicis docuerint omni se suspitione carere. *Arel. l. c. 13.*

CAPUT XCV.

Illud certum est, si persona accusatoris culpa-

2. 9. 7. c. 54.

2. 9. 7. c. 54.

* Docteurine.

2. 9. 1. c. 7.

3. 9. 5. c. 7.

6. 9. 1. c. 2.

2. 9. 7. c. 53.

* interdici.

6. 9. 1. c. 6.

Dist. 4. 9. 1. cap. 3.

4. 9. 6. c. 1.

bilis est, non suscipiendam accusationem, nisi super privata re, & non super Ecclesiastica, velit obicere. *Carth. c. 19. G. Carth. III. cap. 7. L. Trull. post epist. syn. Burch. lib. 1. c. 160. Ivo part. 5. c. 270. decret.*

CAPUT XCVI.

4. 7. 1. c. 1. Ad accusationem clericorum non recipiatur excommunicatus, sive clericus, sive laicus sit. *Carth. c. 129. G. Carth. VII. L. c. 1. Afric. c. 95. L. conc. apud D. Medard. in causa Hincmari. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 19. panorm. & part. 14. e. 69. decr. Anselm. lib. 3. c. ult. Caesar. lib. 5. c. 81.*

CAPUT XCVII.

4. 7. 1. c. 1. Servi, & liberti proprii ad accusandum clericos non recipiuntur, & omnes, quos leges publicæ non recipiunt ad criminum accusationem: item omnes infames, hoc est mimi, & turpitudinem passi, hæretici, gentiles, vel judæi, nisi si privatas causas suas prosequantur. *Carth. cap. 130. G. Carth. VII. c. 1. & 2. L. Afric. c. 95. & 96. L. Raban. cap. 1. de pœnit. Ennod. pro Symmach. Ivo part. 16. c. 64. decret.*

CAPUT XCVIII.

Qui aliquibus sceleribus irretitus est, vocem adversus majores natu non habeat accusandi. Si criminofus est, non admittatur. *Carth. II. c. 6.*

CAPUT XCIX.

2. 7. 7. c. 18. Quærendum est in judicio, cujus sit conversationis, & fidei is, qui acculat, & is, qui accusatur. *Carth. IV. cap. 96. Callist. epist. 2. cap. 5. Capit. lib. 7. cap. 110. & in additis cap. 10.*

CAPUT C.

Laicis contra cujuslibet gradus clericum si quid criminale parant obicere, dummodo vera suggerant, proponendi permittimus potestatem. *Epau. cap. 24.*

CAPUT CI.

12. 7. 2. c. 58. Episcopus. Liberto adversus Ecclesiam, cujus juris extitit, accusandi, vel testificandi denegetur licentia. Si præsumperit, placet, ut stante commutatione, in servitutem propriæ Ecclesiæ revocetur, cui nocere conatur. *Tolet. IV. cap. 67. Burch. lib. 3. cap. 176. Ivo part. 3. cap. 237. decret. & part. 16. cap. 65.*

CAPUT CII.

De serv. non ordin. c. 3. apud Greg. IX. & eod. tit. in 1. coll. De familiis Ecclesiæ constituere presbyteros, & diacones per parochias liceat, &c. His quoque, sicut & cæteris Ecclesiæ libertis accusandi, vel testificandi adversus Ecclesiam aditus intercluditur, ad quod si aspiraverint, non solum libertatis beneficio careant, sed etiam honoris gradu, quem non dignitate naturæ, sed tempore necessitatis promeruerunt. *Tolet. IV. cap. 73.*

CAPUT CIII.

3. 7. 9. c. 9. Dignum est, ut vita innocentis nulla maculetur pernicie accusatorum. Ideo quisquis a quolibet criminatur, non ante accusatus supplicio detur, quam accusator præsentetur, atque legum, & canonum sententia exquiratur. Quod si indigna ad accusandum persona invenitur ad ejus accusationem, non judicetur, nisi ubi pro capite Regiæ majestatis causa versatur. *Tolet. VI. cap. 11. Form. cap. 42. Tullen. post epist. synod. Burch. lib. 16. cap. 5.*

CAPUT CIV.

Scriptum est in Carthaginensi concilio, quod Apostolicæ sedis per Faustinum Episcopum, qui tunc ab ea missus interfuit, probavit auctoritas. Accusatoribus de inimici domo prodeuntibus non credendum. *Ennod. pro Symmach. post princ.*

CAPUT CV.

Clamat in alio loco Carthaginense concilium, quascumque ad accusationem personas leges publicæ non admittunt, his impugnandi alterum & nos licentiam submovemus, & nullæ accusationes a iudicibus audiantur Ecclesiasticis, quæ legibus sæculi prohibentur. *Ennod. pro Symmacho ante medium. Vide Carth. VII. cap. 2. Afric. cap. 96. L. Carth. cap. 130. G. Caesar. lib. 5. cap. 81.*

CAPUT CVI.

Silvester constituit, ut nullus laicus crimen clerico audeat inferre, &c. *Damas. in Silvest. Lud. Imper. lib. 1. tit. 51. de testibus in Longob. Burch. lib. 1. cap. 151. Ivo lib. 4. tit. 8. cap. 7. panorm. & part. 5. cap. 264. decret. Anselm. lib. 3. cap. 23. Caesar August. lib. 5. c. 33. Tarr. lib. 2. cap. 16.*

TITULUS XI.

DE CALUMNIATORIBUS.

CAPUT I.

Euphemius Episcopus, dum non probasset omnia, quæ testificabatur prima pollicitatione, damnatus est, & accepit anathema, dum non docuisset omnia, & subscripserunt omnes Episcopi in ejus damnationem. Leo diaconus urbis Romæ dixit: „ Ex te enim damnaberis, quoniam Pontificem, qui te consecravit Coepiscopum, condemnabas, & accusabas “. *Acta contra Polychr. tempore Xysti III. in medio.*

CAPUT II.

Proditoris nec calumnia, nec vox audiatur. *Eleuth. epist. 1. ante finem. Nicæn. c. 59. apud Julium epist. 2. cap. 24. Felix epist. 1. ante medium.*

CAPUT III.

Deus, fratres, ad hoc præordinavit vos, & omnes, qui summo sacerdotio funguntur, ut injustitias removeatis, & præsumptiones abscindatis, & in sacerdotio laborantibus succurratis, & opprobriis, & calamitatibus eorum locum non præbeatis, sed ei, qui calumniam, & opprobrium patitur, adiutorium feratis, illum vero, qui calumniam, vel opprobrium facit, abscindatis, &c. Similiter statutum est, & nos eadem statuta firmantes statuimus, ut si aliquis clericorum, suis Episcopis infestus, aut insidiator fuerit, eosque criminari voluerit, aut conspirator fuerit, ut mox ante examinatum judicium submotus a clero, curiæ tradatur, cui diebus vitæ suæ deserviat, & infamis absque ulla restitutionis spe permaneat. *Fabian. epist. 2. in med. & in fin. Greg. VII. lib. 7. reg. epist. 3. Anselm. lib. 7. cap. 159. Deusd. cap. 4. Tarrac. lib. 2. cap. 23.*

CAPUT IV.

Revera ibi semper causa agatur, ubi crimen admititur, & qui non probaverit, quod objecit, poenam, quam intulerit, ipse patiatur, &c. *Fabian.*

11. 7. 1. c. 32. Statuimus.

2. 7. 8. c. 4. Qui crimen. 3. 7. 6. c. 1. & ult.

bian. epist. 3. cap. 4. Xystus III. epist. unic. cap. 4. Hadrianus Papa cap. 48. ad Episcopum Mediom. Burch. lib. 16. cap. 3. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 21. panorm. Capit. lib. 7. cap. 365.

CAPUT V.

6. 9. 1. c. 17. Infames. Omnes, qui adversus patres armantur, &c. & qui fratres calumniantur, aut accusant, & non probant, vel qui contra innocentes Principum animos ad iracundiam provocant, &c. infames sunt. *Steph. epist. 1. in med. Burch. lib. 1. cap. 173. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 14. panorm. & part. 5. cap. 291. decret. Anselm. lib. 3. c. 5. Deusd. cap. 3. Casar. lib. 3. cap. 28. Tarrac. lib. 2. c. 8.*

CAPUT VI.

2. 9. 8. c. 3. Accusationis ordinem talem & didicimus, & servare jubemus, id est, si quis clericorum in crimine impetitur, non statim reus existimetur, qui accusari potuit, ne suspectam innocentiam faciamus. Sed quisquis ille est, qui crimen intendit, in iudicium veniat, &c. nec fore sibi noverit licentiam mentendi, cum calumniantes ad vindictam poseat similitudo supplicii. *Eutychian. ep. 2. ante med. Hadrian. ad Episc. Mediom. cap. 7. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 22. panorm. & part. 6. cap. 332. decret. Capitul. lib. 7. cap. 436. & in additis cap. 152.*

CAPUT VII.

2. 9. 7. c. 50. Si quis Episcopus, presbyter, aut diaconus, vel quilibet clerici apud Episcopos, &c. fuerint accusati, quicumque fuerit, sive ille sit sublimis vir honoris, sive ullus alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentionis arripuerit, noverit probationis documenta se debere inferre. *[Si quis ergo circa hujusmodi personas non probanda detulerit, auctoritate hujus sanctionis, intelligat se iacturam infamiae sustinere, ut damno pudoris, ætimationis dispendio, discat sibi alienæ verecundiae impune insidiari, saltem de cætero non licere. Cæsius epist. 1. cap. 3. Anselm. lib. 3. cap. 45.*

CAPUT VIII.

2. 9. 3. c. 2. 4. 9. 4. c. 2. Calumniator talionem recipiat. *Damas. ep. 3. c. 7. Burch. lib. 16. cap. 31. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 23. panorm. & part. 6. c. 337. decret.*

CAPUT IX.

Scitote me criminari a quodam Basso, & injuste persequi. Quod audiens Valentinianus Augustus, nostra auctoritate synodum congregari iussit, & facto concilio cum magna examinatione facti faciens omnibus, licet evadere satis aliter potuissem, suspicionem tamen fugiens coram omnibus me purgavi, me scilicet a suspitione, & æmulatione liberans, sed non aliis, qui noluerint, aut sponte hoc non elegerint, faciendo formam, exemplumque dans, &c. Condemnatus est autem memoratus Bassus a jam dicta synodo, ita tamen ut in ultima die viaticum ei non denegetur propter humanitatem pietatis Ecclesie. *Xyst. III. ep. unic. post princ.*

CAPUT X.

Si quis circa hujusmodi personas (loquitur de clericis) non probanda detulerit, intelligat se iacturam infamiae sustinere, & sub magna excommunicatione exilio deportari. *Xystus III. epist.*

unic. ante med. Hadr. ad Episcopum Mediom. c. 22. Cod. Theod. lib. 16. tit. 2. const. 41. Anselm. lib. 3. c. 45. Capitul. lib. 7. c. 438.

CAPUT XI.

5. 9. 6. c. 4. Epiphanium presbyterum quorundam sacerdotum litteris criminaliter accusatum, cujus nos, ut volumus, discutientes causam, nihilque in eo objectorum reperientes, ut ad locum suum revertetur, absolvimus. Criminis ergo ejus auctores te volumus perferutari, & nisi qui eandem transmisit epistulas, paratus fuerit hoc, quod objecit, canonicis, atque districtissimis probationibus edocere, nullatenus ad sanctæ ministerium communionis accedat. *Gregor. lib. 3. epist. 24. Januario Episcop.*

CAPUT XII.

5. 9. 6. c. 1. Omnis, qui falsa aliis intulerit, puniatur, & pro falsitate ferat infamiam. *Hadrian. ad Episc. Mediom. c. 38. vide c. 22. them. 1. Anselm. lib. 3. c. 88. Capitul. lib. 6. cap. 277. & lib. 7. cap. 348. & 197.*

CAPUT XIII.

5. 9. 1. c. 1. Qui in alterius famam in publico scripturam, aut verba contumeliosa confixerit, & repertus scripta non probaverit, flagelletur, & qui prius ea invenerit, rumpat, si non vult auctoris facti causam incurere. *Hadrian. ad Episc. Mediom. c. 46. Ivo part. 4. c. 156. decr. & part. 16. cap. 235. decret. Capitul. lib. 7. c. 360.*

CAPUT XIV.

Si quis Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nisi in fine, dandam ei non esse communionem. *Hadrian. ad Episcop. Mediom. cap. 58.*

CAPUT XV.

Requirendum a nobis ducitis, quid de eo iudicandum sit, qui quemlibet falso criminatus fuerit, & postmodum accusator fallax apparuerit. De hoc quamvis venerandæ leges abunde, quod justum est, innuant, nos tamen potius cum Apostolo vos ad misericordiae viscera, quam se Deus super sacrificium velle testatur, semper convenit exhortari. *Nice laus ad consult. Burgar. c. 48.*

CAPUT XVI.

5. 9. 6. c. 6. Delator, si quis extiterit fidelis, & per delationem ejus aliquis fuerit proscriptus, vel interfectus, non nisi in finem accipiat communionem; si levior causa fuerit, intra quinquennium accipiat communionem, si catechumenus fuerit, post quinquennium admittatur ad baptismum. *Elib. c. 73. Burch. lib. 6. c. 27. Ivo part. 10. c. 156. decret. Capitul. lib. 6. c. 244. & lib. 7. c. 205. & in additis c. 160.*

CAPUT XVII.

Si quis Episcopum, presbyterum, vel diaconum falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem. *Elib. c. 75. Burch. lib. 2. c. 195. Ivo part. 6. c. 240. decret.*

CAPUT XVIII.

Qui falso accusant fratres suos usque ad exitum non communicent, sed falsus testis juxta scripturam impunitus non sit. *Arelat. l. c. 14.*

ad Coloss. c. 3. b. Matt. 9. b.

2. 9. 3. c. 4. Hæc pœna olim usitata moderata est ab ecclesia ut scribit Innocent. epist. 1. ad Exup. cap. 11. Proverb. 19.

CA-

CAPUT XIX.

^{3. q. 10. c. 2.}
^{capitalia.} Eos, qui falsa fratribus capitula * objecisse convicti fuerint, placuit usque ad exitum non communicare, sicut magna synodus ante constituit, nisi digna satisfactione poenituerint. *Arelaten. II. c. 24. Capitul. lib. 6. c. 241.*

CAPUT XX.

^{1. q. 6. c. ult.}
^{clericum.} Si quis saecularium per calumniam Ecclesiam, aut clerum * fatigare temptaverit, & convictus fuerit, ab Ecclesiae liminibus, & a catholicorum communione, nisi digne poenituerit, coerceatur. *Agathens. cap. 32. Vormac. cap. 24. & cap. 61. Burch. lib. 15. c. 5. Ivo part. 16. cap. 6. decret. Anselm. lib. 3. c. 116.*

CAPUT XXI.

^{o. vice.} Placuit accusandi licentiam in vestris ordinibus, si qua existat, lenitate comprimere, &c. Sin autem de crimine aliquem putet (*Episcopus*) esse damnandum, accusatoris voce * discutiendam se sciat, fas est enim ut quæ uni probantur, probentur ab omnibus. *Vasion. c. 7.*

CAPUT XXII.

^{2. q. 4. c. 1.}
^{1. Tim. 5.} Si quis clericum in accusatione fornicationis impetit, secundum præceptum Pauli Apostoli duo, vel tria testimonia requirantur ab illo; quod si non potuerit datis testimoniis approbare, quod dixit, excommunicationem accusati accusator accipiat. *Brac. II. c. 8. Burch. lib. 2. c. 202. Ivo lib. 4. tit. 8. c. 13. panorm. & part. 6. c. 276. decret. Capitul. lib. 5. c. 240.*

TITULUS XII.

DE CITATIONE.

CAPUT I.

^{1. 2. de accus. Greg. IX. c. 3. cod. tit. in 1. coll.}
^{5. q. 3. c. 1.} SI quis Episcopus ab illis accusatoribus, qui recipiendi sunt, fuerit accusatus, &c. ad summos Primates causa ejus canonice deferatur, qui in congruo loco intra ipsam provinciam, tempore congruo, id est, autumnali, vel æstivo, concilium regulariter convocare debebunt, ita ut ab omnibus ejusdem provinciae Episcopis inibi audiatur, quo & ipse regulariter convocatus, si eum aut infirmitas, aut alia gravis necessitas non detinuerit, adesse debeat, &c. Nec a communione suspendatur, cui crimen iatenditur, nisi ad causam suam dicendam, electorum judicium, die statuta, litteris evocatus, minime occurrerit, hoc est, nisi cum aliqua præoccupaverit necessitas, infra spatium prædictorum mensium, & eo amplius prout causa distaverit. *Felix in synod. LXX. Episc. ep. 2. in princ. Hadrian. Papa c. 5. in princ. ad Episc. Mediom. Burch. lib. 1. cap. 174. Ivo part. 5. c. 292. decret. Capit. lib. 7. c. 143. in additis.*

CAPUT II.

Si quis Episcopus legitime accusatus, & ad concilium canonice convocatus fuerit, absque ulla trepidatione ire debeat, & si ire non potuerit, pro se legatum ad synodum mittat. *Felix II. in Syn. Rom. epist. 1. c. 6.*

CAPUT III.

Si Episcopus accusetur de aliqua re a fide dignis, vocetur ab Episcopis: si venerit, & confessus, aut convictus fuerit, poena definiatur deli-

cto competens: si vocatus non paruerit, iterum vocetur duobus Episcopis ad eum missis: si ne tum quidem pareat, tertio vocetur duobus iterum Episcopis ad eum missis. Si vero etiam tum eos contemnat, neque compareat, synodus definiat in eum, quod arbitrabitur oportere, ut non lucrari videatur fugiendo. *Apost. c. 74.*

CAPUT IV.

^{5. q. 4. c. 2.}
Duodecim judices quilibet Episcopus accusatus, si necesse fuerit, eligat, a quibus ejus causa juste judicetur, nec prius audiatur, aut excommunicetur, vel judicetur, quam ipsi per se eligantur, & regulariter vocatus * ad suorum primo conventum Episcoporum, per eos ejus causa juste audiatur, & rationabiliter discernatur. *Zephyr. epist. 1. ante med. Anselm. lib. 3. c. 41. Casar. lib. 5. c. 41. Tarrac. lib. 2. c. 52.*

CAPUT V.

^{* vocato eo.} Nullus præfati ordinis (*loquitur de Episcopis*) vir accusari potest, aut respondere suis accusatoribus debet, prius quam regulariter a suo Primato vocatus sit, locumque defendendi, & inquirendi accipiat ad abluenda crimina. *Steph. ep. 2. cap. 4. Burch. lib. 1. cap. 177. Ivo part. 5. c. 293. decret.*

CAPUT VI.

Ecclesiasticam sequentes regulam, vos, & illos Romæ regulariter ad iudicium die statuta, non sub angusto temporis spatio, ut exculatio locum non inveniat, litteris, & apocrifariis evocavimus. Illique vocatione suscepta ad diem institutum venire, sed vos, ne vestris mendaciis caperemini, vestraque calumnia evadatur, venire distulistis. *Jul. epist. 2. in princ.*

CAPUT VII.

^{5. q. 2. c. 1.} Vocatio ad synodum, juxta decreta patrum canonica, ejus, qui impetitur, tam sua præsentia, quam & scriptis, atque apocrifariis, per spatium fieri debet congruum, atque canonicum, quia nisi canonice vocatus fuerit suo tempore, & canonica ordinatione, licet evenerit ad conventum, quacumque necessitate, nisi sponte voluerit, nullatenus suis respondebit insidiatoribus, quoniam nec sæculi leges hoc permittunt fieri, quanto magis divinæ? *Damas. epist. 3. cap. 4. Burch. lib. 1. cap. 156. Ivo part. 5. cap. 266. decret. Anselm. lib. 3. c. 46. Tarrac. lib. 2. c. 65.*

CAPUT VIII.

^{11. q. 1. c. 48.} Clericus, sive laicus si crimine, aut lite pulsatus fuerit, non alibi, quam in foro suo provocatus audiatur. *Hadrian. ad Episc. Mediom. c. 33. vel 35. Anselm. lib. 3. cap. 88.*

CAPUT IX.

^{4. q. 5. c. 1.} Si quis Episcopus accusetur, apud Primates provinciae accusator introducat causam, sed non prohibeatur a communione accusatus, nisi ad defensionem in iudicium electorum ad iudicandum non compareat vocatus per litteras ad certum tempus, puta intra mensem a die, qua recepisse litteras constat, &c. *Carth. cap. 10. G. Carth. III. cap. 7. L. Tullen. post epist. syn. Burch. lib. 1. cap. 160. Ivo lib. 4. tit. 10. cap. 2. panorm. & part. 5. cap. 270. decret. Anselm. lib. 3. cap. 38.*

TITULUS XIII.
IN ACCUSATIONE PRÆSENTES
DEBENT ESSE ACCUSA-
TOR, ET REUS.

CAPUT I.

De accus. c. 24. Qualiter, & quando, 2. ep. Greg. IX. & in 4. coll. eod. tit. cap. 4.
NON est consuetudo damnare aliquem hominem, prius quam is, qui accusatur, præsentibus habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. *Act. cap. 25. d. ait Festus Romanus Præses.*

CAPUT II.

Debet esse præsens is, contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentaverit, &c. *Innoc. III. in concil. gen. Later. c. 8.*

CAPUT III.

5. q. 9. c. 1. Accusatori omnino non credi decernimus, qui absente adversario causam suggerit, ante utriusque partis discussionem. *Nican. cap. 33. apud Jul. epist. 2. cap. 9. Telesph. epist. unic. cap. 4. Anselm. lib. 3. cap. 13. al. 12.*

CAPUT IV.

2. q. 7. c. 52. Criminationes majorum natu per alios non fiant, nisi per ipsos, qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni, & irreprehensibiles apparuerint, &c. *Nican. cap. 58. apud Jul. epist. 2. cap. 20. Hygin. epist. 1. cap. 3. Lucius epist. unic. cap. 2. Dionys. ep. 2. in med. Ivo part. 6. c. 326. decret.*

CAPUT V.

3. q. 9. c. 11. & 8. Absente adversario non audiatur accusator, nec sententia, absente parte alia, a iudice dicta ullam obtinebit firmitatem, neque absens per alium accusari, aut accusare potest. *Fœlix in syn. LXX. Episc. epist. 2. in med. Hadr. ad Episc. Mediom. cap. 5. sbem. 7. 8. 9. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 2. panorm. & part. 5. cap. 248. & part. 6. cap. 331. & part. 16. cap. 316. decret. Anselm. lib. 3. cap. 7. Capit. lib. 7. cap. 354. & in addit. cap. 103. & 143. Casar. lib. 5. cap. 30. Tarrac. lib. 2. cap. 12.*

CAPUT VI.

8. q. 9. c. 2. Caveant iudices Ecclesiæ, ne absente eo, cuius causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit, immo & causam in synodo profecto dabunt. *Eleuth. epist. unic. cap. 3. Carth. IV. cap. 30. Hadrian. c. 49. ad Episc. Mediom. Ivo part. 6. cap. 319. decret. Anselm. lib. 3. c. 28. Capit. lib. 6. cap. 279. & lib. 7. cap. 219. Burch. lib. 16. cap. 14. Casar. lib. 3. cap. 65. Tarrac. lib. 2. cap. 58.*

CAPUT VII.

3. q. 8. c. 2. in fin. 3. q. 9. c. 13. Absens vero nemo iudicetur, quia & divinæ, & humanæ hoc prohibent leges. *Zephyr. epist. 1. post princ. Burch. lib. 16. cap. 13. Anselm. lib. 3. cap. 58. Ivo part. 5. cap. 245. decret.*

CAPUT VIII.

Nullus doctorem per scripta accuset, nec nisi fidei & legitimo, qui etiam irreprehensibilem vitam, ac conversationem ducat, accusatori respondeat, &c. *Callist. epist. 1. cap. 2. Burch. lib. 1. cap. 135. Ivo part. 5. cap. 234. decret.*

CAPUT IX.

2. q. 8. c. 1. 3. q. 9. c. 3. Rimandæ sunt enucleatim personæ accusatorum, quæ sine scripto difficile, per scriptum autem nunquam recipiantur, quia per scripturam
Tom. VI.

nullus accusare, vel accusari potest, sed propria voce, & præsentem eo, quem accusare voluerit, suam quisque agat accusationem. Nec absente eo, quem accusare voluerit, cuicumque accusatori credatur. *Callist. epist. 2. cap. 5. Burch. lib. 1. cap. 171. Ivo part. 5. c. 289. decret. Anselm. lib. 3. cap. 54.*

CAPUT X.

3. q. 9. c. 4. Omnia, quæ adversus absentes in omni negotio, aut loco aguntur, aut iudicantur, omnino evacuentur, quoniam absentem nullus addicit, nec ulla lex damnat. *Cornel. epist. 1. cap. 2. Anselm. lib. 3. cap. 57. Capit. lib. 7. cap. 143. in addit. Tarrac. lib. 2. cap. 61.*

CAPUT XI.

2. q. 8. c. ult. Per scripta nullius accusatio suscipiatur, sed propria voce, si legitima & condigna accusatoris persona fuerit, præsentem videlicet eo, quem accusare desiderat, quia nullus absens, aut accusare potest, aut accusari. *Steph. ep. 2. cap. 4. Burch. lib. 1. cap. 177. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 1. panorm. & part. 5. cap. 293. & part. 6. cap. 328. decret. Tarrac. lib. 2. cap. 9.*

CAPUT XII.

3. q. 9. c. 2. Caveant iudices Ecclesiæ, ne absente eo, cuius causa ventilatur, sententiam proferant, quia irrita erit, qui etiam rationem pro actione fratrum in præsentia dabunt. *Felix epist. 1. ante med. Nican. cap. 61. apud Jul. epist. 2. cap. 24.*

CAPUT XIII.

Crimina, quæ Episcopis impingere dicis, per alios non finas ullo modo fieri, nisi per ipsos, qui crimina intendunt, &c. *Dionys. epist. 2. in med.*

CAPUT XIV.

3. q. 9. c. 5. Nec oportet quemquam iudicari, aut damnari, antequam suos accusatores præsentem habeat, locumque defendendi accipiat spatiosum ad abluenda crimina. *Jul. epist. 2. cap. 31. Marcell. epist. 2. ante med. Damas. epist. 6. in fin.*

CAPUT XV.

4. q. 4. c. 2. Nullus introducatur personaliter, sed accusatores, & accusatæ aqua audiantur ratione, juxta quod gestorum ordo exigit. *Damas. epist. 3. cap. 7. Ivo part. 6. cap. 337. decret.*

CAPUT XVI.

3. q. 9. c. 6. Habetur quoque in decretis sanctorum Patrum sancitum, non fore canonicum, quemquam sacerdotem iudicare, vel damnare, antequam accusatores canonicè examinatos præsentem habeat. *Damas. epist. 3. cap. 8. Ivo part. 6. cap. 347. decret.*

CAPUT XVII.

5. q. 2. c. 3. 11. q. 3. c. 76. Eorum. Relatum est ad sedem Apostolicam, vos accusationes fratrum per scripta suscipere absque legitimo accusatore, quod deinceps in omni orbe terrarum fieri Apostolica auctoritate prohibemus, &c. nec unquam prius per scripta eorum, qui accusantur, causam discutere, quam per querulantium institutiones vocati, canonicè ad synodum veniant, & præsentem per præsentem agnoscat veraciter & intelligat, quæ obiciantur ei, &c. Nam & Dominus noster Jesus Christus Judam furem esse sciebat, sed quoniam non est præsentialiter accusatus, ideo non est eiectus.
11. q. 1. c. 17. De manifestum.

E e e

Nec

Nec nos ullo modo agere oportet, quod ille noluit facere, leges enim sæculi accusatores præfentes exigunt, & non per scripta absentes. Unde canonica Patrum constituta non semel, sed sæpissime clamant, nec accusationes, nec testimonia ulla per scripta posse proferri, nec de aliis negotiis quicumque testimonium dicant, nisi de his, quæ sub præsentia eorum acta esse noscuntur. Similiter & [qui accusare alium elegerit, præfens per se, & non per alium accuset, inscriptione videlicet præmissa. Neque ullus unquam judicetur, antequam legitimos accusatores præfentes habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. Curandum quoque est, ne ira quemquam subripiat, faciatque citius, quod non licet. *Damas. ep. 6. in princ. & in fin. Anselm. lib. 3. c. 47. Capitul. lib. 5. cap. 244. Ivo part. 6. c. 148. decret.*

3. 9. 9. 6. 8.

CAPUT XVIII.

Placuit, ut nullus Episcopus quemquam clericorum judicare, aut damnare præsumat, nisi accusatus legitimos accusatores præfentes habeat, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. *Hadr. ad Episc. Mediom. c. 20.*

CAPUT XIX.

In criminalibus causis nec accusator, nisi per se aliquem accusare potest, nec accusatus per aliam personam se defendere permittitur. *Hadr. ad Episc. Mediom. cap. 35. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 4. panorm. Anselm. lib. 3. c. 88. Tarrac. lib. 4. c. 54.*

3. 9. 3. 6. 3.

CAPUT XX.

Si quando in causa capitali, vel in causa status interpellatum fuerit, non per procuratores, sed per ipsos est agendum. *Hadr. ad Episc. Mediom. cap. 41. Anselm. lib. 3. cap. 88. Capit. lib. 7. cap. 337. & in addit. cap. 140.*

e. 9. 6. c. 39.

CAPUT XXI.

Accusationem per litteras, & absente qui accusat, sacri canones non recipiunt. *Greg. VII. lib. 1. registr. epist. 66.*

CAPUT XXII.

Novit fraternitas tua, quod personis absentibus accusationem per scripta canonica non probet auctoritas, nec absque partium disceptatione per cognita in examinatione recipiat causas. *Greg. VII. lib. 2. registr. epist. 4.*

CAPUT XXIII.

Quisquis a quolibet criminatur, non ante accusatus supplicio detur, quam accusator præfentetur, atque legum, & canonum sententia exquiratur. *Tolet. VI. cap. 11. Vorm. cap. 42. Tullen. post epist. synod. Burch. lib. 16. cap. 5.*

3. 9. 9. c. 9. Dignum.

CAPUT XXIV.

Quomodo est possibile, altero accusato, pro eo alterum dicere? *Flavian. in syn. CP. adversus Eurych. act. 4. cuius mentio fit in concil. Chalc. act. 1. ante med.*

TITULUS XIV.

DE LIBELLO ACCUSATORIS.

CAPUT I.

Remandæ sunt enucleatim personæ accusatorum, quæ sine scripto difficile, per scriptum autem numquam recipiantur, quia per scripturam nullus accusare, vel accusari potest, &c.

2. 9. 8. Accusator, c. 1. 3. 9. 9. 6. 3.

Callist. epist. 2. cap. 5. Burch. lib. 1. cap. 171. Ivo part. 5. cap. 289. decret. Anselm. lib. 3. c. 54.

CAPUT II.

Si quis iratus crimen aliquod cuilibet temere objecerit, convicium non est pro accusatione habendum, sed permisso tractandi spatio id, quod iratus dixit, per scripturam se probaturum esse fateatur; ut si fortasse resipiscens, quæ per iracundiam dixit, iterare, aut scribere noluerit, non ut reus criminis teneatur. Omnis ergo, qui crimen obiicit, scribat se probaturum. *Fabian. epist. 3. cap. 4. Xyst. III. epist. 1. cap. 3. & 4. Hadr. cap. 47. & 48. ad Episc. Mediom. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 21. panorm. & part. 6. c. 324. decret. Anselm. lib. 3. cap. 79. Burch. lib. 16. cap. 3. Capit. lib. 7. cap. 364. & 365.*

2. 9. 3. c. 5. de pœnit. d. 1. c. 22.

2. 9. 8. e. 4.

CAPUT III.

Si Primates accusatores Episcoporum cum eis pacificare familiariter minime potuerint, tunc tempore legitimo eos ad synodum canonice convocatam, non intra angusta tempora canonice convocent, & non prius quam eis per scripta significant, quid eis opponitur, ut ad responsionem præparati adveniant, &c. *Felin II. & syn. Rom. epist. 1. cap. 3. Burch. lib. 1. cap. 221. Ivo part. 5. cap. 355. decret.*

CAPUT IV.

Hincmarus Archiepiscopus dixit: „Habetis libellum reclamationis, aut postulationis, sic, ut Ecclesiastica se habet traditio“. Illi autem responderunt, se præ manibus nullum libellum habere. Hincmarus Archiepiscopus dixit: „Legum Ecclesiasticarum consuetudo, & auctoritas talis est, ut in causis gestorum semper scripturam requirant, adeo ut qui ad sacrum fontem accedit, suum dare nomen præcipiatur: qui ad summum sacerdotium provehitur, decreto manibus omnium roborato eligitur; ordinatus autem a suis ordinatoribus litteras accipere jubetur, qui etiam ab Ecclesiastica societate quolibet excessu discinditur, libellari scriptione, aut recipitur, aut deicitur. Sed qui accusatur, aut qui excommunicatur, reconciliatus per scripturam acculari, vel reconciliatus commendari jubetur“. *Synod. apud S. Medard. in causa Hincmari in princ. Burch. lib. 2. cap. 197. Ivo lib. 6. cap. 269. decret.*

De libell. oblat. c. 1. ap. Greg. IX. coll. 1. eod. tit. c. unic. 2. 9. 1. c. 9.

TITULUS XV.

DE INSCRIPTIOVE.

CAPUT I.

Si quis non hæreticus, non excommunicatus, non iudicatus, non accusatus dicat se habere Ecclesiasticam accusationem contra Episcopum, ante omnes Episcopos provinciæ instituat accusationes, & illic probet crimina Episcopi. Si vero nequeant provinciales corrigere illata crimina, tunc ad majorem synodum Episcoporum veniant, quam illa erat, neque ante accusatio instituat, quam se simili pœnæ (accusatores) inscribant, subituri eam, si quid per calumniam intendat. *CP. cap. 6. G.*

De accus. c. 24. Qualiter, & quando, ap. Greg. IX. c. 4. eod. titul. in 4. coll.

CAPUT II.

Sancti patres provide statuerunt, ut accusatio Prælatorum non facile admittatur, ne concussis

columnis corruat ædificium, nisi diligens adhibeatur cautela, per quam non solum falsæ, sed etiam malignæ criminationi janua præcludatur. Verum ita voluerunt providere Prælati, ne criminentur injuste, ut tamen caverent, ne delinquerent insolenter, contra morbum utrumque inveniendes congruam medicinam, videlicet, ut criminalis accusatio, quæ ad diminutionem capituli, id est, degradationem intendit, nisi legitima procedat * inscriptio, nullatenus admittatur, &c. Sicut accusationem legitima præcedere debet inscriptio, sic & denuntiationem charitativa admonitio. *Innoc. III. in concil. gener. Lateran. cap. 8.*

CAPUT III.

2. 9. 8. c. 4. Omnis, qui crimen obiicit, scribat se probaturum, &c. Revera semper ibi causa agatur, ubi crimen admittitur, & qui non probaverit, quod objecit, pœnam, quam intulerit, ipse patiatur. *Fabian. epist. 3. c. 4. Xyst. III. epist. unica c. 4. Hadrian. Papa c. 48. ad Episc. Mediom. Burch. lib. 16. c. 3. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 21. panorm. & part. 6. c. 324. decret. Anselm. lib. 3. cap. 79. Capitul. lib. 7. cap. 365. Casar. lib. 5. cap. 52. Tarrac. lib. 4. c. 40.*

CAPUT IV.

2. 9. 8. c. 3. Accusationis ordinem talem & didicimus, & servari jubemus, id est, si quis clericorum in crimine impetitur, non statim reus existimetur, qui accusari potuit, ne suspectam innocentiam faciamus. Sed [quisquis ille est, qui crimen intendit, in judicium veniat, nomen rei indicet, vinculum inscriptionis arripiat, custodiat similitudinem, habita tamen dignitatis æstimatione potiatur. Nec fore sibi noverit licentiam mentiendi, cum calumniantes ad vindictam poscat similitudo supplicii. *Eutyeb. epist. 2. cap. 2. Hadrian. ad Episc. Mediom. cap. 7. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 22. panorm. & part. 6. c. 332. decr. Capitul. lib. 7. c. 436. & in additis c. 152.*

CAPUT V.

4. 9. 4. o. 2. Accusatores, & iudices non iidem sint, sed per se accusatores, per se iudices, per se testes, per se accusati, unusquisque in suo ordinabiliter ordine. Nam inscriptio primo semper fiat, ut rationem calumniator recipiat: quia ante inscriptionem nemo debet judicari, vel damnari, cum & fœculi leges hæc eadem retineant, de quibus omnibus vera semper fiat æquitas *: quatenus accusationis, & iudicii, ac testi nonii mercedem, per veritatem gestorum, consequi valeant, &c. *Damas. ep. 3. cap. 7. Burch. lib. 16. cap. 31. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 23. panorm. & part. 6. cap. 337. decret.*

CAPUT VI.

3. 9. 9. c. 8. Qui alium accusare elegerit, præsens per se, & non per alium accuset, inscriptione videlicet præmissa. *Damas. ep. 6. in fin. Ivo part. 6. c. 348. decret. Anselm. lib. 3. c. 47.*

CAPUT VII.

2. 9. 5. Mandatis, c. 10. Scitote me criminari a quodam Basso, & injuste persequi. Quod audiens Valentinianus Augustus nostra auctoritate synodum congregari iussit, & facto concilio cum magna examinatione

fatisfaciens omnibus, licet evadere satis aliter potuissem, suspicionem tamen fugiens, coram omnibus me purgavi, me scilicet a suspitione, & æmulatione liberans; sed non aliis, qui noluerint, aut sponte hoc non elegerint, faciendo formam, exemplumque dans, cum scriptum sit: *Si quis crimen obiscere voluerit, scribat se prius probaturum; & alibi: Criminationes adversus doctorem, nemo recipiat; & iterum: [Si quis Episcopus, presbyter, aut diaconus, vel quilibet clerici apud Episcopum, a qualibet persona fuerint accusati, quicumque fuerit, sive ille sublimis vir honoris, sive ullius alterius generis persona, qui hoc genus illaudabilis intentionis arripuerit, noverit docenda probationibus, monstranda documentis se debere inferre. Xyst. III. ep. unic. c. 1. Cajus ep. 1. c. 3. Constit. 41. tit. 2. lib. 16. Cod. Theod. Hadr. ad Episc. Mediom. cap. 22. & 48. Anselm. lib. 3. cap. 45. Capitul. lib. 7. cap. 438.*

CAPUT VIII.

Non licet presbytero, nec diacono, quemquam inscribere, sed in vice sua, si causam habuerit, aut fratrem, aut quemcumque sacularem roget. *Antisiod. c. 41.*

TITULUS XVI.

DE DEFENSIONE NON NEGANDA.

CAPUT I.

Nullus præfati ordinis vir (loquitur de Episcopis) accusari potest, aut respondere suis accusatoribus debet, prius quam regulariter a suo Primite vocatus sit, locumque defendendi, & inquirendi accipiat ad abluenda crimina. *Sreph. ep. 2. cap. 4. Burchard. lib. 1. cap. 177. Ivo part. 5. c. 293. decret. vide Hadrian. ad Episc. Mediom. c. 20.*

CAPUT II.

Non oportet quemquam judicari, vel damnari priusquam legitimos habeat præsentis accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina. *Marcell. epist. 2. ante med. Damas. epist. 6. in fin. Jul. epist. 2. cap. 31. ad Orientis Episcopos.*

CAPUT III.

Tempus congruum prævideri oportet, quando uniuscujusque accusatæ personæ causa rectissime in medio producat, &c. Nullus autem introducat, sed accusatores, & accusati æqua audiantur ratione, juxta quod gestorum ordo exigit. *Damas. ep. 3. c. 7. Ivo part. 6. c. 337. decret.*

TITULUS XVII.

DE DILATIONIBUS.

CAPUT I.

Præsul (spoliatus) cum omni honore statui pristino reddatur, & ipse dispositis, ordinatisque libere, atque secure diu suis, tunc regulariter intra quatuor, vel quinque, aut sex, aut septem menses, juxta quod possibilitas ei fuerit & non ante, convocatus ad tempus concilio in legitimo, & canonico, veniat ad causam; & si ita juste videtur, accusantium propositionibus respondeat. *Felix in syn. LXX. Episc. ep. 2. post princ. Ivo lib. 4. tit. 6. c. 5. panorm. & part. 5.*

2. 9. 8. c. 4.
& 3. 9. 6.
c. 1. & ult.
2. 9. 7. c. 50.

3. 9. 9. c. 5.
At. c. 25.

4. 9. 4. Nul-
lus, c. 2.

3. 9. 2. c. 8.
Si Episco-
pus.

missus *

c. 248. decret. *Hlrian. Papa cap. 5. ad Episcop. Mediom. Capitul. lib. 7. c. 143. in additis.*

CAPUT II.

Si sæculares humana multipliciter explorantur homines lege, & requisitiones, atque induciæ eis multorum mensium conceduntur, ne injuste damnentur, quanto magis Episcopis, qui proximiores sunt Deo, & super eos constituti, positique in cælesti militia, quæ impensius ponderanda est, tempora sunt concedenda multo ampliora, ne a quibusdam graventur, aut opprimantur, vel subito damnentur? *Felix II. in syn. Rom. ep. 1. in princ.*

CAPUT III.

5. 7. 2. c. 4. Si Primates accusatores Episcoporum cum eis pacificare familiariter minime potuerint, tunc tempore legitimo eos ad synodum canonicè convocatam, non infra angusta tempora, canonicè convocent, & non prius, quam eis per scripta significent, quid eis opponitur, ut ad responsionem præparati adveniant, &c. *Felix II. in synod. Rom. ep. 1. c. 3. Burch. lib. 1. c. 221. Ivo part. 5. c. 315. decret.*

CAPUT IV.

Si quis Episcoporum fuerit suis rebus spoliatus, aut a sua Ecclesia vi, aut timore expulsus, quod omni christiano nomini est inimicum, oportet, & decet Episcoporum propositum, semper prima fronte cedere, ut omnia, quæ ei ablata sunt, potestati ejus legaliter reddantur, & Præsul prius restituatur, & postea non statim, sed diu, & per spatiola tempora suis potestative dispositis, & ad suam necessitatem præparatis, ad tempus veniat ad causam; & si juste visum fuerit, accusatoribus respondeat suis. *Felix II. in syn. Rom. ep. 1. c. 4. Jul. ep. 2. c. 35.*

CAPUT V.

Si quis aliter non acquieverit, nisi ut Episcopum accuset, supra taxato hoc tenore agere debet, quia aliter rata non potest accusatio existere. Tunc prius accusati causam accusator apud Primates canonicè deferat, nec a connumione prohibeatur accusatus, nisi ad electorum judicium canonicè convocatus infra tres, aut sex, vel plures menses pro suis rationem redditurus venire distulerit, &c. Ille vero, qui vi, aut timore a sede pulsus, aut suis rebus spoliatus fuerit, non prius vocetur ad synodum, quam ei omnia legibus redintegrentur. Et tandiu in sede propria pacifice, & potestative cuncta disponens resideat, quamdiu expulsus, vel spoliatus carere visus est rebus. Cum autem ad judicium venerit, si voluerit, & necesse fuerit, induciæ ei petenti a patribus constitutæ absque impedimento concedantur, & iudices a se electi tribuantur, &c. *Felix II. in syn. Rom. ep. 1. c. 8. Ivo lib. 4. tit. 6. c. 8. Tit. 8. c. 16. panorm. Anselm. lib. 3. c. 52.*

CAPUT VI.

3. 9. 3. c. 2. De induciis vero Episcoporum, &c. diversas a patribus regulas invenimus constitutas. Quidam enim ad repellenda imperitorum machinamenta, & suas præparandas responsiones, & testes confirmandos, & concilia * Episcoporum, atque amicorum querenda, annum, aut * sex man-

* consilia.

* C

daverunt menses concedi, quidam autem annum, in quo plurimi concordant: minus vero, quam sex menses non reperiri, quia & laicis hæc indulgentia sunt, quanto magis Domini sacerdotibus? &c. Induciæ namque non sub angusto tempore, sed sub longo spatio, concedendæ sunt, ut accusati se præparare, & universos communicatores in provinciis positos convenire, & testes præparare, atque contra insidiatores se pleniter armare valeant. *Felix II. in syn. Rom. epist. 1. cap. 20. Burch. lib. 1. c. 180. Ivo part. 5. c. 296. decret. Tit. 4. tit. 9. c. 2. panorm.*

CAPUT VII.

Induciæ non modicæ ad inquirendum dandæ sunt, ne aliquid præpropere agi a quacumque parte videatur, quia per surreptionem multa proveniunt. *Eleuth. ep. unic. c. 2. Ivo lib. 4. tit. 9. c. 3. panorm. Tit. part. 6. c. 317. decret. Anselm. lib. 3. c. 53.*

CAPUT VIII.

Pulsatus ante suum judicem causam dicat, & ante non suum judicem pulsatus, si voluerit, taceat, & ut pulsatis, quotiens appellaverint, induciæ dentur. [Si quis ergo iratus crimen aliquod cuiuslibet temere objecerit, convitiū non est pro accusatione habendum, sed permisso tractandi spatio, id, quod iratus dixit, per scripturam se probaturum esse fateatur: ut si fortasse resipiscens, quæ præ iracundia * dixit, iterare aut scribere noluerit, non ut reus criminis teneatur. *Fabian. epist. 3. c. 3. Tit. 4. Xyst. III. in epist. ad Orientis Episc. c. 3. Hadrian. Papa c. 56. ad Episc. Mediom. Burch. lib. 16. c. 10. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 21. Tit. 12. c. 1. in fin. panorm. Tit. part. 6. c. 323. Tit. 324. decret. Tit. epist. 239. ad Gumbald. Antisiod. Episc. Anselm. lib. 3. cap. 73. Tit. 79. Capitul. lib. 7. c. 364. Tit. 367. Casar. lib. 5. c. 52. Tarvac. lib. 4. c. 40.*

3. 9. 6. c. 3.

2. 9. 3. c. 5.
* de pœnit.
dist. 1. c. 22.

* per iracundiam.

CAPUT IX.

Nullus præfati ordinis vir (loquitur de Episcopis) accusari potest, aut respondere suis accusatoribus debet, priusquam regulariter a suo Primante vocatus sit, locumque defendendi, & inquirendi accipiat ad abluenda * crimina. *Steph. ep. 2. cap. 4. Burchard. lib. 1. c. 177. Ivo part. 5. c. 293. decret.*

CAPUT X.

Qualiter ad concilium veniatur, &c. aut qualiter ejectis, & spoliatis sint omnia legibus redintegrandæ, quæ eis ablata sunt, &c. & qualiter illis induciæ post integram restitutionem anniversariæ, vel sex mensium indulgentiæ sint, &c. sufficienter ab Apostolis, eorumque successoribus, ac nostris prædecessoribus statutum esse putamus. *Cajus ep. 1. c. 3.*

CAPUT XI.

His rite peractis, suisque omnibus libere dispositis, si tum juste videtur, suis respondeat spoliatus) accusatoribus, & inducias, si ei necesse fuerit, accipiat non modicas, ut explorare valeat ea, quæ obiciuntur ei, ne aliqua delusus fraude, innocenter ruat, quoniam non oportet quemquam judicari, vel damnari, priusquam præsentibus legitimis habeat accusatores, locumque defenden-

3. 9. 9. c. 5.
Non oportet.

fen-

sendendi accipiat ad abluenda crimina. *Marcell. ep. 2. ante med.*

CAPUT XII.

3. 9. 2. c. 6. Prius ergo. Prius oportet omnia (*spoliatis Episcopis*) legibus reintegrari, & Ecclesias, quæ eis sublatae sunt, cum omni privilegio sibi restitui, & postmodum non sub angustis temporis spatio, sed tantum temporis spatium eis indulgeatur, quantum spoliati, vel expulsi esse videntur, antequam ad synodum convocentur, &c. *Euseb. epist. 2. in fin. Symmac. in syn. V. Rom. in med. Joann. ep. 1. in princ. Ivo lib. 4. tit. 6. c. 7. panorm. 5. c. 249. decret. Anselm. lib. 3. c. 51. al. 44.*

CAPUT XIII.

Nec oportet quemquam judicari, aut damnari, antequam suos accusatores presentes habeat, locumque defendendi accipiat spatiosum ad abluenda crimina. *Jul. epist. 2. c. 31. Damas. epist. 6. in fin. Capitul. lib. 7. c. 184.*

CAPUT XIV.

3. 9. 3. c. 4. Induciæ accusatis in criminalibus Episcopis sex mensium, vel eo amplius, si necesse fuerit, concedendæ sunt: quoniam & laicis hoc permissum, nullus sæcularibus imbutus disciplinis ignorat, quanto magis sacerdotibus, qui superiores esse eis non dubitantur? [Habetur quoque in decretis sanctorum patrum sancitum, non fore canonicum, quemquam sacerdotum judicare, vel damnare, antequam accusatores canonicè examinatos presentes habeat, locumque defendendi accipiat, id est, inducias Ecclesiasticas ad abluenda crimina. *Damas. epist. 3. c. 8. Ivo lib. 4. tit. 9. c. 1. panorm. 5. c. 287. 6. c. 347. decret. Tarrac. lib. 6. c. 146.*

CAPUT XV.

De præsumpt. Nul-
lus, c. 4.
apud Greg.
IX. & eod.
tit. in 1. coll.
cap. 5. Confitetur de omnibus, quisquis se subterfugere iudicium dilationibus putat, &c., Dilationem tamen dedimus, & decrevimus, vestrum debere intra provinciam esse iudicium, & congregari synodum ante diem Kal. Novembr., &c. *Bonifac. epistol. 2. in princ. & in fin. Burch. lib. 1. c. 161. Ivo lib. 4. tit. 10. c. 1. panorm. 5. c. 271. decret. Anselm. lib. 3. c. 34.*

CAPUT XVI.

3. 9. 9. De-
cernimus, c.
10. Illud studere te convenit, ut hi, qui contra quoslibet jurisdictioni tuæ suppositos causam habuerint, nullis apud fraternitatem tuam frustratoris debeant dilationis bulaceffiri, ne ad fatigationem, & damnum alterius hæc tibi servasse privilegia videamur. *Greg. Fortunato Episc. Neapolis. lib. 5. regist. epist. 11.*

CAPUT XVII.

4. 9. 5. c. 1. Quisquis. Si veras & necessarias causas ostendat (*Episcopus*) cur prohibitus sit comparere ad defensionem eorum, quæ contra ipsum proposita sunt, intra alterum mensem audietur. Post eum mensem non communicabit, donec absolvatur. Si vero ad synodum anniversariam omnium comparere noluerit, ut etiam illic terminetur, ipse se condemnasse videtur. *Carth. c. 19. G. Carthag. III. cap. 7. L. Trull. post epist. synod. Burch. lib. 1. c. 160. Ivo lib. 4. tit. 10. c. 2. panorm. 5. cap. 270. decret. Anselm. lib. 3. c. 33.*

CAPUT XVIII.

Dicit Petrus (*Episcopatu pulsus*) se suam quidem posse causam probare, sed defensionis tempus sibi non esse datum, nec auditionem canonicam sibi fuisse propositam. Sin autem tale quid factum esset, ipsa actorum productio eum convinceret, & vel ostenderetur eum propter sua crimina condemnatum, nec esse quod se injuria affectum esse diceret, vel eum absolutum pronuncians, rursus concederet, ut præfesset Ecclesiæ, eaque illius manui, potestatique subesset. Cum autem nihil factum sit ejusmodi, de re quidem alta voce queritur, & intolerabilem injuriam se dicit accepisse, & inique ejectum esse; adiciens omnes quoque, quas habebat pecunias, esse sibi sublatae. Tua itaque pietas sciens, & quod divinis canonibus videtur, & quod Ecclesiæ convenit, illique qui sunt in sacro ministerio initiati, & nostrarum præterea litterarum aliquam rationem ducens, sistat seni lacrymas, & si velit quidem cum iis iudicio contendere, qui crimina in eum intendant, pro tuæ pietatis consuetudine litiget, una assistentibus scilicet, qui tuæ manui subsunt, Episcopis, præterquam si non aliquos recusat ut suspectos: nullum enim religiosissimorum Episcoporum in fratrem inimico esse anmo credimus. Ne autem hic prætextus, futurum de eo iudicium dissolvat, ut non jure factum esse videatur, non grave est, a confessu abesse eos, qui suspecti sunt. *Cyrillus Episcop. Alexand. ad Dominum.*

TITULUS XVIII.

DE REO CONTUMACE.

CAPUT I.

Adversus citatum ter, & contumacem sententia lata. *In syn. Ephes. & Chalc. multis in locis, maxime in hac act. 3. vide Evagr. lib. 1. hist. c. 2.*

CAPUT II.

Debet esse presens is, contra quem faciendæ est inquisitio, nisi per contumaciam absentaverit. *Innoc. III. in concil. gen. Later. c. 8.*

CAPUT III.

(*Anastasio Cardinale*) auctoritate suffulti canonica, Apostolicis litteris per tertiam, & quartam vicem vocavimus; & ubi redire distulit, congregatis Episcoporum conciliis, cum eum non potuissemus videre, vel habere specialem presentiam, communi eum decreto sancta communione privavimus, volentes siquidem suam, per hujus excommunicationis censuram, ad gremium sanctæ, quo discesserat, matris Ecclesiæ personam reducere, &c. Post modum vero, &c. expectantibus nobis usque ad diem statutum, & ultra, præfatus presbyter non advenit; post transactum autem placitum, dum eum mandatis nostris temere renitentem conspexissemus, &c. ne ulterius suo exemplo Ecclesiasticus ordo confunderetur, & Christianitatis religio profanaretur, anathematis eum vinculo cum sacerdotum nostrorum consensu innodavimus. *Leo IV. in actis syn. Rom. contra Anastas.*

CAPUT IV.

Si quis aliter non acquieverit, nisi ut Episcopum

De accus. c. 24. ap. Gr. IX. c. 4. eod. tit. in 1. coll.

pum accuset, supra taxato hoc tenore agere debet, quia aliter rata non potest accusatio existere. Tunc primo accusari causam accusator apud Primates canonice deferat, nec a communione prohibeatur accusatus, nisi ad electorum judicium canonice convocatus infra tres, aut sex, vel plures menses, pro suis rationem redditurus venire distulerit. *Felix II. in synod. Rom. epist. 1. cap. 8.*

CAPUT V.

Si Episcopus accusetur de aliqua re a fide dignis, vocetur ab Episcopis. Si venerit, & confessus, aut convictus fuerit, poena definiatur convicto competens. Si vocatus non paruerit, iterum vocetur duobus Episcopis ad eum missis. Si etiam sic non obedierit, vocetur & tertio, duobus ad eum rursus missis Episcopis. Si vero etiam tum eos contemnat, neque compareat, synodus definiat in eum, quod arbitrabitur oportere, ut non lucrari videatur fugiendo. *Apost. c. 74.*

CAPUT VI.

De pre-sumpt. c. 4. apud Greg. IX. c. 5. eod. tit. in 1. coll. Nullus dubitat, quod ita judicium nocens subterfugit, quemadmodum innocens, ut absolvatur, requirit, &c. Nec suspicione caret, qui alium calumniis derogat, falsa dixisse, cum ipse ad judicium, ut probet, quæ intulit, evocatus venire distulerit, &c. *Jul. ep. 2. in princ. Burchard. lib. 1. c. 161. Ivo lib. 4. tit. 10. cap. 1. & ult. panorm. & part. 5. c. 271. decret. Anselm. lib. 3. c. 34. & 84. decret.*

CAPUT VII.

3. q. 9. c. 10. Decernimus. in fin. * vocati. Manifestum est, suum eos confiteri crimen, qui toties accusati * absque inevitabili causa venire distulerint, & purgandi se voluntate non utuntur. *Julius ep. 2. c. 1.*

CAPUT VIII.

De pre-sumpt. c. 4. apud Greg. IX. c. 5. eod. tit. in 1. coll. Conventus etiam dicitur evitasse, & adesse minime voluisse (*Maximus.*) Et nullus dubitat, quod ita judicium nocens subterfugit, quemadmodum, ut absolvatur, qui est innocens, querit. Sed astuta cavillatio eorum, qui versutis agendum credunt esse consiliis, numquam innocentiae nomen accipiet. Confiteretur enim de omnibus, quisquis se subterfugere judicium dilationibus putat, &c. „Dilationem tamen dedimus, & decernimus vestrum debere intra provinciam esse judicium, & congregari synodum ante diem „Kal. Novembr. ut si adesse voluerit, praesens, „si confidit, ad objecta respondeat, si vero adesse se neglexerit, dilationem sententiae de absentia non lucretur“; nam manifestum est confiteri eum de crimine, qui indulto, & totiens delegato iudicio purgandi se occasione non utitur, nihil eoni interest, utrum in praesenti examine omnia, quæ dicta sunt, comprobentur, cum ipsa quoque pro confessione procurata toties constet absentia, &c. *Bonifac. ep. 2. in princ. & in fin. vide Jul. ep. 2. in princ. Burch. lib. 1. cap. 161. Ivo lib. 4. tit. 10. c. 1. & ult. panorm. & part. 5. c. 271. decret. Anselm. lib. 3. c. 34. & 84.*

CAPUT IX.

11. q. 3. c. 9. Placuit. Ob negligentiam suam excommunicatus Episcopus, vel clericus, si antequam audiatur, communicaverit, ipse contra se sententiam tulit.

Carthag. cap. 29. G. Corpus canon. Carthag. c. 29. L. Burch. lib. 1. c. 200. Ivo lib. 5. tit. 3. c. 22. panorm. & part. 5. c. 314. & part. 14. c. 39. decret. Anselm. lib. 12. c. 27. Capitul. lib. 5. c. 28. Caesar. lib. 14. c. 28.

CAPUT X.

Si quis Episcopus accusetur apud Primates provinciae, accusator introducat causam, sed non prohibeatur a communione accusatus, nisi ad defensionem in iudicium electorum ad iudicandum non compareat vocatus per litteras ad certum tempus, puta intra mensem a die, qua receperit litteras constet. Sed si veras, & necessarias causas ostendat, cur prohibitus sit comparere, ad defensionem eorum, quæ contra ipsam proposita sunt, intra alterum mensem audietur. Post eum mensem non communicabit, donec absolvatur. Si vero ad synodum anniversariam omnium comparere noluerit, ut etiam illic causa terminetur, ipse se condemnasse videtur. *Carth. c. 19. G. Carthag. IV. c. 7. L. Tullen. post ep. Synod. Burch. lib. 1. cap. 160. Ivo lib. 4. tit. 10. c. 2. panorm. & part. 5. c. 270. decret. Anselm. lib. 3. c. 33.*

CAPUT XI.

Cum clericis condemnatis, & convictis de aliquo crimine, vel propter Ecclesiae notam, vel pudorem eorum, vel ob haereticorum, & gentilium exprobrationem, si adesse velint in causa, & de sua innocentia docere, intra annum excommunicationis id fiat, post annum non audiantur. *Carthag. cap. 80. G. Carthag. V. cap. 12. L. Afric. cap. 46. Vormac. cap. 71. L. Anselm. lib. 12. cap. 28.*

CAPUT XII.

Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem, aut religiosum spoliaverit, & mandaverit eum ad se venire Episcopus, ut audiatur, & contempserit, invicem mox scripta percurrant per omnes provinciae Episcopos, & quoscumque audire potuerint, ut excommunicatus habeatur ipse, donec obediat, & reddat aliena. *Tolet. I. c. 11. Anselm. lib. 7. c. 164.*

CAPUT XIII.

Illi ex Pontificibus sententiam (excommunicationis) merebuntur excipere, qui exortos contra se clamores negotiorum admoniti a Metropolitano distulerint emendare, atque compescere; aut si admoniti, ut in iudicium primæ sedis accedant, aut per se noluerint properare, aut vades suos neglexerint legaliter informatos dirigere. *Tolet. XIII. c. 8.*

TITULUS XIX.

DE EXCUSATIONE NON COM-

PARENTIS.

CAPUT I.

SI ægrotans fuerit Episcopus, aut aliqua eum gravis necessitas detinuerit, pro se legatum ad synodum mittat. Nec a communione suspendatur, cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam electorum iudicium die statuta litteris evocatus minime occurrerit, hoc est nisi eum aliqua præoccupaverit necessitas intra spatium prædictorum mensium (quatuor, vel quinque, vel sex) & eo amplius, prout causa dicta-

4. q. 5. c. unio.

11. q. 3. c. 36. Rurfus.

24. q. 3. c. 21.

4. q. 3. c. 1.

verit. *Felix in synod. LXX. Episcoporum, epist. 2. ante med. Hadr. ad Episcop. Mediomatr. cap. 5. them. 4. vide Carthag. cap. 19. G. Carthag. III. cap. 7. L. Burch. lib. 1. cap. 51. Ivo lib. 4. tit. 2. cap. 7. panorm. & part. 5. cap. 161. decret. Capit. lib. 7. cap. 143. in addit. Caesar. lib. 4. cap. 118.*

CAPUT II.

Si quis Episcopus accusatus, & ad concilium canonice convocatus fuerit, absque ulla trepidatione ire debet, & si ire non potuerit, pro se legatum ad synodum mittat, &c. Quod si probare potuerit, quod non noluerit, sed non potuerit venire, nihil ei nocebit. *Felix II. in synod. Rom. epist. 1. cap. 6. & 8.*

CAPUT III.

Multum stupeo, sed & plurimum doleo, quod in eum, de quo nihil amplius judicaveras, quam quod vocatus adesse differret, & excusationem infirmitatis obtenderet, tam atrociter, & tam vehementer potueris commoveri, praesertim cum & si tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat, quid ad tua consulta scriberem. *Leo epist. 82. in princ.*

TITULUS XX.

DE DESERTORE ACCUSATORE.

CAPUT I.

3. 7. 6. c. 18. Non ita.

Statuimus, non ita in Ecclesiasticis agendum esse negotiis, sicut in saecularibus: nam in saecularibus legibus, postquam vocatus quis venerit, & in foro decertare coeperit, non licet ei ante peractam causam recedere: in Ecclesiasticis vero dicta causa recedere licet, si necesse fuerit, aut si se praegravari viderit. *Eutyck. epist. 2. ante med. Felix II. in synod. Rom. epist. 1. cap. 16. Anselm. lib. 3. cap. 70. vel 73. Ivo part. 6. cap. 336. & lib. 4. tit. 8. cap. 16. panorm.*

CAPUT II.

De praesumpt. c. 4. Greg. IX. c. 5. eod. tit. in 1. coll. * iudicium, al.

Nullus dubitat, quod ita negotium nocens subterfugit, quemadmodum innocens, ut absolvatur, requirit; nec suspicione caret, qui alium calumniis derogat, falsa dixisse, cum ipse* ad iudicium, ut probet, quae intulit, evocatus venire distulerit, &c. *Jul. epist. 2. in princ. Bonifac. Papa epist. 2. Burch. lib. 1. cap. 161. Ivo lib. 4. tit. 10. cap. 1. & ult. panorm. & part. 5. cap. 271. decret. Anselm. lib. 3. cap. 34. & 84.*

CAPUT III.

4. 9. 5. c. un. Quisquis, §. Accusator.

Accusator, si numquam diebus (*juridicis*) causam dereliquit, non prohibeatur a communionem. Si vero derelinquat, & se occulte, restituito ad communionem Episcopo, qui contumaciae causa fuerit excommunicatus, accusator a communionem abiiciatur, ita tamen ut non ei tempus accusandi auferamus, si poterit in tempus probare se voluisse, sed non potuisse comparere. *Carth. XIX. G. Carth. III. cap. 7. L. Tull. n. post epist. synod. Burch. lib. 1. cap. 160. Ivo lib. 4. tit. 10. cap. 2. panorm. & part. 5. cap. 270. decret. Anselm. lib. 3. cap. 33.*

CAPUT IV.

2. 7. 3. c. 6.

Paulum Diaconum latorem praesentium, quamvis culpa sua vehementer confundat, atque redarguat, quod deceptus promissione, ab accu-

satione nuper depositi Episcopi sui destiterit, & cupiditatis studio filere contra animam suam, potius quam prodere vero consentit. Tamen quia plus esse convenit nos misericordes, quam districtos, hanc ei culpam ignoscimus, atque eum in ordine, locoque suo recipiendum esse censemus. Nam ei a tempore prolatae sententiae affectionem, quam pertulit, credimus ad vindictam huius posse culpae sufficere; Euphemium vero, atque Thomam, qui pro delerenda accusatione sacros ordines acceperunt, eisdem privatos ordinibus esse, atque ita sicut sunt depositi, volumus permanere, nec umquam eos sub qualibet excusationis specie in sacros ordines revocare, decernimus. Nam nimis indignum, & contra Ecclesiasticam regulam disciplinae est, ut honore, quem non ex meritis, sed pro sceleris praemio perceperunt, fungantur. *Greg. epist. 4. cap. 50. seu cap. 94. ad Joannem Corinth. Episcopum. Anselm. lib. 8. cap. 36.*

Ibid. 6. 7.

TITULUS XXI.

NE IN LOCUM ACCUSATI EPISCOPI ALIUS SUBSTITUATUR ANTE DAMNATIONEM.

CAPUT I.

Placuit, ut accusatus, vel iudicatus a provincialibus in aliqua causa Episcopus, licenter appelleret, & adeat Apostolicae sedis Pontificem, &c. Et dum iterato iudicio Pontifex causam suam agit, nullus alius in eius loco ponatur, aut ordinetur Episcopus. *Nicæn. cap. 19. apud Jul. epist. 2. cap. 3. Vict. epist. 1. in med. Xyst. II. epist. 1. ante fin. Burch. lib. 1. cap. 144. & 176. Ivo part. 5. c. 257. decret. & lib. 4. tit. 12. cap. 2. panorm. Capitul. lib. 7. cap. 155. in additis. Anselm. lib. 2. cap. 11. Caesar. lib. 5. c. 60.*

3. 9. 6. c. 5.

CAPUT II.

De accusationibus clericorum, &c. quia omnes eorum accusationes difficile est ad sedem Apostolicam deferre, finita Episcoporum tantum iudicia huc deferantur, &c. nec in eorum Ecclesiis alii, aut praeposantur, aut ordinentur, antequam hic eorum iusta terminentur negotia. *Eleuth. epist. 1. cap. 2. post princ. Ivo part. 6. cap. 316. decret.*

CAPUT III.

Cur nobis inconsultis Episcopos convocastis? &c. canonibus in Nicæna synodo iubentibus, non debere praeter sententiam Romani Pontificis ullo modo concilia celebrari, nec Episcopos damnari? Aut cur in praedictorum loco fratrum alios adulteros posuistis, antequam penes nos, aut apocritarios nostros eorum causa canonice esset examinata, finemque perciperet rectum? *Julius ep. 1. post princ. ad Episcopos Orientis.*

TITULUS XXII.

DE CORRECTIONE.

Vide in Part. I. Lib. IV. Tit. LXII. & seq. & Lib. VI. Tit. X.

CAPUT I.

SI dicente me ad impium, morte morieris, non annuntiaveris ei, neque locutus fueris, ut avertatur a via sua impia, & vivat, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de

de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaveris impio, & ille non fuerit conversus ab impietate sua, & a via sua impia, ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberaſti. Sed & si conversus justus a justitia sua fuerit, & fecerit iniquitatem, ponam offendiculum coram eo, ipse morietur: qui non annuntiasti ei, in peccato suo morietur, & non erunt in memoria justitiæ ejus, quas fecit: sanguinem vero ejus, de manu tua requiram. *Exechielis c. 3. num. 28.*

CAPUT II.

De offic. jud. ordm. c. 13. ap. Greg. IX. in 4. coll. cod. tit. c. 1.

Irrefragabili constitutione sancimus, ut Ecclesiarum prælati ad corrigendum subditorum excessum, maxime clericorum, & reformandum mores, prudenter, & diligenter intendant, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur; ut autem correctionis, & reformationis officium libere valeant exercere, decernimus, ut executionem ipsius nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire, nisi formam exceſſerint, in talibus observandam. Exceſſus tamen canonicorum Ecclesiæ cathedralis, qui consueverunt corrigi per capitulum per ipsum in ipsis Ecclesiis, quæ talem hætenus consuetudinem habuerunt, ad commotionem, & jussionem Episcopi corrigantur infra terminum competentem ab Episcopo præfigendum. Alioquin ex tunc Episcopus Dominum habens præ oculis, omni contradictione cessante, ipsos, prout animarum cura exegerit, per censuram Ecclesiasticam corrigere non postponat. Sed & alios eorum excessus corrigere non omittat, prout animarum causa requirit, debito tamen ordine in omnibus observato. Cæterum si canonici absque manifesta, & rationabili causa, maxime in contemptum Episcopi, cessaverint a divinis, Episcopus nihilominus, si voluerit, celebret in Ecclesia cathedrali; & Metropolitanus ad querelam ipsius, tanquam super hoc delegatus a nobis, taliter eos per censuram Ecclesiasticam cognita veritate castiget, quod poenæ metutalia de cætero non præsumant. Provideant itaque diligenter Ecclesiarum Prælati, ut hoc salutare statutum ad quæstum pecuniæ, vel gravamen aliquod non convertant, sed illud studiose, & fideliter exequantur, si canonicam voluerint effugere ultionem, quoniam super his Apostolica sedes auctore Domino attentissime vigilabit. *Innoc. III. in concil. gen. Later. c. 7.*

CAPUT III.

De censib. c. Procuratio-nibus, 23. apud Greg. IX. c. 2. cod. tit. in 4. coll.

Visitationis officium exercentes non quærant, quæ sua sunt, sed quæ Jesu Christi. Prædicationi, & exhortationi, & correctioni, & reformationi vacando, ut fructum referant, qui non petit. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 33.*

CAPUT IV.

24. q. 3. c. 14.

Tam sacerdotes, quam reliqui fideles omnes summam curam habere debent de his, qui peccant quatenus eorum redargutione, aut corrigantur a peccatis, aut si incorrigibiles apparuerint, ab Ecclesia separentur. *Anacl. epist. 3. ante finem. Burch. lib. 1. cap. 136. Ivo part. 5. cap. 250. decret.*

CAPUT V.

2. q. 7. c. 21.

Sunt nonnulli, qui præpositos suos perverſe

reprehendunt, si vel parum ipsis moleſti extiterint, &c. *Evarist. epist. 2. ante med. Anselm. lib. 3. cap. 12.*

CAPUT VI.

Licet nonnumquam accidant, quæ in sacerdotibus sint reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quam severitas, plus cohortatio, quam comminatio*, plus charitas, quam potestas. Sed hi, qui quæ sua sunt quærun, non quæ Jesu Christi, facile ab hac lege discernuntur, & dum dominari magis, quam consulere subditis quærun, placet honor, inflat superbia, & quod provisum est ad concordiam, tendit ad noxam. *Leo epist. 82. cap. 1.*

CAPUT VII.

Si quos violentos, si quos adulteros, si quos fures, vel aliis pravis actibus studere cognoscitis, Deum de eorum correctione placare festinate, ut per vos flagellum perfidarum gentium, quod, quantum videmus, ad multarum nationum vindictam excitatum est, non inducat, ne si, quod non credimus, divinæ ultionis iracundia sceleratorum fuerit actione commota; belli pestis interimat, quos delinquentes ad reſtitutionis viam Dei præcepta non revocant. *Greg. lib. 7. indict. 1. epist. 5. Anselm. lib. 13. cap. 24.*

CAPUT VIII.

Pervenit ad nos fratrem, & Coepiscopum nostrum Serenum Massiliensem pravos homines omnino in societate sua recipere, ita denique ut Presbyterum quemdam, qui post lapsum in suis adhuc dicitur iniquitatibus volitari, familiarem habeat. Quod a vobis subtiliter requirendum est, & si ita constiterit, curæ vobis sit, nostra hoc sic vice corrigere, ut qui talem recepit, non familiaritate fovere, sed discat potius ultione comprimere, & qui receptus est, idem discat cum lacrymis peccata diluere, non iniquitatem immunditiis maculare. *Greg. lib. 3. epist. 39. Virgilio Episc. Arelat.*

CAPUT IX.

Sicut laudabile, discretumque est, reverentiam, & honorem debitum exhiberi prioribus, ita reſtitutionis, & Dei timoris est, si qua inter eos correctione indigeant, nulla dissimulatione postponere, ne totum, quod absit, corpus incipiat morbus invadere, si languor non fuerit curatus in capite. Ante multum siquidem temporis quædam ad nos de fratre nostro Clementino Primate vestro perlata sunt, quæ cor nostrum non modico mœrore transigerent, &c. Et quoniam ita sunt gravia, ut transire indiscussa ullo modo non debeant, fraternitatem vestram his hortamur affatibus, ut cum omni sollicitudine, ac vivacitate veritatis indagare substantiam multis modis debeatis, ut, aut si ita sunt, ultione canonica reſcentur, aut si falsa, fratris nostri innocentia diu sub nefandæ opinionis dilaceratione non jaceat. Unde ne quis desidæ torpor in requisitione sit, admonemus, ut non cujusquam personæ gratia, non favor, non blandimenta, vel quodlibet aliud quemquam vestrum, vel ad discutiendum ea, quæ nobis nuntiata sunt, molliat, vel a tramite veritatis excutiat, sed sacerdotiliter ad investigandam

dam

dam vos propter Deum veritatem accingite. Nam si quis in hoc piger, aut negligens esse præsumpserit, dictis criminibus apud Deum se noverit esse participem, cujus zelo ad perferendas subtiliter nefandi causas facinoris non movetur. *Greg. lib. 10. epist. 37. universis Episcopis concilii Bizacii.*

TITULUS XXIII.

DE DAMNATO.

CAPUT I.

Irritam esse injustam Episcoporum damnationem decernimus *, & ideo a synodo retrahendam, ita ut oppressis ab omnibus in cunctis subveniatur causis. *Nicæn. c. 63. apud Jul. ep. 2. c. 27. Ecelin ep. 1. ante med. Hadr. cap. 54. ad Episc. Mediom. Carth. IV. c. 28. Anselm. lib. 3. c. 35.*

CAPUT II.

Servum Dei non oportet litigare, nec quemquam damnare. *Zeph. ep. 2. in fin. Fabian. ep. 2. ante med. Ivo part. 6. c. 320. decret. G. lib. 4. tit. 7. c. 9. panorm. Tarrac. lib. 2. c. 6.*

CAPUT III.

Injustum iudicium, & definitio injusta regio metu, aut jussu, aut cujuscumque Episcopi, aut potentis a iudicibus ordinata, vel acta non valeat. *Callist. ep. 1. in fin. Marcell. epist. 2. in fin. Hadrian. cap. 70. ad Episc. Mediom. Burch. lib. 15. cap. 8. Ivo part. 16. cap. 9. decret. Anselm. lib. 3. cap. 86. Capitul. lib. 5. cap. 251. Tarrac. lib. 2. c. 60.*

CAPUT IV.

Cum clericis condemnatis, & convictis de aliquo crimine, vel propter Ecclesiæ notam, vel pudorem eorum, vel ob hæreticorum, & gentilium exprobrationem, si adesse velint in causa, & de sua innocentia docere, intra annum excommunicationis id fiat: post annum non audiantur. *Carth. c. 80. G. Carthag. V. c. 12. Afric. cap. 46.*

L. Verinat. c. 71. Anselm. lib. 12. c. 28. Burch. lib. 2. c. 187. Ivo part. 6. c. 231.

TITULUS XXIV.
COMMUNIA DE ACCUSATIONIBUS.

CAPUT I.

Prohibemus, ut nullæ causæ a iudicibus Ecclesiasticis audiantur, quæ legibus non continentur, vel quæ prohibita esse noscuntur. *Euzych. ep. 2. c. 4. Anselm. lib. 3. c. 25.*

CAPUT II.

Nullæ accusationes a iudicibus audiantur Ecclesiasticis, quæ legibus sæculi prohibentur, &c. *Euseb. ep. 1. in princ. Anselm. lib. 3. cap. 26. Casar. lib. 5. c. 59.*

CAPUT III.

Quoties a populis, aut a turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non potest vindicari, inultum solet transire, &c. *Innoc. epist. 22. c. 6. Raban. cap. 17. De poenit. Corpus canon. c. 56.*

CAPUT IV.

De ordinationibus, quas pravæ consuetudinis vitio Hispanenses Episcopos celebrare cognoscimus, fuerat aliquid secundum majorum traditionem statuendum, nisi perpenderemus, ne perturbationes quam plurimas Ecclesiis moveremus. Quorum facta nra reprehendimus, ut præter numerum corrigendorum ea, quæ quoquo modo facta sunt, non in dubium vocemus, sed Dei potius dimittamus iudicio. *Innoc. ep. 23. c. 1.*

CAPUT V.

Poterat accusatus iudicio præsentis damnari, si adhuc in corpore positus, non fuisset mortis vocatione præventus, sed quia iam illi examini divino relictus, humano iudicio accusari non potest, &c. *Hispal. II. c. 5. Ivo part. 6. c. 102. G. part. 5. cap. 212. G. 213. decret. Burch. lib. 1. cap. 111.*

3. q. 5. c. 5. De accusationibus. 6. q. 1. c. 19. Nos sequentes. 1. q. 7. c. 14.

Distin. 22. Quorumdā, cap. 13.

LIBER TERTIUS
De Restitutione Spoliatorum.

TITULUS I.
DE CAUSSA POSSESSIONIS, ET PROPRIETATIS.

CAPUT I.

Contingit interdum, quod cum actori ob contumaciam partis adversæ adjudicatur causa rei servandæ possessio, propter rei potentiam, sive dolum, actor infra annum rem custodiendam nancisci non potest, vel nactam amittit, & sic cum secundum assertionem multorum verus non efficeretur post lapsum anni possessor, reportat commodum de malitia sua reus. Ne igitur contumax melioris, quam obediens conditionis existat, de canonica æquitate sancimus, ut in casu præmissis actor verus constituatur elapso anno possessor. *Innoc. III. in concil. gen. Later. c. 40.*

Tom. VI.

CAPUT II.

Necessitatibus, quas faciente te (Gregorius Episcopus) compellitur sustinere, hac definitione consulemus, ut refuso prædio, quod ante annum sibi datum esse commemoras, atque ad Ecclesiam Ravennatem reverso, possessio in Bononiensi triginta solidorum redditus liberorum sine dubitatione tradatur in diem scilicet vitæ ejus, salvo proprietatis jure Ravennatis Ecclesiæ, ad quam post prædicti obitum revertetur. *Simplic. ep. 2.*

CAPUT III.

Susceptis magnitudinis vestræ epistulis contristati sumus, quod ab actoribus Ecclesiæ Syracusanæ quasdam possessiones, quas vos tenuisse dicitis, occupatas irrationabiliter indicastis, &c. Quia legali provisione decretum est, tam momenti, quam proprietatis causam in uno, eodemque iudicio debere cognosci, nec nos contra

De causæ possessio, & proprietas. c. 1. apud Greg. IX. G. 1. coll. c. 1. G. 2. cod. tit.

Fff

inau-

inauditam partem aliquid possumus definire, fratri nostro (*Joanni Episcopo*) scripsimus, ut actores Ecclesie deputare debeat, qui vobiscum sine mora electorum possint subire iudicium: ne aut vos res vestras sine cognitione, sicut querelam facitis, amittere, aut pars altera videatur præiudicium sustinere. *Greg. Duci Sicilia lib. 7. reg. epist. 100. vide epist. 101. Joann. Episcop. Syracusano, in qua eadem fere.*

CAPUT IV.

De restit. spoliat. c. 7. in 1. c. 11. c. ap. Greg. IX. c. 1. eod. tit. c. de censib. cap. 4.

Questus Philagrius campum cum vinea sua ab Ecclesie vestre hominibus irrationabiliter occupatum. Quod si ita est, quamquam ante iudicium possessio ei debuerat ablata restitui, tamen quia pervenit communis filius Eventius diaconus vester consentiente præfato (*Philagrío*) constituit per quinque testes, partem Ecclesie vestre satisfacere posse, ejusdem Ecclesie juris illum esse. Ideoque fraternitas vestra prædictum Philagrius contra justitiam laborare non faciat, sed modis, quibus poterit, veritatem diligenter inquirat: & si manifeste, sicut hic constituit, probari potuerit, vestri juris esse, huic propter Deum citius satisfaciendum est, ut in sua intentione sine labore discedat; alioqui ante omnem contentionem res ejus tulta vestra provisione reddatur, ut sua cuique parti integra post hoc maneat de proprietate cognitio, &c. *Greg. Constantio Episcop. Mediolanen. lib. 7. reg. epist. 130.*

* id est ablata, culta, al. tuta.

TITULUS II.

DE RESTITUTIONE SPOLIATORUM.

Vide in Part. III. Lib. III. Tit. XXI.

CAPUT I.

De restit. spoliat. c. 8. Greg. c. 3. eod. tit. in 4. coll. * propter difficultatem probationum juris.

Sæpe contingit, quod spoliatus injuste per spoliatorem, in alium re translata, dum adversus possessorem non subvenitur per restitutionis beneficium spoliato, commodo possessionis amisso propter difficultatem probationis jus proprietatis amittit effectum. Unde non obstante civilis juris rigore, sancimus, ut si quis de cætero scienter rem talem acceperit, cum spoliatore quasi succedat in vitium, eo quod non multum interfit, præsertim quoad periculum animæ, detinere injuste, ac invadere alienum, contra possessorem hujusmodi spoliato per restitutionis beneficium succurratur. *Innoc. III. in conc. gener. Later. cap. 39.*

CAPUT II.

Pietatis affectu hic sanctissimus Papa sub gesta synodica revocavit Apostolica auctoritate multos ab aliis Episcopis excommunicatos, & a tyrannis ejectos, ad communionem, & restituit eos in Ecclesiis, quibus fuerant olim instituti, sub satisfactione libelli, atque purgatos eos recepit, dans exemplum futuris eruendi sacerdotes de persequentium manibus. *Silvest. in syn. CCLXVII. Episcoporum. in epilogo in fin.*

CAPUT III.

3. q. 2. c. 8.

Si Episcopus suis fuerit, aut Ecclesie sibi committæ rebus spoliatus, aut, quod absit, quod alienum esse debet ab omnibus fidelibus, a sede propria ejectus, aut in detentione aliqua a suis ovibus fuerit sequestratus, tunc canonice antequam in pristino statu restituatur, cum omni pri-

vilegio suo, & honore suo, omnia, quæ insidiis inimicorum suorum ei ablata fuerunt, legibus reintegrentur, nec convocari, nec judicari poterit, nisi ipse pro sua necessitate, minime tamen iudicandus advenire sponte elegerit. Nullatenus ergo a quoquam respondere cogatur, antequam integerrime omnia, quæ per suggestiones inimicorum suorum amiserat, potestati ejus ab honorabili concilio legali ordine reintegrentur. Præsul vero cum omni honore statui pristino reddatur, & ipse dispositis, ordinatisque libere, atque secure diu suis, tunc regulariter intra quatuor, vel quinque, aut sex, aut septem menses, juxta quod possibilitas ei fuerit, & non ante convocatus, ad tempus concilio in legitimo, & canonico veniat ad causam, & si ita juste videtur, accusantium propositionibus respondeat. Nam hoc summo opere providendum est, ne antequam hæc omnia fiant, coactus respondeat, quia contentio semper vitanda est. Adimi namque Episcopo Episcopatum, antequam causæ ejus exitus appareat, nulli Christiano videri jure potest, quia talis præsumptio sacrilegium est, & auctor talium sacrilegus. *Felix in synodo cum LXX. Episcopis epist. 2. in princ. Hadrianus cap. 5. them. 3. ad Episcopum Mediom. Carth. cap. 88. G. Milevit. c. 3. apud Afric. cap. 54. L. Ivo lib. 4. tit. 6. c. 3. c. 5. panorm. c. part. 5. cap. 248. c. 297. decret. Burch. lib. 1. cap. 181. Capitul. lib. 7. c. 143. in additis.*

De judic. e. 1. Greg. IX. c. in 1. coll.

CAPUT IV.

Si aut vi, aut timore ejecti Episcopi, aut suis rebus spoliati fuerint, nec canonice evocari ad synodum possunt, nec respondere amulis debent, antequam canonice restituantur, & sua eis omnia legaliter reddantur. Si quis Episcoporum fuerit suis rebus spoliatus, aut a sua Ecclesia vi, aut timore expulsus, quod omni Christiano nomini est inimicum, oportet, & decet Episcoporum propositum semper prima fronte cedere, ut omnia, quæ ei ablata sunt, potestati ejus legaliter reddantur, & Præsul prius restituatur, & postea non statim, sed diu, & per spatiosa tempora suis potestative dispositis, & ad suam necessitatem præparatis, ad tempus veniat ad causam, & si juste visum fuerit, acculatoribus respondeat suis. *Felix II. in synod. Rom. epist. 1. cap. 3. c. 4. Jul. epist. 2. cap. 35. Burch. lib. 1. cap. 221. Ivo part. 5. cap. 335. decret.*

3. q. 2. Si Primates, cap. ult.

CAPUT V.

Ille, qui vi, aut timore a sede pulsus, aut suis rebus spoliatus fuerit, non prius vocetur ad synodum, quam ei omnia legibus reintegrentur; & tandiu in sede propria pacifice, & potestative cuncta disponens resideat, quamdiu expulsus, vel spoliatus carere visus est rebus, &c. *Felix II. in synod. Rom. epist. 1. cap. 8. Ivo lib. 4. tit. 6. c. 8. c. tit. 8. c. 14. panorm. Anselm. lib. 3. c. 52.*

3. q. 2. c. 7.

CAPUT VI.

Nec ullos Episcopos rebus suis spoliatos, vel a sedibus vi, aut dolo, aut quocumque ingenio pulsos, sicut & vos de me judicastis, aut ad synodum tam Provinciale, quam generalem posse convocare, aut in aliquo judicare, antequam cuncta,

sta, quæ eis ablata sunt, legibus potestati eorum pacifice per omnia redintegrentur, decernimus.

3. 9. 2. c. 6.

Prius ergo oportet omnia eis legibus redintegrari, & Ecclesias, quæ eis sublata sunt, cum omni privilegio sibi restitui, & postmodum non sub angusti temporis spatio, sed tantum temporis spatium eis indulgeatur, quantum spoliati, vel expulsi esse videntur, antequam ad synodum convocentur, & ab omnibus quibusque suæ Provinciæ Episcopis audiantur. Nam nec convocari ad causam, nec dijudicari potest spoliatus, vel expulsi, quia non est privilegium, quo spoliari possit, jam nudatus. Unde & antiquitus decretum est, ut omnes possessiones, & omnia sibi sublata, atque fructus cunctos ante litem contestatam præceptor*, vel Primas possessori restituat. Et alibi scriptum habetur: „ Ille, qui violentiam per-

2. 9. 2. Nul-
lus, c. 5.

1. 9. 2. c. 1.

* Prator.

„ tulit, universa statu, quo fuerant, recipiat, & quæ possedit, securus teneat “. Et alibi in synodalibus Patrum decretis, & Regum edictis legitur statutum: „ [Redintegrandam sunt omnia spoliatis, vel ejectis Episcopis, præsentialiter ordinatione Pontificum, & in eorum, unde abscesserunt potestatem] * funditus revocanda, quacumque conditione temporis, aut dolo, aut captivitate, aut virtute majorum, aut per quascumque injustas causas, res Ecclesiæ, vel proprias, aut substantias suas perdidisse noscuntur, ante accusationem, aut regularem ad synodum vocationem eorum, & reliqua “. *Symmac. in syn. Rom. V. in med. Joann. epist. 1. in princ. Jul. epist. 2. cap. 1. & Nicen. cap. 28. apud eundem. Jul. epist. 2. cap. 8. & Xyst. epist. 2. in med. Euseb. epist. 2. ante fin. Capitul. lib. 7. cap. 7. in addit. Ivo lib. 4. tit. 6. cap. 4. & cap. 7. panorm. & part. 5. cap. 249. & 257. part. 3. cap. 149. part. 13. cap. 1. & 37. decret. Tarracom. lib. 2. cap. 49. decret. Anselm. lib. 3. cap. 44. & 51. Burch. lib. 1. cap. 143. & 144.*

3. 9. 1. c. 3.

4.

* loca, al.

CAPUT VII.

Audivimus quosdam a vobis infamatos, & dilaceratos Episcopos, ac e civitatibus propriis pulsos, & alios in eis, ipsis viventibus, constitutos, &c. Sciatis hoc fieri non licere, sed proprios revocari, & integerrime restitui debere. Illos vero, qui adulterina fœditate sponfas suas, quas & uxores eorum, præfixo tenore, esse intelligimus, tenent, eiici, ut adulteros, atque infames fieri, eosque ab Ecclesiasticis honoribus arceri jubemus. Si autem adversus eos aliquam querelam habueritis, his peractis inquirendum erit, & auctoritate hujus sanctæ sedis terminandum. *Evarist. epist. 2. post princ. Burch. lib. 1. cap. 140. Ivo part. 5. cap. 254. decret. Anselm. lib. 3. cap. 82. Casar. lib. 5. cap. 53. Tarrac. lib. 2. cap. 38.*

3. 9. 1. c. 4.

CAPUT VIII.

His consideratis, atque cum reliquis Episcopis decretis tanquam omnium curam gerentes, propter sedis propriæ apicem, decernimus, ut nemo Pontificum aliquem suis rebus spoliatum Episcopum, aut a sede pulsam excommunicare*, aut judicare præsumat, quia non est privilegium, quo spoliari possit jam nudatus. Si quis autem aliter agere præsumperit, sciat censuram

3. 9. 2. c. 5.

Nullus.

* vocare.

hujus sedis cum omnibus membris suis sibi venturam, & sicut egerit, ita recipiet, &c. *Xyst. ep. 2. in med. Xyst. II. epist. 2. in med. Nicen. cap. 28. apud Jul. epist. 2. c. 8. & 35. Burch. lib. 1. c. 143. & 144. Ivo part. 5. cap. 257. decret. Capitul. lib. 7. c. 7. in additis poster.*

CAPUT IX.

Nuntiatum est sedi Apostolicæ per apocrifarios vestros, quosdam fratrum nostrorum Episcoporum, videlicet ab Ecclesiis, & sedibus propriis pelli, suaque ab eis auferri suppellectilia, & sic nudos, & spoliatos ad judicia vocari. Quod omni ratione caret, cum constituta Apostolorum, eorumque successorum, & præcepta Imperatorum, ac constitutiones legum id ipsum prohibeant, & Apostolicæ sedis auctoritas id ipsum fieri vetet. Præceptum est ergo in antiquis statutis, Episcopos ejectos, atque suis rebus spoliatos in Ecclesiis propriis recipi, & primo sua omnia eis reddi, & demum si quis eos juste accusare voluerit, æquo periculo facere: iudices esse decernentes Episcopos recta sapientes, & in Ecclesia convenientes, ubi testes essent singulorum, qui oppressi videbantur. Nec prius eos respondere debere, quam omnia sua eis, & Ecclesiis eorum legibus integerrime restituantur. *Zeph. epist. 2. in princ. Hadr. c. 13. & 3. & 5. them. 3. ad Episcop. Mediom. Ivo lib. 4. tit. 6. c. 1. & 2. panorm. & part. 5. c. 265. decret. Burch. lib. 1. cap. 153. Capitul. lib. 6. cap. 287. & lib. 7. cap. 129. in additis.*

2. 9. 2. c. ult.

CAPUT X.

Sancti Apostoli statuerunt, ne accusarentur sacerdotes, aut si aliter fieri non possit, perdifficilis eorum fieret accusatio, neque a propriis sedibus, aut Ecclesiis Episcopi eiicerentur. Quod si quoquomodo præsumptum fuerit, antequam & proprius locus, & sua omnia eis legibus redintegrentur, nullatenus a quoquam accusarentur, aut criminarentur, & nisi sponte elegerint, cuiquam pro talibus non responderent. Sed postquam restituti fuerint, & sua omnia eis legibus redintegrata, dispositis, ordinatisque suis, magnum spatium tractandi causa eis concederetur, & postea, si necesse fuerit, regulariter vocati venirent ad causam, & si justum visum fuerit, accusantium propositionibus sustentatione fratrum responderent; nulla enim permittit ratio, dum ad tempus eorum bona, vel Ecclesiæ, atque res ab æmulis, aut a quibuscumque detinentur, ut aliquid illis obiici debeat. Nec quidquam potest eis quoquo modo quilibet majorum, vel minorum obiicere, dum Ecclesiis, rebus, aut potestatibus carent suis. *Fabian. epist. 2. ante fin. Burch. lib. 1. cap. 174. Ivo part. 5. cap. 292. decret. Anselm. lib. 3. cap. 49.*

3. 9. 1. Episc. si a propriis, c. 2.

CAPUT XI.

Nullus Episcoporum, dum suis fuerit rebus spoliatus, aut a sede propria qualibet occasione pulsus, debet accusari, aut a quoquam ei potest crimen obiici, priusquam integerrime restitueretur, & omnia, quæ illi ablata quocumque ingenio fuerant, legibus redintegrentur, & ipsæ propriæ sedi, & pristino statui regulariter reddatur, ita ut omnes possessiones, & cuncta sibi in-

2. 9. 2. c. 3.

juste ablata, atque fructus omnes ante cceptam accusationem Primates, & synodus Episcopo, de quo agitur, funditus restituant, quia hoc non solum Ecclesiastica, sed etiam sæculi leges fieri prohibent. *Steph. epist. 2. post princ. Burch. lib. 1. cap. 142. Ivo part. 5. c. 255. decret. Capitul. lib. 7. cap. 131. in additis.*

CAPUT XII.

9. 2. 3. c. 19. Fratres, quos timore terreno injuste damnatis, scitote a nobis juste esse restitutos, quibus ex S. Petri, & Apostolica auctoritate, omnia, quæ eis ablata sunt, integerrime reddi præcipimus, si non vultis vos & Principes vestri a collegio nostro, & membris Ecclesiæ separari. *Xyst. II. epist. 2. in med. Burch. lib. 1. cap. 192. Ivo part. 5. cap. 247. decret. Anselm. lib. 2. cap. 25. Casaraug. lib. 5. cap. 7.*

CAPUT XIII.

3. 7. 1. c. Episcop. 11. Qualiter ad concilium veniatur, aut qualiter de suis rebus spoliati, vel ejecti a sedibus propriis sint recipiendi, &c. aut qualiter ejectis, & spoliatis sint omnia legibus reintegranda, quæ eis ablata sunt; & quia prius quam hoc factum fuerit, nullum crimen eis obici poterit, & qualiter [illis induciæ post integram restaurationem: anniversariæ, vel sex mensium indulgentiæ sint, & qualiter sua omnia licenter, & pacifice absque ullius gravi impedimento disponere, & suorum amicorum, & Ecclesiasticorum Patrum consiliis uti debeant, sufficienter ab Apostolis, eorumque successoribus, ac nostris prædecessoribus statutum esse putamus. *Cajus ep. 1. in princ. Anselm. lib. 3. cap. 45.*

CAPUT XIV.

Dist. 96. Boni, c. ult. Sanctos Apostolos, eorumque successores, sub divina contestatione constituisse legimus, non debere fieri persecutiones, nec inferri fluctuationes, nec invidere laborantibus in agro Domini, neque expellere æterni Regis dispensatores. Sed si qui expulsi fuerint, aut suis rebus spoliati: primo omnia legaliter reddi, quæ eis ab inimicis, aut a persecutoribus ablata sunt, & sedes proprias cum omnibus ad se pertinentibus regulariter restitui, & postea tempore congruo vocari ad synodum regulariter congregatam. Nec liceat ei, prius quam fiant hæc de se juxta statuta prædictorum respondere, aut de suis impetitionibus, si se viderit prægravari, reddere rationem; sed his rite peractis, suisque omnibus libere dispositis, si tum juste videtur, suis respondeat accusatoribus. *Marcellus epist. 2. post princ.*

CAPUT XV.

2. 9. 2. c. 5. Prius expulsos (*Athanasium, & socios*) & suis expoliatos rebus quasi vocatis, atque damnatis. Cum nullus regulariter aut vocari, aut judicari possit, antequam sit regulariter restitutus, & sua omnia ei legibus sint integerrime reformata. Est namque in sæpe jam dicta sancta synodo (*Nicæna*) ab omnibus unanimiter decretum, & Apostolica auctoritate roboratum, ut si quis Episcoporum suis fuerit rebus spoliatus, & in accusatione pulsatus, ordinatione Pontificum oportet, & decet sanctum propositum prima fronte cedere, ut omnia, quæ per suggestiones inimicorum

suorum amiserat, legaliter primo potestati ejus ab honorabili concilio reintegrentur, & Præsul regulariter prius statui pristino reddatur, & ipse dispositis, ordinatisque suis, tunc ad tempus veniat ad causam, & si ita juste videtur, accusantium propositionibus respondeat. *Jul. ep. 2. cap. 35. Capitul. lib. 7. c. 116.*

CAPUT XVI.

De ejectis, atque suis rebus spoliatis nihil vobis verius significare queo, quam sancti patres definierunt, & nostri prædecessores Apostolica auctoritate roboraverunt: ita enim hæc se habent, Episcopos ejectos, atque suis rebus spoliatos Ecclesias proprias primo recipere, & sua eis omnia legaliter reddi sancti canones decreverunt, & postea, si quis eos accusare voluerit, æquo periculo facere sanciverunt, judices esse decernentes Episcoporum Episcopos recte sapientes, & juste volentes, ad tempus, diuque illis resumptis viribus, & suis potestative fruendis rebus, amicisque & Dei servis sapientibus consulentibus viris in ecclesia convenientes, ubi testes essent singulorum, qui oppressi esse videntur, &c. Scimus enim homines inermes non posse cum armatis rite pugnare, sic nec illi, qui ejecti, vel suis bonis sunt expoliati, cum illis, qui in suo stant gradu*, & suis fruuntur amicis, atque bonis, litigare rite possunt. Nec sæculi quoque leges hæc sæcularibus fieri permittunt, sed prius ejectos, vel oppressos, aut spoliatos cum suis omnibus restitui jubent, & postea suo tempore, sicut lex eorum continet, ad placita venire præcipiunt, nec ulla carceris custodia appellentem arceri permittunt. *Damas. ep. 3. post princ. Burch. lib. 1. c. 153. Ivo part. 5. c. 265. decret. Capitul. lib. 6. c. 287. them. 7. & lib. 7. c. 129. in additis vide Hadr. c. 13. ad Episcoporum Mediom.*

CAPUT XVII.

Neque dum ecclesiæ alicujus Episcopi, aut possessiones, vel res ab æmulis ejus, vel a quibuscumque aliis non sua sponte deriventur, aliquid illi debet, aut potest a quoquam ante reintegrationem omnium rerum suarum obici. Sed prius illi legibus reintegranda sunt omnia, & postea tempore a patribus præfinito, sunt negotia ventilanda. *Pelag. II. epist. 3. in princ. Anselm. Luc. lib. 3. c. 59.*

CAPUT XVIII.

Cum sanctæ memoriæ decessoris mei fueris scriptis prohibitus, ne contra Honoratum Archidiaconum tuum dolorem tam longæ ingratitude in corde retineres, &c. præfatum Archidiaconum tuum, quasi ad fortiorem honorem provehens, conatus es callida arte degradare; unde actum est, ut eo de Archidiaconatus loco submoto, alium accersires, &c. Proinde fraternitas tua a culpæ suæ errore respiscat, & præfatum Honoratum in suum mox, ut mea scripta susceperit, locum suscipiat, &c. Eum vero, qui contra justitiæ regulam in Archidiaconatum alterius se provehi consensit, ab ejusdem Archidiaconatus honore deponimus, &c. Restituito igitur in loco suo Honorato Archidiacono instructam personam sub festinatione transmittite, qui mihi hoc de-

vide c. q. 2. c. ult.

* statu, al-

3. 9. 2. Cum Ecclesia, cap. 2.

debere ex ratione fieri, suis possit allegationibus demonstrare. Eundem namque Archidiaconum ad nos venire decrevimus, ut quidquid justum, quidquid omnipotenti Deo placitum fuerit, cogitis assertionibus partium decernamus, &c. *Greg. Natali Episc. Salanitano lib. 2. regist. indict. 10. ep. 14. eadem scribit, ep. 15. & 16. Anton. Subdiac. & Episcopis Dalmatiae.*

CAPUT XIX.

Nullus passim, vageque Episcopos aut praesumptive lacerare, aut accusare praesumat, &c. Qui si aut suis rebus spoliati, aut a propriis sedibus ejeti, aut exulantes, vel oppressi, aut ini- que tractati fuerint, primo eruantur, & canoni- ce restituantur, atque omnia sibi sublata integer- rime eis legibus reddantur, quoniam priusquam haec fiant, ut in praedicto constitutum est concilio (Nicæno) nec canonicè convocari, nec distringi a quoquam possunt, quoniam nec saeculi leges haec fieri permittunt, quanto magis ecclesiasticæ? *Athanas. & alii ad Felicem II. post princ.*

CAPUT XX.

A suis sedibus ejetos, aut suis spoliatos rebus, vocare ad synodum, vel damnare (*non licet*) quia legimus eos non posse canonicè ad synodum ante suam diu tenendam, & gubernandam, viribus scilicet pleniter resumptis, restitutionem, suisque omnibus sibi legaliter restitutis integerrime, vo- cari, aut ut veniant ad synodum, nisi sponte vo- luerint, imperari. *Stephan. & alii ad Damas. c. 5. in fin.*

CAPUT XXI.

Nullus, qui suis est rebus spoliatus, aut a sede propria vi, aut terrore pulsus, antequam omnia sibi ablata ei legibus restituantur, & ipse pacifice diu suis fruatur honoribus, sedique propriae regulariter restitutus, ejus multo tempo- re libere potiatur honore, juxta canonicam ac- culari, vocari, judicari, aut damnari institutio- nem potest. Eusebius Caesariensis Episcopus in Ecclesiastica historia de quadam muliere, quæ pro castitate a marito accusabatur, ait: „Præce- ptum, vel interdictum * est ab Imperatore le- ge lata, ut primo permetteretur ei rem fami- liarem libere diutius ordinare, tum deinde ref- ponderet objectis. Hæc omnes leges tam Ec- clesiasticæ, quæ & vulgares, publicæque præci- piant“, &c. Leo Episcopus synodo Calcedo- nensi: „Optaveram equidem“, &c. Quia vero non ignoramus per pravas emulationes multarum Ecclesiarum statum fuisse turbatum, plurimosque fratres injuste sedibus suis pulsos, & in exilia de- portatos, atque in locum superstitum alios sub- stitutos. His primitus vulneribus adhibeatur me- dicina justitiæ, nec quisquam ita careat propriis, ut alter utatur alienis, quem ita errorem omnes relinquunt, ut nemini quidem perire honor de- beat, sed prioribus Episcopis cum omni privile- gio suo jus proprium reformetur. Eadem & anti- qui Apostolici, qui fuerunt ante synodum Nicæ- nam, sanxerunt. Eadem synodus, quæ habita est in Larissa * sub Valeriano * loquitur. Eadem plu- rimæ Romanæ synodi testantur. Eadem Papa Symmachus, & cæteri sancti patres sanxerunt.

* *indictum.*

* *Lampsa- co, al. Valenti- niano.*

Isidorus in prologo concil. Capitul. lib. 7. c. 129. in additis.

TITULUS III.

DE PÆNA ILLIUS QUI SPOLIAT.

CAPUT I.

EST in antiquis Ecclesiæ statutis decretum, ^{11. q. 2. c. 7.} ^{In antiquis.} ut qui aliena invadit, non exeat impunitus, sed cum multiplicatione omnia restituat. Unde & in Evangelio scriptum est: *Quod si aliquem defraudaverit, reddo quadruplum.* Et in legibus saeculi cautum habetur: *Qui rem surripit alienam, illi, cujus res direpta est, in undecuplum*, quæ sublata sunt, restituat.* Et in lege divina legitur: *Maledictus omnis, qui transfert terminos proximi sui, & dicit omnis populus, Amen.* *Symm. in syn. Rom. V. in med. Euseb. ep. 2. in fin. Jul. ep. 2. c. 1. Joann. ep. 1. in princ. Ivo part. 5. c. 249. & part. 3. c. 149. & part. 13. c. 1. & 37. decret. Burch. lib. 11. c. 25. & 27. Casar. lib. 7. c. 42.*

^{Luc. 19. 12. q. 2. In legibus, c. 10.}

* *decuplum.* ^{Deut. 28.}

CAPUT II.

Si quis Episcopum præter hujus sanctæ sedis sententiam damnare, aut propria pellere sede praesumpserit, sciat se irrecuperabiliter esse dam- natum, & proprio carere perpetim honore, eos- que qui absque hujus sedis sunt ejeti sententia, vel damnati, hujus sanctæ sedis auctoritate scito- re pristinam recipere communionem, & in pro- priis restitui sedibus, quoniam, & prius a tem- pore scilicet Apostolorum, hæc huic sedi sanctæ concessa sunt, & postea in Nicæna synodo corro- borata. *Jul. epist. 1. ante fin. Anselm. lib. 2. cap. 43.*

CAPUT III.

Ut si quis potentum quemlibet expoliaverit, & admonente Episcopo non reddiderit, excom- municetur. *Hadrían. ad Episc. Mediom. c. 61. Anselm. lib. 7. c. 164.*

CAPUT IV.

Si quis de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem, aut religiosum expoliaverit, & man- daverit eum ad se venire Episcopus, ut audiatur, & is contempserit, invicem mox scripta percur- rant per omnes Provinciæ Episcopos, & quoscum- que adire potuerint, ut excommunicatus habeatur ipse, donec obediat, & reddat aliena. *Tolet. l. c. 11. Anselm. lib. 7. c. 164.*

^{24. q. 3. c. 21.}

CAPUT V.

Qui lateri Regis adhærent, vel potentia sæcu- lari insulant, res alienas competere cognovi- mus, & nullis exertis actionibus, aut convictio- nibus * prærogatis, non solum miseros de agris, ^{* *conditio- nibus.*} sed etiam de domibus propriis exulare. Idcirco in remedium consulentes decernimus, ut deinceps hujus mali licentiam quispiam non habeat, sed secundum canonem, atque legum tenorem caus- farum suarum actionem proponant, ut nullus mi- serorum rebus suis per vim, aut assentionem quamlibet defraudetur. Qui contra dispositum nostrum, & antiquorum patrum, & Regum ve- nire temptaverint, anathematis ultione plectan- tur. *Matisc. II. c. 4.*

Vide Xyst. II. ep. 2. in med. supra tit. prox. c. Fratres quos.

De Probationibus.

TITULUS I.
DE PROBATIONUM NECESSITATE.
CAPUT I.3. q. 3. c. 7.
c. 8.

Accusatores, & accusationes, quas leges sæculi non adfiscunt, & nos unanimiter submovemus. Nec fiat in districta probatione impietas, cum recta sit iudicii in electione sententia. *Nican. cap. 23. apud Jul. epist. 2. cap. 5. Telesph. epist. 1. cap. 4. Callist. epist. 2. cap. 4. Steph. epist. 2. cap. 3. Hadr. Pap. cap. 11. ad Episc. Mediom. Burch. lib. 1. cap. 144. Ivo part. 5. cap. 257. decret. Anselm. lib. 3. cap. 23. Isidor. in prologo Concil. Capitul. lib. 7. c. 108. c. 307. c. in additis cap. 148.*

CAPUT II.

3. q. 2. c. 1.

Decernimus non credi accusatori, qui absente adversario causam suggerit, ante utriusque partis discussionem. *Nican. cap. 33. apud Jul. epist. 2. cap. 9. Telesph. epist. 1. cap. 4. Burch. lib. 1. cap. 144. Ivo part. 5. cap. 257. decret.*

CAPUT III.

Incerta nemo umquam Pontificum iudicare præsumat, quia quamvis vera sint, non tamen credenda, nisi quæ manifestis iudiciis comprobantur, nisi quæ manifesto iudicio convincuntur, nisi quæ iudicario ordine publicantur. *Nican. c. 57. apud Jul. epist. 2. cap. 19. Vict. epist. 1. in princ. Xyst. II. epist. 2. ante fin. Isid. in prolog. concil. Capitul. lib. 7. cap. 259. Ivo lib. 4. tit. 11. cap. 7.*

CAPUT IV.

De prob. c.
17. ap. Greg.
IX. c. in 4.
coll. cap. 3.

Quoniam contra falsam assertionem iniqui iudicii innocens litigator quandoque non potest veram negationem probare, cum negantis factum per rerum naturam nulla sit directa probatio, ne falsitas veritati præjudicet, aut iniquitas prævaleat æquitati, statuimus, ut tam in ordinario iudicio, quam extraordinario, iudex semper adhibeat aut publicam, si potest habere, personam, aut duos viros idoneos, qui fideliter universa iudicii acta conscribant, videlicet citationes, dilationes, recusationes, & exceptiones, petitiones, & responiones, interrogationes, confessiones, testium depositiones, instrumentorum productiones, interlocutiones, appellationes, renuntiationes, conclusiones, & cætera, quæ occurrunt competenti ordine conscribenda, designando loca, tempora, & personas; & omnia sic conscripta partibus tribuantur, ita quod originalia penes scriptores remaneant, ubi si super processu iudicis fuerit suborta contentio, per hæc possit veritas declarari. Hoc adhibito moderamine, quatenus sic honestis, & discretis deferatur iudicibus, quod per improvidos, & iniquos innocentum iustitia non lædatur. Iudex autem, qui constitutionem istam neglexerit observare, si propter ejus negligentiam aliquid difficultatis emerferit, per superiorem iudicem animadversione debita castigetur,

nec pro ipsius præsumatur processu, nisi quatenus in causa legitimis constiterit documentis. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 38.*

CAPUT V.

Euphemius Episcopus, dum non probasset omnia, quæ testificabatur, prima pollicitatione damnatus est, & accepit anathema, dum non docuisset omnia. Et subscripserunt omnes Episcopi in ejus damnationem. Leo diaconus urbis Romæ dixit: „ Ex te enim damnaberis, quoniam „ Pontificem, qui te consecravit coepiscopum, „ condemnabas, & accusabas, „ &c. *Syn. Rom. sub Xyst. III. in actis contra Polychronium.*

CAPUT VI.

Deus omnipotens, ut nos a præcipitata sententia prolatione compesceret, cum omnia nuda, & aperta sint oculis ejus, mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare, priusquam manifeste agnosceret, quæ dicebantur. Unde ipse ait: *Descendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, ut sciam, &c.* „ Mala audita nullum movent, nec passim dicta absque certa probatione quisquam umquam credat, sed ante audita diligenter inquirat, ne præcipitando quidquam aliquis agat, &c. Nullum ante veram, justamque probationem iudicare, aut damnare debemus, manifeste Apostolo dicente Paulo, qui ait: *Tu quis es, qui iudicas servum alienum? suo enim Domino stat, aut cadit.* *Evar. epist. 2. ante med. Greg. lib. 19. Moral. cap. 23. apud Aquisgr. cap. 37. Tribur. cap. 22. Burch. lib. 11. cap. 9. Ivo lib. 4. tit. 11. cap. 9. panorm. c. Anselm. lib. 3. cap. 63.*

CAPUT VII.

De occultis cordis alieni temere iudicare, peccatum est, & eum, cujus non videntur opera, nisi bona, iniquum est ex suspitione reprehendere, cum eorum, quæ sunt incognita, solus Deus iudex sit justus, qui inspector est verus. Unde scriptum est: *incerta non iudicemus quoadusque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, &c.* Et quamvis vera sint, non tamen credenda sunt, nisi certis iudiciis comprobentur, nisi quæ manifesto iudicio convincuntur, nisi quæ iudicario ordine publicantur. Nullus ergo potest humano condemnari examine, quem Deus suo iudicio reservavit. *Xyst. II. epist. 2. ante fin. Zephyr. epist. 1. ante fin. Euseb. ep. 2. post med. Joann. ep. 1. in princ. Capitul. lib. 7. cap. 259.*

CAPUT VIII.

Si quis Episcopus, Presbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus apud Episcopos, quia alibi non oportet, a qualibet persona, quæ rite recipienda est, fuerint accusati, quicumque fuerit, sive ille sit sublimis vir honoris, sive ullius alterius dignitatis, qui hoc genus illaudabilis intentio-

4. q. 1. c. 29.

Genes. 18.

30. q. 5. Nullum, c. 10.

Rom. 1.

1. Cor. 4.

2. q. 7. c. 50.

tio-

2. 9. 3. c. 1. fionis arripuerit, noverit probationis documenta se debere inferre. Si quis ergo circa hujusmodi personas non probanda detulerit, auctoritate hujus sanctionis intelligat se jacturam infamiae sustinere, ut damno pudoris, aestimationis dispendio discat, sibi alienae verecundiae impune insidiari non licere. *Cajus epist. 1. cap. 3. Xyst. III. epist. unic. cap. 4. Hadrian. ad Episc. Mediom. c. 22. vel 24. Anselm. lib. 3. cap. 45. Cod. Theodos. lib. 16. tit. 2. const. 41. Capitul. lib. 7. cap. 438. vel 365.*

CAPUT IX.

1. Cor. 4. Audivimus apud vos, vestrosque diversa judicia fieri, & incerta judicari. Incerta carissimi nulloatenus judicemus, quoadusque veniat Dominus, qui latentia producet in lucem, & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, quia quamvis vera sint, non tamen credenda sunt, nisi quae manifestis indiciis comprobantur, nisi quae manifesto judicio convicuntur, nisi quae judiciario ordine publicantur. *Victor ep. 1. post princ. Nicen. cap. 57. apud Jul. epist. 2. c. 19. Xyst. II. epist. 2. ante fin. Capit. lib. 7. cap. 259. Ivo lib. 4. tit. 11. cap. 6. panorm.*

CAPUT X.

3. 9. 6. c. 1. Qui non probaverit, quod objecit, poenam, quam intulerit, ipse patiatur. *Fabian. epist. 3. post princ. Xyst. III. ep. unic. Capit. lib. 7. c. 253.*

CAPUT XI.

32. 9. 5. c. ult. Non facile quisquam ex suspicionibus abstinetur qui utique submovebitur, si ejus flagitium detegatur. Cum ergo par causa sit, interdum probatione cessante, vindictae ratio conquiescit. *Innoc. epist. 3. cap. 4. Raban. c. 3. de poenit. Ivo part. 8. cap. 214. decret.*

CAPUT XII.

6. 9. 5. c. 1. Quod ait, ut illuc personam dirigere debeamus, qua praesente de iis, quae dicuntur, possit esse probatio; esset utcumque excusabile, si unquam ratio ei, qui accusatur, necessitatem probationis imponeret. At postquam non tibi, sed accusantibus hoc onus incumbit, ad nos, sicut praefati sumus, dilatione cessante venire non desinas. *Greg. lib. 5. registr. epist. 25. Maximo.*

CAPUT XIII.

2. 9. 3. c. 4. Si quis Episcopum, presbyterum, vel diaconem falsis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei esse communionem. *Elib. cap. 75. Burch. lib. 2. cap. 195. Ivo part. 6. cap. 240. decret.*

CAPUT XIV.

* vel, al. De iis, qui scripturas sacras tradidisse dicuntur, vel vasa Dominica, vel nomina fratrum suorum, placuit, ut quicumque eorum in actis publicis fuerit detectus, non * verbis nudis, ab ordine cleri amoveatur. *Arelat. I. cap. 13.*

CAPUT XV.

3. 9. 10. c. 1. Quoties clericis ab accusatoribus multa crimina subiciuntur, si unum ex eis, de quo primo actum est, probare non possunt, ad reliqua non admittantur. *Carth. cap. 131. G. Carth. VII. c. 3. L. Afric. cap. 97. L. Burch. lib. 2. cap. 198. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 12. panorm. & part. 6. c. 271. decret. Capitul. lib. 1. cap. 45. & lib. 7. c. 100.*

Raban. cap. 1. de poenitent. Caesar. lib. 5. cap. 61.

CAPUT XVI.

Episcopus si clerico, vel laico crimen imposuerit, deducatur ad probationem in synodum. *Carth. IV. cap. 29. Caesar. lib. 4. cap. 90.*

CAPUT XVII.

11. 9. 2. c. 33. & 40. Si quis clericus documenta, quibus Ecclesiae possessio firmatur, aut suppressere, aut negare, aut adversariis tradere praesumpserit, quidquid per absentiam documentorum damni Ecclesiae illatum est, de propriis facultatibus reddat, & communione privetur. Hi etiam, qui in damno Ecclesiae impie sollicitati, a traditoribus aliquid acceperint, superiori sententia teneantur. *Agath. cap. 26. Raban. cap. 18. de poenit. Burch. lib. 3. cap. 183. Ivo part. 3. cap. 156. decret. Anselm. lib. 5. cap. 76. Caesar. lib. 7. cap. 99.*

CAPUT XVIII.

3. 9. 9. c. 9. Dignum est, ut vita innocentis nulla maculetur perniciie accusatoris. Ideo quisquis a quolibet criminaatur, non ante accusatus supplicio detur, quam accusator praesentetur, atque legum, & canonum sententia exquiratur. Quod si indigna ad accusandum persona invenitur, ad ejus accusationem non judicetur. *Tolet. VI. cap. 11. Vormation. cap. 42. Tullen. post epist. syn. Burch. lib. 16. cap. 5.*

CAPUT XIX.

Decrevimus, ut nullus deinceps ex palatini ordinis gradu, vel religionis sanctae conventu regiae sublimitatis astu, vel profanae potestatis instructu, sive quorumlibet hominum malitiosae voluntatis obnoxa, citra manifestum & ejusdem * culpa suae iudicium ab honore sui ordinis, vel servitio domus regiae arceatur. Non antea vinculorum nexibus illigetur, non quaestioni subdatur, non quibuslibet tormentorum, vel flagellorum generibus maceretur, non rebus privetur, non etiam carceralibus custodiis mancipetur, neque adhibitis hinc inde iniuriis occasionibus abdicetur; per quod illi violenta, occulta, vel fraudulenta professio extrahatur. Sed is, qui accusatur gradum sui ordinis teneat, & nihil ante de supradictorum capitulorum nocibilitate praesentens in publica sacerdotum, seniorum, atque etiam gardingorum discussione deductus, & iustissime perquisitus, aut obnoxius reatui detectae culpa legum poenas excipiat, aut innoxius iudicio omnium comprobatus appareat. *Tolet. XIII. cap. 2.*

CAPUT XX.

Ne ad proferendam sententiam unquam precipites simus, aut temere, indiligerterque indiscussa quaeque quoquo modo judicemus, sed exemplo Domini descendamus, videamus, & iusto examine criminosos diligenter perscrutemur, sicut ipse Sodomam; ut videamus, utrum claustrum populi compleveriat, nec ne, nam mala audita nullum moveant, sed ante audita diligenter inquirat. *Tribur. c. 22. vide Evarist. epist. 2. in med. Genes. 18.*

CAPUT XXI.

Julius constituit, ut notitia, quae omnibus fidem facit, per notarios colligeretur, & ut omnium

mnium monumentorum in Ecclesia confectio per primicerium notariorum celebraretur, sive quod cautiones, vel instrumenta, vel donationes, vel commutationes, vel traditiones, aut testamenta, vel colligationes, aut manumissiones clericorum in Ecclesia per scrinium sanctum celebrentur. *Damas. in Jul.*

TITULUS II.

QUALES TESTES ESSE DEBEANT.

CAPUT I.

Decernimus nec accusatores, vel testes suscipi, qui non sunt idonei. *Nicæn. c. 33. apud Jul. ep. 2. c. 9. Burch. lib. 1. c. 144. Ivo part. 5. c. 257. decret.*

CAPUT II.

Censemus, neque eos, qui cum inimicis morantur, ad accusationem, vel ad testimonium recipiendos. *Nicæn. c. 41. apud Jul. epist. 2. cap. 10. Telesph. epist. 1. c. 4. Burch. lib. 1. c. 144. Ivo part. 5. c. 257. decret.*

CAPUT III.

15. q. 3. c. nlr.
* confessio. Nemini de se confesso credi potest super crimen alienum, quoniam ejus, atque omnis rei confessio * periculosa est, & admitti adversus quemlibet non debet. *Nicæn. c. 55. apud Jul. ep. 2. c. 18. Dionys. ep. 2. post med. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 17. panorm. & part. 5. c. 228. decret.*

CAPUT IV.

Primates accusatum discutientes Episcopum, non ante sententiam proferant damnationis, quam Apostolica freti auctoritate, aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes, & canonicè examinatos regulariter testes vincatur, &c. *Nicæn. c. 61. apud Jul. ep. 2. c. 26. Zephyr. ep. 1. in princ. Felix ep. 1. in princ. Burch. lib. 1. c. 154. & 157. Ivo lib. 4. tit. 12. cap. 11. panorm. & part. 5. c. 267. decret. Anselm. lib. 3. c. 65. & 66. Tarrac. lib. 2. c. 40.*

CAPUT V.

De testib. c. 21. Gr. IX. & c. 5. de judicis. in 1. coll.
Testimonium Christianorum adversus judæos in omnibus causis, cum illi adversus Christianos testibus suis utantur, recipiendum esse censemus, & anathemate decernimus feriendos, quicumque judæos voluerint in hac parte præferre, cum eos subjacere Christianis oporteat, & ab eis pro sola humanitate foveri. *Alexand. III. in concil. Later. c. 26.*

CAPUT VI.

De her. c. 13. Excommunicamus, §. Credentes. Gr. IX. & in 4. coll. cap. 12.
Credentes, receptores, defensores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus subjacere, firmiter statuentes, ut postquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contemplerit infra annum, ex tunc ipso jure sit factus infamis, nec ad publica officia, seu concilia, nec ad eligendos aliquos ad hujusmodi, nec ad testimonium admittatur. *Innoc. III. in concil. gener. Later. c. 3.*

CAPUT VII.

De testib. & attest. c. Licet. 47. Gr. IX. & c. ult. eod. tit. in 4. coll. 3. q. 9. c. 18. Absens.
Quales debeant esse testes in causa matrimonii. *Innoc. in concil. gener. Later. cap. 52. Vide lib. de matrim. tit. XXXVI. de test. in causa matrimonii.*

CAPUT VIII.

Neque affinis testis admittatur. *Felix in syn.*

LXX. Episc. ep. 2. in med. Hadr. c. 5. item. 7. ad Episc. Mediom. Ivo part. 6. c. 331. decret. Anselm. lib. 3. cap. 7. Capitul. lib. 7. c. 143. in addit. Cæsar. lib. 5. c. 30.

CAPUT IX.

Testes, & accusatores sine aliqua sint infamia, uxores, & filios habentes, & omnino Christum prædicantes. *Silvest. in syn. Rom. CCLXXVIII. Episc. Hadr. ad Episc. Mediom. c. 68. vel 72. Magunt. sub Arnulph. c. 12. Ivo part. 5. c. 334. Capitul. lib. 1. c. 139.*

CAPUT X.

Testimonium laici adversus clericum nemo recipiat. *Silvest. in syn. Rom. CCLXXVIII. Episc. & in syn. Rom. CCLXXXIV. Episc. c. 14. Longob. lib. 2. tit. 51. c. 12. Hadr. Papa c. 68. ad Episc. Mediom. Anselm. lib. 3. c. 23. Ivo lib. 4. tit. 8. c. 6. & 7. panorm. & part. 6. c. 334. decret. Cæsar. lib. 5. c. 33.*

CAPUT XI.

Nulli infami, atque sacrilego de quocumque liceat negotio adversus religiosum Christianum, quamvis humilis, servilisque persona sit, testimonium dicere, nec de qualibet re, actione, aut inscriptione Christianum impetere. *Felix II. in syn. Rom. ep. 1. c. 5.*

CAPUT XII.

Ut testificandi, vel accusandi licentia denegatur his, qui Christianæ religionis, & nominis dignitatem, & suæ legis, vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerint. *Felix II. in syn. Rom. ep. 1. c. 9.*

CAPUT XIII.

Hæretici, a quibus nimium opprimimur, excommunicatique homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores, venefici, adulteri, & qui raptum fecerint, vel falsum testimonium dixerint, seu qui ad sortilegos, magosque concurrerint, nullatenus ad accusationem, vel ad testimonium erunt admittendi. *Felix II. in syn. Rom. ep. 1. cap. 15.*

CAPUT XIV.

Per servos, de his, quæ (adversarii Symmacho) obiciebant, secum loquebantur posse convincere, addentes, ut ipse mancipia traderet, quibus, quantum illi asserebant, posset in judicatione superari. Quæ res canonibus, & ipsis publicis erat legibus inimica, cum patrum statuta sanxissent, ut quos ad accusationem leges sæculi non admittunt, iis dicendi in cognitione, vel assequendi aliquid*, neganda esset licentia. *Synod. IV. Rom. sub Symm. vide Ennod. pro Symmach. post princ.*

CAPUT XV.

Contra Episcopum hæreticus testis non admittatur. *Apost. c. 75.*

CAPUT XVI.

Clemens cum collegis suis statuit, dicens: Accusandi, vel testificandi licentia denegatur his, qui Christianæ religionis, & nominis dignitatem, & suæ legis, vel sui propositi normam, aut regulariter prohibita neglexerint, transgressores enim sponte legis suæ, ejusque violatores, & recedentes apostatæ nominantur, omnis enim apostata re-

refutandus est ante revisionem suam, non in ac-
 culatione recte agentium, aut testimonio susci-
 piendus, quia vir duplex animo inconstans est in
 omnibus viis suis. *Anaclet. ep. 1. post princ. Ivo*
lib. 4. tit. 7. c. 8. panorm. & part. 5. cap. 237.
decret.

CAPUT XVII.

3. 9. 3. c. 2. Accusatores, & testes esse non possunt, qui
 heri, aut nudius tertius inimici fuerint, ne irati
 nocere cupiant, vel læsi se ulcisci velint, inoffen-
 sus igitur accusatorum, & testium affectus que-
 rendus est, & non suspectus. *Anaclet. epist. 3. in*
med. Burch. lib. 1. cap. 152. Ivo lib. 4. tit. 8.
cap. 2. panorm. & part. 5. cap. 239. decret.
Anselm. lib. 3. cap. 14. Tarrac. lib. 2. cap. 2.

CAPUT XVIII.

3. 9. 4. c. 10. Detractores, & auctores inimicorum ab Epi-
 scopali submovemus accusatione, vel testimonio.
Zephyr. epist. 1. in princ. Anselm. lib. 3. c. 35.
in Rom.

CAPUT XIX.

3. 9. 4. c. 4. Confanguineorum. Quisquis non est legitime conjunctus, vel abs-
 que dotali titulo, ac benedictione sacerdotis
 constat copulatus, sacerdotes, vel legitime
 conjunctos criminari, vel in eos testificari mini-
 me potest, quoniam omnis incesti macu-
 la pollutus infamis est, &c. Omnes, qui in recta
 fide suspecti sunt, in accusatione sacerdotum, &
 eorum, super quorum fide non hæsitatur, minime
 recipiantur, & in testimonio humano dubii ha-
 beantur. Infirmari ergo oportet eorum vocem,
 de quorum fide dubitatur, nec eis omnino est cre-
 dendum, qui rectam fidem ignorant, &c. *Callist.*
ep. 2. in med. c. 5. Burch. lib. 1. c. 171. & lib.
7. c. 1. Ivo part. 9. c. 23. decr. Tarr. lib. 5. c. 71.

CAPUT XX.

3. 9. 9. c. 15. Similiter testes per quamcumque scripturam
 testimonium non proferant, sed præsentem de his,
 quæ viderunt, & noverunt veraciter testimo-
 nium dicant, nec de aliis causis, vel negotiis dicant
 testimoniū, nisi de his, quæ sub præsentia eorum a-
 cta esse nolcuntur. Accusatoris vero [confanguini
 3. 9. 5. c. 1. Confanguinei. nei adversus extraneos testimonium non dicant,
 nec familiaris, vel de domo prodeuntes, sed si vo-
 luerint, & invicem consenserint inter se parentes
 tantummodo testificentur, & non in alios. Nec
 3. 9. 5. c. 12. [accusatores, vel testes suspecti recipiantur,
 quia propinquitatis, & familiaritatis, ac domina-
 tionis affectio veritatem impedire solet. Amor
 carnalis, & timor, atque avaritia, plerumque
 sensus hebetant humanos, & pervertunt opinio-
 nes, ut questum pietatem putent, & pecuniā quasi
 mercedem prudentiæ. *Callist. ep. 2. post med.*
Burch. lib. 1. c. 171. Ivo lib. 4. tit. 8. cap. 3. &
c. 9. panorm. & part. 5. c. 289. decret. Anselm.
lib. 3. c. 54.

CAPUT XXI.

3. 9. 5. c. 4. Suspectos, aut inimicos, aut facile litigantes,
 & eos, qui non sunt bonæ conversationis, aut
 quorum vita est accusabilis, & qui rectam non
 tenent, & docent fidem, accusatores esse, & testes,
 & antecessores nostri Apostolica repulerunt au-
 thoritate, & nos submovemus. *Ponzian. epist.*
2. in princ. Anselm. lib. 3. c. 16.
Tom. VI.

CAPUT XXII.

Nec ullus unquam præsumat accusator simul
 esse, & iudex, vel testis; quoniam in omni iudicio
 quatuor personas necesse est semper adesse, id est,
 iudices electos, & accusatores, ac defensores, at-
 que testes. *Fabian. ep. 2. ante fin. Burch. lib. 16.*
c. 15. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 27. panorm. & part. 6.
c. 321. decret. Anselm. lib. 3. c. 72. Cesar. lib. 5.
c. 51. Tarrac. lib. 2. c. 7. Capitul. lib. 7. c. 339.
& Isidor. in etymolog.

CAPUT XXIII.

Eorum accusandi sacerdotes, vel testificandi
 in eos vocem obstruimus, quos humanis, & di-
 vinis vocibus damnatos, vel mortuos esse agno-
 scimus. *Steph. ep. 2. in med.*

CAPUT XXIV.

Qui falsum testimonium dixerint nullatenus
 ad accusationem sunt admittendi. [Nulli infami
 unquam, atque sacrilego, de quocumque nego-
 tio liceat adversus religiosum Christianum,
 quamvis humilis, servilisque persona sit, testi-
 monium dicere, nec de qualibet re, actione, vel
 inscriptione Christianum impetere. Omnibus
 quoque similiter accusandi, vel testificandi licen-
 tia denegatur, qui Christianæ religionis, & nomi-
 nis dignitatem, & suæ legis, vel sui propositi nor-
 mam, aut regulariter prohibita neglexerint. *Eu-*
tychian. ep. 2. in med. Ivo part. 6. c. 333. decret.
& lib. 4. tit. 8. cap. 8. panorm. Anselm. lib. 3.
cap. 25. Cesar. aug. lib. 5. cap. 35. Tarrac. lib. 2.
cap. 14.

CAPUT XXV.

Homicidæ, malefici, fures, sacrilegi, raptores,
 adulteri, incesti, venefici, suspecti, criminosi,
 domestici, perjuri, & qui raptum fecerunt, vel
 falsum testimonium dixerunt, seu qui ad sacrile-
 gos *, divinosque concurrerunt, similesque eo-
 rum nullatenus ad accusationem, vel ad testimo-
 nium erunt admittendi, quia infames sunt, & ju-
 ste repellendi, quia funesta est vox eorum, vo-
 cem enim funestam in omnibus interdici potius,
 quam audiri oportet. *Euseb. epist. 3. in princip.*
Hadr. Papa cap. 63. ad Episc. Mediom. Burch.
lib. 16. cap. 4. Ivo part. 10. cap. 27. decret. An-
selm. lib. 3. cap. 19. Capitul. lib. 7. cap. 369.

CAPUT XXVI.

Eorum os accusandi sacerdotes, vel testifican-
 di in eos obstruimus, quos non humanis, sed di-
 vinis vocibus mortuos esse scimus, quoniam in-
 fidelis homo mortuus est in corpore vivente. *Mil-*
tiad. epist. 1. post princ.

CAPUT XXVII.

Accusatores Episcoporum, & testes absque
 ulla infamia, aut suspitione, vel manifesta ma-
 cula, & veræ fidei planiter instructi esse debent, &
 tales, quales ad sacerdotium eligere jubet divina
 auctoritas, quoniam sacerdotes, ut antiqua tra-
 dit auctoritas, criminari non possunt, nec in eos
 testificari, qui ad eundem non debent, nec possunt
 provehi honorem. *Damas. epist. 3. post princip.*
Burch. lib. 1. cap. 172. Ivo lib. 4. tit. 8. cap. 4.
panorm. & part. 5. cap. 290. decret.

CAPUT XXVIII.

Accusatores, & iudices non idem sint, sed per
 se

se accusatores, per se iudices, per se testes, per se accusati, unusquisque in suo ordinabiliter ordine. *Damas. epist. 3. ante med. Burch. lib. 16. c. 31. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 20. panorm. C. part. 6. cap. 336. decret.*

CAPUT XXIX.

Quæro ab his iudicium, quod prætendunt, ubi nam possit agitari, an apud ipsos, ut iidem sint inimici, & testes, & iudices. Sed tali iudicio, nec humana debeat committi negotia, ne dum divinæ legis integritas. *Gelas. epist. ad Faust. in fin. epist. Nicol. ad Michael. Imperat. ante med.*

CAPUT XXX.

2. q. 1. c. 6. De personis accusantium, ac testificantium subtiliter quærendum est, cujus conditionis, cuiusve opinionis, aut ne inopes sint, aut ne forte aliquas contra prædictum Episcopum inimicitias habuissent, & utrum testimonium ex auditu dixerunt, aut certe si scire specialiter testati sunt, &c. *Greg. lib. 11. epist. 50. Joanni Defensori. Anselm. lib. 3. cap. 90. al. 93. Casar. lib. 5. c. 54.*

CAPUT XXXI.

Quod dicit Episcopus (*Stephanus*) quia se absente, aliqui vilissimi sint testes exhibitii. Hoc si verum est, nullius esse momenti lege noscendum est, constitutione novella, quæ de testibus loquitur cap. xvi. * &c. Quales autem testes, vel cuius opinionis ad testimonium admittendi sunt, plurimæ leges ostendunt, quæ pene nulli habentur incognitæ, quæ etiam & illud sanciant, ut vilissimis testibus sine corporali discussione credi non debeat, &c. *Greg. lib. 11. reg. epist. 54. ad fin. Joann. Defensori. Authent. de testib. §. Et hic vero, C. §. Testes.*

CAPUT XXXII.

2. q. 7. c. 53. Placuit eorum accusandi sacerdotes, & testificandi in eos vocem obstruere, quos non humanis, sed divinis vocibus mortuos esse scimus, quia vocem funestam interdici * potius, quam audiri oportet. *Hadr. ad Episc. Mediom. c. 29. Capit. lib. 7. cap. 322. C. 440. vide Steph. ep. 2. Milriad. epist. 1.*

CAPUT XXXIII.

5. q. 11. c. 3. Non est credendum contra alios eorum confessioni, qui criminibus implicantur, nisi se prius probaverint innocentes, quia periculosa est, & admitti non debet rei adversus quemcumque confessio. *Hadr. ad Episc. Mediom. cap. 31. Capit. lib. 6. cap. 324.*

CAPUT XXXIV.

Judex criminiosum discutens, non ante sententiam proferat capitalem, quam aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes testes convincatur. *Hadr. ad Episc. Mediom. c. 53. Anian. lib. 9. tit. 30. constit. 1. Cod. Theod. sive 40. in integro libro, quæ est constit. 16. lib. 9. tit. 47. Cod. Just. Burch. lib. 15. cap. 6. Ivo lib. 4. tit. 11. cap. 5. panorm. Anselm. lib. 3. cap. 77. Capitul. lib. 7. cap. 170. C. lib. 5. cap. 156.*

CAPUT XXXV.

2. q. 4. c. ult. Nullam damnationem Episcoporum esse unquam censemus, nisi aut ante legitimum numerum Episcoporum, qui sit per duodecim Episcopos, aut certe probata sententia per idoneos, qui

tales sint, qui & accusare possint, ut prius ad sacra Christi quatuor evangelia sacramenta præstant, quod nil tallum deoro nant. *Leo IV. epist. ad Episcop. Britann. Ivo part. 5. cap. 116. decret.*

CAPUT XXXVI.

Ne inimicorum domesticis testes adhibeantur. *vid. 4. q. 4. Nicolaus ad Michael. Imperat. in med. cap. 3.*

CAPUT XXXVII.

Multi sunt, qui contra Ecclesiasticam regulam pugnare videntur, & per testes redemptos putant se ad accusationem admitti debere, qui omnino non admittantur, nisi actis publicis docuerint omni se suspitione carere. *Arelat. I. cap. 13.*

CAPUT XXXVIII.

Testes non recipiantur, qui ad accusandum non admittuntur, neque hi, quos accusator de domo sua attulerit. Minor quatuordecim annis testis non recipiatur. *Carth. cap. 132. alii 131. G. Afric. cap. 98. L. Carth. VII. cap. 4. L. Magunt. sub Arnulph. cap. 23. Burch. lib. 16. c. 20. Ivo lib. 4. tit. 8. cap. 1. panorm. C. part. 6. c. 364. decret. Capitul. lib. 7. cap. 101. Raban. c. 1. de pœnit.*

CAPUT XXXIX.

Ejus, qui frequenter litigat, & ad causandum facilis est, testimonium nemo absque grandi examine recipiat. *Carth. IV. cap. 58.*

CAPUT XL.

Non potest erga homines esse fidelis, qui Deo extiterit infidelis*. *Judæi ergo, qui dudum Christiani effecti sunt, & nunc Christi fidem prævaricati sunt, ad testimonium dicendum admitti non debent, quamvis esse se Christianos annuntient, quia sicut in fide Christi suspecti sunt, ita in testimonio humano dubii habentur. Infirmari ergo oportet eorum testimonium, qui in fide falsi docentur, nec eis est credendum, qui veritatis a se fidem abjecerunt. Tol. IV. cap. 63. Ivo part. 13. cap. 96. decret.*

CAPUT XLI.

Liberto adversus Ecclesiam, cujus juris extitit, accusandi, vel testificandi denegetur licentia. *Episcop. 2. q. 2. c. 8.* Si præsumperit, placet, ut stante commutatione, in servitutem propriam revocetur, cui nocere conatur. *Tol. IV. cap. 67. Burch. lib. 3. c. 176. Ivo part. 3. c. 237. C. part. 16. c. 65. decret.*

CAPUT XLII.

His (loquitur de presbyteris, & diaconis, qui de familia Ecclesiæ fuerunt manumissi) sicut & cæteris Ecclesiæ libertis accusandi, vel testificandi adversus Ecclesiam aditus intercluditur, ad quod si aspiraverint, non solum libertatis beneficio careant, sed etiam honoris gradu, quem non dignitate naturæ, sed temporis necessitate promeruerunt. *Tol. IV. cap. 73.*

CAPUT XLIII.

De testibus proditoris causa notatis, & postea restitutis. *Tol. XII. cap. 7. C. XIII. c. 1.*

CAPUT XLIV.

Summopere admonendi sunt comites, & iudices, ne viles, & indignas personas coram se permittant ad testimonium accedere, quoniam multi sunt, qui pejerare pro nihilo ducunt, in tantum, ut pro unius diei satietate, aut pro quolibet

bet parvo pretio, ad juramentum conduci possint, animalque suas perjurio perdere minime formident. Quamobrem tales nequaquam ad quodlibet testimonium admittendi sunt. Et hoc notandum, quod non solum, qui pejerant, sed qui perjuris consentiunt similiter * plectendi sunt damnatione. *Turonen. sub Carolo cap. 34. Ivo part. 16. cap. 337. decret.*

CAPUT XLV.

Testes probatissimi, & pauci de pluribus esse debent, tales, de quorum fide non dubitetur. Multum autem pravorum testium cupiditate, & falsitate læditur respublica. *Cabil. sub Carolo c. 21.*

CAPUT XLVI.

Non minus, quam quatuordecim annos ætatis habeat, qui ad testimonium admittendus est secundum censuram canonicæ institutionis, sicut in Africano concilio, cap. 98. &c. *Magunt. sub Arnulph. cap. 23. vide supra c.* Testes non recipiantur.

CAPUT XLVII.

Nos diximus, quia non possunt cohabitantes inimicis sp̄ceptabiles ad testimonium comprobari. *Phorius Episc. Tyri in causa Iba in concil. Chalced. act. 10. in princ. vide Nicæn. cap. 41. cap. Cenlemus. Thelesphor. epist. 1. cap. 4. Nicolaum ad Michael. Imperat. c. Ne inimicorum.*

CAPUT XLVIII.

Silvester constituit, ut nullus laicus crimen clerico audeat inferre. *Damas. in Silvest. Ludov. Imper. lib. 2. tit. 51. de testib. cap. 12. in Longobard. Burch. lib. 1. cap. 151. Ivo lib. 4. tit. 8. cap. 7. panorm. & part. 5. cap. 264. decret. Anselm. lib. 3. cap. 23. Casaraug. lib. 5. cap. 33. Tarrac. lib. 2. cap. 16.*

CAPUT XLIX.

Ego iudex datus sum, & non possum testari. *Maras presbyter in Chalced. concil. act. 16. post princ. vid. Damas. ep. 3. c. Accusatores, & iudices. Fabian. epist. 2. cap. Nec ullus.*

CAPUT L.

Absque veris, & innocentibus testibus, vel nisi manifeste canonicè convictos, aut sponte confessos, &c. non licet damnare. *Stephan. & alii ad Damas.*

TITULUS III.
DE NUMERO TESTIUM.

CAPUT I.

SI te non audierit, adhibe tecum unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum. *Christ. apud Matth. cap. 18. num. 16. v. Joann. cap. 8. Deuter. cap. 17. & 19. Paul. 2. ad Corinth. 13. ad Hebr. cap. 10.*

CAPUT II.

Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus. *Paul. 1. ad Thimot. 5. num. 19.*

CAPUT III.

Si aliquid mortale peccatum neophytus fecisse deprehendatur, & a duobus, vel tribus testibus vincatur, cesset a clero. Qui adversus hæc venerit, & impugnans magnam synodum, de suo clero periculum fubeat. *Nicæn. c. 2. Mart. Brac. cap. 22. Synod. sub Joann. IX. act. 2.*

CAPUT IV.

Duodecim uncis in libra probabitur censura, & in septuaginta duobus comparentibus damnabitur Præsul, &c. *Synod. contra Marcell.*

CAPUT V.

Non damnabitur Præsul nisi in septuaginta duobus testibus, &c. Presbyter autem Cardinalis, nisi quadraginta quatuor testibus non damnabitur. Diaconus Cardinarius constitutus urbis Romæ, nisi in viginti sex non damnabitur: subdiaconus, acolythus, exorcista, lector, ostiarius nisi in septem testibus non damnabitur. *Silvest. in epilogo syn. Rom. & in ipsa syn. Rom. CCLXXXIV. Episc. cap. 3. Hadrian. Papa cap. 68. ad Episc. Mediom. Magunt. sub Arnul. cap. 12. Burch. lib. 1. cap. 158. Ivo lib. 4. tit. 8. cap. 7. panorm. & part. 5. cap. 264. & part. 6. cap. 334. decret. Deusdæd. cap. 3. Capitul. lib. 1. cap. 139.*

CAPUT VI.

Si duo, vel tres viri consanguinitatem jurejurando firmaverint, vel ipsimet forte confessi fuerint, conjugia dissolvantur. *Urb. II. in syn. Troj. 35. q. 6. c. 4.*

CAPUT VII.

Contra Episcopum in testem hæreticus non admittatur, ne fidelis quidem, si unus tantum sit: *In ore enim duorum, vel trium stat omne verbum. Apoc. c. 75. Mast. 18.*

CAPUT VIII.

Patriarcha, vel Primates accusatum discutientes Episcopum, non ante sententiam proferant finitivam, quam Apostolica fulti auctoritate, aut reum se ipsum confiteatur, aut per innocentes, & regulariter examinatos vincatur testes, qui minori non sint numero, quam illi discipuli fuerunt, quos Dominus ad adjumentum Apostolorum eligere præcepit, id est, septuaginta duo. *Zephyr. ep. 1. in princ. Felix ep. 1. Nicæn. c. 61. apud Jul. ep. 2. c. 26. Burch. lib. 1. cap. 154. & 157. Ivo lib. 4. tit. 12. c. 11. panorm. & part. 5. c. 267. decret. Anselm. lib. 3. c. 35. & c. 65. & 66. Tarrac. lib. 2. c. 40.*

CAPUT IX.

Apostolus inquit, adversus presbyterum inscriptionem non recipendam absque duobus, vel tribus idoneis testibus. *Xyst. II. ep. 2. ante fin. 1. Tim. c. 5. 2. q. 7. c. 29. Accusatio.*

CAPUT X.

Cum liber homo crimine fuerit appetitus, nisi jam pridem repertus est alicujus sceleris reus, aut tribus testibus convictus, pœnæ succumbit, aut si convinci non potuerit, ad evangelium sacrum, quod sibi obiicitur, minime commisisse jurans, absolvitur. *Nicol. ad Consult. Bulgar. c. 86.*

CAPUT XI.

Si Episcopus dicat aliquem sibi soli crimen confessum, ille negat, non putet Episcopus, sibi injuriam fieri, si soli non credatur. Et si dicat scrupulo conscientie se non posse ei communicare, ab aliis Episcopis ei non communicabitur. Nihil igitur dicat, quod probare nequit. *Carth. c. 133. & 134. G. Carth. VII. c. 5. L. Afric. cap. 99. L. Ivo part. 5. c. 363. decret. & ep. 151. ad Olricum fratrem.*

CAPUT XII.

Si tantum Episcopus alieni sceleris se consci-

um novit, quamdiu probare non potest, nihil proferat, sed cum ipso ad compunctionem ejus secretis correptionibus elaborat. Quod si correptus pertinacior fuerit, & se communioni publicæ ingesserit, etiam si Episcopus in redarguendo illo, quem reum judicat, probatione deficiat, indemnatus licet, ab his qui nihil sciunt, secedere ad tempus, pro persona majoris auctoritatis jubetur, illo, quamdiu probari nihil potest, in communione omnium, præterquam ejus, qui eum reum judicat, permanente. *Vasion. c. 8. Ivo part. 5. cap. 364. decret. & epist. 151. ad Olricum fratrem.*

CAPUT XIII.

2. 9. 4. Placuit, c. 1.

1. Tim. 5.

Si quis aliquem clericorum in accusatione fornicationis impetit, secundum præceptum Pauli Apostoli, duo vel tria testimonia requirantur ab illo. Quod si non potuerit datis testimoniis approbare quod dixit, excommunicationem accusati accusator accipiat. *Brac. II. c. 8. Burch. lib. 2. c. 202, aliis 204. Ivo lib. 4. tit. 8. cap. 13. panorm. & part. 6. c. 276. decret. Capitul. lib. 5. cap. 340.*

CAPUT XIV.

Matt. 18.

In ore duorum, vel trium testium stat omne verbum, ut scriptis accepimus, a dominis commissos coram tribus testibus eo honore fungi volumus. *Trull. c. 85.*

CAPUT XV.

1. ad Tim. 5.

Daniel c. 13.

3. Reg. c. 21. Matt. 26.

Apostolus Timotheo præcepit, in cujus persona, ut Leo dicit, omnium Christi sacerdotum numerum erudit, ut accusatio adversus presbyterum non recipiatur, nisi sub duobus, aut tribus testibus. Et sacrum Nicænum concilium Neophytum Episcopum duobus, vel tribus testibus redargutum a clero abstinere præcipit. Sed quia in historia Susannæ duo testes, qui idonei videbantur, & in historia Naboth, & in historia Passionis Domini duo testes dixisse falsum testimonium legimus, &c. de numero testium idoneorum auctoritatem legum sequendam vidimus, ut septem testes idonei requirantur, & si ratio, vel causa coegerit, quatuordecim, vel viginti, & unus testis quarantur, ut veritas patefacta monstratur. *Trosch. c. 9.*

TITULUS IV.
DE FALSIS TESTIBUS.

CAPUT I.

MOX examinantur falsi testes, qui contra Ignatium juraverunt, & cum præscripta a synodo satisfactione poenitentiae, recepti sunt ad communionem Ecclesiae. *Syn. VIII. sub Hadr. II. act. 9. ante fin.*

CAPUT II.

De falsis testibus non admittendis ad accusandum, aut ad testimonium dicendum. *Fœlix II. in syn. Rom. ep. 1. c. 5. Eutych. ep. 2. in med. Euseb. ep. 3. in princ.*

CAPUT III.

Eccles. 12. d. 4. 9. 4. Nul-lus, c. 2.

Scriptum est: Abominatur Dominus labia mendacia, & testem fallacem proferentem mendacia, & seminantem inter fratres scandala, atque livigia, &c. *Damas. ep. 3. ante med.*

Burch. lib. 16. c. 31. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 26. panorm. & part. 6. c. 337. decret.

CAPUT IV.

Falsus testis, prout crimen est, abstinebit, si tamen non fuerit mortis, quod objecit, & si probaverit, quod diu tacuerit, biennii tempore abstinebit, si autem non probaverit, in conventu clericorum placuit per quinquennium abstinere. *Elib. c. 74. Burch. lib. 16. c. 18.*

CAPUT V.

Falsus testis juxta scripturam impunitus non sit. *Arelat. c. 14. Proverb. 19.*

CAPUT VI.

Homicidas, & falsos testes a communione Ecclesiastica submovendos, nisi poenitentiae satisfactione crimen diluerint. *Agath. c. 37. Venetum c. 1. Rab. c. 13. de poenit. Burch. lib. 6. c. 29. Ivo part. 10. c. 38. & 158. decret.*

CAPUT VII.

Si Episcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen commiserit, aut chartam falsaverit, aut testimonium falsum dixerit, ab officii honore depositus in monasterium retrudatur, & ibi quamdiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat. *Agath. c. 50. Dist. 50. c. 7.*

CAPUT VIII.

Si quis clericus in falso testimonio convictus fuerit, reus capitalis criminis censeatur. *Epaun. cap. 13.*

CAPUT IX.

Si quis clericus furtum, aut falsitatem admisit, quia capitalia etiam ipsa sunt crimina, communionem concessa, ab ordine degradetur. *Aurel. III. cap. 8.*

CAPUT X.

Si quis convictus fuerit, alios ad falsum testimonium, vel perjurium attraxisse, aut quacumque corruptione sollicitasse, ipse quidem usque ad exitum non communicet; hi vero, qui ei in perjurio consensisse probantur, post ab omni sunt testimonio prohibendi, & secundum legem infamia notabuntur. *Matisc. cap. 17.*

CAPUT XI.

Decrevimus, ut laici homines legitime vivant, &c. & falsa testimonia non dicant. *Synod. Sueffion. sub Pipino.*

CAPUT XII.

Ut comites, iudices, seu reliquis populus obediens sint Episcopo, & invicem consentiant ad justitias faciendas, & munera pro judicio non recipient, nec falsos testes, ne per hoc pervertant judicia justorum, &c. *Arelat. sub Carolo c. 13.*

CAPUT XIII.

De vilibus, & indignis personis non admittendis ad testimonium, quia periculum est, ne falsum testimonium dicant. *Turon. sub Carolo cap. 34. vide tit. Quales testes, cap. Summo-pere.*

CAPUT XIV.

Episcopi consentientes sint comitibus, & iudicibus ad justitias faciendas, & ut nullatenus per aliquorum mendacium, vel falsum testimonium, neque per perjurium, aut per proœmium lex justa in aliquo depravetur. *Magunt. sub Carolo c. 8. Ma-*

8. *Magunt. sub Raban. c. 7. Burch. lib. 15. c. 4.*

CAPUT XV.

Ex corde cunctos attentius invicem diligere (*Petrus Apostolus*) insinuabat, non falsum testimonium dicere, &c. non jurare, ne forte perjures veritatem ex corde, & ore proferre, &c. *Theodulph. ad presbyt. Aurel. c. 21. ex Clem. epist. 1.*

CAPUT XVI.

Exod. c. 20. Dicendum est eis (*fidelibus*) ut a falso testimonio abstineant, scientes, & hoc gravissimum scelus esse, & ab ipso Domino in monte Sinai prohibitum, dicente eodem Domino: *Non falsum testimonium dixeris, sive: Testis falsus non erit impunitus. Theodor. ad presb. Aurel. cap. 27.*

TITULUS V.
COMMUNIA DE TESTIBUS.

CAPUT I.

De accus. qualiter, & quando, c. 24. ap. Greg. IX. c. 5. in 4. coll. eod. tit. cap. 4.
Debet esse præsens is, contra quem facienda est inquisitio, nisi se per contumaciam absentaverit, &c. & non solum dicta, sed etiam nomina testium sunt ei, ut quid, a quo sit dictum, appareat, publicanda, nec non exceptiones, & replicationes legitimæ admittendæ, ne per surreptionem nominum infamandi; per exceptionum vero exclusionem deponendi falsum audacia tribuatur. *Innoc. III. in concil. gener. Later. c. 8.*

CAPUT II.

De sent. excomm. c. 48. apud Greg. IX. c. 5. in 4. coll.
Sacro approbante concilio prohibemus, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti commotione præmissa, & præsentibus idoneis personis, per quas, si necesse fuerit, possit probari monitio, promulgare præsumat, &c. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 47.*

CAPUT III.

14. q. 2. c. 2.
Quamquam sacerdotum testimonium credibilis habeatur, tam ipsi in sæcularibus negotiis pro testimonio, aut conficiendis instrumentis non rogentur, quia eos in talibus rebus esse non convenit. Si autem cruentæ causæ aliquid viderint*, aut audierint, ubi nullæ idoneæ sæcularium inveniantur personæ, ne veritas occultetur, & malus ut bonus existimetur, in providentia proprii sit Episcopi, ut, aut coram se, & competentibus iudicibus, aut aliter veritatem honorifice attollant. *Eugen. II. & Leo IV. in syn. Rom. cap. 13.*

CAPUT IV.

Cum Episcopus accusatus ad iudicium venerit, congruum sibi locum eligat, quo absque timore suos, si necessitas exposcerit, testes habere valeat, &c. *Felix II. in synod. Rom. epist. 1. cap. 8. Capitul. lib. 6. cap. 287. Ivo lib. 4. tit. 8. cap. 5. panorm.*

CAPUT V.

2. q. 2. c. ult.
Præceptum est in antiquis canonibus Episcopos ejectos, atque suis rebus expoliatos Ecclesias proprias recipere, &c. Iudices esse decernentes Episcopos recta sapientes, & in Ecclesiam convenientes, ubi testes essent singulorum, qui oppressi videbantur. *Zephyr. epist. 2. in princ. Hadrian.*

ad Episc. Mediom. cap. 12. Ivo lib. 4. tit. 6. cap. 1. & 2. panorm. & part. 5. c. 265. decr. Burch. lib. 1. cap. 153. Capis. lib. 6. cap. 287. & lib. 7. cap. 129. in addit.

CAPUT VI.

Canonica patrum instituta non semel, sed sæpissime clamant, nec accusationes, nec testimonia ullum per scripta posse proferre, nec de aliis negotiis quicumque testimonium dicant, nisi de his, quæ sub præsentia eorum acta esse noscuntur. *Damas. epist. 6. in fin. Anselm. lib. 3. cap. 47.*

CAPUT VII.

Quod dicit Episcopus (*Stephanus*) quia se absente aliqui vilissimi sint testes exhibiti: Hoc si verum est nullius esse momenti lege noscendum est. Constitutione novella, quæ de testibus loquitur, cap. 16. * Hoc quoque sæpius agnovimus, quoniam quidam aut apud locorum defensores, aut apud carissimos provinciarum iudices, aut etiam, ut assolet, hic apud virum clarissimum magistrum census ingrediuntur, & queruntur tanquam ab alio passi aliquid contra leges, aut aliter læsi, aut damnificati testes volentes producere. At ne postea obiiciatur eis, quia per unam partem gesta confecta sunt, oportet, & illum, qui impetitur, in ipsa civitate constitutum, ubi testimonia dantur, admonitum a iudice, sive a defensore advenire, & audire attestations; si vero noluerit advenire, sed contemplerit, ut ex hoc ab una parte testimonia adversus eum inutilia sint: Sancimus huiusmodi testimonia ita valere, ac si non ex una parte consisterent, sed etiam ipso præsentente fuissent facta. Si enim recusaverit, & venire noluerit, & audire, quæ deponuntur, cum utique in publico sit, & non ex inevitabili quadam necessitate venire non possit, similis adveniendi erit, & nulla utilitas ex contemptu suo ei adhibebitur, sed videbuntur quidem in utriusque præsentia probationes factæ. Ecce admonendus est semper adversarius, ut ad audiendos testes adveniat. Quod quia hic omissum est, necesse est, ut quod contra leges actum est, firmitatem non habeat, &c. *Greg. Joann. Defensori lib. XI. registr. epist. 54. ad fin. Authent. de test. §. Et hic vero. Anselm. lib. 3. cap. 90. Cesar. lib. 5. cap. 54.*

CAPUT VIII.

Novit prudentia tua, quod personis absentibus accusationem per scripta, canonica non probet auctoritas, nec absque partium disceptatione per cognita in examinatione recipiat causas. *Greg. VII. Gozelino Burdegalen. Archiep. lib. 2. registr. epist. 2.*

CAPUT IX.

Locus suspectus mutandus est in alium vicinum, ubi possit accusatus, aut accusator testes adducere, & causam agere. *Carthag. cap. 30. G.*

CAPUT X.

Qui forte in Ecclesia quamlibet causam, jura Apostolico Ecclesiis imposito, agere voluerit, & fortasse decisio clericorum uni parti displicuerit, non liceat clericum in iudicium ad testimonium devocari eum, qui cognitor, vel præsentis fuit, & nulla ad testimonium dicendum Ecclesiastici cuiuslibet persona pulsetur. *Carth. c. 60. G. Carth. V. cap. 1.*

2. q. 2. c. 3.

2. q. 2. c. 7. in fin. De testib. c. 2. apud Greg. IX. c. 5. in 1. coll. c. 3. * Novella xc. c. vi. Justiniani, f.

2. q. 6. Statutum, c. 37.

V. cap. 1. Afric. cap. 26. Capit. lib. 7. cap. 91.
Anselm. lib. 5. cap. 82. Ivo part. 6. cap. 230.

CAPUT XI.

Transmarina judicia non possunt habere necessarios testes, cum ætate, vel morbo, vel aliis rebus impediuntur. *Carth. cap. 138. G. Carth. VI. in fin. epist. ad Cælest. Afric. concil. in fine.*

CAPUT XII.

22. q. 1. c. 1. Omne, quod testibus adstipulatur, tunc verius constat, cum id a jectio jurationis affirmat. Quod si & testis deficiat, innocentis fidem sola jurisjurandi taxatio manifestat, &c. *Tolet. VIII. cap. 2. Ivo lib. 8. tit. 8. cap. 1. panorm. & part. 12. cap. 2. decret.*

CAPUT XIII.

Si pro culpis minimis, ut assolet (*qui dignitatem palatini sunt consecuti*) flagellorum ictibus a Principe verberentur, non ex hoc, aut testimonium amissuri sunt, aut rebus tibi debitis privabuntur. *Tolet. XIII. cap. 2.*

CAPUT XIV.

Sic Gregorius decrevit: Per idoneos, ut præmissimus, testes, sacramento (*Episcopus*) inquireret de malæ famæ presbytero, & qui proinde jurabunt, hoc modo singuli jurent: „ De hoc, quod „ me interrogabis de isto presbytero, quid inde „ sciam, me sciente, nec mendacium tibi dicam, „ nec veritatem reticebo, sic me Deus adjuvet, „ & isti sancti Dei “. Post illud sacramentum interrogari debet hoc modo: „ Sancti canones „ præcipiunt, ut presbyteri talem accessum, & „ frequentationem, ac cohabitationem cum fœ- „ minis non habeant, unde mala suspicio, & in- „ conveniens sacerdoti fama possit exire, pro- „ pterea dic mihi, si vidisti, aut pro certo scis, ta- „ lem accessum, vel frequentiam, aut cohabita- „ tionem habere feminas cum isto presbytero, „ unde mala suspicio esse possit, & mala fama po- „ terit exire, in illo sacramento, quod modo „ jurasti, ut veritatem inde non reticeas, & „ mendacium inde non dicas “. *Troslejan. c. 9.*

TITULUS VI.

DE TORMENTIS.

CAPUT I.

3. q. 5. c. 4. Illi. **N**EC illi credendi sunt, aut admittendi, qui aliorum sponte crimina confitentur. Et ideo replicanda est sollicitudo eorum veritas, quam sponte prolata in illis vox habere non potest, hanc diversis cruciatibus e latebris suis rigorosus tortor exigere debet, ut dum pœnis corpora solvantur, quæ gesta sunt, fideliter, & veraciter exquirantur. *Euseb. epist. 1. in princ. Ennod. pro Symmach. ante med. Anselm. lib. 3. cap. 26.*

CAPUT II.

2. q. 1. In primis, c. 5. §. Testes. Leges etiam & illud sanciant, ut vilissimis tribus sine corporali discussione credi non debeat. *Greg. Joann. Defensori lib. 11. registr. epist. 54. ad fin. Authent. de testib. §. Testes. Anselm. lib. 3. cap. 90. Casar. lib. 5. cap. 54.*

CAPUT III.

Videtur hoc loco Nicolaus Si fur, vel latro deprehensus fuerit, & negaverit, quod ei impingitur, asseritis apud vos quod iudex caput ejus verberibus tundat, & aliis stimulis ferreis, donec veritatem depromat, latera pun-

gat; quam rem nec divina lex, nec humana profusus admittit, cum non invita, sed spontanea debeat esse confessio, nec sit violenter elicienda, sed voluntarie proferenda, &c. Relinquit itaque talia, & quæ hactenus insipienter exercuistis, medullitus execramini. *Nicol. ad consuls. Bulgar. c. 86.*

TITULUS VII.

DE CONFESIONE.

CAPUT I.

NEMINI de se confessio credi potest super crimen alienum, quoniam ejus, atque omnis rei confessio * periculosa est, & admitti adversus quemlibet non debet. *Nican. c. 55. apud Julium epist. 2. cap. 18. Dionys. epist. 2. in med. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 17. panorm. & part. 5. c. 288. decret.*

CAPUT II.

Dereò non damnando antequam confiteatur crimen, aut vincatur. *Nican. cap. 61. apud Jul. epist. 2.*

CAPUT III.

Si Episcopus accusatur de aliqua re a fide dignis, vocetur ab Episcopis, si venerit, & confessus fuerit, aut vincatur, pœna definiatur competens. *Apost. cap. 74.*

CAPUT IV.

Est etiam & hoc ad hanc sanctam sedem perlatum, quod pudet dicere, & non solum sacerdotali, sed etiam omni Christiano nomini est inimicum, id est, quod nonnulli Episcopos, vel sacerdotes, aut metu compellunt, aut vi extorquent, aut fraude decipiunt aliquas confessionis suæ in alteram partem, quam debeant, aut pro suarum non requisitione rerum *, aut quod deterius est, * *causarum.* pro alieni erroris secta scripturas facere, & propriis manibus roborare, & coram populis recitare, atque confiteri. Aliquos dicunt carceribus, & ergastulis recludi, ut saltem his territi insidiis deviant Domini sacerdotes, & suis saveant voluntatibus, &c. Si hujusmodi personis quædam scripturæ quoquo modo per metum, aut fraudem, aut per vim extortæ fuerint, vel ut se liberari possint, quocumque ab eis conscriptæ, vel roboratæ fuerint ingenio, ad nullum eis præjudicium, aut nocuum pervenire * *provenire.* censemus, neque ullam eis infamiam, vel calumniam, aut a suis sequestrationem bonis, unquam auctore Deo, & sanctis Apostolis, eorumque successoribus, sustinere permittimus. Confessio vero in talibus non compulsiva, sed spontanea fieri debet, &c. Omnis enim confessio, quæ fit ex necessitate, fides non est, &c. Confessio ergo in talibus non extorqueri debet, sed potius sponte profiteri, pessimum est enim de suspitione, aut extorta confessione quemquam judicare, cum magis inspector cordis sit Dominus, quam operis, &c. Non potest autem humano condemnari examine, quem Deus suo reservavit iudicio. Si omnia namque in hoc sæculo vindicata essent, locum divina non haberent iudicia. *Alexand. epist. 1. post princ. & in med. Ivo lib. 4. tit. 11. cap. 11. panorm. & part. 5. cap. 241. decret.*

CAPUT V.

Neganda est acculantibus licentia criminandi priusquam se crimine, quo premuntur, exuerint, quia

nimiam Bulgarorum severitate damnavit, non tamen inde sequitur, ut tormentorum usum omnino damnet, dummodo, moderata ea sint.

15. q. 3. c. ult. * confessio.

15. q. 6. c. 1. Si quandoque.

* provenire.

quia non est credendum contra alios eorum confessioni, qui criminibus implicati sunt, nisi se prius probaverint innocentes, quoniam periculosa est, & admitti non debet rei adversus quemcumque confessio*. Familiares vero, & sponte confessi, atque sceleribus irretiti non debent admitti, nec hi, qui hesternae die, aut pridie, aut ante fuerunt inimici. *Stephan. epist. 2. c. 7. ante medium. Constit. 7. sive 12. tit. 1. lib. 9. Cod. Theodos. & Anianus. ibid. & Const. 19. tit. 1. lib. 9. Cod. Justin. Hadrian. Papa. cap. 31. ad Episc. Mediom. Burch. lib. 1. cap. 164. Ivo lib. 4. tit. 7. cap. 15. panorm. & part. 5. cap. 274. decret. Anselm. lib. 4. cap. 71. Capitul. lib. 7. cap. 324. & 453. Caesar. lib. 5. cap. 50. Tarrac. lib. 2. cap. 11.*

CAPUT VI.

Manifestum est, suum eos confiteri crimen, qui totiens evocati, absque inevitabili causa venire distulerunt, & purgandi se voluntate non utuntur. *Julius epist. 2. cap. 1.*

CAPUT VII.

Confitetur de omnibus, quisquis se subterfugere iudicium dilationibus putat, &c. nam manifestum est confiteri eum de crimine, qui indulto, & toties delegato iudicio purgandi se occasione non utitur, &c. Nihil enim interest, utrum praesenti examine omnia, quae dicta sunt, comprobentur, cum ipsa quoque pro confessione, procurata toties constat absentia, &c. *Bonifac. ep. 2. Burch. lib. 1. cap. 161. Ivo part. 5. cap. 271. decret. Anselm. lib. 3. cap. 34.*

CAPUT VIII.

Ideo vocatur ad iudicium certe quaecumque persona, ut aut fateatur objecta, aut convincatur objectis. Post confessionem porro litterarum tenore depromptam, cur ad iudicium vocaretur Acacius, qui se confessus est Petro, quem petiit a sedis Apostolicae praecipione damnari, communione socialisse. *Gelas. ep. 7. ad Episc. Orientis post princ.*

CAPUT IX.

Quamquam ea, quae vi impulsione fiunt, canonum minime censura recipiat, & jure habeantur infirma, quia ipse ea dissolvit, qui injustum fateri, ferique compellit, sed magis illa suscipienda est, & amplectenda confessio, quae ex spontanea voluntate monstratur procedere, sicut apud nos fecisse dignosceris, &c. *Greg. Anastas. presbyt. lib. 5. ep. 64. regist.*

CAPUT X.

Si confessionem subtilitas examinis ex occultis eliceret, & non afflictio vehemens extorqueret, quae frequenter agit, ut & noxios sese fateri etiam cogantur innoxii. Nam postquam Episcopus (*Pompejus*), ut dicitur, cum cruciari custodia, cremarique fame se asserit, scire debetis, si ita est, utrum noceat, si sic fuerit extorta confessio. *Greg. Constantio Episc. Mediolan. lib. 8. regist. epist. 30.*

CAPUT XI.

Judex criminorum discutiens, non ante sententiam proferat capitalem, quam aut reum se ipse confiteatur, aut per innocentes testes con-

vincatur. *Hadrian. ad Episc. Mediom. cap. 53. Anian. lib. 9. tit. 30. constit. 1. Cod. Theodos. sive 40. in integro libro, quae est constit. 16. lib. 9. tit. 47. Cod. Justin. Burch. lib. 16. c. 6. Ivo lib. 4. tit. 11. c. 4. panorm. Anselm. lib. 3. c. 77. Capitul. lib. 7. c. 170. & lib. 5. c. 156.*

CAPUT XII.

Sicut audita mala tarde credimus, ita tot probationibus cognita citius punire necessario procuravimus, & hoc rite, nam ad cognoscendam, & condemnandam impietatem Nestorii sancta Ephesina synodus solam epistolam ejus, quam ad Beatum Cyrillum scripserat, recitatum sufficere credidit. Quinta praeterea synodus etiam jam mortuos Origenem, atque Theodorum, per eorum damnanda scripta non recte sapuisse repositos, anathemate perculit. Sanctus quoque Papa Gelasius de damnatione Acacii vestrae quondam urbis Episcopi ad Dardanos scribit, dicens: „ Hic si examinatio quaeritur, jam iudicio non „ erat opus, postquam litteris suis ipse confessus „ est. Christi praeterea confessor Papa Martinus „ Cyrillum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum CP. solis eorum in sua sacra synodo scriptis recensitis, damnationi contradidit: „ Hae ergo, & tot praedecessorum meorum „ exempla sequentes solemniter nos Photium, „ & complices ejus damnasse manifestum est: „ praesertim cum ex vobis audierimus in scriptis, „ Ignatium, qui merito Christus Domini dicens „ est, a subjectis, & inferioribus suis sententiae gladio transverberatum fuisse, ac detrimentum dignitatis propriae pertulisse, quod „ apte secundum David in Saule, quem dicit „ Christum Dei, nuncupatur; abjectus tamen „ a Domino jam dignoscebatur, exhorruisse, „ Regum prodit historia. Qui dum ex ore pueri „ Amalachitae, etiam mendaciter dicentis audisset, „ quod occiderit Saulem, non alia certitudine requisivit, sed protinus hunc percussit, „ dicens: Sanguis tuus super caput tuum: os „ enim tuum locutum est adversus te, dicens: „ Ego interfeci Christum Domini. „ *Nicol. ad Michael. Imp. in ep. quae incipit: Quanto majora, post med. vide Ephesinam syn. CP. c. 6. CP. II. act. ult. c. 11. Gelas. ep. 11. Mart. in Later. syn. secret. 4.*

CAPUT XIII.

Confessionem, quam non voluntas, sed vis extorsit, nequaquam pro confessione recipimus. *Nicol. ad Lothar. Regem ep. 51. post princ.*

CAPUT XIV.

Non licet Episcopos, vel aliquos etiam minorum graduum clericos absque veris, & innocentibus testibus, vel nisi manifeste convictos, aut sponte confessos damnare. *Stephan. & alii ad Damas.*

CAPUT XV.

Decrevimus, ut nullus deinceps ex palatini ordinis gradu, vel religionis sanctae conventu regiae subtilitatis astu, &c. citra manifestum, & ejusdem* suae culpae indicium ab honore sui ordinis, vel servitio domus regiae arceatur, &c. Repulso omni terrore sub circumspicua, & diligenti

* confessio.

3. 9. 9. cap. 10. Decernimus, in fin.

3. 9. 9. cap. 20. Decernimus.

3. Reg. 2.

* evidens.

ti custodia habeantur, ut tempus, quo judicari eos oporteat, nullo modo sub fraudulentia dilateretur, quo ab uxoribus, vel propinquis, atque etiam rebus suis diutissime separati professionem suam videantur dedisse inviti. Quæ tamen, & si data fuerit, modis omnibus non valebit, sed juxta superiorem ordinem, illud tantum pro vero accipiatur, quod ex ore ejus agniti generali fuerit judicio comprobatum. *Toler. XIII. cap. 2.*

CAPUT XVI.

Homicidas, &c. non prius condemnant judices, quam ipsi accusationem confessione sua confirmaverint, vel ab aliis apte convicti fuerint. *Theodoret. ad Leo post ep. 60. B. Leonis.*

TITULUS VIII.**DE EXPURGATIONE.****CAPUT I.**

De heres. c. 13. Gr. IX. c. 2. cod. tit. in 4. coll.

QUI inventi fuerint sola suspitione (*heresis*) notabiles, nisi juxta considerationes suspitionis, qualitatemque personæ, propriam innocentiam congrua purgatione monstraverint, anathematis gladio feriantur, &c. Ipse autem Episcopus ad præsentiam suam convocet accusatos de hæresi, qui nisi se ab objecto reatu purgaverint, vel si post purgationem exhibitam, in pristinam fuerint relapsi perfidiam, canonicè puniantur. *Innoc. III. in concil. gener. Later. c. 3.*

CAPUT II.

Ne cler. vel monach. c. 9. Greg. IX. c. 2. cod. tit. in 4. coll.

Ne quisquam purgationi aquæ ferventis, vel frigidæ, seu ferri candentis, ritum cujuslibet benedictionis, aut consecrationis impendat, salvus nihilominus prohibitionibus de monomachiis, si ve duellis antea promulgatis. *Innocent. III. in concil. gener. Later. c. 18.*

CAPUT III.

2. q. 5. c. 6.

Habet hoc proprium antiqui hostis invidia, ut quos in pravorum actuum perpetracione, Deo sibi resistente, deiicere non valet, opinionem eorum, falsa ad præsens simulando, dilacerat. Quoniam igitur quædam contra sacerdotale propositum de Leone fratre, & coepiscopo nostro sinister rumor asperfit, utrum vera essent districta diutius fecimus inquisitione perquiri, & nullam in eo de his, quæ dicta fuerant, culpam invenimus. Sed ne quid videretur omissum, quod nostro potuisset dubium cordi remanere, ad beati Petri sacratissimum corpus districta eum ex abundantia fecimus sacramenta præbere. Quibus præstitis magna sumus exultatione gavisi, quod hujusmodi experimento innocentia ejus evidenter enituit. Pro qua re gloria vestra prædictum virum cum omni charitate suscipiat, & reverentiam ei, qualem sacerdoti deceat, exhibeat, ne qua in cordibus remaneat de his, quæ sunt jam purgata, dubietas: sed ita supradicto vos Episcopo devotissime oportet in omnibus adhærere, ut congrue, decenterque Deum in ejus persona, cujus minister est, videamini honorare. *Greg. lib. 2. regist. indict. 10. ep. 23. ad Justinum Prætozem. Burch. lib. 1. c. 194. Ivol. 5. tit. 1. c. 5. panorm. C. part. 5. cap. 309. decret. Anselm. lib. 6. cap. 154. al. 162.*

CAPUT IV.

Quia aliqua nobis de te fuerant nuntiata, quæ

officii tui propositum non leviter macularent, curæ nobis fuit, ea diu, ac subtili investigatione perquirere, & quoniam nihil, quod tibi noceret, invenimus, ne qua de his, quæ dicta fuerant, suspicio remaneret, ad plenissimam te satisfactionem, si ab eis insons extiterit, ad sacratissimum corpus beati Petri Apostolorum Principis districta fecimus sacramenta præbere. Et ideo postquam nobis, ut oportuit, satisfactum est, dilectionem tuam prævidimus modis omnibus absolvendam, &c. *Greg. Martino diacono & Abbati lib. 6. regist. ep. 18.*

CAPUT V.

Quæ de causa Maximi sint agenda, ex epistolis, quas ad vos ante transmisimus, agnovistis. Sed quia qualis de hac re fraternitatis vestræ voluntas sit, ac magis petitio a præsentium latore Castorio chartulario nostro renuntiante cognovimus; ideo si idem Maximus coram vobis, & prædicto chartulario nostro, de simoniaca hæresi præstito se sacramento purgaverit, atque de alijs ante corpus sancti Apollinaris, ut scripsimus, tantummodo requisitus liberum se esse responderit, causam ipsius fraternitati vestræ, de eo quod excommunicatus missarum solemniam agere præsumplerit, judicio committimus, qua debeat poenitentia talis culpa purgari. *Gregor. lib. 7. regist. ep. 79. Mariniano Episc. Ravennati.*

CAPUT VI.

Quanto a nobis credi tibi, & necessarias vides causas injungi; tanto te strenuum debes, & sollicitum exhibere. Proinde si Maximus Salonitanus præstito sacramento firma verit, se simoniaca hæresi non teneri, atque de alijs ante corpus sancti Apollinaris tantummodo requisitus innocium se esse responderit, & de inobedientia sua poenitentiam, sicut deputavimus, egerit; volumus, ut ad consolandum illum, epistolam, quam ad eum scripsimus, ubi ei & gratiam nostram, & communionem nos reddidisse signavimus, experientia tua dare debeat, quia sicut in contumacia persistentibus severos nos esse convenit, sic iterum humiliatis, & poenitentibus negare locum veniæ non debemus. *Greg. lib. 7. regist. indictio- ne 2. ep. 80. Castorio notario.*

CAPUT VII.

Mennam reverendissimum fratrem, & coepiscopum nostrum, postquam ea, quæ de eo dicta fuerant, requirentes, in nullo invenimus culpabilem esse, qui insuper ad sacratissimum corpus beati Petri Apostoli sub jurejurando satisfaciens, ab his, quæ objecta ejus opinioni fuerant, se demonstravit alienum; reverti illuc purgatum, absolutumque permisimus, quia sicut dignum erat, ut si in aliquo reus existeret, culpam in eo canonicè puniremus, ita dignum non fuit, ut eum adjuvante innocentia diutius retinere, vel affligere in aliquo deberemus. *Greg. lib. 11. ep. 8. ad Brunichildam Reginam Francorum. Burch. lib. 1. c. 196. Ivol. 5. tit. 1. cap. 6. panorm. C. part. 5. cap. 311. decret.*

CAPUT VIII.

Presbyter, vel quilibet sacerdos, si a populo fuerit accusatus, & certi non fuerint testes, qui

cri-

criminis illati approbent veritatem, jusjurandum erit in medio, & illum testem proferat de innocentia suæ puritate, cui nuda & aperta sunt omnia; sicque maneat in proprio gradu. *Greg. III. epist. 4. Bonif. post princ. Trosl. cap. 9. Burch. lib. 2. cap. 186. Ivo lib. 1. tit. 1. cap. 8. panorm. part. 6. cap. 231. decret.*

CAPUT IX.

Cum liber homo crimine fuerit appetitus, nisi jam pridem repertus est alicujus sceleris reus, aut tribus testibus convictus pœnæ succumbit, aut si convinci non potuerit, ad evangelium sacrum, quod sibi obiicitur, minime commississe jurans absoluitur, & deinceps huic negotio finis imponitur, quemadmodum crebro dictus Apostolus doctor gentium attestatur: *Omnis, inquiens, controversiæ eorum finis ad confirmationem est juramentum. Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 86.*

CAPUT X.

Illud est statuendum, ut quando ad eligendum Episcopum convenerimus, si qua contradictio fuerit oborta, non præsumant ad purgandum eum, qui ordinandus est, tres Episcopi jam; sed postulentur ad numerum supradictorum, si haberi possunt, unus, vel duo; & in eadem plebe, cui ordinandus est, discutiantur primo personæ contradicentium: postre etiam illa, quæ obiiciuntur, pertractentur: & cum purgatus fuerit in conspectu publico, ita demum ordinetur. Si hoc cum vestræ sanctitatis animo concordat, roboretur vestræ dignationis responsione. Ab universis Episcopis dictum est: satis placet. *Carth. c. 51. G. Carth. III. cap. 40. L. Afric. cap. 17. L. Burch. lib. 1. cap. 6. Ivo part. 5. cap. 60. decret. Anselm. lib. 6. cap. 55.*

CAPUT XI.

Constitutum est, ut quoties clericis convictis, & confessis, in aliquo crimine, vel propter eorum, quorum verecundiæ pariter, vel propter Ecclesiæ opprobrium, aut insolentem insultationem hæreticorum, atque gentilium, si forte Ecclesiæ suæ adesse voluerint, & innocentiam suam asserere, intra annum excommunicationis hoc faciant; si vero intra annum causam suam purgare contempserint, nulla eorum vox postea penitus audiatur. *Carth. c. 80. alias 79. G. Carth. V. cap. 12. Afric. cap. 46. Vormatien. cap. 71. Anselm. lib. 12. cap. 28.*

CAPUT XII.

Qui presbyterum occidit, &c. si negaverit, si liber est cum LXXII. * juret; si autem servus se (aliter) purget. *Magunt. sub Raban. c. 24. Burch. lib. 6. cap. 7. Ivo part. 10. cap. 136. decret. Pœnitent. Rom. tit. 1. cap. 1.*

CAPUT XIII.

Si quis, quod non optamus, de gradu Ecclesiastico talibus nuptiis se consensorem, vel interventorem (loquitur de eo, qui raptori sponsæ alienæ favet) manifeste prodiderit, a gradu proprio repellatur. Et si verisimilibus exinde suspicionibus fuerit propulsatus, & canonice nequeverit approbari, secundum sanctorum patrum statuta se purgare cogatur. *Melden. cap. 68. Burch. lib. 9. cap. 32. Ivo part. 8. cap. 170. decret.*

Tom. VI.

CAPUT XIV.

Ut illæ, quæ quasi sanctimoniales, sub velamine religionis degere cognoscuntur, sed potius juxta Apostolum in deliciis viventes, mortuæ in divinis oculis computantur; libidinibusque & cæteris carnis voluptatibus interservire accusantur, &c. Si manifeste detegi non valuerint, erga Ecclesiam suæ opinionis malam famam legaliter purgare cogantur. *Meld. cap. 70. Burch. lib. 8. cap. 50. Ivo part. 7. cap. 68. decret.*

CAPUT XV.

Si quis in exercitu, vel infra regnum sine justificatione Dominica per vim hostilem aliquid prædari voluerit, aut fœnum tollere, aut granum, sive pecora majora, vel minora, domosque infringere, vel incendere, hæc ne fiant omnimodo prohibemus. Quod si ab aliquo præsumptuose factum fuerit, sexaginta solidos, si liber est, sit culpabilis, & omnia similia restituat, aut cum duodecim testibus se purget. *Pist. cap. 4.*

CAPUT XVI.

Si Episcopo, aut presbytero causa criminalis, hoc est homicidium, adulterium, furtum, & maleficio imputatum fuerit, in singulis missam celebrare, & secretam publice dicere, & communicare debet, & de singulis sibi imputatis innocentem reddere: quod si non fecerit, quinquennio a liminibus Ecclesiæ extraneus habeatur, sicut antiqui canones instituerunt. *Vormat. c. 10. Burch. lib. 2. cap. 199. Ivo part. 6. cap. 272. decret.*

CAPUT XVII.

Sacerdotes, qui in crimine fornicationis fuerint accusati, & crimen illis non fuerit comprobatum, aut non manifestaverint: quid aliud agendum est, nisi quod in nono Cæleriensis sancti concilii capitulo legitur, ac demonstratur? Tamen si ipsi juramento se voluerint purificare, licentiam habeant. Similiter, & diaconi, si fuerint accusati, peragant. *Vorm. cap. 12. Ivo lib. 3. tit. 11. cap. 4. panorm. vide Neocæs. cap. 9.*

CAPUT XVIII.

Sæpe contingit, ut in monasteriis furta perpetrentur, & qui hæc committunt, ignorantur. Idcirco statuimus, ut quando ipsi fratres de talibus se purgare debeant, missa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo, cui ipse Abbas præceperit, præsentibus fratribus, & sic in ultima missæ celebratione, pro expurgatione sua corpus & sanguinem Domini nostri Jesu Christi percipiant, quatenus ita inde innocentes se esse ostendant. *Vorm. cap. 15. Burch. lib. 11. cap. 66.*

CAPUT XIX.

Decernimus, ut juxta divinæ legis sanctionem, & secundum ipsius sedem civitatis, in qua ratio ventilatur, unaquæque gens, & cuncta adjacens parochia subjaceat; ita ut auctoritate Episcopi, aut judicii examine, aut sacramenti protestatione se expurget. *Magunt. sub Arnulpho, cap. 23.*

CAPUT XX.

Si quis presbyter contra laicum, vel laicus contra presbyterum aliquam habet querimoniam controversiam, Episcopo præcipiente, sine personarum acceptione finiatur. Et laicus per juramentum, si necesse sit, se purget. Presbyter vero

H h h

vi-

De purg. canon. c. 3. ap. Greg. IX. c. 2. in 1. coll. 1. Tit. 5.

2. q. 5. c. ult.

Dist. 50. c. 33.

2. q. 5. c. 23. Hujusmodi purgationes, & similes jam absolventur, ut patet ex Innocentio III. in hoc tit. c. Ne quisquam.

Hebr. 6.

Dist. 23. c. 5.

11. q. 3. c. 36. Rursus.

17. q. 4. c. 24. de purg. vulg. c. 2. in 1. coll. de pœnit. & remiss. c. 2. ap. Greg. IX. * al. XII.

De purg. canon. c. 4. ap. Greg. IX. & in 1. coll. eod. tit. cap. 3.

vice juramenti, per sanctam consecrationem interrogetur, quia sacerdotes ex levi causa jurare non debent; manus enim, per quam corpus & sanguis Christi conficitur, juramento polluetur? ablit; cum Dominus in Evangelio discipulis suis, quorum vicem nos indigni in sancta gerimus Ecclesia, dicat: *Nolite omnino jurare, sit autem sermo vester, est, est; non, non; quod autem his abundantius est, a malo est.* Tribur. cap. 21. Burch. lib. 2. cap. 182. Ivo lib. 5. tit. 1. cap. 9. panorm. & part. 6. c. 227. decr. Casar. lib. 6. c. 6.

CAPUT XXI.

2. 7. 5. c. 15. Nobilis. De purgat. vulg. c. 1. in 1. coll. & de canon. apud Greg. IX. Si quis fidelis libertate notabilis aliquo crimine, aut infamia deputatur, utatur jure, juramento se excusare; si vero tanto, talique crimine publicatur, ut criminofus a populo suspicetur, & propterea superjuret, aut confiteatur, & pœniteat; aut Episcopo, vel suo misso discutiente, per ignem candenti ferro caute examinetur. Tribur. cap. 22. Burch. lib. 16. cap. 19. Vide Gothor. leges lib. 6. tit. 1. cap. 3. has purgationes admittentes, hodie alio jure utimur. A.

CAPUT XXII.

2. 7. 5. c. 16. Si mala fama ex verifimilitudine per parochiam de presbytero exierit, & accusatores, atque testes legales defuerint, ne infirmorum corda de mala fama presbyteri percutiantur, & ne vituperetur ministerium nostrum, neque securiores presbyteri existentes in peccatum labantur; secundum decretum Gregorii junioris, sit jusjurandum in medio, & habeat malæ famæ presbyter in sacramento purgationis suæ eum testem, quem habeat & judicem. Et quoniam legimus in epistulis Gregorii, sæpe infamatum sacerdotem in purgatione suæ malæ famæ tantum jusjurandum præbuisse, & legalis ac Apostolica, & cano-

nica auctoritas vicinæ testium testimonium recipit ad condemnationem, non ab re videtur; si recipiatur ad purgationem, &c. & Carthaginenses canones decernunt, ut in purgatione presbyteri, & diaconi testes adhibeantur; conveniens esse dicimus, ut si presbyter infamatus fuerit, & accusatores, vel testes defuerint, secundum quantitatem & qualitatem causæ, atque personæ utilitatem, ac sanationem cordium infirmorum, aut singulus, aut cum aliis duobus testibus, aut cum aliis sex testibus seipsum per sacramentum a mala opinione purget, &c. Experti sumus quosdam ad invicem conspirasse, ut se mutuo in sua purgatione adjuvarent: Ideo non incongrue videtur, cum credibili misso Episcopi, presbyteri, qui in purgatione infamati sacerdotis, & una cum eo ad jusjurandum se obtulerunt, talem examinationem per advocatum recipiant, ut in sacramento se Deo non perdant, sicut quosdam hic clam revidetos comperimus. Troslejan. c. 9. ante fin. Ivo part. 6. cap. 420. decr.

CAPUT XXIII.

Interrogatum est, si duo in adulterio inculpati fuerint, & unus profiteretur, & alter negaret, quid inde agendum esset: Decretum est a sancto concilio, ut ille, qui negaverit, probabili iudicio se expurget. Et qui confessus fuerit, digne pœnitentiam agat. Salegunst. cap. 7. post Burch. decr. Ivo part. 5. cap. 173. decr.

CAPUT XXIV.

Statuit sancta synodus, si duo de adulterio accusati fuerint, & ambo negaverint, & orant sibi concedi, ut alter illorum utrosque divino purget iudicio: si unus in hoc deciderit, ut ambo rei habeantur. Salegunst. cap. 14. Ivo part. 15. cap. 180. decr.

LIBER QUINTUS
De Sententia, & Appellationibus.

TITULUS I.

NON VALET SENTENTIA PROLATA
A NON JUDICE.

CAPUT I.

Nullus Episcopus alterius parochianum præsumat retinere, aut ordinare absque ejus Episcopi voluntate, vel judicare, salva tamen in omnibus Apostolica auctoritate. Quia sicut irrita erit ejus ordinatio, ita & iudicatio, quoniam censemus, nullum alterius iudicis, nisi sui, sententia teneri. Nicæn. cap. 26. apud Jul. epist. 2. cap. 6. vide Apost. 35. G. 36. L. Xyst. II. epist. 2. cap. 2. Callist. epist. 2. Hadr. ad Episc. Mediom. c. 16. Magunt. sub Arnulph. cap. 14. Capitul. lib. 7. cap. 308. & in addit. cap. 149.

CAPUT II.

3. 7. 8. c. 1. Nullum sententia a non iudice dicta constringat, quia leges sæculi id ipsum fieri præcipiunt, &c. Zephyr. epist. 1. in prins. Anselm. lib. 2. cap. 37.

CAPUT III.

Nemo alterius terminos usurpet, nec alterius parochianum judicare, aut excommunicare præsumat, quia talis iudicatio, vel ordinatio, aut excommunicatio, vel damnatio, nec rata erit, nec vires ullas habebit, quoniam nullus alterius iudicis, nisi sui, sententia tenebitur, aut damnabitur. Unde & Dominus loquitur dicens: *Ne transgrediaris terminos antiquos, quos posuerunt patres tui,* &c. Callist. epist. 2. post princ. Ivo part. 14. cap. 72. decr. Anselm. lib. 6. cap. 120. Capitulum. lib. 7. cap. 37. Casar. lib. 5. cap. 18.

CAPUT IV.

Hæc omnino in sacerdotum causa forma fervetur, ne quemquam sententia non a suo iudice dicta constringat. Fabian. epist. 3. cap. 5. Xyst. III. epist. unic. cap. 5. Gregor. lib. 11. registr. epist. 52. Burch. lib. 1. cap. 165. Ivo part. 5. c. 275. decr. Vide constit. Gratiani, & aliorum Imperator. lib. 7. tit. 48. cap. ult. Cod. Justin. & Anian. lib. 4. tit. 14. Cod. Theodosii.

CA-

CAPUT V.

Ab Apostolis, eorumque successoribus novimus constitutum, &c. Nec peregrina judicia debere fieri; nec quemquam alterius iudicis, quam sui, sententiam debere constringi. *Euseb. epist. 3. in princ. Burch. lib. 1. cap. 165. Ivo part. 5. cap. 275. decret.*

CAPUT VI.

Similiter statuit præfata synodus Nicæna, ut nullum sententia nisi a suo iudice dicta constringat. *Jul. epist. 2. cap. 34. Anselm. lib. 3. c. 21.*

CAPUT VII.

Dist. 71. c. 2. De aliena Ecclesia clericum ordinare, aut iudicare nullus usurpet, nisi ejus Episcopus precibus exoratus concedere voluerit: quod etiam Nicæna videtur synodus continere. *Innoc. epist. 2. cap. 7. Ivo lib. 3. tit. 5. cap. 23. panorm. vide Nicæn. 16. c. 17.*

CAPUT VIII.

11. q. 1. c. 50. In clericorum causa hujusmodi forma servetur, ne quemquam eorum sententia, a non suo iudice dicta, constringat. *Hadrian. ad Episcop. Mediom. cap. 37. Anselm. lib. 3. cap. 88. Deusded. cap. 3.*

TITULUS II.
ANTE SENTENTIAM NEMO
DESERATUR A SUIS.

CAPUT I.

HÆC sancta synodus definit, & statuit, quod nullus laicorum, vel monachorum, aut aliquis ex catalogo clericorum ante diligentem examinationem, & synodicam sententiam, a communione se separet proprii Patriarchæ, licet criminalem quamlibet causam ejus se nosse prætendat; sed neque recuset nomen ipsius referre inter divina mysteria, vel officia. Similiter autem Episcopos, & presbyteros, qui in terris, civitatibus, & regionibus sunt, erga proprios Metropolitanas affectare mandamus; quod etiam circa Patriarcham suam facere Metropolitanas oportet. Sin vero quis adversus hanc sanctam synodum deprehensus fuerit agere, si quidem Episcopus, aut clericus est, ab omni sacerdotali operatione decidat, & honore: monachus autem, aut laicus segregetur ab omni Ecclesiastica communione, atque collegio, quoutque conversus per poenitentiam recipiatur. *Synodo VIII. gener. CP. sub Hadrian. II. cap. 10.*

CAPUT II.

8. q. 4. c. unic. Nonne directæ sunt verba canonum quicumque clericorum ab Episcopo suo ante sententiæ tempus pro dubia suspicione discesserit, manifestam eum manere censuram? &c. Lex Ecclesiastica Pontificem ab aliis accusatum, priusquam sub luce objecta constiterint, exigit non relinquere. *Ennod. pro Symmach. ante med. Ivo part. 6. cap. 340. c. 341. decret.*

TITULUS III.
DE DISCORDIA JUDICUM.

CAPUT I.

6. q. 4. c. 1. **S**I Episcopus de aliquibus criminibus accusetur, & de eo Episcopi ejus provinciæ discordent, aliquibus innocentem, aliis nocentem iudicantibus; de tota controversia Metropolitanus

ex proxima provincia, alios evocet, qui iudicent simul cum ejusdem provinciæ Episcopis. *Antioch. cap. 14. Mart. Brac. cap. 13. Burch. lib. 1. cap. 150. Ivo part. 5. cap. 263. decret. Anselm. lib. 5. cap. 77. in addit.*

CAPUT II.

Si quis Episcopus de aliquibus criminibus accusatus ab omnibus ejus provinciæ Episcopis iudicetur, omnesque ejusdem sententiæ sint, ab aliis non iudicetur, sed firma maneat sententia Episcoporum. *Antioch. cap. 15. Anselm. lib. 5. c. 65.*

CAPUT III.

Si quis Episcopus in aliquibus causationibus iudicatur, & viderit ipsos Episcopos, qui in provincia sua sunt, inter se iudicio discrepare, & alii videantur, eum, qui iudicatur, iustificare, alii condemnare; pro definitione hujus dissensionis hoc placuit sancto concilio, ut de provincia vicina alter Metropolitanus convocetur Episcopus, ut per eum confirmetur, quod secundum rectum placuerit canonem. *Mart. Brac. c. 13. Antioch. cap. 14.*

TITULUS IV.
NE EPISCOPATUS ADIMATUR EPISCOPO ANTE SENTENTIAM.

CAPUT I.

Adimi Episcopo Episcopatum antequam causæ ejus exitus appareat, nulli Christiano videri jure potest. *Felix cum LXX. Episc. epist. 2. ante med. Hadrian. ad Episc. Mediom. cap. 5. Carth. cap. 88. G. Afric. c. 54. L. Burch. lib. 1. cap. 181. Ivo part. 5. cap. 297. Capitul. lib. 7. cap. 143. in additis.*

TITULUS V.
DE EXECUTIONE SENTENTIÆ.

CAPUT I.

SI neophytus Episcopus, aut presbyter, aliquod mortale peccatum fecisse deprehendatur, & a duobus, vel tribus testibus vincatur, cesset a clero. Qui contra hæc repugnet, uti magni concilii impugnator de clero periclitetur. *Nicæn. c. 2. Mart. Brac. cap. 22.*

CAPUT II.

Si clericus cujuscumque honoris sit, in aliquo crimine Episcoporum iudicio sit damnatus, non liceat eum, sive apud Ecclesiam, cui præerat, sive ab aliquo homine defendi, pœna adjecta damni, pecuniæ, & honoris, ut neque ætas, neque sexus excuset. *Carthag. cap. 63. G. Carthag. V. cap. 2. L. Afric. cap. 29. L. apud Aquisgr. sub Ludov. cap. 48. Deusded. part. 4.*

CAPUT III.

Sicut sine iudicio quemquam nolumus condemnari; ita quæ definita fuerint, nulla patimur excusatione differri. *Greg. Dominico Domitiano lib. 8. registr. epist. 50. Anselm. lib. 3. cap. 85. Tarrac. lib. 2. cap. 57.*

CAPUT IV.

Nullus contentionibus suis imponitur, si impleri ea, quæ iudicata fuerunt, differantur. Filius noster Placidus questus est nobis, ea, quæ inter eum & actores Ecclesiæ Dei iudicio definita sunt, fraternitatem vestram nolle complere, &c. Scriptis vos præsentibus adhortamur, ut subtiliter re-

quirere debeatis : & si quid minus impletum est ; si tamen nihil est , quod iuste possit obistere , sine discordia compleatur , &c. *Gregor. Dono Episcopo Messanen. lib. 9. registr. epist. 46.*

TITULUS VI.
COMMUNIA DE SENTENTIIS.

CAPUT I.

3. 9. 9. c. 2. **C**Aveant iudices Ecclesie , ne absente eo , cuius causa ventilatur , sententiam proferant ; quia irrita erit , quippe & rationem pro actione reddent in synodo. *Nicæn. c. 59. apud Jul. epist. 2. cap. 24. Eleuth. epist. unic. ante fin. Fælix epist. 1. ante med. Hadrian. cap. 49. ad Episc. Mediomat. Carth. IV. cap. 30. Burch. lib. 16. c. 14. Ivo part. 6. cap. 319. decret. Anselm. lib. 3. cap. 28. Capitul. lib. 6. cap. 279. & lib. 7. cap. 219. Caesar. lib. 5. cap. 65. Tarrac. lib. 2. c. 58.*

CAPUT II.

3. 9. 6. c. 11. **I**rritam esse injustam Episcoporum damnationem decernimus , & idcirco a synodo retractandam. *Nicæn. cap. 63. apud Jul. epist. 2. cap. 27. Fælix epist. 1. ante med. Hadrian. ad Episcop. Mediom. cap. 54. Carth. IV. cap. 28. L.*

CAPUT III.

* certa iudicetur. **N**eque in re dubia detur * sententia , nec ullum iudicium , nisi ordinabiliter habitum teneatur. *Nicæn. cap. 66. apud Jul. epist. 2. c. 28. Zephyr. epist. 1. in princ. Felix epist. 1. post princ.*

CAPUT IV.

* Qualiter , & quando. **J**uxta formam iudicii sententiæ quoque forma dicitur. *Innoc. III. in concil. gener. Lateran. cap. 8. in fin.*

CAPUT V.

24. de accus. ap. Greg. IX. c. 4. in 4. coll. **S**ententiam sanguinis nullus clericus dicat , aut proferat , &c. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 18.*

CAPUT VI.

c. Cum cessante. **S**ive iudex ordinarius , sive delegatus , aliquid comminando , vel interloquendo protulerit , quo executioni mandato alter litigantium gravaretur , & sano usus consilio ab huiusmodi comminationis , vel interlocutionis effectu destiterit ; libere in causæ cognitione procedat ; non obstante , si a tali comminatione , vel interlocutione fuerit appellatum ; dummodo non sit ex alia legitima parte suspectus ; ne processus negotii frivolis occasionibus retardetur. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 36.*

CAPUT VII.

c. Adversus. **C**onstitutiones , & sententiæ , quæ ab excommunicatis huiusmodi , vel de ipsorum mandato fuerint promulgatæ , inanes , & irritæ habeantur , nullo unquam tempore valituræ. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 46.*

CAPUT VIII.

7. de imm. in. Eccl. ap. Gr. IX. c. 7. de censib. in 4. coll. 3. 9. 9. c. 11. **A**bsente adversario non audiatur accusator ; nec sententia , absente parte alia , a iudice dicta , ullam obtinebit firmitatem. *Fælix in syn. LXX. Episc. epist. 2. in med. Hadr. cap. 5. ad Episc. Mediom. them. 6. Ivo lib. 4. tit. 7. c. 2. panorm. & part. 6. cap. 331. decret. & part. 5. cap. 248. Anselm. lib. 3. cap. 7. Caesar. lib. 5. c. 30. Tarrac. lib. 2. cap. 12.*

CAPUT IX.

25. 9. 1. c. 8. **O**mne , quod irreprehensibile est , Catholica defendit Ecclesia. [Non licet ergo Imperatori , vel cuiquam pietatem custodienti , aliquid contra mandata divina præsumere , nec quidquam , quod Evangelicis , propheticisque , & Apostolicis regulis obviat , agere. Injustum enim iudicium , & definitio injusta Regis metu , vel iussu a iudicibus ordinata non valet , nec quidquam quod contra Evangelicam , vel propheticam , aut Apostolicam doctrinam , constitutionemque eorum , sive sanctorum patrum actum fuerit ; stabit : & quod ab infidelibus , aut hæreticis factum fuerit , omnino cassabitur. *Symmach. in synod. Rom. VI. ante fin. Callist. epist. 1. in fine. Marcell. epist. 2. in fin. Hadrian. ad Episcop. Mediom. c. 70. Burch. lib. 15. cap. 8. Ivo lib. 2. tit. 12. cap. 4. panorm. & part. 4. cap. 231. decret. & part. 16. cap. 9. Deusded. part. 1. & 3. Capitul. lib. 5. cap. 248. & 251. Anselm. lib. 3. cap. 86. & 88. Tarrac. lib. 5. cap. 39.*

CAPUT X.

2. 9. 1. c. 20. **D**eus omnipotens ut nos a præcipitata sententiæ prolatione compelleret , cum omnia nuda , & aperta sint oculis suis ; mala tamen Sodomæ noluit audita iudicare , priusquam manifeste agnosceret , quæ dicebantur , &c. Non ob aliud hæc , & alia multa per se inquirere dignatus est , nisi ut nobis exemplum daret ne præcipites in discutendis , & iudicandis negotiis essemus : & ne mala quorundam priusquam præsumat credere quisquam probaret. Cuius exemplo monemur , ne ad proferendam sententiam unquam præcipites simus , aut temere indiligenterque indiscussa quæque quoquo modo iudicemus , &c. *Evar. epist. 2. in med. Greg. lib. 9. Moral. cap. 23. apud Aquisgran. cap. 37. Tribur. cap. 22. Burch. lib. 11. cap. 9. Ivo lib. 4. tit. 11. cap. 9. panorm. Anselm. lib. 3. cap. 63.*

CAPUT XI.

30. 9. 5. c. ult. **N**ec litigantibus iudex prius sua velit sententia obviare , nisi quando ipsi jam peractis omnibus nihil habeant in quæstione , quod proponant : & tandiu actio ventiletur , quousque rei veritas inveniatur. *Eleuth. epist. unic. in med. Nicæn. c. 59. apud Jul. epist. 2. cap. 31. Hadr. cap. 24. ad Episc. Mediom. Burch. lib. 16. cap. 30. Ivo part. 6. cap. 317. decret. Capit. lib. 5. cap. 246.*

CAPUT XII.

2. 9. 1. c. 5. **P**atriarchæ , vel Primates accusatum discutientes Episcopum , non ante sententiam proferant finitivam , quam Apostolica auctore auctoritate ; aut reum se ipsum confiteatur , aut per innocentes , & regulariter examinatos convincatur LXXII. testes. *Zephyr. epist. 1. in princ. Fælix ep. 1. post princ. Nicæn. cap. 61. apud Julium epist. 2. cap. 26. Burch. lib. 1. cap. 154. & 157. Ivo lib. 4. tit. 12. cap. 11. panorm. & part. 5. cap. 267. decret. Anselm. lib. 3. cap. 65. & 66. Tarrac. lib. 2. cap. 40.*

CAPUT XIII.

11. 9. 3. c. 27. **V**alde timenda est sententia Episcopi , licet iniuste liget aliquem ; quod tamen summopere prævidere debet. *Urbanus epist. unic. ante fin.*

An-

Anselm. lib. 6. c. 145. & lib. 12. cap. 25. Burch. lib. 11. cap. 1. Ivo part. 14. cap. 74. decret.

CAPUT XIV.

Episcopi per singulas Provincias observent, ne posteriores se prioribus suis præferant; nec eis inconsultis, nisi quantum ad propriam pertinet parochiam, aliquid agant, sed omnes de communibus eorum causis consonam sententiam proferrant, & determinent; quoniam aliter acta nullas vires habebunt, nec Ecclesiastica reputabuntur. *Lucius epist. 1. post princ. Burch. lib. 1. c. 54. Ivo part. 5. cap. 164. decret.*

CAPUT XV.

Primo semper ante omnia diligenter inquirete, ut cum iustitia, & veritate * definiatis. Neminem condemnatis ante verum, & iustum iudicium. Nullum suspitionis arbitrio iudicetis: sed primum probate, & postea charitativam proferte sententiam. Et quod vobis non vultis fieri, alteri nolite facere. *Miltiad. epist. 1. in princ. Ivo lib. 4. tit. 11. cap. 5. panorm.*

CAPUT XVI.

Fuerat de Photino quoquo pacto aliquid utique gravius constitutum. Verum quoniam id per rumorem factum, ut aseritis, subreptum huic fedi, & elicitum per insidias demonstratis; quia res ad salutem rediit, veniam nos hanc in tantum, vobis annitentibus, post condemnationem more Apostolico subrogamus, tantisque vestris assertionibus, vobisque tam bonis, tam caris non dare consensum, omnibus rebus duris durius arbitramur. Pro vestra ergo approbatione, fratres carissimi, & sententia, ac postulatione Episcopum Photinum habetote, licitum ita constituere, ut deprecamini, & nostram in melius conversam sententiam, labore, vel testimonio vestro compotes voti suscipite. *Innoc. epist. 23. cap. 7.*

CAPUT XVII.

Quoniam quidquid ab alterutra parte est iudicatum, omni videmus perversitate confusum temporum necessitate perspecta, hac ratione decernimus ad veniam pertinere, quod gestum est, ut nihil deinceps contra præcepta beati Apostoli, nihil contra Nicænorum canonum constituta temptetur, &c. *Hilarius epist. 1. in princ.*

CAPUT XVIII.

Non debetis pœnam sustinere canonicam, in cuius damnatione non est canonica probata sententia. *Greg. lib. 2. epist. 9. Antonio subdiacono.*

CAPUT XIX.

Jurgantium controversias celeri sententia terminare, & æquitati proculdubio convenit, & rigori. *Greg. lib. 2. epist. 28. reg. Joanni Episcop. Ravenn.*

CAPUT XX.

Fraternitas tua, nescio quo mentis motu, di-

vino, humanoque jure contempto, abruptam protulit in ejus (*Hadriani Thebanorum Episcopi*) damnatione sententiam, quæ licet non esset appellatione suspensa, contra leges tamen, canonicæque prolata ipso non poterat jure subsistere. *Greg. Joann. Episc. Primæ Justinianæ lib. 2. reg. indict. 11. epist. 6. vel cap. 45.*

CAPUT XXI.

Grave satis est, & indecens, ut in re dubia certa dicatur sententia. *Gregorius lib. 4. ep. 30. 74. Constantio Episcopo Mediolanensi.*

CAPUT XXII.

Quærendum est, &c. si scriptis iudicatum est, & partibus præsentibus sententia recitata est. *Greg. lib. 11. epist. 50. Joanni Defensori.*

CAPUT XXIII.

Quod dicitur, quia nihil scriptis iudicatum est; legendus est titulus XLIV. libri VII. Codicis, quia scriptis debuit iudicari: nam ibi inter alia dicitur, atque præcipitur, ut sententia, quæ sine scripto dicta fuerit, ne nomen quidem sententiæ habere mereatur. *Gregor. Joanni Defensori lib. XI. reg. epist. 54. in fine. Vide l. Statutis, tit. XLIV. Cod. de Sententiis ex periculo recitandis.*

CAPUT XXIV.

Prælati iudicium semper inferioribus formidandum est, ne si ei non obedierint, licet ab eo fortassis injuste ligentur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa, id est inobedientia mereantur, &c. *Nicol. in epist. ad Michael. Imper. Incipit, Quanto majora, in med. & in epist. ad Archiep. CP. & suffrag. post med.*

CAPUT XXV.

Iudicium, & sententia ab inimico lata nullius est momenti, &c. *Nicol. in epist. ad Michael. Imperat. quæ incipit, Proposueramus, post princ.*

CAPUT XXVI.

Iudicium, & sententia ab hæreticis, vel excommunicatis data, vel a schismaticis nulla est. *Nicol. supra. Carth. III. cap. 21.*

CAPUT XXVII.

Irrita erit sententia Episcopi, nisi clericorum præsentia confirmetur. *Carth. IV. cap. 23. Burch. lib. 1. cap. 114. Ivo part. 5. cap. 214. decret.*

CAPUT XXVIII.

Qui accusatur, vel qui excommunicatur reconciliatus per scripturam accusari, vel reconciliatus commendari jubetur. Et sic in cæteris huiusmodi in tantum scriptura deposcitur, ut sicut beatus Gregorius in commonitorio ad Joannem Defensorem ex Romanis legibus sumens, scribit: *Sententia, quæ sine scriptura profertur, nec nomen sententiæ habere meretur. Hincmarus in synod. apud S. Medardum. Greg. lib. 11. epist. 50. & 54. Burch. lib. 2. cap. 197. Ivo part. 6. cap. 269. decret.*

2. g. 1. c. 13. * charitate, al.

35. g. 9. c. 5. Veniamus.

1. g. 7. c. 13.

11. g. 3. c. 64.

De sent. & re jud. c. 2. apud Greg. IX. & in 1. coll. cap. 3. Ravenn.

De sent. & re jud. c. 1.

apud Greg. IX. in 1. coll. cap. 2.

11. g. 3. c. 74.

2. g. 1. c. 7. In primis.

15. g. 7. c. 6.

2. g. 1. c. 8. Legum.

LIBER SEXTUS

Pars posterior de Appellationibus.

TITULUS I.

A QUIBUS APPELLARE NON LICEAT.

CAPUT I.

c. Cum in cunctis, 7. de elect. Gr. IX. c. 6. in 1. coll.

SI Archidiaconus in diaconum & Decani, & reliqui admoniti, non fuerint præfixo a canonibus tempore in Presbyteros ordinati, & ab illo removeantur officio, & alii conferatur, qui & velit, & possit convenienter illud implere; nec profit illis appellationis diffugium, si forte in transgressionem constitutionis istius per appellationem voluerint se tueri. *Alexand. III. in concil. Later. cap. 3.*

CAPUT II.

De appell. c. 26. Greg. IX. c. 24. in 1. coll.

Reprehensibilis valde consuetudo inolevit, & alii dum superioris sententiam, & disciplinam canonicam reformidant, sine ullo gravamine appellationem obiciunt, & ad defensionem iniquitatis usurpant, quod ad subsidium innocentium dignoscitur institutum, &c. Statuimus, ut nec subiecti contra disciplinam Ecclesiasticam ante ingressum causæ in vocem appellationis prorumpant. Si vero quisquam pro sua necessitate crediderit appellandum, competens ei ad prosequendam appellationem terminus præfigatur: infra quem si forte persequi * neglexerit, libere tunc Episcopus sua auctoritate utatur. Si autem in quocumque negotio aliquis appellaverit, & eo, qui appellatus fuerit, veniente, qui appellaverit, venire neglexerit, si proprium quid habuit, competentem ei recompensationem faciat expensarum: ut hoc saltem timore perterritus in gravamen alterius non facile quis appellet. Præcipue vero in locis religiosis hoc volumus observari, ne monachi, sive quicumque religiosi, cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem Prælati sui & capituli disciplinam appellare præsumant, &c. *Alex. III. in concil. gener. Later. cap. 6.*

CAPUT III.

c. 1. de his, que sunt a major. part. cap. Gr. IX. c. in 1. coll. * capituli.

Statuimus, ut nisi a paucioribus, & inferioribus aliquid rationabile fuerit ostensum; appellatione remota, semper prævaleat, &c. quod a majoris, vel sanioris parte concilii * fuerit constitutum. *Alex. III. in concil. Lateranen. cap. 16.*

CAPUT IV.

c. Irrefragabil. 13. de off. judic. ord. Greg. IX. c. 1. in 4. coll.

Sancimus, ut Ecclesiarum Prælati ad corrigendum subditorum excessum prudenter, & diligenter intendant, &c. Ut autem correctionis, & reformationis officium libere valeant exercere; decernimus, ut executionem ipsius nulla consuetudo, vel appellatio valeat impedire, nisi formam exceßerint in talibus observandis. *Innoc. III. in concil. gener. Lateran. cap. 7.*

CAPUT V.

c. In singulis, 7. de stat. monach. Gr. IX. c. 2. in 4. coll.

Præsent quatuor Abbates capitulis monachorum, &c. & quod statutum fuerit, illis quatuor approbantibus, ab omnibus inviolabiliter observetur, omni excusatione, & contradictione, ac appellatione remotis, &c. Præcipimus tam dice-

cesanis Episcopis, quam personis, quæ præerunt capitulis celebrandis, ut per censuram Ecclesiasticam, appellatione remota, compescant advocatos, patronos, &c. seu alios, ne monasteria præsumant offendere in personis, ac rebus, &c. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 12.*

CAPUT VI.

Statuimus, ut cum electio fuerit celebranda, præsentibus omnibus, qui debent, & volunt, & possunt commode interesse, assumantur tres de collegio fide digni, qui secreto singulatum voces cunctorum diligenter exquirant, & in scriptis redacta, mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interjecto, ut is collatione adhibita eligatur, in quem omnes, vel major, vel sanior pars capituli consentit. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 24. vide c. 35. tit. V. c. 1.*

CAPUT VII.

Si ex consensu partium iudices electi fuerint, etiam a pauciore numero, quam constitutum est, non liceat provocari. *Carth. cap. 15. G. Carth. III. cap. 10. L. Ivo part. 6. cap. 363. decret. Cæs. lib. 5. cap. 64.*

CAPUT VIII.

Ab electis iudicibus appellare non licet. Si appelletur, & eligat appellans iudices, & cum eo is, contra quem appellatur, ab his non liceat appellare. *Carth. cap. 98. al. 96. G. Afric. cap. 63. L.*

CAPUT IX.

Ab electis iudicibus non appelletur. *Carth. c. 123. G. Milev. cap. 24. L. Afric. cap. 89. L. Ivo A. Judicibus lib. 4. tit. 12. cap. 8. panorm. c. part. 6. c. 365. decret. Cæs. lib. 5. cap. 24.*

TITULUS II.

APPELLATUR AB OMNIBUS AD PONTIFICEM MAXIMUM.

Vide in Part. I. Lib. I. de Pont. Max. Tit. XV.

TITULUS III.

DE APPELLATIONE AD SYNODUM.

Vide in Part. I. Lib. V. Tit. XXXIX.

TITULUS IV.

DE APPELLATIONE AD PATRIARCHAS, ET PRIMATES.

Vide in Part. I. Lib. II. Tit. XVIII.

TITULUS V.

DE APPELLATIONE AD ARCHIEPISCOPOS.

Vide in Part. I. Lib. III. Tit. XII.

TITULUS VI.

DE APPELLATIONE AD EPISCOPOS, ET ALIOS JUDICES.

CAPUT I.

Placuit, ut a quibuscumque iudicibus Ecclesiasticis ad alios iudices Ecclesiasticos, ubi est auctoritas major, fuerit provocatum, audientia non negetur. *Nicæn. cap. 57. apud Jul. ep. 2. cap. 22. Lucius epist. 1. post princ. Hadrian. cap. 42. ad Episcop. Mediom. Carth. c. 15. G. Carth. III. c. 10. Ivo lib. 4. tit. 12. cap. 9. panorm. c. part. 6.*

c. Quia propter, 42. De election. Gr. IX. c. 9. in 4. coll.

2. q. 6. c. 33. Sane.

2. q. 6. Si autem, c. 38.

2. q. 6. c. 32. A Judicibus.

2. q. 6. c. 9.

part. 6. cap. 363. decret. Capitul. lib. 5. c. 250. & lib. 7. cap. 121. & in additis c. 141. Tarr. lib. 6. cap. 151.

CAPUT II.

Nullus sacerdotum causam suam alieno committat iudicio, nisi ad sedem Apostolicam fuerit appellatum: sed unusquisque comprovinciales iudices, & notos habeat; nisi aliquam vim temerariæ multitudinis illic timuerit; aut infestos, aut suspectos iudices habuerit: pro quibus causis ad majoris auctoritatis iudices, & ad alias Provincias appellare, & venire concessum est. *Cornel. epist. 2. in fin. Ivo lib. 4. tit. 5. cap. 3. panorm.*

CAPUT III.

Si a iudicibus Ecclesiasticis ad alios iudices Ecclesiasticos, qui habent maiorem auctoritatem, appellatio fiat, non lædantur hi quorum sententia revocatur; nisi convinci possint per inimicitiam, vel affectionem iudicasse, aut gratia fuisse corruptos. Si pauciores iudices sint definitis, qui ex consensu partium electi sunt iudices, non licet appellare. *Carth. cap. 15. G. Carth. III. cap. 10. L. Ivo lib. 4. tit. 12. cap. 9. panorm. & part. 6. c. 363. decret. Casarung. lib. 5. cap. 64.*

CAPUT IV.

Constantinus ubique administrantium sententias imperfectas esse voluit, & ad Episcopos per appellationem refugiendum esse sancivit, si qui vellent civiles iudices refutare. Firmam vero illorum sententiam iudicans, potioremq; iudicium aliorum: & tamquam ab Imperatore prolata, ab omnibus observanda, & inconvertibiles esse terminos synodales. *Tripert. lib. 1. cap. 9.*

TITULUS VII.

COMMUNIA DE APPELLATIONIBUS.

CAPUT I.

UT debitus honor deferatur iudicibus, & litigatoribus consulatur super laboribus, & expensis; statuimus, ut ubi quis coram idoneo iudice convenerit adversarium: ille ante sententiam ad superiorem iudicem absque rationabili causa non provocet, sed coram illo suam iustitiam prosequatur, non obstante, si dicat, quod ad superiorem iudicem nuntium destinaverit, aut etiam litteras impetraverit ab eodem, priusquam de legato fuerint designatæ. Cum autem ex rationabili causa putaverit appellandum, coram eodem iudice causa probabili appellationis exposita, tali videlicet, quæ si foret probata, deberet legitima reputari; superior de appellatione cognoscat; & si minus eum rationabiliter appellasse cognoverit, illum ad inferiorem remittat, & in expensis alteri parti condemnet. Alioquin ipse procedat, salvis constitutionibus de majoribus causis ad sedem Apostolicam perferendis. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 35.*

CAPUT II.

Cum cessante causa cesset effectus; statuimus, ut sive iudex ordinarius, sive delegatus aliquid, comminando, vel interlocuendo protulerit, quo executioni mandato alter litigantium gravaretur; & sano usus consilio ab hujus comminationis, vel interlocutionis effectu destiterit, libere in causæ cognitione procedat, non obstante, si

a tali comminatione, vel interlocutione fuerit appellatum: dummodo non sit ex alia legitima causa suspectus, ne processus negotii frivolis occasionibus retardetur. *Innoc. III. in concil. gener. Lateranen. cap. 36.*

CAPUT III.

Iudex semper adhibeat, aut publicam (si potest habere) personam, aut duos viros idoneos, qui fideliter universa iudicii acta conscribant, videlicet citationes, &c. interrogationes, & appellationes, &c. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 38.*

CAPUT IV.

Si requisitus humiliter (iudex, qui aliquem sine iusta causa excommunicavit) processum huiusmodi non curaverit absque gravamine revocare, gravatus apud superiorem deponat de iusta excommunicatione querelam, &c. Si vero iudex suum recognoscens errorem, paratus sit talem revocare sententiam, & is, pro quo lata fuerit, ne absque satisfactione revocet illam, appellet, appellationi non deferat in hac parte: nisi talis sit error, de quo merito possit *dubitari; & tunc sufficienti cautione recepta, quod coram eo, ad quem extitit appellatum, vel de legato ab ipso iuri pateat, excommunicatum absolvat, &c. *Innoc. III. in concil. gener. Later. cap. 47.*

CAPUT V.

Cum speciali sit prohibitione provisum, ne quis in aliquem excommunicationis sententiam, nisi competenti commotione præmissa, promulgare præsumat; volentes etiam providere, ne forte commotionis frustratoris recusationis, vel appellationis objectu moventis declinare possit examen, statuimus, quod si alligaverit se iudicem habere suspectum, coram eodem causam iustæ suspitionis assignet, &c. Porro commotio ad appellationem convolante, si ejus excessus evidentia rei, vel ipsius confessione, aut alio modo legitime fuerit manifestatus: cum appellationis remedium non sit ad defensionem iniquitatis, sed in præsidium innocentie institutum; non est provocationi huiusmodi deferendum. Excessu quoque dubio existente, ne frivolæ appellationis diffugio appellans iudicis processum impediatur, coram eodem probabilem causam appellationis exponat, talem videlicet, quæ si foret probata, deberet legitima reputari. Et tunc si habuerit adversarium, infra terminum secundum locorum distantiam, & temporis qualitatem, & naturam negotii, ab eodem iudice moderandum, appellationem interpositam prosequatur; quam si prosequi non curaverit, ex tunc ipse iudex, non obstante appellatione, procedat. Nullo autem adversario comparente, tunc ex suo iudex procedat officio. Appellationis causa coram superiore probata, superior suæ jurisdictionis officium exequatur. Sed si appellans in ejus probatione defecerit, ad eum, a quo ipsum malitiose appellasse confiterit, remittatur, &c. *Innoc. III. in concil. gener. Later. c. 48.*

CAPUT VI.

Si de cætero quocumque prætextu Judæi a Christianis graves, & immoderatas usuras extor-

De probation. c. Quoniam contra, XI. Greg. IX. c. 3. in 4. coll.

De sent. excomm. c. Sa-cro, 48. Gr. IX. c. 5. in 4. coll.

*debeat.

De appell. c. 62. Gr. IX. c. 5. in 4. coll.

De usur. c. Quanto, 18. Greg. IX. c. 3. in 4. coll.

2. q. 6. c. 9. Placuit, c. 26. Hoc etiam.

2. q. 6. c. 33. Sane.

De appell. c. 59. Greg. IX. c. 3. in 4. coll.

De appell. c. 60. Greg. IX. c. 4. in 4. coll.

serint, Christianorum eis participium subtrahatur, &c. Christiani quoque, si opus fuerit, per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compellantur ab eorum commerciis abstinere. *Innoc. III. in concil. gen. Later. c. 67.*

CAPUT VII.

De regul. jur. & in 1. coll. Illi, qui pulsatus fuerit, si judicem suspectum habuerit, liceat appellare. *Eleuther. ep. 1. c. 3. vid. Nicæn. c. 60. apud Jul. ep. 2. c. 25. Fel. ep. 1. ad Patern. Episc. Hadr. ad Episc. Mediom. cap. 8. Anian. Cod. Theodos. novell. Valentim. & Marcian. tit. Neminem exhiberi. Ivo part. 6. cap. 318. 329. & 330. Anselm. lib. 3. c. 28. & 88.*

CAPUT VIII.

3. q. 6. c. 8. Neminem exhiberi de provincia ad provinciam, vel ad comitatum oportet, nisi ad relationem judicis, ad quem fuerit appellatum, id est, ut actor semper rei forum sequatur. Si quis autem judicem adversum sibi fenserit, vocem appellationis exhibeat, quam nulli oportet negari. *Felix in syn. LXX. Episc. epist. 2. in med. Fabian. ep. 3. c. 2. Xyst. III. ep. unic. c. 3. Hadr. c. 5. them. 8. & cap. 32. ad Episcop. Mediom. Ivo part. 5. cap. 248. & part. 6. c. 331. decret. Capitul. lib. 7. c. 143. in additis.*

CAPUT IX.

Peregrina judicia, salva in omnibus Apostolica auctoritate, generali sanctione prohibemus, quia indignum est ab externis, ut judicetur, qui provinciales, & a se electos debet habere judices, nisi fuerit appellatum, &c. [Si quis vero judicem adversum sibi fenserit, vocem appellationis exhibeat. [Appellantiem autem non debet afflictio ulla, aut detentionis injuriare custodia. Sed liceat appellatori, vitiatam causam appellationis remedio sublevare. Liceat etiam in causis criminalibus appellare. Nec vox appellandi denegetur ei, quem supplicio sententia destinavit. [Pulsatus ante suum judicem causam dicat, & ante non suum judicem pulsatus, si voluerit, taceat. Et ut pulsatis, quotiens appellaverint, induciæ dentur, &c. Placuit etiam, ut si Episcopus accusatus appellaverit ad Apostolicam sedem, id statuendum, quod ejusdem sedis Pontifex censuerit, &c. *Fabian. ep. 3. in princ. Xyst. III. epist. unic. in med. Nicæn. c. 41. apud Jul. ep. 2. c. 16. Felix in syn. LXX. Episc. epist. 2. in med. Hadr. cap. 8. 32. 34. 35. 56. ad Episc. Mediom.*

Burch. lib. 1. c. 148. & lib. 16. c. 10. Ivo lib. 4. tit. 12. c. 1. panorm. & part. 5. c. 261. decret. & ep. 239. ad Gunibald. Antistod. Episc. Anselm. lib. 2. c. 10. & lib. 3. c. 73. & 88. Cesar. lib. 5. c. 30. Farrac. lib. 1. c. 279. Capitul. lib. 7. c. 251. 333. 367. & c. 106. in addit.

CAPUT X.

Nec ulla carceris custodia appellanti arceri permittuntur leges. *Dimal. epist. 3. ante medium.*

CAPUT XI.

Scitote, certam provinciam esse, quæ habet *6. q. 3. c. 2.* decem, vel undecim civitates, & unum Regem, & totidem potestates sub se, & unum Episcopum, aliosque suffragatores x. vel xi. Episcopos judices, ad quorum judicium omnes causæ Episcoporum, & reliquorum sacerdotum, ac civitatum causæ referantur, ut ab his omnibus juste consona voce discernantur, nisi ad majorem auctoritatem fuerit ab iis, qui judicandi sunt, appellatum, &c. Et quicumque causam habuerit, a suis judicibus judicetur, & non ab alienis; id est, a suæ justis judicibus provincie & non ab externis, nisi a judicatis fuerit appellatum. *Pelag. II. ep. 1. ante fin. Ivo lib. 4. tit. 1. c. 2. panorm. Anselm. lib. 6. c. 107. Tarrac. lib. 2. c. 21.*

CAPUT XII.

Placuit, ut accusato, si judicem suspectum habuerit, liceat appellare; quia non oportet negare audientiam roganti. *Hadr. ad Episc. Mediom. c. 30. Capitul. lib. 7. c. 323. & c. 137. in additis. Anselm. lib. 3. c. 88.*

CAPUT XIII.

Si quis judicem adversum sibi fenserit, vocem appellationis exhibeat; ut cum ei concessum fuerit integro negotio, apud alium judicem, amotis dilationibus, possit audiri. *Hadr. ad Episc. Mediom. c. 32. Anselm. lib. 3. c. 88.*

CAPUT XIV.

Si quando in causa capitali, vel in causa status interpellatum fuerit, non per procuratores, sed per ipsos est agendum. *Hadr. ad Episc. Mediom. cap. 41. Anian. in addit. ad Paul. lib. 5. sent. tit. 37. sive 39. de reddendis causis appell. Anselm. lib. 3. c. 88.*

CAPUT XV.

Qui ad Ultramarina appellaverint, a nemine in communionem recipiantur. *Garth. c. 28. G. Milc-vit. c. 22. L. Afric. c. 92. L.*

LIBER SEPTIMUS.

De criminibus contra Deum.

TITULUS I.
DE PECCATIS, EORUMQUE
GRAVITATE.

CAPUT I.

IN multis offendimus omnes. *Jacob. Apost. epist. canon. cap. 3. num. 2. Urban. epist. 1. in princ.*

CAPUT II.

Qui scit fratrem suum peccare peccatum non

ad mortem, petat, & dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis. Omnis iniquitas peccatum est, & est peccatum ad mortem, &c. *Joann. ep. 1. c. 5. n. 16. Evarist. ep. 1. in fin.*

CAPUT III.

Peccatum ad mortem est, cum peccator incorrigibilis est, hoc pejus est cum contentiose insurgunt adversus pietatem, & veritatem, & veneran-

2. q. 6. Placuit, c. 34. 11. q. 3. Presby. c. 34.

rantes mammona, obedientiæ Dei, & canonicarum constitutionum contraditores sunt: in his non est Deus, nisi humiliati ab errore resurgant, &c. *Nican. II. c. 5.*

CAPUT IV.

A. Tim. 5. 9. Paulus ait: *Peccata manifesta sunt, aliquos vero sequuntur: peccatis enim prævenientibus alia peccata sequuntur, &c. Nican. II. c. 7.*

CAPUT V.

De sim. c. 9. Greg. IX. c. 7. eod. tit. in 1. coll. Ne sub obtentuali cujus consuetudinis reatum suum aliquis tueatur, quia diuturnitas temporis non minuit peccata, sed auget. *Alex. III. in concil. Turon. c. 6.*

CAPUT VI.

De sim. c. 9. Greg. IX. c. 3. eod. tit. in 1. coll. Tanto graviora sunt crimina, quanto diutius animam infelicem tenuerint alligatam. *Alex. III. in concil. Later. c. 7.*

CAPUT VII.

Matt. 12. Dixit Dominus: *quod in Spiritum sanctum peccantibus, nec hic esset, nec in futuro sæculo remittendum.* Quantos autem cognoscimus in Spiritum sanctum delinquentes, sicut hæreticos diversos, Arianos, Eunomianos, Macedonianos, ad fidem Catholicam revertentes, & hic remissionem suam percepisse blasphemiam, & in futurum spem indulgentiæ consequendæ? Nec ideo non vera est Domini sententia, aut putabitur esse ultimate resoluta, cum circa tales, si hoc esse permanent, nunquam omnino solvenda persistat: effectis autem non talibus, non irrogata. Sicut etiam est consequenter & illud beati Joannis Apostoli: *Est peccatum ad mortem: non dico, ut oretur pro eo. Et est peccatum non ad mortem: dico, ut oretur pro eo.* Est peccatum ad mortem, in eodem peccato manentibus: est peccatum non ad mortem: ab eodem peccato recedentibus. Nihilum est quippe peccatum, pro quo aut non oretur Ecclesia remittendo: aut quod, data sibi divinitus potestate, delitentibus ab eodem non possit absolvere, vel penitentibus relaxare, cui dicitur:

1. Joann. 9. Matt. 16. *Quaecumque dimiseritis super terram, dimissa erunt & in caelis: & quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in caelis.* In quibuscumque omnia sunt, quantacumque sint, & qualiacumque sint: veraci nihilominus eorum manente sententia, quæ nunquam solvenda esse denunciatur, in eorum tenore consistens, non etiam ab hoc eodem post recedens. *Gelas. de anathemat. post princ.*

Matt. 16. *Quaecumque dimiseritis super terram, dimissa erunt & in caelis: & quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in caelis.* In quibuscumque omnia sunt, quantacumque sint, & qualiacumque sint: veraci nihilominus eorum manente sententia, quæ nunquam solvenda esse denunciatur, in eorum tenore consistens, non etiam ab hoc eodem post recedens. *Gelas. de anathemat. post princ.*

CAPUT VIII.

De consang. & affin. c. 8. Greg. IX. c. 3. eod. tit. in 4. coll. Cum jam usque ad quartum gradum prohibitio conjugalitatis sit restricta, eam volumus esse perpetuam, &c. Si qui contra prohibitionem hujusmodi præsumpserint copulari, nulla longinquitate defendantur annorum, cum diuturnitas temporum non minuatur peccatum, sed augeat, tantoque graviora sint crimina, quanto diutius infelicem detinent animam alligatam. *Innoc. III. in conc. gener. Lateran. c. 50. in fin.*

CAPUT IX.

Dist. 40. c. 10. Qualibet occulta loca sine Dei gratia animam salvare non possunt, quod aliquando in ipsis quoque conspiciamus erratibus electorum. Nam Loth in perversa civitate justus fuit, in monte peccatorum. *Tom. VI.*

cavit, sed ista cur dicimus, cum majora novimus? Quid enim paradiso jucundius? quid caelo securius; tamen homo ex paradiso, peccando, & angelus cecidit e caelo. *Gregor. lib. 6. ep. 5. Cyriaco Episcopo CP.*

CAPUT X.

Deprecatio pro peccatis, recedere ab injustitia. *Eccles. 17. Pelag. II. ep. 2. in fine.*

CAPUT XI.

Tribus modis impletur omne peccatum; suggestionem, delectationem, consensum; suggestio per diabolum fit, delectatio per carnem, consensus per spiritum, &c. In suggestionem peccati semen est, in delectationem nutrimentum, in consensum perfectio, &c. *Gregor. ad August. interrog. 11. Burch. lib. 5. c. 43. Ivo part. 2. c. 52. decret.*

CAPUT XII.

Antiquus hostis mox ut otiosam mentem invenerit, ad eam sub quibusdam occasionibus locuturus accedit, & quaedam ei de gestis præteritis ad memoriam reducit; audita quondam verba indecenter cogitationi resonat, & si qua dudum turpiter acta sunt, eorum species oculis cordis apponit, ut quem de presentibus non valet inquinare, de malis transactis violet, & decepta mens sæpe inde delectatione reparat, unde diu jam se per penitentiam afflixit, ita ut vere cum Psalmista dicat: *Computruerunt, & deteriorata sunt cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ.* Cicatrix quippe figura est vulneris, sed sanati. Cicatrix ergo ad putredinem redit, quando peccati vulnus, quod jam per penitentiam sanatum est, in delectatione sui animum coarctat. *Gr. ep. 4. ad Secundinum in princ. lib. 7. c. 53. regist.*

CAPUT XIII.

Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda, sed palam sunt arguendi, qui palam nocent, ut dum aperta objurigatione sanantur hi, qui eos imitando deliquerant, corrigantur; dum enim unus corripitur, plurimi emendantur, & melius est, ut pro multorum salute, unus condemnetur, quam per unius licentiam multi periclitentur. *Gregor. ad Felic. Sicilia Episc. lib. 12. regist. ep. 31. alias 37.*

CAPUT XIV.

Dominus, ac Deus noster Jesus Christus cum velit nos non jam de cætero peccare, ne per peccatum deterius quid nobis contingat, & tradamur æterno supplicio, cui traditur, qui hic disciplina emendatus non fuerit, &c. ex humanitate immensa non ea solum, quæ a nobis per scientiam, sed etiam quæ ex ignorantia peccantur, condemnat, quæque ex oblivione, aut nuda cogitatione, aut cupiditate inutili, ne per ea, quæ leviora esse videntur, malitiæ viam, ac semitam facientes ex contemptu ad majora, pejoraque peccata adducamur, &c. *Martin. Paulo Thessalon. Episc. epist. 2.*

CAPUT XV.

Omnes homines etiam justi aliquando peccant. *Carth. cap. 115. 116. 117. G. Miler. 6. 7. 8. L. Afric. 81. 82. 83.*

CAPUT XVI.

Suam voluntatem homines faciunt, non Dei, quan-

quando id agunt, quod Deo displicet. Quando autem ita faciunt quod volunt, ut divinæ serviant voluntati, quamvis volentes agant, quod agunt illorum jus tamen voluntas est, a quo præparatur, & obitur, quod volunt. *Araus. II. cap. 23.*

CAPUT XVII.

zo. q. 1. Placuit.

Episcopi doceant plebem, ut errores fugiant idolorum, vel diversa crimina, id est, homicidium, adulterium, perjurium, falsum testimonium, & reliqua peccata mortifera, & quod nolunt sibi, alteri non faciant, &c. *Brac. II. cap. 1.*

CAPUT XVIII.

In lib. Enchir. ad Laurent. ultra medium.

Augustinus dicit, De quotidianis autem, brevibusque peccatis, sine quibus vita hæc non ducitur, quotidiana oratio fidelium satisfacit. Eorum est enim dicere, *Pater noster, qui es in cælis*, qui jam Patri tales regenerati sunt ex aqua, & Spiritu sancto. Delet ergo hæc quotidiana oratio minima, & quotidiana peccata, delet & illa, a quibus vita fidelium, etiam scelerate gesta, poenitendo, in melius discedit mutata. Ergo sicut Christus præcepit, sicut Apostolus monuit & quemadmodum Doctores Ecclesiastici instituerunt, quia quotidie vel cogitatione, vel verbo delinquimus, quotidie & hanc orationem effundere in conspectu Dei debemus. *Tolet. IV. cap. 9.*

CAPUT XIX.

Dist. 45. Cum beatus.

Qui gradus jam Ecclesiasticos meruerunt, id est, Presbyteri, Abbates, & Levitæ, qui exceptis gravioribus, & mortalibus culpis, nullis debent verberibus subiacere; non est dignum ut passim unusquisque prælatus honorabilia membra sua, &c. verberibus subiiciat, & dolori. *Brac. III. c. 6.*

CAPUT XX.

aliis.

Ventilata est ratio octo principalium vitiorum, ut unusquisque diversitatem illorum sciret, & ab illis Domino auxiliante se intelligeret custodire, & aliis prædicare. *Remen. cap. 13. Poenit. Rom. tit. 9. cap. 18. Burch. lib. 19. cap. 97. Ivo part. 15. cap. 109. decret.*

CAPUT XXI.

Quanam ætate a Deo judicantur peccata? Respondeo, ex uniuscujusque cognitione, & prudentia; illi quidem a decennio, hi vero a majori ætate. *Timoth. Episcop. Alexand. cap. 18.*

CAPUT XXII.

Octo sunt principalia vitia, sine quibus vix ullus inveniri potest; est enim gastrimargia, hoc est ventris ingluvies; secundo, fornicatio; tertio, acedia, sive tristitia; quarto, avaritia; quinto, vana gloria; sexto, invidia; septimo, ira; octavo, superbia, &c. *Theodulph. ad Presbyt. Aurel. cap. 31. Beda cap. 5. de remed. peccat. Cassian. lib. 5. cap. 1. de instit. cænobior. & collat. 5. c. 2. & 16. Poenitent. Rom. tit. 9. cap. 16. Burch. lib. 19. cap. 6.*

CAPUT XXIII.

Psal. 31. a.

Septem modis peccata dimitti scripturæ sanctæ demonstrant. Primo in baptismo, qui propter remissionem peccatorum datus est. Secundo per martyrium, juxta illud quod ait Psalmista: *Beatus, cui non imputabit Dominus peccatum, &c. quia juxta ejusdem David sententiam: Beati*

quorum remissa sunt iniquitates, & quorum recta sunt peccata: remittuntur peccata per baptismum, teguntur per poenitentiam, non impuntantur per martyrium. Tertio per eleemosynam, Dan. 4. f.

Eccl. 3. d. juxta Danielelem, qui prophano Nabuchodonosor Regi ait: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum; & illud: Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna extinguit peccata; & Dominus in Evangelio: Verumtamen date eleemosynam, Luc. 11. f.

Luc. 6. f. & ecce omnia munda sunt vobis. Quarto si remittat quis peccanti in se peccata sua, juxta illud: Dimittite, & dimittetur vobis, date, & dabitur vobis; & illud: Sic & pater vester dimittet vobis peccata vestra, si remiseritis unicuique de cordibus vestris. Quinto si per predicationem suam quis, & per bonorum exercitium alios ab errore convertat, juxta illud, quod ait Apostolus: Quoniam si converti fecerit quis peccatorem ab errore viae suæ, salvabit animam ejus a morte, & cooperiet multitudinem peccatorum. Sexto per charitatem juxta illud: Caritas Dei cooperiet multitudinem peccatorum, per Jesum Christum Dominum nostrum. Septimo per poenitentiam, juxta illud quod ait David: Conversus sum in arumna mea dum configitur spina. Theodulph. ad presbyt. Aurel. cap. 36. Psalm. 31. a.

Matt. 6. b. Jacob. 5. d. 1. Pet. 4. 6.

Psal. 31. a.

Jacob. 5. d. 1. Pet. 4. 6.

Psal. 31. a.

Psal. 31. a.

Psal. 31. a.

Psal. 31. a.

Psal. 31. a.

Psal. 31. a.

Psal. 31. a.

Psal. 31. a.

Psal. 31. a.

Psal. 31. a.

Psal. 31. a.

Psal. 31. a.

Psal. 31. a.

Psal. 31. a.

Psal. 31. a.

Psal. 31. a.

dunt, idolaque adorant, miscenda communio est. Porro illis violentia, ut credant, nullatenus inferenda est. Nam omne, quod ex voto non est, bonum esse non potest, scriptum est enim: *Voluntarie sacrificabo tibi*, &c. Propter conscientiam magnopere idola colentium cavenda est omnino communio: nam qui idololatriis communicant, ipsis idolis, imo dæmoniis communicare videntur: *Psal. 95. Omnes enim Dei gentium dæmonia. Nicol. ad consulta Bulgar. cap. 41. Ivo part. 1. cap. 181. 182. G. part. 11. cap. 85. 86. decret.*

CAPUT IV.

Si quis maleficio interficiat alterum, eo quod sine idololatria perficere scelus non potuit, nec in sine impariendam esse illi communionem. *Eliber. cap. 6.*

CAPUT V.

Admonere placuit fideles, ut quantum possunt, prohibeant, ne idola in domibus suis habeant; si vero vim metuunt fervorum, vel seiplos puros conservent; si non fecerint, alieni ab Ecclesia habeantur. *Eliber. cap. 41.*

CAPUT VI.

Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occisus; quia in Evangelio non est scriptum, neque invenitur ab Apostolis unquam factum, placuit in numerum eum non recipi martyrum.

CAPUT VII.

Si in alicujus Presbyterio, prædio, vel Episcopi territorio infideles aut faculas accenderint, aut arbores, fontes, vel saxa venerentur; si hæc eruere neglexerit, sacrilegii se esse reum cognoscat. Dominus autem, vel ordinator rei ipsius, si admonitus emendare noluerit, communione privetur. *Arelat. II. c. 23.*

CAPUT VIII.

Idolorum reliquæ per totam Africam deleantur, nam in multis locis maritimis, & possessionibus diversis hic error manet. Et templa eorum, quæ in agris, & occultis locis cum dedecore sunt, destruantur de voluntate Imperatoris. *Carth. c. 59. G. Carth. V. c. 15. L. Afric. c. 25. L.*

CAPUT IX.

Petatur ab Imperatoribus, ut reliquæ idololatriæ non solum in simulacris, sed in quibuscumque locis, vel lucis, vel arboribus omnino deleantur. *Carthag. cap. 85. G. Carthag. V. cap. 15. L. Afric. c. 15. L.*

CAPUT X.

Placuit, & illud adversus hæreticos, vel paganos, vel eorum superstitiones, ut legati missi de hoc glorioso concilio quidquid utile provide- rint, a gloriosissimis Principibus impetrent. *Mileu. cap. 11.*

CAPUT XI.

Si neglexerint sacerdotes, & iudices in loco sui territorii idololatrias perquirere, & exterminare, excommunicentur. Si domini extirpare hoc malum de possessione sua neglexerint, & a familia prohibere, ab Episcopo communione pellantur. *Toler. III. c. 16.*

CAPUT XII.

Si forsitan Episcopus, aut Presbyter, seu etiam iudex, ad quem locus ille pertinerit, manife-

stissimum, ac probatissimum cujuscumque sacrilegii facinus prævolvens (*loquitur de iis, qui idola colunt, fontesque, & arbores venerantur*) hoc ardenti voto emendare neglexerit, loci sui dignitate privatus, anni unius spatio erit sub pœnitentia constitutus, loco suo in postmodum rediturus, &c. Si qui vero pro talium defensione obstiterint sacerdotibus aut iudicibus, ut ea nec emendent, ut debent, nec extirpent, ut condecet, & non potius cum eis exquisitores, ultores, seu extirpatores tanti criminis extirpent, sint anathema in conspectu individuae Trinitatis: & insuper si nobilis persona fuerit, auri libras tres fisco exsolvat; si inferior, centenis verberibus flagellabitur, ac turpiter decalvetur, & medietas rerum suarum fisci iuribus applicabitur. *Toler. XVI. c. 2.*

CAPUT XIII.

Unusquisque Episcopus in sua parochia sollicitudinem habeat, &c. ut populus Dei paganas non faciat, sed ut omnes spurcitas gentilitatis abiciat, & respuat, sive prophana sacrificia mortuorum, &c. sive hostias immolantias, quas stulti homines juxta Ecclesias ritu pagano faciunt, &c. sive omnes, quæcumque sunt paganorum observationes, diligenter prohibeant. *Franc. syn.*

CAPUT XIV.

Unusquisque Episcopus in sua parochia sollicitudinem habeat, ut populus Christianus paganismum non faciat. *Suession. sub Pipino.*

CAPUT XV.

Summo decertare debent studio Episcopi, & eorum ministri, ut arbores dæmonibus consecratæ, quas vulgus colit, & in tanta veneratione habet, ut nec ramum, vel furculum inde audeat amputare, radicitus excindantur, atque comburantur. Lapidibus quoque, quos in ruinosis locis, & silvestribus dæmoniorum ludificationibus decepti venerantur, ubi vota vovent, & deferunt, funditus effodiantur, atque in tali loco proiciantur, ubi nunquam a cultoribus suis venerari possint. Omnibusque annuntietur, quantum scelus sit idololatria, & qui hæc (*lapides, & arbores*) veneratur, & colit, quasi Deum suum negat, & Christianitati abrenuntiat, & talem pœnitentiam inde debet suscipere, quasi idola adorasset; omnibusque interdicitur, ut nullus votum faciat, aut candelam, vel aliquod munus pro salute sua rogaturus alibi deferat, nisi ad Ecclesiam domino Deo suo; scriptum est enim: *Vovete, & reddite Domino Deo vestro.* Novimus siquidem, quanta Dominus antiquo populo per prophetas suos interminatus est, qui in lucis sacrificabant, & in excelsis immolabant. Si quis hoc transgressus fuerit, fidem perdidit, & est infideli deterior; & idcirco omnimodo a sanctæ Ecclesiæ consortio abscindatur, & non nisi digne pœnituerit, recipiatur. *Nanner. cap. 20. Burch. lib. 10. cap. 10.*

CAPUT XVI.

Qui gravem necessitatem ex tormentis sustinerunt, & non ferentes labores ad negationem tracti sunt, tribus annis sint non recipiendi, & in duobus audiant, & cum tribus annis subtrahi

fuert; sic ad communionem admittantur. Qui autem sine magna necessitate fidem in Christo prodiderunt, & dæmoniorum mensam attigerunt, & græca sacramenta jurarunt, tribus quidem annis eiiciantur, duobus audiant: postquam autem in substratione tribus annis oraverint, & in aliis tribus fidelibus ad orationem se substraverint, sic admittantur ad boni communionem. *Basil. ad Amphiloeh. c. 80.*

CAPUT XVII.

Quicumque Antistes hujusmodi nefas agi (hoc est idolis cultum exhiberi) permiserit, vel peractum in sua diœcesi protinus abolere distulerit, a loci sui officio pulsus unius anni excursu sub pœnitentiæ maneat religatus lamento. *Tolet. XVI. in Tom. Regis.*

De excommunicatione, & aliis censuris in hæc vitia; vide lib. XXXVII. & seq.

TITULUS III.

DE PœNIS, QUÆ SUNT HÆRETICIS CONSTITUTÆ.

Vide in Part. I. Lib. XI. Tit. V. & Tit. LIII. potissimum.

CAPUT I.

INfames esse censemus omnes, qui suam, aut Christianam prævaricantur legem, aut canonicam postponunt auctoritatem. *Nican. cap. 49. apud Jul. ep. 2. c. 13.*

CAPUT II.

Qui per universam Provinciam hæretici Mefaliani, & Enthusiastæ sunt, vel de ejus hæreseos morbo suspecti, sive clerici, sive laici sint, conveniantur, & si quidem anathematizaverint juxta ea, quæ in prædicta synodo scripto pronuntiata sunt in scriptis, si clerici fuerint, maneat clerici; si laici ad communionem admittantur. Quod si renuerint anathematizare, si Presbyteri, vel diaconi fuerint, vel in alio quopiam gradu Ecclesiæ, excidant & a clero, & a gradu, & a communione: laici vero anathematizentur: convicti quoque non permittantur habere monasteria, ut ne zizania diffundantur, & crescant. *Synod. Ephes. in definitione contra Euchetas, sive Enthusiastas. Refert VII. synod. actio. 1. post princ.*

CAPUT III.

Hæreticos & docere, & discere interdiciamus. *Syn. VIII. sub Hadr. II. c. 9.*

CAPUT IV.

De hæret. c. 10. in 1. coll. In partibus Tolosanæ damnanda hæresis dum emerit, quæ more cancri paulatim ad vicina loca diffundens per Vasconiam, & alias Provincias quamplurimos jam infecit, quæ dum in modum serpentis infra suas revolutiones absconditur, quanto serpit occultius, tanto gravius dominicam *in simplicibus demolitur. Unde contra eam Episcopos, & omnes Domini sacerdotes in illis partibus commorantes vigilare præcipimus, & sub interminatione anathematis prohibere, ne ubi cogniti fuerint illius hæresis sectatores, receptaculum quisquam eis in terra sua præbere, aut præsidium impartiri præsumat. Sed nec in venditione, aut emptione aliqua cum eis communio habeatur, ut solatio saltem humanitatis

* Ecclesiam.

amisso, ab errore vitæ suæ resipiscere compellantur. Quisquis autem contra hoc venire pertempaverit, tamquam particeps iniquitatis eorum, anathemate feriatur. Illi vero, si deprehensi fuerint, per Catholicos Principes custodiæ mancipati, omnium bonorum amissione mulcentur. Et quoniam de diversis partibus in unum latibulum crebro conveniunt, & præter consensum erroris nullam cohabitandi causam habentes, in uno domicilio commorantur, talia conventicula & investigentur attentius, & si inventa fuerint, canonica severitate vetentur. *Alex. III. in concil. Turon. c. 4.*

CAPUT V.

Quia in Gasconia, Allegesio, & partibus Tolosanæ, & aliis locis ita hæreticorum, quos alii Catharos, alii Patarenos, alii Publicanos, alii aliis nominibus vocant, invaluit damnata perversitas, &c. eos, & defensores eorum, & receptores anathemati decernimus subjacere. Et sub anathemate prohibemus, ne quis eos in domibus, vel in terra sua tenere, vel fovere vel negotiatione cum eis exercere præsumat. Si autem in hoc peccato decesserint, neque sub nostrorum privilegiorum cuilibet indulgentiarum obtentu, neque sub alia quacumque occasione, aut oblatio fiat pro eis, aut inter Christianos recipiant sepulturam. De Brebantionibus, & Arrogenum Navariis, Basculis, Coterellis, & Triaverdinis, &c. similiter constitimus, ut qui eos conduxerint, vel tenuerint, vel foverint per regiones, in quibus taliter debauchantur, in Dominicis, & aliis solemnibus diebus per Ecclesias publice denuntientur, & eadem omnino sententia, & pœna cum prædictis hæreticis habeantur adstricti: nec ad communionem recipiantur Ecclesiæ, nisi societate illa pestifera, & hæresi abjuratis. Relaxatos autem se noverint a debito fidelitatis, & domini, ac totius obsequii, donec in tanta iniquitate permanerint, quicumque illis aliquo pacto tenentur annexi. Ipsis autem, cunctisque fidelibus in remissionem peccatorum injungimus, ut tantis cladibus se viriliter opponant, & contra eos armis populum Christianum tueantur, confiscenturque eorum bona, & liberum sit Principibus, hujusmodi homines subiicere servituti, &c. *Alex. III. in concil. Later. c. 27.*

De hæret. c. 8. Greg. IX. & in 1. coll. cap. 6.

cap. 7. de hæret. in 1. coll.

CAPUT VI.

Excommunicamus, & anathematizamus omnem hæresim extollentem se adversus hanc sanctam, orthodoxam, Catholicam fidem, quam superius exposuimus; condemnantes universos hæreticos, quibuscumque nominibus censeantur; facies quidem habentes diversas, sed caudas ad invicem colligatas, quia de vanitate conveniunt in idipsum. Damnati vero præsentibus sæcularibus potestatibus, aut eorum balivis relinquuntur animadversione debita puniendi, clericis prius a suis ordinibus degradatis, ita quod bona hujusmodi damnatorum, si laici fuerint, confiscentur; si vero clerici, applicentur Ecclesiis, a quibus stipendia perceperunt. Qui autem inventi fuerint sola suspitione notabiles, nisi juxta considerationem suspitionis, qualitatemque personæ, propriam

De hæret. c. 13. Greg. IX. & c. 3. eod. tit. in 4. coll.

priam innocentiam congrua purgatione monstraverint, anathematis gladio feriantur, & usque ad satisfactionem condignam ab omnibus evitentur; ita quod si per annum in excommunicatione persistierint, ex tunc velut hæretici condemnentur. Moneantur autem, & inducantur, & si necesse fuerit, per censuram Ecclesiasticam compellantur sæculares potestates, quibuscumque fungantur officiis, ut sicut reputari cupiunt, & haberi fideles, ita pro defensione fidei præstent publice juramentum, quod de terris suæ jurisdictioni subjectis universos hæreticos ab Ecclesia denotatos, bona fide pro viribus exterminare studebunt; ita quodammodo quancumque quis fuerit in potestatem sive spirituales*, sive temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum juramento firmare. Si vero Dominus temporalis requisitus, & monitus ab Ecclesia terram suam purgare neglexerit ab hæretica fœditate, per Metropolitanum, & cæteros, comprovinciales Episcopos excommunicationis vinculo innodetur. Et si satisfacere contempserit infra annum, significetur hoc summo Pontifici, ut ex tunc ipse vassallos ab ejus fidelitate denuntiet absolutos; & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hæreticis sine ulla contradictione possideant, & in fidei puritate conservent, salvo jure Domini principalis, dummodo super hoc ipse nullum præstet obstaculum, nec aliquod impedimentum opponat: eadem nihilominus lege servata circa eos, qui non habeant Dominos principales. Catholici vero, qui crucis assumpto charactere ad hæreticorum exterminium se accinxerint, illa gaudeant indulgentia, illoque sancto privilegio sint muniti, quod accedentibus in terra sanctæ subsidium conceditur. Credentes vero, præterea receptatores, defensores, & fautores hæreticorum, excommunicationi decernimus subjacere, firmiter statuentes; ut postquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, si satisfacere contempserit infra annum, ex tunc ipso jure sit factus infamis, nec ad publica officia, seu consilia, nec ad eligendos aliquos ad hujusmodi, nec ad testimonium admittatur. Sit etiam instabilis, ut nec testandi liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis successionem accedat. Nullus præterea ipsi super quocumque negotio, sed ipse aliis respondere cogatur. Quod si forte iudex extiterit, ejus sententia nullam obtineat firmitatem; nec causæ aliquæ ad ejus audientiam proferantur. Si fuerit advocatus ejus patrocinium nullatenus admittatur. Si tabellio, instrumenta confecta per ipsum nullius penitus sint momenti, sed cum auctore damnato damnentur: & in similibus idem præcipimus observari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio, & beneficio deponatur, ut in quo major est culpa, gravior exerceatur vindicta. Si qui autem tales, postquam ab Ecclesia denotati fuerint, evitare contempserint, excommunicationis sententia usque ad satisfactionem idoneam percellantur. Sane clerici non exhibeant hujusmodi pestilentibus Ecclesiastica sacramenta, nec eos Christianæ præsumant tradere sepulturæ, nec eleemosynas, aut oblationes eorum accipiant;

* perpetuam.

alioqui suo priventur officio, ad quod nunquam restituantur absque indulto sedis Apostolicæ speciali. Similiter quilibet regulares, quibus hoc etiam infligatur, ut eorum privilegia in illa diocesi non serventur, in qua tales excessus præsumpserint perpetrare, &c. Adiciamus insuper, ut quilibet Archiepiscopus, vel Episcopus, per se, aut per Archidiaconum suum, aut alias honestas, idoneasque personas, bis, aut saltem se vel in anno propriam parochiam, in qua fama fuerit hæreticos habitare, circumneat; & ibi tres, vel plures boni testimonii viros, vel etiam, si expedire videbitur, totam viciniam jurare compellat. Quod si quos ibidem hæreticos sciverit, vel aliquos occulta conventicula celebrantes, seu a communi conversatione fidelium vita, & moribus dissidentes, eos Episcopo studeat indicare. Ipse autem Episcopus ad præsentiam suam convocet accusatos, qui nisi se ab objecto reatu purgaverint, vel si post purgationem exhibitam, in pristinam fuerint relapsi perfidiam, canonicè puniantur. Si qui vero ex eis juramenti religionem obstinatione damnabili respuentes, jurare forte noluerint, ex hoc ipso tamquam hæretici reputentur. Volumus igitur, & mandamus, & in virtute obedientiæ districte præcipimus, ut ad hæc efficaciter exequenda Episcopi per dioceses suas diligenter invigilent, si canonicam effugere voluerint ultionem. Si quis enim Episcopus super expurgando de sua diocesi hæreticæ pravitatis fermento negligens fuerit, vel remissus, cum id certis indicis apparuerit, & ab Episcopali officio deponatur, & in locum ipsius alter substituatur idoneus, qui velit, & possit hæreticam confundere pravitatem. *Inn. III. in concil. gener. Later. cap. 3.*

CAPUT VII.

Hæretici omnes, & suspecti, &c. nullatenus ad accusationem sunt admittendi, &c. Omnibus quoque similiter accusandi, vel testificandi licentia denegetur, qui Christianæ religionis, & nominis dignitatem neglexerint. *Eurych. epist. 2. in med.*

CAPUT VIII.

Quod ab infidelibus, aut hæreticis factum fuerit, omnino cassabitur. *Marcell. epist. 2. in fin.*

CAPUT IX.

Aliquantum Manichæi, qui ita se demerserunt, ut nullum his auxiliantis remedium posset subvenire, subditi legibus secundum Christianorum Principum constituta, ne sanctum gregem sua contagione polluerent, per publicos judices perpetuo sunt exilio relegati, & omnia, quæ tam in scripturis*, quam in occultis traditionibus suis* scriptis. habent prophana, vel turpia, ut nosset populus quid fugeret, aut vitaret, oculis Christianæ plebis certa manifestatione propalavimus*. *Anast. epist. 1. cap. 3. Leo epist. 2. ad Episcopos Italiae, in princ.*

CAPUT X.

Si quis ab Episcopo Nestorio, aut ab aliis, qui eum sequuntur, ex quo talia prædicare cœperunt, vel excommunicatus, vel exutus est, seu Antifistis, seu clericis dignitate, hunc in nostra communione, & durasse, & durare manifestum est; nec ju-

24. q. 1. c. 35. An Cælestinus.

judicamus eum remotum, quia non poterat quemquam ejus removere sententia, qui se jam præbuerat ipse removendum. *Cælestin. epist. ad Joann. Antioch. refert Nicol. ep. ad Michaelem Imper. ante med. lvo part. 14. cap. 53. decret. & lib. 5. tit. 5. cap. 11. panorm.*

CAPUT XI.

24. 9. 1. 6.
36. Aperte sedis nostræ sanxit auctoritas, nullum, sive Episcopum, sive clericum, seu professione aliqua Christianum, qui a Nestorio, vel ejus similibus, ex quo talia prædicare cœperunt, vel loco suo, vel communione dejecti sunt, vel dejectum, vel excommunicatum videri, sed hi omnes in nostra communione, & fuerunt, & huc usque perdurant: quia neminem vel deicere, vel removere poterat, qui prædicans talia titubabat. *Cælestin. epist. ad clerum Constantinopolitan. in fin. refert Nicol. epist. ad Mich. Imper. ante med. lvo lib. 5. tit. 5. cap. 12. panorm. & part. 14. cap. 59. decret.*

CAPUT XII.

Clerici hæretici non solum ab ordine clericatus, sed etiam ab urbis habitatione pellantur. *Leo epist. 73. in fine. ad Leonem Imperat.*

CAPUT XIII.

Merito patres nostri, sub quorum temporibus hæresis Priscilliani nefanda prorupit, per totum mundum instanter egerunt, ut impius furor ab universa Ecclesia pelleretur; quando etiam Principes mundi ita hanc sacrilegam amentiam detestati sunt, ut auctorem ejus, ac plerosque discipulos legum publicarum ense præsternerent, &c. Et profuit diu ista districtio Ecclesiastica lenitati, quæ etsi sacerdotali contenta judicio cruentas refugit ultiones, severis tamen Christianorum Principum constitutionibus adjuvatur, dum ad spirituale nonnumquam recurrunt remedium, qui timent corporale supplicium. *Leo epist. 91. ad Turribium Episcopum, in princ.*

CAPUT XIV.

Hæretici non possunt esse judices. *Gelas. in tomo de anathemate, cujus initium est: Ne forte, in fine.*

CAPUT XV.

Præcipimus, ut præfatum hæreticum (*loquitur de quodam Armenio hæretico*) qui manus nostras, judicium suæ perfidiae formidans, suffugit, diligenter exquiras, & solerter examines. Si igitur illum respicuisse, & ad Catholicam fidem rediisse intelligentiæ tuæ constiterit, sane edoctum, & confirmatum, ac in nullo læsum dimittas incolumem. Si vero nondum ad matris Ecclesiæ gremium, & rectam fidem, de sui erroris gravitate conversus fuerit, ad sanæ doctrinæ consilium per pœnitentiæ tramitem eum redire commonendo procures. Quod si veris rationibus, & salubribus monitis tuis Diabolico spiritu induratus acquiescere, & sinceris intellectibus fidei consentire noluerit, ne rabies illius ignaros latere, & sic incautos valeat lædere, jubemus, ut eum facias perfidiae nota in aperto signari; & deinde ex toto Archiepiscopatu tuo ipsum expulsam, hæresim ejus cunctis deregendo, ubique quantum potes, ut apostatam, & Christianæ unitatis ini-

micum non desinas persequi. *Greg. VII. lib. 7. regist. epist. 27.*

CAPUT XVI.

Non concedendum hæreticis ingressum domus Dei in hæresi permanentibus. *Laod. cap. 6.*

CAPUT XVII.

Petendum, ut illam legem, quæ a religiosæ memoriæ eorum patre Theodosio de auri libris decem in ordinatorum, vel ordinatos hæreticos, seu etiam in possessores, ubi eorum congregatio deprehenditur, promulgata est, ita deinceps confirmari præcipiant, ut in eos valeat, contra quos propter eorum insidias Catholici provocati, contestationem deposuerunt, ut hoc saltem terrore a schismatica, vel hæretica pravitate desistant, qui consideratione æterni supplicii emendari, corrigique dissimulant. Petendum etiam, ut lex, quæ hæreticis, vel ex donationibus, vel ex testamentis aliquid capiendi, vel relinquendi denegat facultatem, ab eorum quoque pietate hætenus reperatur, ut eis relinquendi, vel sumendi jus adimat, qui pertinaci furore cæcati in Donatistarum errore perseverare voluerint. *Afric. cap. 60. vide Theodos. cod. lib. XVI. tit. V. l. Si qui. 7. & seq. Cod. Justin. lib. I. tit. V. l. Manichæi. 4.*

CAPUT XVIII.

Syricus constitutum fecit de omni Ecclesia, & contra omnes hæreses, & dispersit per universum mundum, ac per omnes provincias, ut in omni archivio Ecclesiæ conservaretur ob oppugnationem contra omnes hæreses, &c. Hic invenit Manichæos, quos in exilio deportavit, & hoc constituit, ut non participarent cum fidelibus communionem: quia ore polluto non licet sanctum corpus Domini convexari*. Hic quoque constituit, ut si quis conversus de Manichæis, rediret ad Ecclesiam, nullatenus communicaret, nisi tantum relegationi monasterii diebus vitæ teneretur obnoxius, ut jejniis, & orationibus maceratus, probatus sub omni examinatione, usque ad ultimum diem transitus sui humanitate Ecclesiæ viaticum ei largiretur. *Ex Pontif. in Syric.*

CAPUT XIX.

Innocentius multos Cataphrygas invenit, quos in exilio monasterii* relegavit. *Ex Pontif. in Innocen.*

CAPUT XX.

Gelasii temporibus inventi sunt Manichæi in urbe Roma, quos in exilio deportari præcepit, quorumcumque codices ante fores basilicæ sanctæ Mariæ incendio concremavit. *Ex Pontif.*

CAPUT XXI.

Hormisdas invenit Manichæos, quos etiam discussos cum examinatione plagarum exilio deportavit, quorum codices ante fores Basilicæ Constantinianæ incendio concremavit. *Ex Pont.*

De excommunicatione, aliisque censuris in hæreticos, eorumque fautores, vide lib. XXXVIII. & sequent.

TITULUS IV.

DE SERVANTIBUS TRADITIONES GENTILIIUM, ET DE SUPERSTITIOSIS.

CAPUT I.

26. 9. 7. 6.
14. SI quis Kal. Januarias, & bromas* colere præsum-

sum-

sumpserit, aut mensas cum dapibus in domibus præparare, & per vicos, & plateas cantiones, & choros ducere, quod maxima iniquitas est coram Deo, anathema sit. *Zach. in syn. Rom. cap. 9. Burch. lib. 10. cap. 16. Ivo part. II. cap. 43. decret.*

CAPUT II.

Gentilitatis ritum abiicite, & populum vobis a Deo commissum piis admonitionibus edocete, & a sacrificiis mortuorum omnino devitate. *Greg. III. ep. 3. in med.*

CAPUT III.

De auguriis, & phylacteriis in urbe Roma prohibitis. *Zachar. ep. 6. post med.*

CAPUT IV.

Porro dicitis, quod affirmant Græci, dicentes, quod nullo modo in quarta, & sexta balneari debeatis: de quo id nos e contra vobis consulentibus respondemus, quod beatus Papa Gregorius, & Anglorum gentis Apostolus, Romanis de Dominico die sermone quodam habito prædicasse legitur; ait enim: „ Ad me perlatum est, vobis a „ perversis hominibus esse prædicatū, ut Domi- „ nico die nullus debeat lavari. Et quidem si pro- „ luxu animi, atque voluptate quis lavari appetit, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedimus; si autem pro necessitate corporis, hoc nec Domi- „ nico die prohibemus. Scriptum quippe est: *Nemo carnem suam odio habuit, sed nutrit, & fovet eam*, & rursum scriptum. *Carnis curam ne feceritis in concupiscentiis*. Qui igitur carnis curam in concupiscentiis fieri prohibet, profecto in necessitatibus concedit. Nam si Dominico die corpus lavare peccatum est, lavari ergo die eodem nec facies debet; si autem hoc in corporis parte conceditur, cur hoc, exigente necessitate, toto corpori negetur? Itaque quod hic præsul eximius, & suavissimus Doctor in Dominico die, qui cæteris diebus venerabilior est, concessit, nos quoque in quarta, & sexta feria non negamus: hanc videlicet discretionem servantes, ut si quidem pro luxu animi, atque voluptate quis lavari appetat, hoc fieri nec reliquo quolibet die concedamus, si autem pro necessitate corporis, hoc nec quarta, nec sexta feria prohibemus. *Nicol. ad consult. Bulgar. c. 6. Greg. lib. 11. cp. 3. civibus Romæ.*

CAPUT V.

Nosse cupitis, si licet alicui sabbato, vel dominico laborationem aliquam exercere. De hoc sanctus Papa Gregorius Romanos alloquens ait: „ [Pervenit ad me, quosdā perversi spiritus ho- „ mines prava inter vos aliqua, & sanctæ fidei ad- „ versa seminasse, ita ut die sabbato aliquid ope- „ rari prohiberent. Quos quid aliud nisi Antichri- „ sti prædicatores dixerim, qui veniens diem sab- „ batū, atque dominicū, ab omni faciet opere cu- „ stodiri, quia enim mori se, & resurgere simulat, „ haberi in veneratione vult dominicū diem, & „ quia Judaizare populū compellit, ut exteriorē „ ritum legis revocet, & sibi Judæorum perfidiam subdat, coli vult sabbatum. Hoc enim „ quod per Prophetam dicitur: *Ne inferatis one- „ ra per portas vestras die sabbati*, tamdiu teneri

„ potuit, quamdiu legem licuit juxta litteram cu- „ stodiri. At postquam gratia omnipotentis Dei „ Domini nostri Jesu Christi apparuit, præcepta „ legis, quæ per figuram dicta sunt, juxta litteram „ servari non possunt. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 10. Greg. lib. 11. registr. epist. 3.*

CAPUT VI.

Consulitis, si debeatis, quando nuntius venerit, ut ad præliandum pergatur, mox proficisci, an sit aliqua dies, in qua non oporteat ad præliandum exire. In quo respondemus: Non est ulla dies in quibuscumque negotiis incipiendis, vel exercendis penitus observanda, præter, si nimia non urgeat necessitas, supra memoratos dies celeberrimos, & omnibus venerabiles christianis, non quo vel in his tale quid fieri prohibeatur, cum non sit in diebus spes nostra ponenda, nec a diebus, sed a Deo solo vivo, & vero salus omnis penitus expectanda; sed quod, si inevitabilis necessitas non est, vacandum est in his solito studiosius orationi, & tantæ festivitatis mysteria frequentanda. *Nicol. ad consult. Bulg. c. 34.*

CAPUT VII.

Si die dominico, vel cæteris festis diebus, quando necessitas urget, liceat ambulare, vel ad bel- landum procedere, ex tricesimo quarto capitulo harum responsionum nostrarum potestis advertere. *Nicol. ad consult. Bulg. c. 36.*

CAPUT VIII.

Græcos vetare, perhibetis, eunuchos animalia vestra maculare, ita ut, eum, qui ex animalibus ab illis occisis comederit, grave commisisse peccatum affirmant. Sed nobis valde absolum est, & adhuc frivolum sonat, quod dicitur. Porro quia ratiocinationem ista dicentium non audimus, nihil interim de assertione nondum plene cognita decernere definitive valemus. Unum tamen scimus, quoniam si eunuchi præcepta Dei custodierint, ad regnum cæleste percipiendum, nihil eis obesse poterit membrorum detruncatio. *Nicol. ad consult. Bulg. c. 57.*

CAPUT IX.

Refertis, quod lapis inventus sit apud vos, antequam Christianitatem suscepissetis, de quo si quis ob aliquam infirmitatem quid accipiat, so- leat aliquotiens remedium corpori suo præbere, aliquotiens vero sine profectu remanere. Quod utique etiam de illo lapide, quid nunquam fumentibus, quotidie certum est evenire: videlicet, ut alii quidem ab ægritudine sua remedium fanitatis accipiant, alii vero infirmitate tabescant. Quamobrem nos vobis consulentibus, utrum de cætero sit agendum, an respuendum, responde- mus, & decernimus: quatenus omnis ejusdem lapidis sumptus penitus prohibeatur, & omnimodie refutetur, & in solo illo lapide Domino nostro Jesu Christo, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli, spes totius salutis humanæ ponatur. *Nicol. ad consult. Bulgar. cap. 62.*

CAPUT X.

Refertis, quod Græcorum quibusdam codicem accipientibus in manibus clausum, unus ex eis accipiens parvissimam particulam ligni, hanc intra ipsum

De conf. d. 3. c. 12. Pervenit.

Ad Ephes. 5.

Ad Rom. c. 13.

De conf. d. 3. cap. 22.

Jer. 17. 6.

Psal. 117.

iplum codicem condat, & si undecumque aliqua vertitur ambiguitas, per hoc affirmant, scire se posse, quod cupiunt. Vos vero consulitis, si sit hoc tenendum, an respuendum? Utiq; respuendum, scriptum est enim: *Beatus vir cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates, & insanias falsas. Nicol. ad cons. Bulgar. cap. 77.*

CAPUT XI.

Perhibetis, quod moris sit apud vos, infirmis ligaturam quandam ob sanitatem recipendam ferre pendentem sub gutture; requiritis, si hoc agi nos de cætero jubeamus. Quod non solum agi non jubemus, verum etiam, ne fiat, modis omnibus inhibemus hujusmodi quippe ligaturæ; phylacteria dæmoniis sunt inventa versutiis, & animarum hominum esse vincula comprobantur, ac ideo his utentes, anathemate, Apostolica decreta percussos ab Ecclesia pelli præcipiunt. *Nicol. ad consult. Bulg. c. 79.*

CAPUT XII.

Qui cereos per diem in cœmeterio incenderit, arceatur ab Ecclesiæ communionem. *Elib. c. 34.*

Paganorum fortasse superstitionem coercet.

CAPUT XIII.

Non oportet cum paganis festa celebrare, & communicare impietati eorum. *Laodicen. cap. 39.*

CAPUT XIV.

Ne quis jejundet die dominica, causa temporis, aut persuasionis, aut superstitionis. *Cæsar. cap. 2.*

De cons. d. 3. cap. 15.

CAPUT XV.

Si quis Christianus, ut est gentiliū consuetudo, apud cujuscumque feræ, vel pecudis exta, invocatis insuper nominibus paganorum, fortasse juraverit, si se ab hac superstitione communitus noluerit cohibere, donec reatum emendet, a confortio fidelium, vel Ecclesiæ communionem pellatur. *Aurel. IV. c. 16.*

CAPUT XVI.

Sunt qui Kal. Januarii colunt; cum Janus homo gentilis, & Rex fuerit, Deus esse non potuit, &c. Sunt etiam, qui in festivitate cathedræ Domini Petri Apostoli cibos mortuis offerunt, & post missas redeunt ad domos proprias, ad gentiliū revertuntur errores, & post corpus Domini, sacratas dæmoni escas accipiunt, &c. Quemcumque in hac fatuitate pastores, atque presbyteri persistere viderint, vel nescio quas ad petras, aut arbores, aut ad fontes, designata loca gentiliū perpetrare, quæ ad Ecclesiæ rationem non pertinent, eos ab Ecclesia sancta (hac) auctoritate expellant, nec participare sancto altario permittant, qui gentiliū observationes custodiunt: *Quid enim Dæmonibus cum Christo commune? cum magis sumendo judicium*, delicta videatur addere, quam purgare? Turon. II. c. 23.*

I. Cor. II.

* cibum, al.

CAPUT XVII.

Ad nos pervenit, quosdam de populis catholice fidei, execrabili ritu, die quinta, feria, quæ dicitur Jovis, excolere, & operationem non facere; quam rem pro Dei timore execrantes, & blasphemantes, quicumque ab hac die præter festivitates in eo die venientes, ausus, vel ausa fue-

rit vacare, & operam non facere; si ingenuus est, aut ingenua, de Ecclesia repellendus, & sub pœnitentia mittendus anno uno, & elemosina, & fletu satisfaciatur, ut ei Dominus ignoscat. Si servus, aut ancilla fuerit, contenta * flagella correcti Domino consignentur, & ultra talia, eos observare non præsumant. *Narbon. c. 15.*

* centena, f.

CAPUT XVIII.

Non liceat Kal. Januarii veculo*, aut cervulo facere, vel sternas diabolicas observare. Sed in ipsa die sic omnia beneficia tribuentur, sicut & reliquis diebus. *Antisiod. c. 1.*

* vitulo, f.

CAPUT XIX.

Non liceat compensas* in domibus propriis, nec vigiliis in festivitatibus sanctorum facere, nec inter sentes, aut arbores sacri vos, vel ad fontes vota exsolvere; sed quicumque votum habuerit, in Ecclesia vigilet, & matricolæ ipsum votum, aut pauperibus reddat, nec subtilia, aut pede, aut hominem lineo fieri penitus præsumat. *Antisiod. cap. 3.*

* conven- tus.

CAPUT XX.

Kalend. vota, & brumalia, & Kalendarum Martii* conventum ex christianorum republica tollimus: item mulierum publicas saltationes, & quæ nomine falorum Deorum gentiliū ex viris vel mulieribus fiunt choreæ, & festa. Quæ omnia aliena sunt christianis. Nemo etiam vir mulieris stolam induat, nec mulier viri, neque personas canonicas, vel satyricas, vel tragicas induat, neque, Dionysii nomine exclamato, uvas expriment, neque dum vinum in cuppis diffundunt; risum moveant ignorantie, vel stultitiæ prætextu, dæmoniaco modo operantes. Qui fecerint clerici deponantur, laici excommunicentur. *Trull. c. 62.*

* Martii.

CAPUT XXI.

Incendia, quæ ante domos, vel officinas in Neomeniis quidam ponunt, & super ea veteri more transfiliunt, cessare jubemus. Quisquis tale fecerit, clericus deponatur, laicus excommunicetur. Scribitur enim quarto Regum Manassem altare ædificasse militiæ cæli, &c. *Trull. cap. 65.*

4. Reg. 21.

CAPUT XXII.

Qui jurant, ut gentiles, pœnitentiæ canon coercet, nos excommunicatione. *Trull. c. 95.*

CAPUT XXIII.

Unusquisque Episcopus in sua parochia solitudinem habeat, adjuvante Graphone, qui defensor Ecclesiæ est, ut populus Dei paganas non faciat; sed ut omnes spurcitiis gentilitatis abiiciat, & respuat, sive prophana sacrificia mortuorum, sive sortilegos, vel divinos, sive phylacteria, & auguria, sive incantationes, sive hostias immolatiæ, quas stulti homines juxta Ecclesias, ritu pagano faciunt, sub nomine sanctorum martyrum, vel confessorum, Deum, & suos sanctos ad iracundiam provocantes, sive illos sacrilegos ignes, quos nefri vocant, sive omnes, quæcumque sunt paganorum observationes, diligenter prohibeant. *Franc. syn.*

CAPUT XXIV.

Admoneant sacerdotes fideles populos, ut non

26. 9. 7. c. 15.

ve-